

برنامه توسعه اقتصادی و اشتغالزایی روستایی

استان زنجان

بخش دوم و سوم

شهرستان: طارم
بخش: مرکزی

سبحان الله
والمؤمنين
والمؤمنات
والمسلمين
والمسلمات

جمهوری اسلامی ایران

سازمان برنامه و بودجه کشور

سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور
سازمان مدیریت و برنامه ریزی
استان زنجان

برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال زایی روستایی استان زنجان سال ۱۳۹۷

گزارش ۹۰ روستا

ویرایش مقدماتی - غیر قابل استناد

معاونت برنامه و بودجه

معاونت عمران روستایی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

بخش اول : کلیات برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال زایی روستایی *

۱	بخش دوم: شناخت کلیات وضع موجود در مقیاس بخش مرکزی شهرستان طارم
۲-۱	موقعیت جغرافیایی و سیاسی بخش مرکزی شهرستان طارم
۲-۱-۱	تبیین موقعیت ریاضی و طبیعی
۲-۲-۱	تبیین موقعیت اداری-سیاسی
۲-۲	توصیف، تحلیل و تبیین اسناد بالادستی و ارزیابی طرحها و برنامههای اجرا شده و در حال انجام مرتبط با موضوع و مکان برنامه
۲-۲-۱	اصل ۴۴ قانون اساسی
۲-۲-۲	سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۳-۲-۲	سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی
۴-۲-۲	برنامه ششم توسعه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی کشور (۱۳۹۶-۱۴۰۰)
۵-۲-۲	قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری
۶-۲-۲	جهت گیری های ملی آمایش سرزمین
۷-۲-۲	مطالعات برنامه آمایش منطقه البرز جنوبی
۸-۲-۲	مطالعات برنامه آمایش استان زنجان
۹-۲-۲	بازنگری در مطالعات طرح جامع ناحیه زنجان
۱۰-۲-۲	سند ملی توسعه استان زنجان / مصوب هیات وزیران (۱۳۸۵/۲۵/۳۳۱۱۱ ت هـ مورخ ۱۳۸۴/۵/۹)
۱۱-۲-۲	نظریه پایه توسعه استان زنجان / مصوب جلسه ۱۳۸۵/۵/۳ شورای آمایش سرزمین نامه ۱۰۰/۸۷۱۲۸
۱۳۸۵/۵/۲۴	مورخ
۱۲-۲-۲	برنامه راهبردی توسعه استان زنجان
۱۳-۲-۲	سند توسعه اشتغال و سرمایه گذاری استان زنجان
۳-۲	توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت منابع طبیعی و زیستی بخش مرکزی شهرستان طارم
۱-۳-۲	ساختار زمین شناسی
۲-۳-۲	لرزه خیزی و گسل
۳-۳-۲	گروه بندی و معرفی پتانسیل های معدنی
۴-۳-۲	توپوگرافی
۵-۳-۲	مطالعات آب و هوایی
۶-۳-۲	منابع آب
۷-۳-۲	پوشش گیاهی
۸-۳-۲	کاربری اراضی
۹-۳-۲	عرصه های بارزش زیست محیطی (با تاکید بر منابع و گونه های گیاهی و جانوری)

* در مجلد جداگانه انتشار یافته است.

۶۲	۲-۳-۹-۱-عرصه‌های حفاظت‌شده .....
۶۲	۲-۳-۹-۲-عرصه‌های مستعد و ضروری برای حفاظت .....
۶۲	۲-۴-۴-توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت انسانی، اجتماعی، اقتصادی و زیرساختی بخش مرکزی شهرستان طارم ....
۶۲	۲-۴-۱-شناخت وضعیت انسانی و اجتماعی بخش مرکزی شهرستان طارم .....
۶۲	۲-۴-۱-۱-اجتماعی-فرهنگی .....
۶۳	۲-۴-۲-ساختمان و ترکیب جمعیت .....
۷۲	۲-۴-۲-۲-شناخت وضعیت اقتصادی بخش مرکزی شهرستان طارم .....
۷۴	۲-۴-۳-شناخت وضعیت زیرساختی بخش مرکزی شهرستان طارم .....
۷۹	۲-۵-۵-توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت نظام تولیدی بخش مرکزی شهرستان طارم .....
۷۹	۲-۵-۱-ساختمان و تاسیسات تولید کشاورزی (تولید زراعی، تولید باغی، واحدهای پرورش دام و طیور) .....
۹۹	۲-۵-۲-ساختمان و تاسیسات تولید صنعتی و معدنی .....
۱۰۱	۲-۵-۳-ساختمان و تاسیسات خدماتی .....
۱۰۵	۲-۵-۴-اقتصاد گردشگری .....
۱۲۰	۲-۶-۶-توصیف، تحلیل و تبیین فضایی و سلسله مراتب سکونتگاهی .....
۱۲۰	۲-۶-۱-تراکم فضایی جمعیت .....
۱۲۹	۲-۷-۷-شناسایی جریانات و پیوندهای بین سکونتگاه‌ها .....
۱۲۹	۲-۷-۱-جریان افراد .....
۱۳۲	۲-۷-۲-جریان محصول (تولید) .....
	۲-۸-توصیف، تحلیل و تبیین قوانین و مقررات محدودیت ساز و محدودیت نهادی در توسعه اقتصادی و اشتغال
۱۳۵	زایی روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم .....
	۲-۹-قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی-انسانی، زیرساختی و فضایی در توسعه اقتصادی و اشتغال زایی
۱۴۰	روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم .....
۱۴۳	بخش سوم: برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستاهای هدف .....
۱۴۴	۳-۱-شناسایی و امکان‌سنجی ایجاد زنجیره‌های ارزش، تولید و خوشه‌های کسب و کار در روستای هدف .....
	۳-۲-شناسایی، توصیف و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و فضایی منابع تولید و
۱۵۴	نظام فعالیتی جهت تولید و اشتغال روستا .....
۱۵۴	۳-۲-۱-وضع طبیعی روستاهای هدف .....
۱۵۵	۳-۲-۲-وضع اجتماعی روستاهای هدف .....
۱۵۶	۳-۲-۳-وضع اقتصادی روستاهای هدف .....
۱۶۰	۳-۳-ظرفیت‌شناسی نیروی انسانی از طریق شناسایی جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار .....
	۳-۴-شناسایی و اولویت‌بندی مهمترین ظرفیت‌های روستا با تاکید بر برندسازی فعالیت‌ها و خدمات برای تعیین
۱۶۱	محورهای تولید یا خدمات دارای اولویت و پیشرانها جهت تحرک اقتصادی روستا .....
	۳-۵-جمع‌آوری ایده‌های مرتبط با طرح‌های کارآفرینی قابل اجرا توسط افراد بومی و غیربومی، مرتبط با ظرفیت‌ها،
۱۶۳	مزیت‌ها و محورهای تولید .....
۱۶۷	۳-۶-تعیین نتایج کیفی و کمی مورد انتظار برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستا .....
۱۶۸	۳-۷-تعیین اقدامات مناسب برای ارتقاء ظرفیت فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زایی موجود روستا .....

- ۱۶۸ ..... ۳-۷-۱- عوامل زیرساختی روستاها
- ۱۶۹ ..... ۳-۷-۲- عوامل سیاسی-مدیریتی
- ۱۷۰ ..... ۳-۷-۳- عوامل اجتماعی-آموزشی
- ۱۷۱ ..... ۳-۷-۴- عوامل اقتصادی و مالی
- ۱۷۲ ..... ۳-۸- تعیین برنامه های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی برای ارتقاء سطح فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زایی روستا
- ۱۷۲ ..... ۳-۹- تعیین و اولویت‌بندی طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول ۱: تقسیمات سیاسی بخش مرکزی شهرستان طارم.....	۳
جدول ۲: لیست روستاهای هدف بخش مرکزی شهرستان طارم به تفکیک دهستان.....	۳
جدول ۳: سطح بندی کانون های روستایی شهرستان طارم.....	۲۴
جدول ۴ : معادن شهرستان طارم.....	۴۳
جدول ۵: طبقه بندی ارتفاعی روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم.....	۴۶
جدول ۶: درصد شیب روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم.....	۴۶
جدول ۷: اطلاعات مجموع بارش ماهانه (سال ۷۸-۹۶).....	۴۹
جدول ۸: مشخصات دمای بخش مرکزی طارم در سالهای ۷۸-۹۶.....	۵۰
جدول ۹: اطلاعات سمت و سرعت باد بیشینه ماهانه /سرعت باد براساس m/s در طول سال(۱۳۹۶-۱۳۸۰).....	۵۱
جدول ۱۰: دسته بندی اقلیمی.....	۵۲
جدول ۱۱: حجم تخیه سالانه رودخانه های فرعی بخش مرکزی شهرستان طارم.....	۵۴
جدول ۱۲: منابع آب زیرزمینی بخش مرکزی طارم.....	۵۶
جدول ۱۳: وضعیت پوشش گیاهی روستاهای هدف بخش مرکزی شهرستان طارم.....	۵۷
جدول ۱۴: کاربری اراضی در بخش مرکزی شهرستان طارم.....	۶۰
جدول ۱۵: کاربری اراضی موجود روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم.....	۶۲
جدول ۱۶: نسبت جنسی دهستانهای بخش مرکزی شهرستان طارم به انضمام استان زنجان و کشور.....	۶۳
جدول ۱۷: نسبت جنسی در روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم (۱۳۹۵).....	۶۴
جدول ۱۸: وضعیت گروه های سنی جمعیت در شهرستان طارم ۱۳۹۵.....	۶۴
جدول ۱۹: نرخ رشد جمعیت بخش مرکزی شهرستان طارم بین سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵.....	۶۶
جدول ۲۰: نرخ رشد جمعیت در دهستان آبر بین سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵.....	۶۸
جدول ۲۱: نرخ رشد جمعیت در دهستان درام بین سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵.....	۶۸
جدول ۲۲: نرخ رشد جمعیت در دهستان گیلوان بین سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵.....	۶۸
جدول ۲۳: بعد خانوار بخش مرکزی شهرستان طارم در سال های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵.....	۶۹
جدول ۲۴: بعد خانوار روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم در سال ۱۳۹۵.....	۶۹
جدول ۲۵: سطح سواد کل کشور، استان زنجان و شهرستان طارم.....	۷۰
جدول ۲۶ : سطح سواد کل کشور، استان زنجان و شهرستان طارم براساس سن.....	۷۰
جدول ۲۷ : درصد باسوادی در بین مردان و زنان.....	۷۱
جدول ۲۸ : درصد باسوادی در بین مردان براساس طبقه بندی سنی.....	۷۱
جدول ۲۹ : درصد باسوادی در بین زنان براساس طبقه بندی سنی.....	۷۲
جدول ۳۰: جمعیت شاغل برحسب جنس، سن و سطح سواد.....	۷۳
جدول ۳۱: وضعیت اقتصادی روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم.....	۷۴
جدول ۳۲: توزیع خدمات زیرساختی در دهستان های هدف.....	۷۵
جدول ۳۳: توزیع خدمات زیرساختی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم.....	۷۷
جدول ۳۴ : مساحت اراضی زراعی و باغی در بخش مرکزی شهرستان طارم (هکتار).....	۷۹

جدول ۳۵ : مساحت سه محصول اصلی انتخاب شده بخش	۷۹
جدول ۳۶ : میزان تولید سه محصول اصلی انتخاب شده بخش مرکزی طارم	۸۰
جدول ۳۷ : راندمان سه محصول اصلی انتخاب شده بخش مرکزی طارم	۸۰
جدول ۳۸ : سطوح زیر کشت محصولات زراعی روستاهای هدف دهستان آبیر در سال زراعی ۹۴-۹۵	۸۰
جدول ۳۹ : سطوح زیر کشت محصولات زراعی دهستان درام در سال زراعی ۹۴-۹۵	۸۱
جدول ۴۰ : سطوح زیر کشت محصولات زراعی دهستان گیلوان در سال زراعی ۹۴-۹۵	۸۲
جدول ۴۱ : میزان تولید محصولات زراعی بخش مرکزی طارم سال ۱۳۹۷ (تن)	۸۴
جدول ۴۲ : میزان تولید محصولات زراعی دهستان آبیر در سال ۱۳۹۷	۸۵
جدول ۴۳ : میزان تولید محصولات زراعی دهستان درام سال ۱۳۹۷	۸۶
جدول ۴۴ : میزان تولید محصولات زراعی دهستان گیلوان سال ۱۳۹۷	۸۷
جدول ۴۵ : سطوح زیر کشت انواع محصولات باغی بخش مرکزی شهرستان طارم در سال زراعی ۱۳۹۷ (هکتار)	۹۰
جدول ۴۶ : سطوح زیر کشت محصولات باغی دهستان آبیر در سال زراعی ۹۴-۹۵	۹۱
جدول ۴۷ : میزان تولید محصولات باغی سال زراعی ۱۳۹۷ در سطح بخش مرکزی طارم	۹۳
جدول ۴۸ : میزان تولید محصولات باغی دهستان آبیر در سال زراعی ۱۳۹۷	۹۳
جدول ۴۹ : تعداد پرورش دام سبک و سنگین، طیور، کندو، ماهی و کرم ابریشم در سطح بخش مرکزی طارم	۹۵
جدول ۵۰ : تعداد پرورش دام سبک و سنگین، طیور، کندو، ماهی و کرم ابریشم در روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم	۹۶
جدول ۵۱ : میزان تولیدات دامی در سال زراعی ۱۳۹۷ در سطح بخش مرکزی طارم	۹۸
جدول ۵۲ : مشخصات واحدهای صنعتی مستقر در روستاها در بخش مرکزی شهرستان طارم	۹۹
جدول ۵۳ : اطلاعات خدمات آموزشی مربوط به روستاهای هدف	۱۰۲
جدول ۵۴ : لیست شرکت تعاونی روستایی شهرستان طارم	۱۰۵
جدول ۵۵ : اطلاعات مسیر زنجان - آبیر	۱۰۷
جدول ۵۶ : اطلاعات مسیر زنجان-گیلوان-منجیل	۱۰۸
جدول ۵۷ : اطلاعات مسیر زنجان-آبیر-ماسوله	۱۰۹
جدول ۵۸ : تعداد آثار تاریخی موجود در بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۱۰
جدول ۵۹ : مشخصات آثار تاریخی موجود ثبت شده در بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۱۲
جدول ۶۰ : مشخصات جاذبه‌های گردشگری در بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۱۵
جدول ۶۱ : سلسله مراتب سکونتگاه‌های روستایی بخش مرکزی شهرستان طارم براساس جمعیت ۱۳۹۵	۱۲۳
جدول ۶۲ : طبقه‌بندی خدمات در نقاط روستایی	۱۲۵
جدول ۶۳ : درصد برخورداری سکونتگاه‌های بخش مرکزی طارم	۱۲۷
جدول ۶۴ : وسایل نقلیه موجود برای جریان افراد در روستاهای هدف	۱۲۹
جدول ۶۵ : جمعیت شناور بخش مرکزی شهرستان طارم در داخل بخش مرکزی طارم	۱۳۰
جدول ۶۶ : جمعیت شناور روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم به بیرون از بخش مرکزی طارم	۱۳۱
جدول ۶۷ : فهرست مسیرهای روستایی مصوب استان زنجان در بخش مرکزی طارم	۱۳۲
جدول ۶۸ : نحوه جریان محصولات تولید شده در داخل بخش مرکزی طارم	۱۳۳
جدول ۶۹ : اطلاعات کشاورزی بخش مرکزی طارم	۱۳۳

جدول ۷۰: جریان محصولات کشاورزی به بیرون از بخش مرکزی طارم	۱۳۴
جدول ۷۱: سهم بخش های هدف براساس ماده ۴ آیین نامه اجرایی	۱۳۷
جدول ۷۲: سهم تسهیلات اعطایی به طرح های سرمایه گذاری مناطق هدف براساس ماده ۱۳ دستورالعمل آیین نامه اجرایی	۱۳۸
جدول شماره ۷۳: فرصتها و محدودیت های محیطی - بوم شناختی	۱۴۰
جدول شماره ۷۴: فرصتها و محدودیت های اجتماعی - فرهنگی	۱۴۱
جدول شماره ۷۵: فرصتها و محدودیت های اقتصادی	۱۴۱
جدول شماره ۷۶: فرصتها و محدودیت های زیرساختی و فضایی	۱۴۲
جدول ۷۷: فعالیت های پشتیبان موجود برای زنجیره محصولات کشاورزی (طبق مدل پورتر)	۱۴۴
جدول ۷۸: وضع طبیعی روستاهای هدف طرح توسعه اقتصادی و اشتغالزایی در بخش مرکزی طارم	۱۵۴
جدول ۷۹: وضعیت روستاهای هدف به لحاظ نرخ رشد جمعیت	۱۵۵
جدول ۸۰: ویژگی های طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فضایی و نظام فعالیت روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۵۷
جدول ۸۱: قابلیت و تنگناهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فضایی و نظام فعالیت روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۵۹
جدول ۸۲: شناسایی جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم	۱۶۰
جدول ۸۳: درصد جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم	۱۶۱
جدول ۸۴: مهمترین ظرفیت های روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم	۱۶۲
جدول ۸۵: ایده های پیشنهادی روستاهای هدف در دهستان آبیر	۱۶۵
جدول ۸۶: ایده های پیشنهادی روستاهای هدف در دهستان درام	۱۶۵
جدول ۸۷: ایده های پیشنهادی روستاهای هدف در دهستان گیلوان	۱۶۶
جدول ۸۸: اقدامات مناسب برای ارتقاء ظرفیت فعالیت ها	۱۶۸
جدول ۸۹: لیست پروژه های پیشنهادی سرمایه گذاری توسعه اقتصادی و اشتغالزایی روستاهای هدف	۱۷۳
جدول ۹۰: تعداد طرح، تعداد اشتغال و میزان سرمایه مورد نیاز پروژه های روستاهای دهستان آبیر	۱۷۴
جدول ۹۱: تعداد طرح، تعداد اشتغال و میزان سرمایه مورد نیاز پروژه های روستاهای دهستان درام	۱۷۴
جدول ۹۲: تعداد طرح، تعداد اشتغال و میزان سرمایه مورد نیاز پروژه های روستاهای دهستان گیلوان	۱۷۵

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار ۱: دمای هوای ایستگاه آبر در سالهای ۷۸-۹۶.....	۵۰
نمودار ۲: کاربری اراضی در بخش مرکزی شهرستان طارم.....	۶۰
نمودار ۳: هرم سنی شهرستان طارم.....	۶۵
نمودار ۴: تغییرات جمعیتی بخش مرکزی شهرستان طارم در طی پنج سرشماری ۶۵ تا ۹۵.....	۶۶
نمودار ۵: سطح بندی سکونتگاه‌های بخش مرکزی طارم.....	۱۲۹
نمودار ۶: فرایند اعطای تسهیلات طبق دستورالعمل.....	۱۳۹
نمودار ۷: فعالیتهای اصلی زنجیره ارزش محصول زیتون در وضع موجود (طبق مدل پورتر).....	۱۴۶
نمودار ۸: فعالیتهای اصلی زنجیره ارزش محصول گوجه فرنگی در وضع موجود (طبق مدل پورتر).....	۱۴۹
نمودار ۹: فعالیتهای اصلی زنجیره ارزش محصول سیر در وضع موجود (طبق مدل پورتر).....	۱۵۲
نمودار ۱۰: جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم.....	۱۶۱
نمودار ۱۱: فرآیند نوآوری موفقیت آمیز.....	۱۶۴
نمودار ۱۲: اهم برنامه های توسعه اقتصادی و اشتغال زایی روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم.....	۱۷۲
نمودار ۱۳: درصد حوزه پروژه‌های تعیین شده برای روستاهای هدف.....	۱۷۳
نمودار ۱۴: پروژه‌های تعیین شده روستاهای هدف به تفکیک حوزه.....	۱۷۴

فهرست تصاویر

عنوان	صفحه
تصویر ۱: غار خرمنه‌سر در ده‌بهار.....	۱۱۶
تصویر ۲: آتشکده تشویر در روستای تشویر.....	۱۱۷
تصویر ۳: آتشکده گیلانکشه در روستای گیلانکشه.....	۱۱۷
تصویر ۴: امامزاده حیدر در گیلوان.....	۱۱۸
تصویر ۵: جریانات محصولات کشاورزی به بیرون از بخش مرکزی ظارم.....	۱۳۴
تصویر ۶: الگوی فرایند شبکه تولید، پشتیبانی، فرآوری، بازاریابی و فروش زیتون.....	۱۴۷
تصویر ۷: الگوی فرایند شبکه بازاریابی و فروش محصول زیتون.....	۱۴۷
تصویر ۸: الگوی فرایند شبکه تولید، پشتیبانی، فرآوری، بازاریابی و فروش گوجه فرنگی.....	۱۵۰
تصویر ۹: الگوی فرایند شبکه تولید، پشتیبانی، فرآوری، بازاریابی و فروش سیر.....	۱۵۳

فهرست نقشه

عنوان	صفحه
نقشه ۱: موقعیت بخش مرکزی شهرستان طارم	۴
نقشه ۲: توزیع فضایی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم	۵
نقشه ۳: مناطق برنامه‌ریزی استان زنجان در طرح مطالعه برنامه آمایش استان زنجان	۱۸
نقشه ۴: تخصص‌های اصلی منطقه برنامه‌ریزی طارم / طرح آمایش استان زنجان	۲۳
نقشه ۵: تخصص‌های اصلی مناطق برنامه‌ریزی استان زنجان / طرح آمایش استان زنجان	۲۳
نقشه ۶: نظام سلسله‌مراتبی مراکز سکونتگاهی منظومه‌های آبر و چورزق در شهرستان طارم	۲۵
نقشه ۷: سطح بندی خدمات پیشنهادی در ناحیه زنجان	۲۹
نقشه ۸: سطح بندی خدمات پیشنهادی طرح جامع ناحیه زنجان برای شهرستان طارم	۳۰
نقشه ۹: نقشه مقطع زمین شناسی از کوه های طارم	۴۰
نقشه ۱۰: انواع گسل‌های بخش مرکزی شهرستان طارم	۴۲
نقشه ۱۱: پراکنش معادن موجود در بخش مرکزی شهرستان طارم	۴۵
نقشه ۱۲: طبقات ارتفاعی بخش مرکزی شهرستان طارم	۴۷
نقشه ۱۳: درصد شیب بخش مرکزی شهرستان طارم	۴۸
نقشه ۱۴: موقعیت آب‌های سطحی در بخش مرکزی شهرستان طارم	۵۵
نقشه ۱۵: وضعیت پوشش گیاهی بخش مرکزی شهرستان طارم	۵۸
نقشه ۱۶: کاربری اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم	۶۱
نقشه ۱۷: وضعیت راه‌های بخش مرکزی شهرستان طارم	۷۶
نقشه ۱۸: وضعیت زیرساخت بخش مرکزی شهرستان طارم	۷۸
نقشه ۱۹: سطوح زیرکشت محصولات زراعی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم	۸۳
نقشه ۲۰: میزان تولید محصولات زراعی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم	۸۹
نقشه ۲۱: سطوح زیرکشت محصولات باغی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم	۹۲
نقشه ۲۲: میزان تولید محصولات باغی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم	۹۴
نقشه ۲۳: پراکنش پرورش دام، طیور، کندو، ماهی و کرم ابریشم در روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم	۹۷
نقشه ۲۴: نحوه پراکنش واحدهای صنعتی بخش مرکزی طارم	۱۰۰
نقشه ۲۵: وضعیت خدمات آموزشی بخش مرکزی طارم	۱۰۳
نقشه ۲۶: وضعیت شرکت تعاونی‌های موجود در بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۱۱
نقشه ۲۷: نحوه پخشایش آثار تاریخی بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۱۴
نقشه ۲۸: نحوه پخشایش جاذبه های گردشگری بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۱۹
نقشه ۲۹: عوامل تاثیر گذار بر شکلگیری روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۲۱
نقشه ۳۰: پراکنش فضایی جمعیت روستایی بخش مرکزی شهرستان طارم	۱۲۲
نقشه ۳۱: زنجیره ارزش محصول زیتون	۱۴۸
نقشه ۳۲: زنجیره ارزش محصول گوجه فرنگی	۱۵۰
نقشه ۳۳: زنجیره ارزش محصول سیر	۱۵۳

فهرست قاب

صفحه	عنوان
قاب ۱: ۱۴۲	توانهای اصلی تاثیرگذار در توسعه اقتصادی و اشتغال زایی بخش مرکزی شهرستان طارم
قاب ۲: ۱۴۲	محدودیت و موانع اصلی تاثیرگذار در توسعه اقتصادی و اشتغال زایی بخش مرکزی شهرستان طارم

بخش دوم

بررسی اسناد و توصیف و تحلیل وضع موجود

بخش دوم: شناخت کلیات وضع موجود در مقیاس بخش مرکزی شهرستان طارم

بخش دوم طرح حاضر به مطالعه وضعیت منابع طبیعی، انسانی، اجتماعی، اقتصادی، نظام تولیدی در سطح بخش مرکزی شهرستان طارم و دهستان‌های آن می‌پردازد. همچنین در این بخش به اسناد فرادست طرح، سلسله مراتب سکونتگاهی، تبیین فضایی، قوانین و مقررات محدودیت ساز، قابلیت‌ها و تنگناهای موجود بخش و دهستان و اهداف، چشم انداز و سیاست‌های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی بخش مرکزی طارم پرداخته می‌شود.

۱-۲-۱- موقعیت جغرافیایی و سیاسی بخش مرکزی شهرستان طارم

۱-۲-۱-۱- تبیین موقعیت ریاضی و طبیعی

بخش مرکزی شهرستان طارم از شمال به استان اردبیل، از شرق به استان گیلان، از جنوب به استان قزوین و شهرستان ابهر و از غرب به بخش چورزق شهرستان طارم و شهرستان زنجان متصل است. بخش مرکزی شهرستان طارم با مساحتی نزدیک به ۱۵۰۰ کیلومتر مربع در مدارهای جغرافیایی ۴۸ درجه و ۳۵ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۱۶ دقیقه طول جغرافیایی در شرق نصف‌النهار گرینویچ و ۳۶ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۱۱ دقیقه عرض جغرافیایی در شمال خط استوا قرار گرفته‌است. نقشه شماره ۱ موقعیت بخش مرکزی طارم را در کشور، استان و شهرستان نشان می‌دهد.

به لحاظ طبیعی این بخش در جنوب رشته کوه البرز و در حوزه آبریز رودخانه قزل اوزن واقع شده است. همین عوامل باعث شده است تا بخش مرکزی شهرستان طارم ضمن دارا بودن میزان بارش مناسب و استفاده از منابع آب رودخانه ای بتواند اقتصادی متکی بر زراعت و باغداری داشته باشد.

۱-۲-۱-۲- تبیین موقعیت اداری - سیاسی

شهرستان طارم یکی از شهرستان‌های استان زنجان است که در شمال شرق استان قرار گرفته است. شهرستان طارم شامل دو بخش چورزق و مرکزی، دو شهر، پنج دهستان و ۱۵۰ آبادی است. از این تعداد ۹۹ آبادی دارای سکنه و ۵۱ آبادی خالی از سکنه است. بخش مرکزی شهرستان طارم از سه دهستان آبر، گیلوان و درام تشکیل یافته است. مرکز شهرستان طارم شهر آبر می‌باشد (نقشه ۱).

طبق مصوبه هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۶۶/۲/۲ دهستان آبر به مرکزیت روستای آبر مشتمل بر ۱۵ روستا، مزرعه و مکان، دهستان گیلوان به مرکزیت روستای گیلوان مشتمل بر ۶۹ روستا، مزرعه و مکان و دهستان درام به مرکزیت روستای درام مشتمل بر ۲۶ روستا، مزرعه و مکان تشکیل شده است.^۱ طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ دهستان آبر مشتمل بر ۱۳ سکونتگاه دارای سکنه (۱ نقطه شهری، ۱۰ روستا و ۲ مزرعه مستقل) است. دهستان درام دارای ۲۳ سکونتگاه دارای سکنه (۱۴ روستا و ۹ مزرعه مستقل) و دهستان دارای ۲۳ سکونتگاه دارای سکنه (۱۸ روستا و ۵ مزرعه مستقل) است.

^۱ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی <http://rc.majlis.ir/fa/law/show/110056>

جدول ۱: تقسیمات سیاسی بخش مرکزی شهرستان طارم

شهر	روستا	۲۰- خانوار یا ۱۰۰- جمعیت	دارای سکنه	بدون سکنه	آبادی	
۱	۴۲	۱۶	۵۹	۴۱	۱۰۰	بخش مرکزی
۱	۱۰	۲	۱۳	۵	۱۸	دهستان آبیر
۰	۱۴	۹	۲۳	۱۸	۴۱	دهستان درام
۰	۱۸	۵	۲۳	۱۸	۴۱	دهستان گیلوان

مأخذ: مرکز آمار استان زنجان، ۱۳۹۵

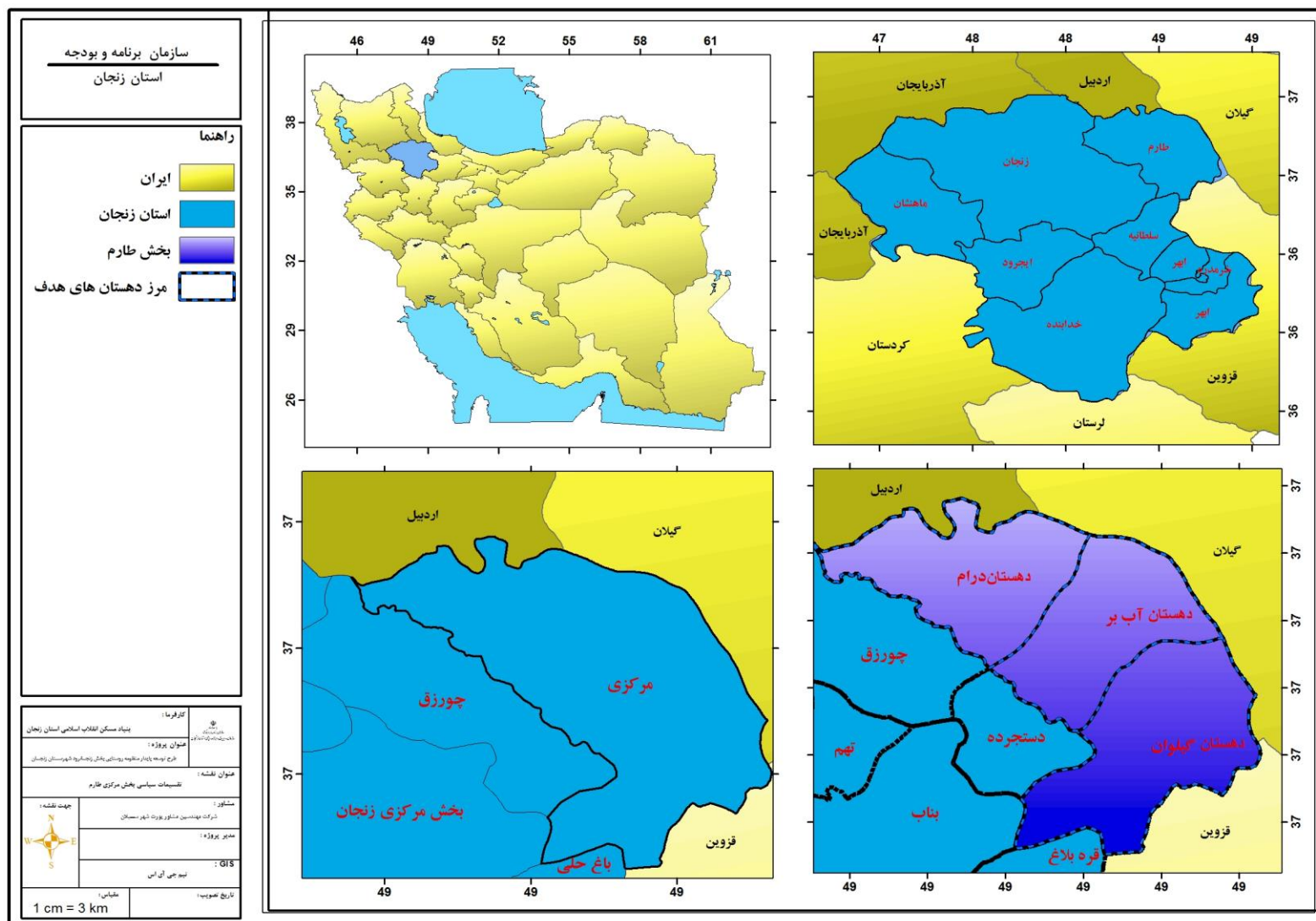
در راستای ماده ۲۷ قانون برنامه ششم توسعه، ۱۲ روستا از روستاهای بخش مرکزی طارم جهت تدوین برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی انتخاب شده است. این روستاهای هدف از هر سه دهستان گیلوان، درام و آبیر می‌باشد که جدول زیر و نقشه شماره ۲ توزیع فضایی روستاهای هدف را نشان می‌دهد.

جدول ۲: لیست روستاهای هدف بخش مرکزی شهرستان طارم به تفکیک دهستان

تعداد روستا	نام آبادی	
۱۲	-	بخش مرکزی
۲	استاکول، هزاررود علیا	دهستان آبیر
۳	درام، نوکیان و شهرک پاورود	دهستان درام
۷	گیلوان، تشویر، هندی کندی جدید، تسکین، ده‌بهار، قارقلی چم، گیلانکشه	دهستان گیلوان

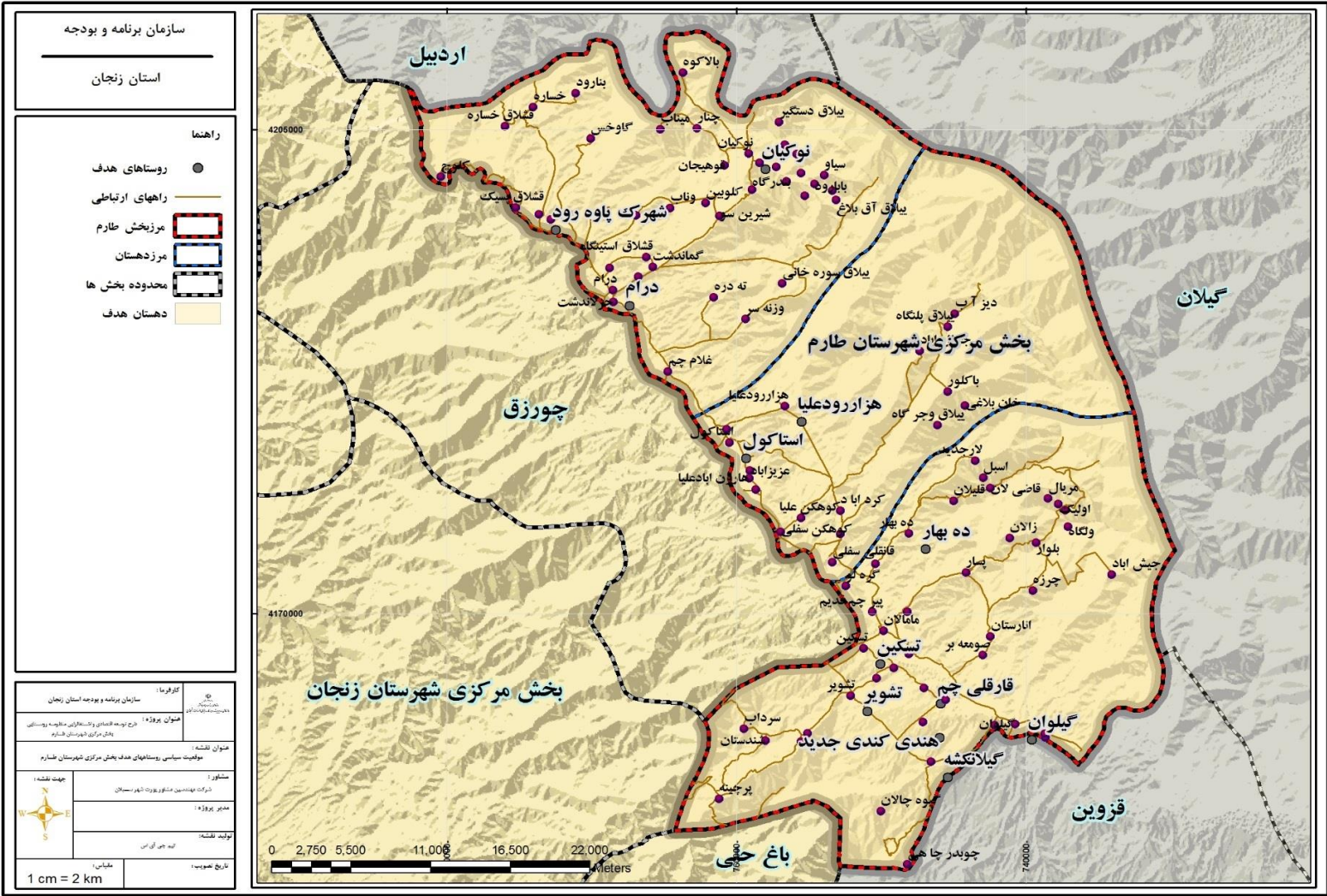
مأخذ: مشاور، ۱۳۹۷

نقشه ۱: موقعیت بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ: مشاور ۱۳۹۷

نقشه ۲: توزیع فضایی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

۲-۲-۲- توصیف، تحلیل و تبیین اسناد بالادستی و ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌های اجرا شده و در حال

انجام مرتبط با موضوع و مکان برنامه

یکی از ضروریات در تهیه و تدوین طرح‌ها، بررسی مطالعات و مصوبات فرادست است. در این بخش طرح‌ها و اسناد بالادستی که مربوط به بخش مرکزی شهرستان طارم بوده و الزاماتی را برای طرح‌های رده پایین‌تر به همراه دارند، آورده می‌شود. در بررسی طرح‌های فرادست موارد زیر مد نظر قرار گرفته است:

- ✓ اصل ۴۴ قانون اساسی
- ✓ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- ✓ سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی
- ✓ برنامه ششم توسعه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی کشور
- ✓ قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری
- ✓ جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین
- ✓ مطالعات برنامه آمایش استان زنجان
- ✓ بازنگری در مطالعات طرح جامع ناحیه زنجان
- ✓ سند ملی توسعه استان زنجان
- ✓ نظریه پایه توسعه استان زنجان
- ✓ برنامه راهبردی توسعه استان زنجان
- ✓ سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان

۲-۲-۱- اصل ۴۴ قانون اساسی

نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی با برنامه‌ریزی منظم و صحیح استوار است.

بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانک‌داری، بیمه، تأمین نیرو، سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی، رادیو و تلویزیون، پست و تلگراف و تلفن، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه‌آهن و مانند اینها است که به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است. بخش خصوصی شامل آن قسمت از کشاورزی، دامداری، صنعت، تجارت و خدمات می‌شود که مکمل فعالیتهای اقتصادی دولتی و تعاونی است. مالکیت در این سه بخش تا جایی که با اصول دیگر این فصل مطابق باشد و از محدوده قوانین اسلام خارج نشود و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و مایه زیان جامعه نشود مورد حمایت قانونی جمهوری اسلامی است. تفصیل ضوابط و قلمرو و شرایط هر سه بخش را قانون معین می‌کند.

۲-۲-۲- سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

باتوجه به ذیل اصل ۴۴ قانون اساسی و مفاد اصل ۴۳ و به‌منظور شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به‌منظور تأمین عدالت اجتماعی، ارتقاء کارآیی بنگاه‌های اقتصادی، و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری، افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی، افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد

ملی، کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی، افزایش سطح عمومی اشتغال، تشویق اقشار مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها مقرر میگردد:

الف- سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی و جلوگیری از بزرگ‌شدن بخش دولتی

۱- دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل ۴۴ نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰٪ کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند. با توجه به مسئولیت نظام در حسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل ۴۴ توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیأت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است.

اداره و تولید محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی نیروهای مسلح و امنیتی که جنبه محرمانه دارد، مشمول این حکم نیست.

۲- سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در زمینه‌های مذکور در صدر اصل ۴۴ قانون اساسی به شرح ذیل توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و بخش‌های تعاونی و خصوصی مجاز است.

۱-۲ صنایع بزرگ، صنایع مادر (ازجمله صنایع بزرگ پایین‌دستی نفت و گاز) و معادن بزرگ (به‌استثنای نفت و گاز)

۲-۲ فعالیت بازرگانی خارجی در چارچوب سیاست‌های تجاری و ارزی کشور.

۳-۲ بانکداری توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های تعاونی سهامی عام و شرکت‌های سهامی عام مشروط به تعیین سقف سهام هریک از سهامداران با تصویب قانون.

۴-۲ بیمه.

۵-۲ تأمین نیرو شامل تولید و واردات برق برای مصارف داخلی و صادرات.

۶-۲ کلیه امور پست و مخابرات به‌استثنای شبکه‌های مادر مخابراتی، امور واگذاری فرکانس و شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی.

۷-۲ راه و راه‌آهن.

۸-۲ هواپیمایی (حمل و نقل هوایی) و کشتیرانی (حمل و نقل دریایی).

سهم بهینه بخش‌های دولتی و غیردولتی در فعالیت‌های صدر اصل ۴۴، باتوجه به حفظ حاکمیت دولت و استقلال کشور و عدالت اجتماعی و رشد و توسعه اقتصادی، طبق قانون تعیین می‌شود.

ب- سیاست‌های کلی بخش تعاونی

۱- افزایش سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور به ۲۵٪ تا آخر برنامه پنج‌ساله پنجم.

۲- اقدام مؤثر دولت در ایجاد تعاونی‌ها برای بیکاران در جهت اشتغال مولد.

۳- حمایت دولت از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها از طریق روش‌هایی ازجمله تخفیف مالیاتی، ارائه تسهیلات اعتباری حمایتی به‌وسیله کلیه مؤسسات مالی کشور و پرهیز از هرگونه دریافت اضافی دولت از تعاونی‌ها نسبت به بخش خصوصی.

- ۴- رفع محدودیت از حضور تعاونی‌ها در تمامی عرصه‌های اقتصادی از جمله بانکداری و بیمه.
  - ۵- تشکیل بانک توسعه تعاون با سرمایه دولت با هدف ارتقاء سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور.
  - ۶- حمایت دولت از دستیابی تعاونی‌ها به بازار نهایی و اطلاع‌رسانی جامع و عادلانه به این بخش.
  - ۷- اعمال نقش حاکمیتی دولت در قالب امور سیاستگذاری و نظارت بر اجرای قوانین موضوعه و پرهیز از مداخله در امور اجرایی و مدیریتی تعاونی‌ها.
  - ۸- توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و سایر حمایت‌های لازم به منظور افزایش کارآمدی و توانمندسازی تعاونی‌ها.
  - ۹- انعطاف و تنوع در شیوه‌های افزایش سرمایه و توزیع سهام در بخش تعاونی و اتخاذ تدابیر لازم به نحوی که علاوه بر تعاونی‌های متعارف امکان تأسیس تعاونی‌های جدید در قالب شرکت سهامی عام با محدودیت مالکیت هر یک از سهامداران به سقف معینی که حدود آن را قانون تعیین می‌کند، فراهم شود.
  - ۱۰- حمایت دولت از تعاونی‌ها متناسب با تعداد اعضا.
  - ۱۱- تأسیس تعاونی‌های فراگیر ملی برای تحت پوشش قرار دادن سه دهک اول جامعه به‌منظور فقرزدایی.
- بندهای ج (سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی از طریق واگذاری فعالیت‌ها و بنگاه‌های دولتی)، د (سیاست‌های کلی واگذاری) و هـ (سیاست‌های کلی اعمال حاکمیت و پرهیز از انحصار) برای جلوگیری از طولانی شدن مطالب آورده نشده است.

۲-۲-۳- سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

با اتکال به قدرت لایزال الهی و در پرتو ایمان و عزم ملی و کوشش برنامه‌ریزی شده و مدبرانه‌ی جمعی و در مسیر تحقق آرمانها و اصول قانون اساسی، در چشم‌انداز بیست ساله:

ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل.

جامعه ایرانی در افق این چشم‌انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

- توسعه یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود و متکی بر اصول اخلاقی و ارزشهای اسلامی، ملی و انقلابی، با تأکید بر مردم‌سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادیهای مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسانها و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی
- برخوردار از دانش پیشرفته، توانا و تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی
- امن، مستقل، مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه جانبه و پیوستگی مردم و حکومت
- برخوردار از سلامت، رفاه و امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصتهای برابر، توزیع مناسب نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب
- فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه‌ی تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن

- دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه)، با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل
  - الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام، با تحکیم الگوی مردم سالاری دینی، توسعه‌ی کارآمد، جامعه اخلاقی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای براساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره)
  - دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان بر اساس اصول عزت، حکمت و مصلحت
- ملاحظه:

در تهیه، تدوین و تصویب برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالیانه، این نکته مورد توجه قرار گیرد که: شاخصهای کمی کلان آنها، از قبیل: نرخ سرمایه‌گذاری، درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، نرخ اشتغال و تورم، کاهش فاصله درآمد میان دهکهای بالا و پایین جامعه، رشد فرهنگ و آموزش و پژوهش و توانایی‌های دفاعی و امنیتی، باید متناسب با سیاستهای توسعه و اهداف و الزامات چشم‌انداز، تنظیم و تعیین گردد و این سیاستها و هدفها به صورت کامل مراعات شود.

۲-۲-۴- برنامه ششم توسعه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی کشور (۱۳۹۶-۱۴۰۰)

در ماده ۲۷ برنامه ششم توسعه، موضوع توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی در دستور کار قرار گرفته است. در این برنامه موضوعات خاص در مورد آب و محیط زیست، معدن و صنایع معدنی، کشاورزی، گردشگری، عبوری (ترانزیت) و حمل و نقل ریلی، فناوری نوین، توسعه و کاربست علم و فناوری و انرژی، بهبود محیط کسب و کار، اشتغال و توانمندسازی محرومان و فقرا (با اولویت زنان سرپرست خانوار) مورد توجه قرار گرفته است که می‌تواند در زمینه اقتصادی و اشتغال‌زایی تأثیرگذار باشد. از این رو برخی از مهمترین ماده‌های قانونی و اقدامات مهم مرتبط با زمینه فوق، به شرح زیر است:

اقدامات اقتصادی و بخشی در رابطه با ماده ۲۷ برنامه ششم

- ۱- دولت مکلف است در راستای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و تقویت اقتصاد روستایی و توسعه اقتصاد صادرات‌محور در طول اجرای قانون برنامه هر سال، در پنج‌هزار روستا با توجه به استعدادها و ظرفیت‌های بومی و محیطی و قابلیت محلی- اقتصادی آن منطقه، با مشارکت نیروهای محلی و با بهره‌گیری از تسهیلات بانکی، حمایت‌های دولتی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی آن روستاها را به‌وسیله سازمان استان تهیه کند و به تصویب شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان مربوطه برساند. سازمان موظف است تعداد روستاهای سهمیه استانی را تا سه ماه اول سال اول اجرای قانون برنامه اعلام نماید.
- ۲- تنظیم و ارائه هدفمند و شفاف اعتبارات مربوط به عمران و توسعه روستایی و عشایری در بودجه سنواتی، تحت پیوستی با عنوان «عمران و توسعه روستایی» و اختصاص بودجه عمرانی مربوط به این فصل انجام پذیرد.
- ۳- کاهش مدت زمان پاسخ به استعلام‌ها و صدور پروانه ساخت بنگاههای اقتصادی روستایی و عشایری از هرکدام از دستگاههای ذی‌ربط، حداکثر پانزده روز است.

- ۴- توسعه حداقل پنجاه و چهار خوشه کسب و کار روستایی، بهره‌برداری و ساخت نود و هشت ناحیه صنعتی روستایی و ایجاد یک میلیون و نهصد و چهارده هزار فرصت شغلی در روستاها و مناطق عشایری از طریق احداث و توسعه بنگاههای اقتصادی رقابت‌پذیر و صادرات‌گرا از طریق بخشهای خصوصی و تعاونی.
- ۵- تهیه طرحهای هادی و طرحهای توسعه و بازنگری آنها برای همه روستاها و آبادی‌های بالای بیست خانوار و مناطق عشایری در طول اجرای قانون برنامه با اولویت مناطق کمتر برخوردار .
- ۶- آموزش صدهزار نفر از روستاییان و عشایر به‌عنوان عناصر پیشرو و تسهیل‌گر در زمینه برنامه‌ریزی محلی، توسعه فعالیت‌های اقتصادی و برنامه‌های فرهنگی، بهبود خدمات‌رسانی، جلب مشارکت‌های مردمی و نظارت بر اثربخشی طرحهای دستگاههای اجرایی .

اقدامات اقتصادی مربوط به بخش کشاورزی

- ۱- توسعه کشاورزی حفاظتی، توسعه کشت نشایی، به‌نژادی و به‌زراعی، تولید و تأمین و به‌کارگیری ارقام مقاوم، خوداتکایی در تولید بذر و نهال، افزایش ضریب ماشین‌بندی کردن سالانه حداقل دوازده صدم (۰,۱۲) اسب بخار در هکتار.
- ۲- افزایش تولید محصولات راهبردی و تبدیل پانصد هزار هکتار از اراضی شیبدار به باغات
- ۳- فراهم نمودن امکانات مصرف بهینه سموم، دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی و استفاده بیشتر از کود آلی (کمپوست) و مبارزه زیستی و تدوین ضوابط ورود، ساخت و ترکیب ساخت (فرمولاسیون) کود و سم.
- ۴- سرمایه‌گذاری مورد نیاز جهت انجام امور تحقیقاتی و نظام نوین ترویج و انتقال فناوری، تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان، استقرار مدیریت دانش و تجهیز مراکز جهاد کشاورزی.
- ۵- توسعه کشت محصولات سالم و محصولات زیستی (ارگانیک)، اعمال استانداردهای ملی کنترل کیفی تولیدات و فرآورده‌های کشاورزی گسترش مبارزه تلفیقی با آفات و بیماری‌های گیاهی، مصرف بهینه نهاده‌ها از جمله انواع سم و کود و حمایت از درمانگاه‌های گیاه‌پزشکی در راستای ارتقای سلامت انسان و جامعه.
- ۶- حمایت از توسعه ظرفیت صادراتی صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی مانند کارخانجات خوراک دام، طیور و آبزیان و صنایع بسته‌بندی محصولات کشاورزی با توجه به مزیت‌های طبیعی، نسبی و رقابتی این صنایع.
- ۷- تکمیل زنجیره تولید محصولات کشاورزی از طریق اعطای کمک‌های فنی- اعتباری به تشکلهای فراگیر کشاورزی و روستایی.
- ۸- ایجاد زمینه گسترش و تکمیل زنجیره‌های ارزش، صنایع تبدیلی، تکمیلی و نگهداری محصولات اساسی کشاورزی در قطبهای تولیدی، سردخانه و انبارهای فنی چند منظوره.
- ۹- تخصیص حداقل بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق‌های حمایت از بخش کشاورزی جهت تسهیلات برای صادرات این بخش.
- ۱۰- ایجاد خوشه‌های صادراتی، نشانهای تجاری و اختصاص مشوق‌های صادراتی به صادرات محصولات کشاورزی.

۱۱- تولید و پخش برنامه‌های آموزشی، ترویجی، مدیریت مصرف آب، بهبود کمی و کیفی محصولات کشاورزی و فراوری تولیدات، حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور، بهره‌وری و انتقال یافته‌های علمی به بهره‌برداران، به سفارش و تأمین مالی وزارت جهاد کشاورزی توسط سازمان صدا و سیما.

اقدامات اقتصادی مربوط به بخش آب

۱- افزایش عملکرد در واحد سطح و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی با اولویت محصولات دارای مزیت نسبی و ارزش صادراتی بالا و ارقام با نیاز آبی کمتر و سازگار با شوری، مقاوم به خشکی و رعایت الگوی کشت مناسب با منطقه.

۲- توسعه روشهای آبیاری نوین، اجرای عملیات آب و خاک (سازه‌ای و غیرسازه‌ای)، توسعه آب‌بندها و سامانه (سیستم)های سطوح آبرگیر حداقل به میزان ششصد هزار هکتار در سال.

تبصره- برای توسعه روشهای آبیاری نوین حداقل هشتاد و پنج درصد (۸۵٪) هزینه‌ها به‌عنوان کمک بلاعوض توسط دولت در قالب بودجه سالانه تأمین و پرداخت می‌شود.

۳- حمایت از توسعه گلخانه‌ها و انتقال کشت از فضای باز به فضای کنترل‌شده و بازچرخانی پسابها، مدیریت آبهای نامتعارف و مدیریت آب مجازی.

۴- طراحی و اجرای الگوی کشت با تأکید بر محصولات راهبردی و ارتقای بهره‌وری آب در چهارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و تأمین منابع و الزامات مورد نیاز در قالب بودجه سالانه و اعمال حمایت و مشوق‌های مناسب فقط در چهارچوب الگوی کشت.

۵- ایجاد زیرساخت مورد نیاز برای پرورش دویست هزار تن ماهی در قفس تا پایان اجرای قانون برنامه و توسعه فعالیت‌های شیلاتی و ایجاد تأسیسات زیربنایی در سواحل کشور.

۶- برق‌دار کردن چاه‌های کشاورزی دارای پروانه بهره‌برداری

۷- استفاده از آب استحصالی سدها، با اولویت تأمین آب شرب مورد نیاز در حوضه آبریز محل استقرار سد.

۸- تأمین حقابه کشاورزان از رودخانه‌ها، چشمه‌ها و قنات‌ها از آب سدهای احداثی بر روی این رودخانه‌ها، قنات‌ها و چشمه‌ها.

اقدامات اقتصادی مربوط به بخش محیط زیست و منابع طبیعی

احیای رویشگاه‌های مرتعی و توسعه و فراوری گیاهان دارویی به میزان حداقل نه میلیون و ششصد هزار هکتار و افزایش حداقل یکصد هزار هکتار به سطح زیر کشت گیاهان دارویی به نحوی که در پایان اجرای قانون برنامه به دویست و پنجاه هزار (۲۵۰,۰۰۰) هکتار برسد.

۲-۲-۵- قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، "قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی" در هفت ماده و پنج تبصره در جلسه علنی مورخ سی و یکم مرداد ماه یک هزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۸ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

در ماده یک این قانون آمده است؛ به منظور تحقق اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به صندوق توسعه ملی اجازه داده می‌شود تا با هدف ارتقای تولید و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با تصویب هیأت امنای صندوق، معادل ریالی یک میلیارد و پانصد میلیون (۱۵۰۰۰۰۰۰۰) دلار از منابع صندوق را به صورت قرض الحسنه نزد بانک‌های کشاورزی، پست بانک و توسعه تعاون و صندوق کارآفرینی امید و صندوق حمایت از توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی سپرده گذاری کند تا این منابع صرف اعطای تسهیلات به اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی برای ایجاد اشتغال در روستاها و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت با اولویت روستاها و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت واقع در مناطق مرزی و مناطق عشایری شود.

در ماده ۴ ذکر شده که تسهیلات موضوع این قانون به طرح‌های غیردولتی در حوزه کشاورزی، منابع طبیعی، معادن کوچک، فناوری اطلاعات، گردشگری، صنایع دستی، کلیه فعالیت‌های مربوط به فرش دستباف و خدمات در مناطق روستایی و عشایری و همچنین برای تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت اختصاص می‌یابد.

در ماده ۶، به منظور حسن اجرای این قانون و ارزیابی میزان پیشرفت کار، سازمان برنامه و بودجه کشور موظف شده تا با به کارگیری سامانه مناسب، بر نحوه اعطای تسهیلات و اشتغال ایجاد شده نظارت کند.

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۶/۸/۱۷ با استناد به ماده ۷ قانون فوق، با پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه و با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور "آیین اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی" را به تصویب رساند.

پس از آن به منظور تسهیل امور و وحدت رویه، "دستورالعمل اجرایی واحد" (از آیین نامه اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی) به انضمام فرمها، چک لیستها و شیوه نامه‌های مربوطه، جهت اجرا در مناطق روستایی، عشایری و شهرهای زیر ۱۰ هزار نفر جمعیت، در ۱۳۹۶/۸/۲۳ به تصویب کمیسیون تخصصی شورای عالی اشتغال (کارگروه ملی تخصصی مدیریت و راهبری توسعه اشتغال پایدار ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی) رسید و به دستگاه‌های بخشی، موسسات عامل، فرمانداران و اعضای کارگروه اشتغال در سطح استان ابلاغ گردیده است.

۲-۲-۶- جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۲ به استناد ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین را به تصویب رساند. برخی مواد و بندهایی که بیشترین ارتباط محتوایی را با طرح حاضر دارند به شرح زیر استخراج شده است:

ماده ۱- جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین در راستای توسعه و بالندگی اقتصادی و پیشرفت و اقتدار همه‌جانبه و پایدار کشور، تحقق اهداف سند چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴ و نیل به سازمان فضایی مطلوب و مناسب کشور، در چارچوب اصول هشت‌گانه آمایش سرزمین (کارایی و بازدهی اقتصادی، وحدت و یکپارچگی سرزمین، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای، حفاظت محیط زیست و احیای منابع طبیعی، حفظ هویت اسلامی-ایرانی و حراست

از میراث فرهنگی، تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور و رفع محرومیت‌ها به خصوص در مناطق روستایی کشور و ملاحظات امنیتی، دفاعی و پدافند غیرعامل، مشتمل بر موارد زیر است:

۱. رعایت تناسب بین نیازهای استقرار فعالیت در یک قلمرو با امکانات و قابلیت‌های آن و رعایت مقیاس مناسب اقتصادی برای فعالیت در یک مکان با توجه به ظرفیت و کشش بازارهای داخلی و خارجی

۹. سازماندهی شبکه سکونتگاهی کشور با هدف ارتقاء بهره‌وری از سرزمین با ملاحظات زیست محیطی و کاهش مشکلات و چالش‌های موجود

۱۱. تقویت و سازماندهی سکونتگاه‌ها و عرصه‌های روستایی با هدف حفظ ارتباط پویا و سازنده بین نواحی شهری و روستایی و تقویت زنجیره‌های ارزش با تاکید بر استقرار صنایع کوچک و اشتغال‌زا

۱۲. انتظام بخشی به فرایندها و رویه‌های تبدیل و الحاق سکونتگاه‌های روستایی به شهر با هدف ماندگاری جمعیت مولد در روستاها و حفظ و بهره‌وری از اراضی قابل کشت.

۱۴. ممنوعیت تغییر کاربری زمین خارج از برنامه‌ها و طرح‌های مصوب و مغایر با ملاحظات زیست محیطی از طریق اتخاذ تدابیر، ضوابط و مقررات و سازوکارهای نظارتی موثر و کارآمد و بازنگری ضوابط و معیارهای تغییر کاربری اراضی متناسب با ویژگی‌های بوم‌شناختی هر قلمرو

۲۴. توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و خدماتی گردشگری با هدف تسهیل دسترسی و استفاده از اماکن، ابنیه و محوطه‌های با ارزش تاریخی ثبت جهانی و ثبت ملی شده و قطب‌ها و مناطق نمونه گردشگری (از جنبه میراث فرهنگی و طبیعی)

۲۸. اعمال مدیریت یکپارچه بر منابع آب

۲۹. ممنوعیت برداشت بی رویه و ناپایدار از منابع آب‌های زیرزمینی و سطحی کشور

۴۰. سازماندهی بخش کشاورزی در پهنه سرزمین به منظور ایجاد تحول متناسب با مقتضیات اقلیمی، ارتقاء بهره‌وری و تامین امنیت غذایی

۴۱. تدوین الگوهای بهینه کشت در دشت‌ها (واحدهای هیدرولوژیکی) با تاکید بر ارزش اقتصادی آب

۴۲. ارتقای بهره‌وری آب و بکارگیری روش‌های مناسب آبیاری متناسب با شرایط اقلیمی و منطقه‌ای در راستای صرفه جویی و استفاده بهینه از منابع آب با توجه به محدودیت‌های ناشی از تغییرات آب و هوایی

۴۴. محدودیت کشت محصولات با نیاز آبی بالا در فضاها و بازو جایگزینی در موارد ممکن از طریق کشت گلخانه‌ای

۴۵. مدیریت جامع و یکپارچه حوضه‌های آبخیز برای بهره‌برداری بهینه از منابع پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی)

۴۶. ایجاد و توسعه مجتمع‌های کشت و صنعت متناسب با قابلیت‌های قلمروهای مختلف کشور

۴۷. ساماندهی روابط بین بخش کشاورزی و صنعت متناسب با نیازهای پسین و پیشین بخش کشاورزی و مقتضیات سرزمینی

۴۹. توسعه، حفاظت و احیاء جنگل‌ها و مراتع کشور

۵۲. الزام به رعایت ملاحظات زیست محیطی (توان اکولوژیک و ظرفیت تحمل محیط زیست) در استقرار فعالیت‌های توسعه‌ای در پهنه سرزمین

۵۳. حفاظت از تنوع زیستی و حفظ ذخائر ژنتیکی و زمینه‌سازی برای بهره‌مندی جوامع محلی از آن در زمینه‌هایی مانند گردشگری طبیعی

۵۵. شناسایی و ایجاد خوشه‌های صنعتی با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی و تکمیل زنجیره ارزش فعالیت‌های مبتنی بر منابع در قلمروهای جغرافیایی

۵۷. ساماندهی مجتمع‌های صنعتی اعم از شهرک‌ها و نواحی صنعتی در پهنه سرزمین متناسب با مقتضیات و ظرفیت‌های هر یک از قلمروهای جغرافیایی

۶۰. استقرار صنایع فراوری اولیه منابع معدنی در جوار ذخائر معدنی، استقرار صنایع واسطه‌ای و سرمایه‌ای در مکان مناسب و استقرار صنایع مصرفی متناسب با موقعیت مکانی بازارهای نهاده و محصول

۶۷. توسعه آموزش‌های فنی-حرفه‌ای و مهارت‌آموزی متناسب با عملکرد تخصصی هر قلمرو به ویژه در نواحی مرزی و حاشیه شهرها با هدف زمینه‌سازی برای توسعه مشاغل متناسب با مقتضیات محلی و کاهش مهاجرت‌ها

۷۶. توسعه رفاه و تامین اجتماعی در نواحی مختلف کشور و زمینه‌سازی تحقق عدالت فراگیر در پهنه سرزمین، کاهش فقر، نابرابری و آسیب‌های اجتماعی با تاکید بر توانمندسازی و حداکثر استفاده از مشارکت مردم

۷۷. صیانت و استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، مذهبی، فرهنگی، علمی ورزشی و سلامت در هر منطقه برای رونق و ارتقای جایگاه صنعت گردشگری در اقتصاد ملی و دستیابی به سهم مناسب در اقتصاد بین‌المللی.

۲-۲-۷- مطالعات برنامه آمایش منطقه البرز جنوبی

براساس ماده یک از آیین‌نامه ماده ۷۷ قانون برنامه چهارم موضوع مصوبه شماره ۲۷۸۸۹۰/ت ۴۰۵۵۲ ک مورخ ۹۰/۱۲/۷ هیئت وزیران کشور به ۹ منطقه برنامه‌ریزی تقسیم شده است. طبق این تقسیم‌بندی استان زنجان به همراه استان‌های تهران، مرکزی، سمنان، قم و قزوین در منطقه البرز جنوبی واقع شده است.

تعدادی از اصلی‌ترین جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین برای منطقه البرز جنوبی با توجه به اسناد کلان توسعه کشور و ضوابط ملی آمایش سرزمین و در نظر گرفتن ارتباط با استان زنجان به شرح زیر در نظر گرفته شده است:

- لزوم کاهش تمرکز و تراکم جمعیت و فعالیت از محدوده‌های پرتراکم منطقه چون استان تهران و البرز.....
- زمینه‌سازی برای هدایت سرمایه‌گذاری از استان‌های پرتراکم و متمرکز منطقه به استان‌های هم‌جوار و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید صنعتی و خدماتی در استان‌های سمنان، قزوین، قم و زنجان.
- توسعه و تجهیز محورهای ارتباطی در کریدورهای شمال، جنوب (در محورهای شرق، شرق میانی، مرکز و غرب)، شرقی-غربی در محورهای دامنه شمالی البرز، دامنه جنوبی البرز، جنوب شرقی-غرب، جنوب شرقی-جنوب غربی به عنوان کریدورهای بین‌المللی حمل و نقل به عنوان محورهای اولویت‌دار توسعه.
- تحول ساختار بخش کشاورزی منطقه جهت دستیابی به کشاورزی مدرن و رقابتی
- استفاده حداکثر از توان‌های طبیعی و امکانات آب و خاک استان‌های زنجان و قزوین جهت دستیابی به امنیت غذایی و توسعه صادرات محصولات کشاورزی

- تاکید بر توان‌های گردشگری طبیعی (بوم‌گردی و زمین گردشگری) در استان‌های منطقه جهت توسعه این فعالیت.

- زمینه سازی برای استفاده حداکثر از ظرفیت توان محیط‌های روستایی در حفظ و نگهداشت جمعیت جهت برقراری تعادل در الگوی استقرار جمعیت از طریق متنوع‌سازی فعالیت‌ها در محیط‌های روستایی به طوری که نسبت شهرنشینی و روستانشینی در افق طرح به ترتیب در حد ۷۵ درصد و ۲۵ درصد حاصل شود.

۲-۲-۸- مطالعات برنامه آمایش استان زنجان

مطالعات برنامه آمایش استان زنجان به کارفرمایی سازمان برنامه و بودجه و از طریق دانشگاه زنجان انجام شده است. این مطالعه از دو بخش تشکیل شده است: در بخش نخست مطالعات به تحلیل وضعیت و ساختار و در بخش دوم به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در سطح استان پرداخته شده است.

طبق طرح آمایش سرزمین استان زنجان اهداف بنیادین توسعه استان زنجان در ۷ مقوله تعریف شده است. ایجاد تعادل در توزیع جمعیت و فعالیت متناسب با تنگناها و توان‌های توسعه پایدار منابع طبیعی و ظرفیت تحمل زیست‌بوم‌ها - تامین زیرساخت‌های تولید و سکونت در استان - سرزمین آرایشی بدون سرزمین آلاهی - تامین و تجهیز و حفظ منابع تولید در استان - ارتقاء شاخص‌های توسعه انسانی، سرمایه اجتماعی، هویت فرهنگی و احیاء میراث معنوی متناسب با مقتضیات و قابلیت‌های توسعه استان - ارتقاء درآمد و تولید سرانه استان در مقایسه با کشور و درنهایت تقویت نقش استان در تعاملات منطقه‌ای، ملی و فراملی هفت هدف بنیادین تعریف شده برای استان در آمایش سرزمین استان است.

طبق طرح آمایش استان:

- زنجان هفت دشت استان شامل دشت‌های ابهر خرمدره، سجاس حلب، سلطانیه زنجان، طارم، قیدار، ماهنشان انگوران، گل تپه زرین آباد، مهمترین قطب‌های توسعه اقتصاد کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به آن هستند به ویژه در این محدوده‌ها امکان توسعه باغداری، کشاورزی مکانیزه، آبی‌پروری، دامداری صنعتی و پرورش طیور فراهم است.

- محدوده‌های و عرصه‌ها و اکوسیستم‌های طبیعی استان که عموماً منطبق بر منطقه حفاظت شده انگوران، منطقه حفاظت‌شده سرخ‌آباد، پناهگاه‌های حیات‌وحش و مناطق شکار ممنوع انگوران، خراسانلو، خرمنه‌سر و فیله خاصه است. این محدوده‌ها دارای قابلیت کشت و پرورش گیاهان دارویی و صنعتی است.

- مهمترین محدوده‌های دارای اولویت برای توسعه کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به شرح زیر است:

الف) محور II شکل گرماب-بزینه رود-دوتپه سفلی-سجاس-زرین آباد-بوغدا کندی

ب) محور توسعه کشاورزی خطی دشت ابهر-خرمدره و دشت سلطانیه-زنجان

ج) محور توسعه کشاورزی خطی دشت رودخانه‌ای طارم

- شهرستان طارم به دلیل توان‌های کشاورزی خود مستعد توسعه واحدهای صنعتی فرآوری و بسته‌بندی مواد غذایی متکی به محصول زیتون است.

- شهر زنجان به دلیل ویژگی‌های فرهنگی و تاریخی دارای توان و قابلیت توسعه صنایع دستی سنتی شامل چاقو، مليله، چارق، فرش و گلیم است.
- محدوده‌های زیر از جمله مناسب‌ترین محدوده‌های گسترش فعالیت‌های صنعتی در استان زنجان است:
  - الف) شهرک‌های صنعتی استان؛
  - ب) محور زنجان-ابه‌ر به عنوان محور درجه ۱ توسعه صنعتی
  - ج) ادامه محور درجه ۱ توسعه صنعتی استان از شهر زنجان به سمت غرب منتهی به منتهی سرچم واقع در غرب استان، محور زنجان-زرین باد منتهی به استان کردستان، محور سلطانیه-قیدار-زرین‌رود، محور زنجان-دندی و محور طارم به عنوان محورهای درجه ۲ توسعه صنعتی
  - د) محور قیدار-ابه‌ر به عنوان محور درجه ۳ توسعه صنعتی
  - ه) محور سجاس-زرین‌آباد، محور رودخانه قزل‌اوزن در شهرستان ماهنشان و محور قیدار-خورخوره در شهرستان خدابنده به عنوان محورهای درجه ۴ توسعه صنعتی
- محدوده‌های دارای ذخیره‌گاه جنگلی و پوشش گیاهی نادر، بومی و بارزش ژنتیکی برتر به ویژه در ارتفاعات شمالی و جنوبی روز قزل‌اوزن در شهرستان طارم، ارتفاعات شمال غربی شهرستان زنجان، ارتفاعات شمال شرقی ماهنشان و ارتفاعات شمال شرقی ابهر و خرمدره جهت توسعه اکوتوریسم و گردشگری پایدار مناسب است.
- محدوده‌ها و عرصه‌های طبیعی استان شامل منطقه حفاظت شده انگوران، منطقه حفاظت شده سرخ‌آباد، پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق شکار ممنوع انگوران، خراسان‌لو، خرمه‌سر و فیله خاصه با مساحتی در حدود ۵۰۳۳۲۲ هکتار برابر با ۲۲،۷۱ درصد مساحت استان به عنوان اکوسیستم‌های طبیعی استان از یک سو دارای توان بالا برای توسعه کارکردهای اکوتوریستی و ژئوتوریستی در مقیاس منطقه‌ای و ملی است و از سوی دیگر مناسب برای ایجاد مراکز پژوهشی و تحقیقاتی زیست محیطی و ژنتیک می‌باشد.
- محورهای گردشگری زنجان-سلطانیه-قیدار-کته خور-همدان، زنجان-ابه‌ر (محور شرق)، زنجان-مرز میانه (محور غرب)، طارم-تهم-ماسوله و زنجان-دندی-تخت سلیمان، محور گردشگری طبیعی-تاریخی منطقه طارم و محور گردشگری عبوری زنجان-ایجرود محورهای مناسب توسعه گردشگری در استان هستند.
- قطب‌های مستعد توسعه فعالیت‌های گردشگری استان نیز شامل قطب آب‌بر (قطب شمالی)، قطب انگوران، دندی (قطب جنوبی)، قطب حلب (قطب جنوبی ۲) و قطب بازار شهر زنجان (قطب مرکزی) است.
  - در طرح آمایش سرزمین استان زنجان، چشم‌انداز استان به شرح زیر اعلام شده است:
- زنجان در افق ۱۴۱۴ استانی است با هویت اصیل ایرانی، اسلامی؛ برخوردار از شرایط زندگی مناسب برای زندگی؛ بهره‌مند از زیرساخت‌های موردنیاز در عرصه فعالیت‌های اقتصادی کشاورزی، صنعتی و معدنی، خدمات بازرگانی گردشگری؛ ساختاری همگرا با توسعه پایدار و توازن نسبی در توزیع جمعیت و فعالیت در پهنه جغرافیایی؛ پویا و سازنده در تعاملات منطقه‌ای، ملی و فراملی.
- استانی توسعه یافته در منطقه شمال غرب و دارای جایگاه برتر در کشاورزی، صنعت، معدن و گردشگری؛
- ارائه‌کننده خدمات نوین بازرگانی و پشتیبان صادرات در مرکز و شمال غرب کشور؛

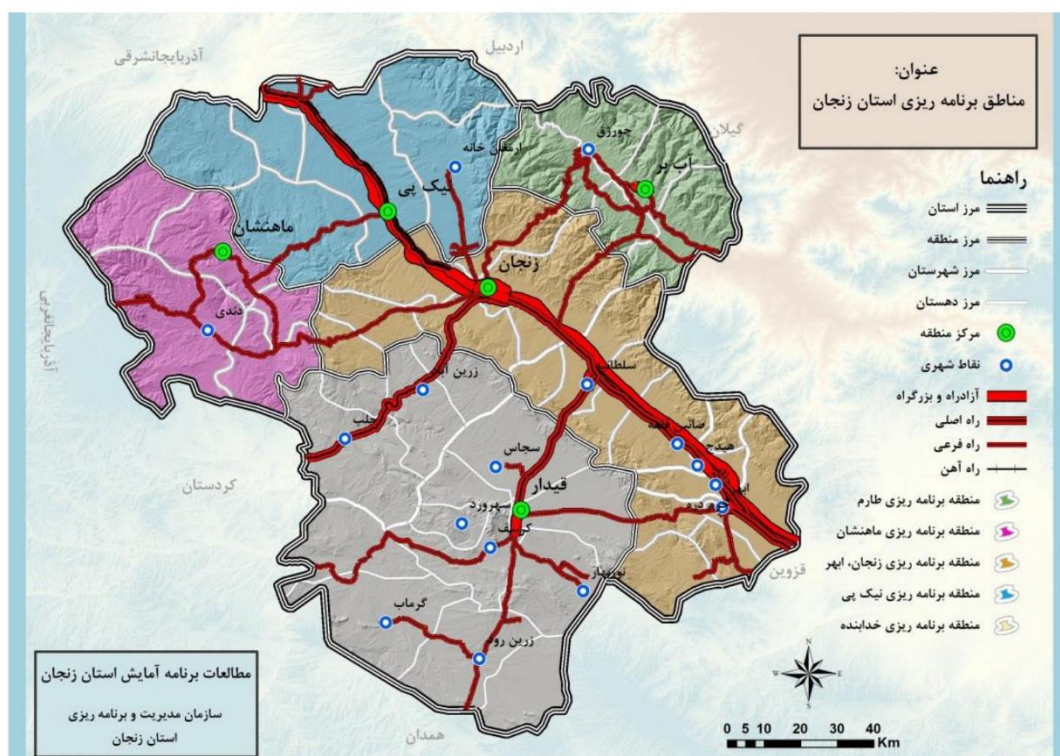
- ایفاگر عملکرد و نقش‌های فعال و تعاملات سازنده و پایدار در عرصه‌های ملی و فراملی؛
- استانی پایدار، ایمن و مقاوم در برابر آسیب‌های اجتماعی و مخاطرات و سوانح طبیعی؛
- برخوردار از امکانات و منابع عادلانه برای زندگی و فعالیت، با حداقل نابرابری در مناطق و سکونتگاه‌های شهری و روستایی؛
- دارای اقتصادی مدرن، دانش بنیان و مناسب زیست و فعالیت و مهاجرپذیری (به گونه‌ای که سهم جمعیت استان از کل کشور اندکی افزایش یافته است)؛
- برخوردار از کشاورزی و صنعتی پایدار و مدرن بر پایه‌ی فناوری‌های نوین و با بهره‌برداری مناسب و متعادل از منابع آب و خاک؛
- مرکزی برای ارائه خدمات تخصصی و فوق تخصصی درمانی به استان‌های هم‌جوار؛
- تقویت پیوندهای بین بخشی جهت فراهم‌سازی شرایط بهینه فعالیت و زیست با تاکید بر مناطق دورافتاده و کمتر توسعه یافته؛
- برخوردار از خوشه‌های صنعتی به ویژه در صنایع شیمیایی، معدنی، برق و الکترونیک و IT؛
- از جمله قطب‌های توسعه‌یافته کشور در زمینه اقتصادی گردشگری تاریخی، باستانی، فرهنگی، اکوتوریسم و ژئوتوریسم.

معرفی مناطق برنامه ریزی استان زنجان

به منظور تعیین مناطق برنامه‌ریزی استان و با هدف ساماندهی الگوهای سکونت شهری و روستایی و فعالیت‌ها در سطح استان و در عین حال بهره‌برداری منطقی از تمام امکانات و توان طبیعی و انسانی، استان زنجان به پنج منطقه به شرح ذیل قابل تقسیم است:

منطقه برنامه‌ریزی زنجان، ابهر / منطقه برنامه‌ریزی طارم / منطقه برنامه‌ریزی خداوند، ایجرود / منطقه برنامه‌ریزی ماهنشان / منطقه برنامه‌ریزی نیک‌پی

نقشه ۳: مناطق برنامه‌ریزی استان زنجان در طرح مطالعه برنامه آمایش استان زنجان

از مهمترین توان‌های منطقه طارم موارد زیر حائز اهمیت است:

ویژگی‌های طبیعی و اقلیمی منطقه طارم در استان زنجان خاص و منحصر به فرد است. میزان بارش در این منطقه و به ویژه در ارتفاعات شمالی آن نسبت به سایر مناطق استان بسیار بالا و به میزان ۹۵۰ میلی‌متر در سال می‌رسد. اقلیم این منطقه برخلاف سایر مناطق استان که سرد و فراسد هستند، گرم و مرطوب است، همین امر توان بالایی برای کشاورزی در این پهنه از استان ایجاد کرده است، چرا که در سایر مناطق استان به دلیل طولانی بودن دوره سرما، طول دوره رشد گیاهان بسیار اندک است، در صورتی که اقلیم گرم و مرطوب این منطقه و طولانی بودن دوره رشد، امکان برداشت چندباره محصولات کشاورزی و رواج سیستم چند کشتی را در این منطقه فراهم کرده است. دشت حاصلخیز طارم در این منطقه قرار گرفته است و با اینکه از نظر مساحت کوچکترین دشت استان است اما یکی از مستعدترین مناطق کشاورزی استان زنجان و حتی در شمال غرب کشور است، به گونه‌ای که به این منطقه لقب هندوستان ایران داده شده است.

منطقه طارم از نظر فعالیت‌های کشاورزی یک استثنا به شمار می‌آید و از نظر شاخص‌های تولید کشاورزی جایگاه ویژه‌ای دارد. با وجود غلبه الگوی کشت دیم در استان زنجان، تنها ۳,۷ درصد اراضی زیرکشت این شهرستان دیم است و ۹۶,۳ درصد آنها آبی است و بیش از ۹۹ درصد تولیدات زراعی این شهرستان به تولیدات کشت آبی اختصاص دارد.

بیشترین میزان فعالیت‌های باغی استان به شهرستان طارم اختصاص دارد و حدود ۳۰ درصد تولیدات باغی استان در این شهرستان صورت می‌گیرد.

بیشترین تنوع در تولید محصولات در استان در شهرستان طارم مشاهده می‌شود و ۱۶,۵ درصد اراضی کشاورزی به کشت محصولات دائمی اختصاص دارد. عملکرد برخی محصولات چون گندم و جو در این منطقه بسیار بالاست. شهرستان طارم تنها محدوده استان است که در آن الگوی کشت متراکم و متمرکز بیشتر از الگوی کشت گسترده دیده می‌شود.

شرایط آب و هوای شهرستان طارم، این منطقه را مستعد تولید محصولات گرمسیری چون زیتون، انجیر و انار کرده است، ۷۱ درصد باغات این محدوده به تولید محصول استراتژیک زیتون اختصاص دارد و این شهرستان قطب تولید زیتون در استان است، چراکه ۹۹,۹ درصد زیتون استان در این شهرستان تولید می‌شود.

تمامی واحدهای پرورش کرم ابریشم و بیشترین مراکز پرورش زنبور عسل استان در شهرستان طارم واقع شده است. ویژگی‌های اقلیمی و بالابودن میانگین دما در این منطقه اکوسیستم‌های متعدد و منحصر به فردی ایجاد کرده است و این منطقه زیستگاه گونه‌های گیاهی و جانوری فراوانی است. به دلیل تنوع بالای گونه‌های جانوری و وجود اکوسیستم‌های جنگلی در این شهرستان، بخشی از پهنه این استان به عنوان منطقه شکار ممنوع با نام منطقه شکار ممنوع خرمنه‌سر تعریف شده است. این منطقه که از یک سو به جنگل‌های هیرکانی و از سوی دیگر به مناطق استپی و نیمه استپی ایران تورانی محدود می‌گردد، اهمیت زیادی از نظر حفظ تنوع زیستی دارد. منطقه طارم برای توسعه انواع گردشگری طبیعی، اکوتوریسم، ژئوتوریسم و گردشگری تاریخی و فرهنگی توان بسیار بالایی دارد.

رود مهم قزل اوزن در این منطقه جریان دارد و تاثیر بسیار مهمی بر رونق فعالیت‌های کشاورزی این محدوده داشته است.

بیشترین پوشش جنگلی و عمده‌ترین جنگل‌های استان در منطقه طارم قرار گرفته است، هر چند این پوشش جنگلی مخروبه و توان اکولوژیکی آن ذخیره‌گاهی و حفاظتی است و قابلیت برداشت اقتصادی ندارد.

منطقه طارم از جمله بخش‌های استان است که طی ۴۵ سال اخیر توان مناسبی برای نگهداشت جمعیت روستایی خود داشته است، نرخ رشد جمعیت روستایی این شهرستان برخلاف روند عمومی استان، همواره مثبت بوده است. در این طرح بعد از بررسی نقاط ضعف منطقه در نهایت مهمترین اولویت‌های توسعه منطقه طارم به شرح زیر بیان شده است:

محور توسعه کشاورزی طارم با توجه به ویژگی‌های اقلیمی و شرایط معتدل و مساعد برای تولید محصولات مختلف یکی از مهمترین قلمروهای تولید کشاورزی در استان است که نیازمند تقویت و تجهیز است.

با توجه به مزیت نسبی این منطقه در تولید محصولات کشاورزی به ویژه برخی محصولات استراتژیک چون زیتون، انار، سیر و صیفی‌جات، این منطقه برای استقرار صنایع وابسته به بخش کشاورزی بسیار مناسب است.

با توجه به توان بالای این منطقه در فعالیت‌های بخش کشاورزی، این شهرستان فرصت‌های مناسبی برای استقرار خدمات پشتیبان بخش کشاورزی دارد.

شهرستان طارم به دلیل ویژگی‌های طبیعی و اقلیمی و شباهت آب و هوایی با مناطق شمالی کشور توان ارزشمندی برای توسعه گردشگری طبیعی و اکوتوریسم دارد. این منطقه به شکل دره‌ای عریض زیباترین و منحصربه‌فردترین

مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی استان را در خود جای داده است. از سوی دیگر وجود آثار باستانی و تاریخی چون آتشکده‌ها این منطقه را به یکی از مناطق مستعد توسعه گردشگری تاریخی در استان تبدیل کرده است. شهرهای این منطقه با امکان بهره‌برداری از صنایع و مزیت‌های منطقه‌ای فرصت‌های فراوانی برای رشد و گسترش دارند و با ارتقای سطح این شهرها ضمن تقویت خدمات رسانی به سکونتگاه‌های روستایی این شهرستان، گسست موجود در نظام شهری استان تعدیل می‌شود و امکان تقویت پیوندهای استان زنجان با استان‌های شمالی همجوار از طریق این شهرها فراهم می‌شود.

تخصص‌های اصلی منطقه برنامه‌ریزی طارم

با توجه به توان‌ها و ظرفیت‌های منطقه برنامه‌ریزی طارم و با در نظر گرفتن سناریوی مطلوب توسعه فضایی، مهمترین تخصص‌های این منطقه به شرح زیر است:

محور اصلی توسعه کشاورزی

فعالیت‌های کشاورزی در دشت رودخانه‌ای طارم پیرامون رودخانه قزل اوزن و دره‌های رودخانه‌ای منتهی به آن از غرب تا شرق شهرستان طارم مهمترین قابلیت این پهنه از استان است که به دلیل شرایط خاص اقلیمی، تنوع محصولات کشاورزی و باغی و همچنین تولید محصولات خاص و استراتژیک کشاورزی در سطح استان و حتی شمال غرب منحصر به فرد است. از نگاه آمایش سرزمین به دلایل زیر این منطقه به عنوان یکی از محورهای توسعه کشاورزی استان پیشنهاد می‌شود:

شرایط مساعد طبیعی و اقلیمی و بالابودن تعداد ماه‌های گرم و معتدل نسبت به ماه‌های سرد سال در مقایسه با سایر مناطق استان و در نتیجه تنوع زیاد محصولات کشاورزی از جمله محصولات تجاری و استراتژیک و همچنین نظام زراعی چند کشتی در بهره‌برداری از زمین بیانگر ظرفیت بالا برای توسعه کشاورزی مکانیزه و نوین در منطقه طارم می‌باشد، این امر ضرورت تحول در شیوه‌های کنونی برای دستیابی به توسعه پایدار بخش کشاورزی منطقه را نشان می‌دهد.

به دلیل تنوع و تولید فراوان محصولات خاص کشاورزی و در کار کشاورزی مدرن در این منطقه، ضرورت دارد تا صنایع غذایی، تبدیلی و بسته‌بندی وابسته به این فعالیت‌ها تقویت شود و توسعه یابد.

نزدیکی به بازار مصرف بزرگ منطقه گیلان و در نتیجه امکان توسعه پیوندهای اقتصادی استان با منطقه گیلان ظرفیت دیگر منطقه طارم برای توسعه کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به آن است.

قرارگیری در پایاب رودخانه قزل اوزن و امکان بهره‌مندی از منابع آبی آن بیانگر ظرفیت پایدار برای انجام فعالیت‌های کشاورزی مشروط به بهره‌برداری بهینه و پایدار از منابع آبی است.

محور درجه ۲ توسعه صنعتی

محور طارم شامل گیلوان تا چورزق با الویت استقرار صنایع تبدیلی کشاورزی متکی بر مزیت نسبی برتر منطقه طارم در تولید محصولات استراتژیک کشاورزی و همچنین با اولویت صنایع دارای برد ملی و حتی فراملی پیشنهاد می‌شود. با توجه به اینکه منطقه طارم حوزه ویژه اکولوژیکی استان است محیط طبیعی آن جهت استقرار صنایع بالادستی بسیار آسیب‌پذیر است، بنابراین هرگونه توسعه صنعتی در این محور باید بر مبنای رعایت اصول توسعه پایدار باشد و توسعه صنعتی ضمن رعایت ملاحظات زیست‌محیطی در راستای تحریک و تقویت بخش کشاورزی منطقه صورت پذیرد. از این رو توصیه می‌شود طرح تعادل توسعه صنعتی و کشاورزی و منابع طبیعی به عنوان پیش‌نیاز توسعه صنعتی این محور انجام پذیرد.

محور درجه ۲ خدماتی زنجان، تهم، چورزق، گیلان

با توجه به اینکه منطقه طارم به عنوان محور درجه ۱ گردشگری استان تعریف شده است و این محور، در ادامه محور گردشگری زنجان، سلطانیه به سمت شمال و تا استان گیلان امتداد می‌یابد و به منطقه گردشگری شمال کشور می‌رسد، بنابراین در صورت تحقق نقش تعریف شده برای آن در سال‌های آینده استقرار خدمات پشتیبان گردشگری به ویژه در حوزه خدمات بین‌راهی و مراکز اقامت و پذیرایی به ویژه در کانون پرجاذبه گردشگری روستایی در اولویت خواهد بود.

محور درجه ۲ خدماتی پیرامون رودخانه قزل‌اوزن

این محور که به صورت شرقی، غربی در منطقه طارم و در طرفین رودخانه قزل‌اوزن گسترده شده است از شرق به گیلوان و سپس به شهرهای منجیل و رودبار در استان گیلان ختم می‌شود و از سمت غرب به درام و چورزق و در نهایت به راه در دست احداث تهم، چورزق، ماسوله و محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی استان ختم می‌شود. با وجود اینکه این محور در محدوده یک شهرستان قرار دارد اما به دلیل شرایط مذکور و وجود زمینه‌های ایجاد ارتباط و پیوندهای فرااستانی و همچنین به دلیل مزیت نسبی شهرستان طارم در تولید محصولات استراتژیک باغی و کشاورزی این محور به عنوان محور درجه ۲ در سطح استان تعریف می‌شود که در افق طرح آمایش باید پذیرای نقش‌های خدماتی متناسب با موقعیت این محدوده باشد. با توجه به جایگاه این محور و نقش‌های تعریف شده برای آن در سازمان فضایی فعالیت بخش کشاورزی، صنعت و گردشگری خدمات ذیل جهت استقرار در این محور دارای اولویت خواهند بود:

ایجاد و توسعه مراکز خدمات پشتیبان کشاورزی بزرگ‌مقیاس با عملکرد استانی و ملی در زمینه فعالیت‌های انبارداری محصولات کشاورزی و باغی، ایجاد مراکز خدمات بازاریابی و خرید و فروش و حمل و نقل محصولات کشاورزی با اولویت استقرار در نقاط شهری و روستاهای مرکزی این منطقه.

ایجاد مراکز آموزشی و پژوهشی کشاورزی با هدف توسعه ساختار کشاورزی منطقه، ارائه خدمات فنی و تخصصی بخش کشاورزی با تاکید بر سیستم‌های نوین آبیاری، اصلاح نباتات، دفع آفات و...

ایجاد و توسعه مراکز خدمات پشتیبانی گردشگری به ویژه در زمینه اقامت و پذیرایی و تورگردانی تخصصی با اولویت شهر چورزق و سایر خدمات گردشگری همانند خدمات بین‌راهی و همچنین ایجاد نمایشگاه‌های عرضه محصولات کشاورزی و باغی و صنایع دستی و بومی به ویژه در ایام گردشگر پذیر.

محور گردشگری ممتاز (محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی)

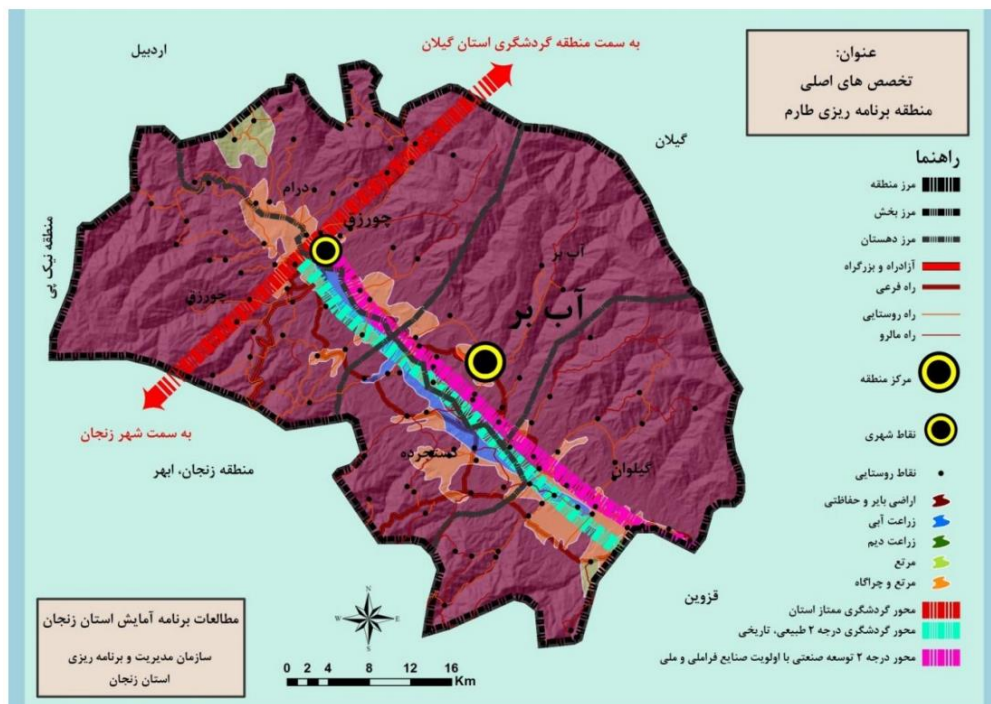
همانگونه که پیشتر اشاره شد بخش عمده‌ای از محور گردشگری درجه یک شمال، جنوبی استان زنجان در منطقه طارم واقع شده است. قسمتی از این محور که امتداد آن به سمت شمال است، پس از عبور از شهر چورزق به منطقه گردشگری استان گیلان و شهر ماسوله ختم می‌شود. با احداث راه ارتباطی زنجان، شمال این محور به سمت شمال توسعه پیدا خواهد کرد، به ویژه اینکه این محور دارای کارکردهای گردشگری متنوعی شامل طبیعت‌گردی، اکوتوریسم، گردشگری تاریخی، فرهنگی و گردشگری روستایی می‌باشد. عمده‌ترین کارکرد بخش شمالی این محور که در منطقه طارم واقع شده است بوم‌گردی و در مرتبه‌های بعدی گردشگری تاریخی و فرهنگی و گردشگری روستایی است.

محور گردشگری طبیعی، تاریخی منطقه طارم (محور گردشگری درجه ۲)

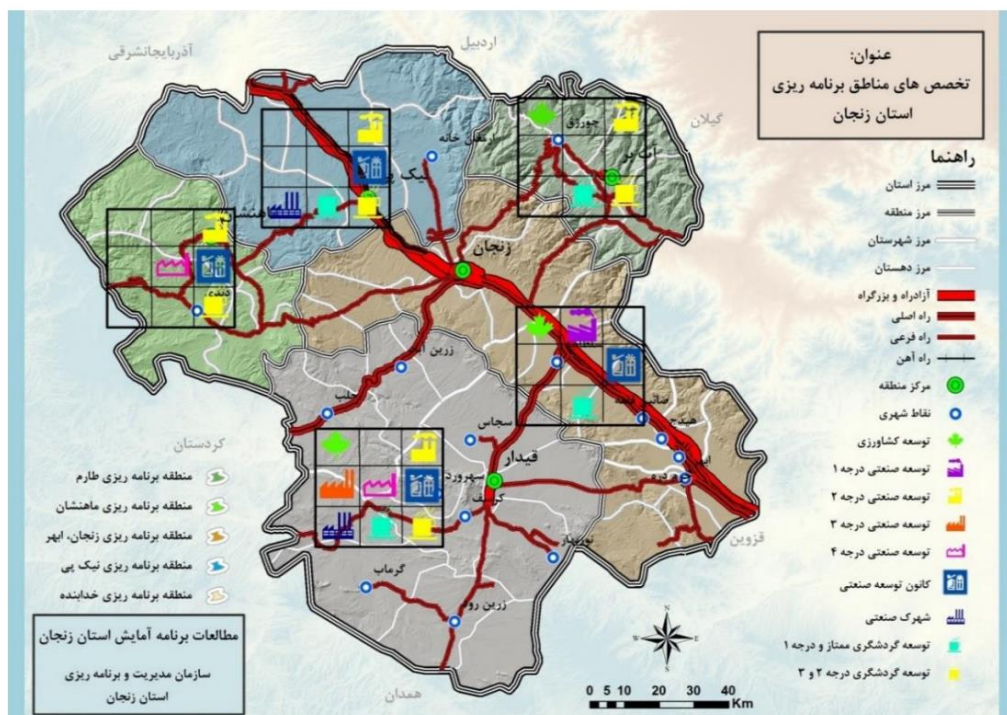
افزون بر قرارگیری این منطقه در محور گردشگری ممتاز استان، بخش‌های داخلی این منطقه نیز دارای توانمندی بالایی برای توسعه گردشگری است. از دیگر محدوده‌های گردشگری تعریف شده برای این محور می‌توان به محور شرقی، غربی در پیرامون رودخانه قزل‌اوزن اشاره کرد که از غرب به محور گردشگری ممتاز شمالی، جنوبی متصل می‌شود.

منطقه طارم با وجود برخورداری ظرفیت بالای گردشگری به ویژه در حوزه گردشگری طبیعی تاکنون به دلیل انزوای ارتباطی و ضعف زیرساخت‌ها و امکانات زیربنایی از این ظرفیت به خوبی بهره‌مند نگردیده است؛ بنابراین در سال‌های آینده به شرط تحقق اقدامات یادشده برای نیمه شمالی محور گردشگری ممتاز استان منتهی به استان گیلان، فرصت‌هایی ایجاد می‌گردد تا با انشعاب از این محور به داخل منطقه طارم ظرفیت‌های توسعه گردشگری این منطقه بهبود یابد. مهم اینکه این محور از شرق به استان گیلان منتهی می‌شود و در نتیجه ضمن توسعه گردشگری طارم، استان زنجان نیز از طریق دو محور با منطقه گردشگری استان‌های شمالی کشور (منطقه گردشگری البرز و سبلان) پیوند می‌خورد. همچنین با توجه به اینکه این محور در پیرامون شهر چورزق به محور گردشگری ممتاز شمالی، جنوبی استان متصل می‌شود لذا در آینده، کارکردهای گردشگری در شهر چورزق نیز ارتقاء خواهد یافت و لازم است تا در برنامه‌ریزی‌های توسعه آتی این شهر موارد یاد شده بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

نقشه ۴: تخصص‌های اصلی منطقه برنامه‌ریزی طارم / طرح آمایش استان زنجان

نقشه ۵: تخصص‌های اصلی مناطق برنامه‌ریزی استان زنجان / طرح آمایش استان زنجان

تعیین شکل‌بندی کلی الگوی استقرار و نظام سلسله مراتبی مراکز سکونتگاهی (نظام اسکان جمعیت) الگوی استقرار جمعیت و نظام سکونتگاهی استان روی دیگر سکه در تفضیلی کردن طرح پایه آمایش استان است، زیرا در حالی که تعیین تخصص‌های نواحی و قلمروهای اصلی فعالیت، بخشی از ارکان شکل‌بند سازمان فضایی استان به حساب می‌آیند، تخصص‌های نواحی سکونتگاهی در نظام سلسله‌مراتبی اسکان جمعیت و ظرفیت‌های جمعیت‌پذیری سکونتگاه‌های استان روی دیگر این سکه را نشان خواهد داد.

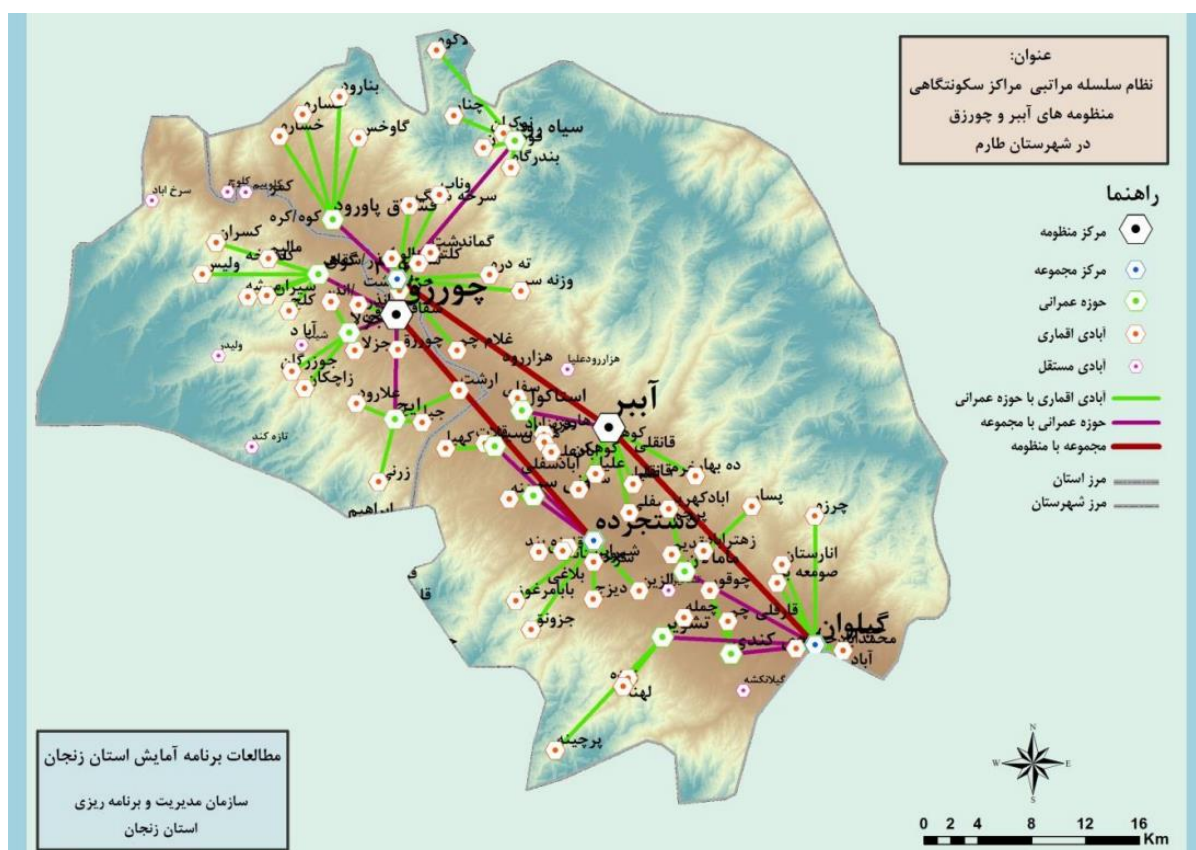
طبق این طرح شهرستان طارم دارای دو منظومه آببر و چورزق است.

منظومه آببر به مرکزیت کانون شهری آببر منطبق بر بخش مرکزی از شهرستان طارم و دربرگیرنده دهستان‌های گیلوان، درام و آببر از این شهرستان است. منظومه آببر ۳ مجموعه، ۹ حوزه روستایی و ۵ آبادی مستقل را دربرمی‌گیرد. مراکز مجموعه‌های عبارتند از: آبادی‌های گیلوان و درام و کانون شهری آببر و حوزه‌های روستایی نیز شامل حوزه‌های گیلوان، هندی‌کندی، ماملان، تشویر، آببر، استاکول، درام، سیاه‌ورود و قشلاق پاه‌ورود است. آبادی‌های گیلانکشه، تسکین، ده‌بهار، هزاررود و کلوج به عنوان آبادی مستقل در این منظومه شناسایی شده‌اند. منظومه چورزق دربرگیرنده دهستان‌های چورزق و دستجرده از بخش چورزق شهرستان طارم است. مراکز مجموعه‌ها در این منظومه عبارتند از: کانون شهری چورزق و آبادی دستجرده و حوزه‌های روستایی شامل حوزه‌های چورزق، ایچ، جزلا، گوهر، دستجرده، ونی‌سر و سانسیر است. ۶ آبادی اندر، شیت، ولیدر، تازه‌کند، کلوئیم و سرخ‌آباد به عنوان آبادی مستقل در این منظومه شناسایی شده‌اند.

جدول ۳: سطح بندی کانون‌های روستایی شهرستان طارم

منظومه	مجموعه	حوزه عمرانی (روستایی)	روستای مستقل
آببر	گیلوان	گیلوان، هندی‌کندی، ماملان، تشویر	گیلانکشه، تسکین
	آببر	آببر، استاکول	ده‌بهار، هزاررودعلیا
	درام	درام، سیاه‌ورود، قشلاق پاه‌ورود	کلوج
چورزق	چورزق	چورزق، ایچ، جزلا، گوهر	اندر، ولیدر، شیت، تازه‌کند، سرخ‌آباد، کلوئیم
	دستجرده	دستجرده، ونی‌سر، سانسیر	-

نقشه ۶: نظام سلسله‌مراتبی مراکز سکونتگاهی منظومه‌های آبر و چورزق در شهرستان طارم

۲-۲-۹- بازنگری در مطالعات طرح جامع ناحیه زنجان

براساس طرح برنامه آمایش استان زنجان، کل استان به دو ناحیه زنجان و ابهر تقسیم شده است. ناحیه زنجان شامل شهرستان‌های زنجان، طارم، ماهنشان و ایجرود است. آمار و اطلاعات پایه جمعیتی-اقتصادی مورد استفاده در این مطالعات براساس سرشماری سال ۱۳۷۵ بوده است.

در این طرح با توجه به برخورداری استان از پتانسیل فراتر از ۴ میلیارد مترمکعب آب‌های سطحی، برخورداری از قابلیت‌های مطلوب جهت ارتقای عملکرد در هکتار و تولید محصولات زراعی گندم و باغی زیتون و انگر و... نیز وجود امکانات مطلوب جهت پرورش دام، طیور آبزیان و امکان صدور محصولات دامی به استان‌های دیگر و نزدیکی استان به عمده‌ترین کانون‌های جمعیتی سبب گردیده که تا کنون این استان یکی از مهمترین قطب‌های دامپروری و کشاورزی کشور به شمار آید، به طوری که در سال ۱۳۷۵ بیشترین درصد شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر استان را شاغلان بخش کشاورزی تشکیل می‌داده‌اند (حدود ۳۸,۳ درصد). این شاخص برای نقاط روستایی حدود ۶۶,۹ درصد به دست آمده است. بر همین بخش کشاورزی به عنوان مهمترین نقش اقتصادی استان تعیین شده است.

در بخش صنعت علیرغم وجود برخورداری از امکانات لازم جهت توسعه صنعتی در استان نظیر

- وجود کانسارهای غنی و وجود محصولات قابل توجه کشاورزی (مواد اولیه مورد نیاز صنعت)

- وجود پتانسیل کافی از قبیل آب، انرژی، نیروی انسانی و سایر تاسیسات زیربنایی

- نزدیکی به قطب‌های صنعتی در راستای تکمیل زنجیره‌های تولید

- ممنوعیت استقرار صنایع در شعاع ۱۲۰ کیلومتری استان تهران

- تقاضای زیاد برای کالاهای صنعتی

متأسفانه در حد قابلیت‌های موجود استان، توسعه صنعت به شکوفایی و رونق لازم دست نیافته است.

ضرورت گسترش سیستم حمل و نقل و شبکه ارتباطات، بسط و گسترش خدمات آموزشی و بهداشتی، اهمیت یافتن صنعت گردشگری و قابلیت‌های موجود طبیعی و تاریخی استان، توسعه آموزش عالی و تمایل به ادامه تحصیل و... مجموعه‌ای از دست عوامل در آینده نقش خدمات را در اقتصاد استان برتر می‌سازد.

در این مطالعات پروژه‌های اولویت‌دار برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در ناحیه زنجان مورد توجه قرار گرفته است. براساس نیازهای جامعه روستایی در زمان تهیه طرح و همچنین نوع نگاه برنامه ریزی مبتنی بر تامین خدمات آموزشی-بهداشتی-رفاهی-زیرساختی برای ساکنین پروژه‌های تامین و لوله‌کشی آب آشامیدنی روستاها، مطالعه و احداث کانال دفع فاضلاب روستایی، تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی، احداث واحدهای اداری مورد نیاز، احداث دبستان، احداث مدرسه راهنمایی، احداث دبیرستان، پروژه احداث کتابخانه‌های عمومی روستایی، احداث خانه بهداشت و احداث فضاهای ورزشی به عنوان ۱۰ اولویت اصلی برای اجرا در سطح ناحیه مدنظر قرار گرفته است.

در این مطالعه موانع عمده توسعه اقتصادی در سطح ناحیه به شرح زیر مورد شناسایی قرار گرفته است:

- سازمان فضایی نامتعادل در ناحیه و گسترش خطی فعالیت‌های اقتصادی در حول جاده ارتباطی تهران-زنجان-تبریز

- ضعف شبکه‌های ارتباطی بین منطقه‌ای

- عدم وجود امکانات زیربنایی و تاسیسات خدماتی و... جهت توسعه صنعت گردشگری

- اقلیم نیمه خشک و فراسرد و تعداد روزهای یخبندان زیاد در اکثر بخش‌های ناحیه

- بالابودن سطح اراضی کشاورزی نسبت به بستر رودخانه‌ها که منجر به بالارفتن هزینه‌های انتقال آب و آبیاری می‌گردد.

- عدم سرمایه‌گذاری لازم در امر شناسایی و فرآوری مواد معدنی

- ضعف قابل ملاحظه خدمات پشتیبان تولید

- بهره‌وری پایین در بخش‌های تولیدی و خدماتی

- عدم وجود طرح‌های مطالعاتی پایه از جمله طرح آمایش سرزمین

- کوچک بودن قطعات اراضی کشاورزی که امکان استفاده از کشت مکانیزه را با مشکل مواجه می‌سازد.

- غالب بودن روش سنتی دامداری بر روش صنعتی

اولویت اجرایی پیشنهادات طرح ناحیه با توجه به اهداف چهارگانه آن تدوین شده است. اهداف چهارگانه طرح ناحیه زنجان: دستیابی به توسعه متوازن ناحیه به توجه به قابلیت‌های موجود آن؛ ساماندهی نظام فعالیت و اشتغال؛ ساماندهی نظام خدمات رسانی و دستیابی به محیطی پایدار با تاکید بر منابع طبیعی، آب و خاک هر کدام بر اساس راهبردهای مشخص شده برای رفع کمبودها و نواقص ناحیه پیشنهاد شده است.

براساس راهبرد تقویت و گسترش شبکه‌های ارتباطی بین منطقه‌ای اقدامات اجرایی و اولویت دار طرح با توجه به راهبرد مذکور عبارت است از:

- ارتقاء محور زنجان، تهم، چورزق به راه اصلی و اتصال آن به ماسوله
- ارتقاء محور زنجان-گیلوان-منجیل به راه اصلی
- ایجاد و ارتقاء محور زنجان، دندی، تخت سلیمان، تکاب به راه اصلی
- ارتقاء محور زنجان-قره‌پشتلو و ارتباط آن به خلخال
- برخورداری از راه فرعی برای ارتباط مراکز مجموعه روستایی به مراکز منظومه ضمن آنکه تکمیل آزاد راه زنجان- تبریز و برقراری ارتباط ریلی از طریق گسترش شبکه راه‌آهن به غرب ناحیه به طرف ماهنشان، دندی و استان‌های غربی و نیز ایجاد پایانه‌های حمل و نقل به صورت جدی مورد تاکید می‌باشد.
- در راهبرد توجه به بخش کشاورزی به عنوان یکی از محورهای توسعه اقدامات اجرایی متعددی پیش‌بینی شده است که به ذکر چند اقدام اکتفا می‌شود:

- توسعه اراضی کشاورزی آبی به میزان ۱۱۴۳۸,۶۱ هکتار
- توسعه فعالیت کندوداری و پرورش زنبورعسل
- توسعه کشت‌های گلخانه‌ای
- اجرای طرح‌های به‌زراعی و به‌نژادی به منظور افزایش راندمان
- اجرای طرح‌های اصلاح و احیاء باغات میوه
- اجرای طرح‌های مربوط به اصلاح و توسعه باغات زیتون
- اجرای طرح‌های مربوط به آبی‌ری پروری با توجه به وجود منابع آبی غنی در ناحیه
- تغییر شیوه از دامداری سنتی به صنعتی

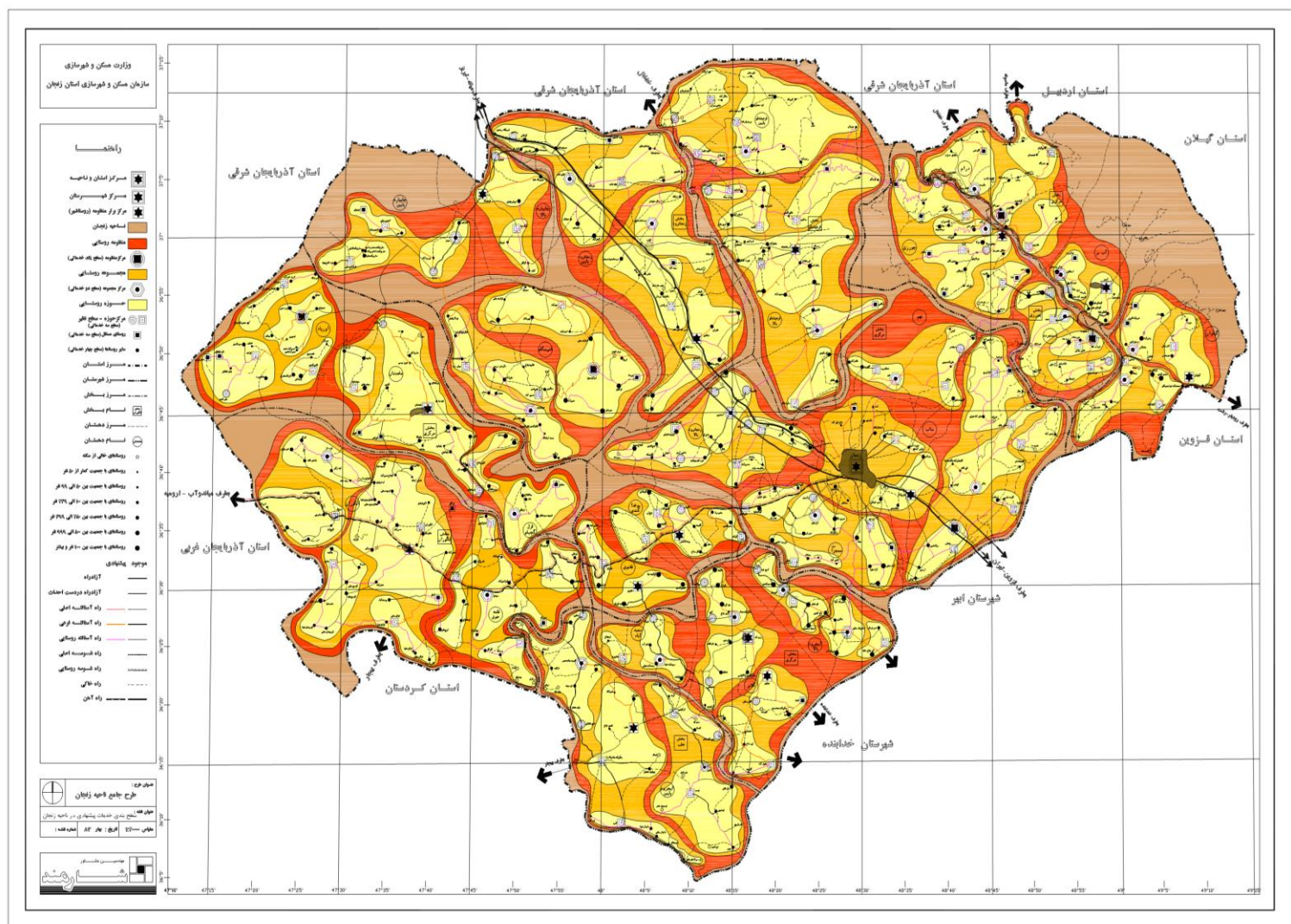
در راهبرد توسعه صنعت به اقداماتی چون تکمیل ظرفیت شهرک‌های صنعتی موجود؛ ایجاد نواحی صنعتی در کنار مراکز منظومه روستایی؛ ایجاد و توسعه صنایع دستی با توجه به سابقه و پیشینه‌ای که در منطقه دارا می‌باشد نظیر فرش بافی، چاقوسازی، مليله کاری و...؛ گسترش صنایع تبدیلی و فرآوری محصولات؛ تهیه طرح‌های شناسایی منابع کانی ناحیه و سرمایه‌گذاری جهت اکتشاف ذخایر کانی شناخته شده مورد تاکید قرار گرفته است.

همچنین در راهبرد توجه به خدمات اقدام اجرایی برای ساماندهی و تجهیز کانون‌ها و محورهای جاذب گردشگری و گذران اوقات فراغت جهت رونق صنعت گردشگری در کنار تجهیز مراکز اصلی جمعیت و گسترش مراکز آموزش عالی در شهرستان‌ها مورد توجه قرار گرفته است. ایجاد مجموعه‌های فرهنگی-هنری و ورزشی در شهرهای ناحیه؛ ایجاد و گسترش مجتمع‌های پذیرایی بین راهی در محورهای موجود در ناحیه مخصوصاً در محورهای «زنجان-گیلوان-رودبار»، «زنجان-خلخال» و...؛ توسعه و گسترش فضاهای اقامتی در مکان‌های مستعد و جاذب گردشگر و ضرورت تعجیل در تهیه طرح جامع گردشگری برای شهرستان‌های موجود در ناحیه از دیگر اقدامات مهم توصیه شده برای تحقق راهبرد توجه به بخش خدمات مورد تاکید بوده است.

در راهبرد ضرورت توجه به منابع آبی و مدیریت بهره‌برداری آن اقداماتی اجرایی چون تکمیل و اجرای سدهای خاکی که براساس مطالعات انجام شده ضرورت اجرای آنها تایید گردیده است، نظیر سد خاکی روستای جوهره خان در شهرستان زنجان، سدهای خاکی روستاهای جوقین، دهنه، شهرک و...؛ اجرای طرح‌های آبیاری تحت فشار؛ مطالعه و اجرای شبکه‌های آبیاری؛ مطالعه و اجرای طرح‌های کوچک تامین آب و پمپاژ ساحلی؛ اجرای طرح‌های لایروبی و مرمت قنوات و ... مورد توجه قرار گرفته است.

براساس این مطالعات در مجموع اقتصاد روستایی شهرستان طارم، اقتصادی متکی بر فعالیت‌های کشاورزی و صنایع خانگی بوده که برخی خدمات عمومی و اجتماعی نیز در آن انجام می‌شود. در حال که، علی‌رغم اهمیت نسبی قابل ملاحظه فعالیت‌های کشاورزی در نظام اقتصادی شهری شهرستان، گسترش فعالیت‌های خدماتی در این مرکز شهری - به مثابه مرکز خدماتی روستاهای واقع در حوزه دسترسی آن - و نیز پتانسیل رشد کالبدی آن موجب شده است تا فعالیت‌های ساختمانی و خدماتی در آن حایز اهمیت زیادی بوده و فرصت‌های شغلی بالنسبه زیادی را برای نیروی انسانی شهرستان ایجاد کند. در هر حال، اقتصاد شهرستان متکی بر بازار داخلی خود بوده و نظام بهره‌برداری پیشه‌وری و سرمایه‌های کوچک در آن دارای نقش غالب می‌باشد.

نقشه ۷: سطح بندی خدمات پیشنهادی در ناحیه زنجان

The map displays the following details:

- Districts:** Gilan-e Gharbi, Gilan-e Sharghi, Gilan-e Khatami, Gilan-e Mazandaran, Gilan-e Rostaq.
- Cities:** Rasht, Gilan, Mazandaran, Sari, Babol, Amol, Noeyn, Chalus, Fardis, Astaneh-ye Ashkezar, Behabad, Siahkal, Lavan, Kish, and others.
- Geographical Features:** Caspian Sea, Gilan River, Gilan-e Gharbi Mountains, Gilan-e Sharghi Mountains, Gilan-e Khatami Mountains, Gilan-e Mazandaran Mountains, Gilan-e Rostaq Mountains.
- Infrastructure:** Roads, railways, and ports.

۲-۱۰- سند ملی توسعه استان زنجان / مصوب هیات وزیران (۲۵۷۹۸/ت/۳۳۱۱۱ هـ مورخ

(۱۳۸۴/۵/۹)

سند ملی توسعه استان یکی از اسناد ملی تعریف شده در ماده ۱۵۵ قانون برنامه چهارم توسعه می‌باشد که رویکرد توسعه استان را در طول حداقل دو برنامه توسعه مشخص می‌نماید. این سند حاوی اصلی‌ترین قابلیت‌ها و عمده‌ترین تنگناهای توسعه استان بوده و با ارائه اصلی‌ترین مسائل و اهداف بلند مدت توسعه، راهبردهای بلند مدت توسعه استان را مشخص می‌کند. سند ملی توسعه استان زنجان که در ادامه ارائه شده است پس از طی مراحل قانونی به تصویب هیات محترم وزیران رسیده و جهت اجرا ابلاغ گردیده است.

الف- اصلی‌ترین قابلیت‌های توسعه

- ۱- بهره‌مندی از موقعیت مکانی و جغرافیایی ممتاز به عنوان گلوگاه متصل کننده غرب و شمال غرب کشور با شمال با توجه به استقرار در کریدور شمال - جنوب و واقع شدن در محدوده شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران
- ۲- وجود زیرساخت‌های صنعتی تجهیز شده در مقیاس ملی و منطقه‌ای و توان جذب سرریزهای صنعتی تهران
- ۳- برخورداری از تنوع اقلیمی و پتانسیل مطلوب (آب و خاک) در کشت و تولید محصولات زراعی- باغی
- ۴- برخورداری از ظرفیت‌های بالای آب‌های سطحی
- ۵- وجود ذخایر و منابع قابل توجه سرب و روی و کانی‌های غیر فلزی
- ۶- نزدیکی به عمده‌ترین کانون‌های جمعیتی و قطب‌های صنعتی و وجود بازار مصرف برای محصولات کشاورزی و صنعتی استان
- ۷- برخورداری از زمینه‌های مناسب فرهنگی و جاذبه‌های گردشگری تاریخی، طبیعی و اکوتوریسم
- ۸- بهره‌مندی از شبکه ارتباطی تجهیز شده در محور ترانزیت
- ۹- زمینه گسترش خدمات بازرگانی با تاکید بر ترانزیت، تخلیه و بار توزیع کالا
- ۱۰- وجود مراکز دانشگاهی متعدد و احراز قطب علمی در رشته فیزیک
- ۱۱- وجود زمینه‌های قانونی برای توسعه ورزش، نگرش مثبت جامعه به فعالیت‌های ورزشی، گرایش بخش خصوصی و تشکل‌های داوطلب غیردولتی (NGO) به سرمایه‌گذاری و خدمات‌رسانی در توسعه ورزش

ب- عمده‌ترین تنگناها و محدودیت‌های توسعه

- ۱- محدودیت منابع مالی بخش خصوصی استان جهت سرمایه‌گذاری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های استفاده نشده تولیدی
- ۲- کوچک مقیاس بودن تولید در بخش کشاورزی و ضعف مکانیزاسیون و کافی نبودن مراکز نگهداری محصولات زراعی و باغی
- ۳- شیب زیاد اراضی در بیش از نیمی از قلمرو استان
- ۴- کافی نبودن تاسیسات مهار و بهره‌برداری از منابع آب‌های سطحی
- ۵- ضعف خدمات برتر و خدمات پشتیبان تولید

۶- ضعف شبکه‌های ارتباطی درون استانی و بین منطقه‌ای

ی- ضعف زیربنایها و تاسیسات خدماتی کانون‌های برخوردار از جاذبه‌های توریستی

۸- وابستگی شدید منابع مالی بخش ورزش به درآمدهای عمومی

ج- اصلی‌ترین مسائل

۱- عدم انتشار توسعه یافتگی در سطح استان و گسترش خطی آن در امتداد ترانزیت

۲- توسعه یافتگی اندک بخش صنعت و معدن با وجود قابلیت‌های طبیعی و اجتماعی و ظرفیت‌های زیربنایی موجود

۳- پیوند ضعیف درون بخشی و بین بخشی در فعالیت‌های صنعتی و کشاورزی

۴- تطابق نامناسب بین منابع آب‌های سطحی و خاک و بیلان منفی آب‌های زیرزمینی در شرق استان

۵- خروج سرمایه‌های انسانی و مالی از استان

۶- پایین بودن بهره‌وری تولید در بخش کشاورزی

۷- کافی نبودن سرمایه‌گذارهای لازم برای بهره‌گیری مطلوب از جاذبه‌های گردشگری استان

۸- ضعف تعامل موثر اقتصادی مرکز استان با برخی از نواحی استان و استان‌های همجوار

۹- پایین بودن شاخص‌های توسعه انسانی، فرهنگی و هنری و اقتصادی

۱۰- فقدان نظام شناسایی استعدادهای ورزشی از جمله اصلی‌ترین موضوعات در توسعه استان است .

د- اهداف بلندمدت

با توجه به قابلیت‌ها و تنگناها توسعه استان بر پایه توسعه هماهنگ بخش‌های کشاورزی، صنعت و معدن، خدمات بازرگانی و گردشگری استوار خواهد بود. بدین ترتیب اهداف بلند مدت توسعه استان عبارتند از:

۱- توسعه صنعتی و معدنی استان متناسب با ظرفیت‌ها و قابلیت‌های استان و ارتقاء نقش و جایگاه آن در اقتصاد ملی با حفظ تعادل در محیط زیست

۲- بهره‌برداری مطلوب از آب‌های سطحی با رعایت حقوق ذینفعان حوزه آبریز و تقویت منابع آب‌های زیرزمینی با اولویت آبخوان‌های با بیلان منفی

۳- حفظ و احیاء و بهره‌برداری بهینه از منابع طبیعی استان

۴- گسترش اراضی آبی کشاورزی، ارتقاء فن‌آوری و نوین‌سازی فعالیت‌های این بخش و توسعه دامداری‌های صنعتی و مجتمع‌های آبی‌ پروری

س- ارتقاء شاخص‌های توسعه انسانی متناسب با مقتضیات و قابلیت‌های استان

۶- ساماندهی نظام مراکز زیست و فعالیت، نظام خدمات‌رسانی و تقویت پیوندهای درون استانی

۷- اعتلای معرفت دینی، ارزش‌های فرهنگی و ویژگی‌های هویتی استان و گسترش تعاملات اقتصادی و فرهنگی با استان‌های همجوار

۸- تقویت و تجهیز تاسیسات و امکانات زیربنایی در راستای فعالیت‌های محوری و اولویت‌دار در توسعه استان و تاکید بر فناوری اطلاعات و ارتباطات

۹- افزایش نقش بخش خصوصی و نظام بانکی در گسترش فعالیت‌های اقتصادی با توجه به قابلیت‌های استان

۱۰- توسعه فعالیت‌های بازرگانی با تاکید بر خدمات بازرگانی نوین با توجه به موقعیت جغرافیایی (مزیت مکانی) استان

۱۱- توسعه ظرفیت‌های گردشگری استان با سطوح عملکرد استانی، ملی و فراملی

۱۲- نهادینه‌سازی بهره‌وری و افزایش آن در بخش‌های اقتصادی و عوامل تولید

۱۳- ارتقاء نقش ورزش در تامین سلامت جسمی و روحی و تقویت توانمندی‌های افراد و گروه‌های اجتماعی

۱۴- دستیابی به هدف‌های توسعه هزاره (M.D.G) در استان

۱۵- توانمندسازی بخش تعاونی برای ایفای فعالیت‌های گسترده و اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ

۱۶- توسعه نقش و جایگاه زنان در سطوح تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری استان

هـ - راهبردهای بلند توسعه

۱- ایجاد خوشه‌های صنعتی با تاکید بر صنایع متالورژی، نساجی، ذوب فلزات و صنایع مرتبط با انرژی و قطعه‌سازی و ماشین‌الات و توسعه صنایع شیمیایی و پتروشیمی، صنایع تبدیلی، تکمیلی، غذایی، فلزی، خودروسازی، برق و الکترونیک

۲- ایجاد زمینه مناسب برای افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی اعم از داخلی و خارجی در توسعه استان

۳- ایجاد و توسعه واحدهای صنعتی فرآوری مواد معدنی

۴- مهار و بهره‌برداری از منابع غنی آب‌های سطحی با رعایت حقوق تام ذینفعان حوزه آبریز و هماهنگی با نیازهای پایین دست و در چارچوب ظرفیت حوضه آبریز و حفاظت و بهره‌برداری متعادل و مجاز از منابع آب‌های زیرزمینی

۵- یکپارچه‌سازی اراضی و تبدیل اراضی دیم به آبی مکانیزه در چارچوب نظام تخصیص منابع آب در حوضه آبریز و در نظر گرفتن نیازهای پایین دست، توسعه باغداری با تاکید بر زیتون، انگور و سیب، توسعه فعالیت‌های آبریز پروری و تبدیل دامداری‌های سنتی به صنعتی

۶- ایجاد و توسعه امکانات و خدمات نوین بازرگانی به منظور بهره‌گیری از مزیت‌های تولیدی و فضایی استان

۷- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های گردشگری و تجهیز کانون‌های تفریحی و سیاحتی در عرصه‌های گردشگری استان

۸- تقویت مراکز آموزش عالی استان در جهت تمرکززدایی دوره‌های کارشناسی دانشگاه‌های تهران و توسعه تحصیلات تکمیلی و مراکز تحقیقاتی و فناوری اطلاعات و ارتباطات

۹- ارتقاء شاخص‌های بهداشتی و درمانی، آموزشی، فرهنگی و گذران اوقات فراغت

۱۰- تمهید زمینه‌های لازم جهت دستیابی به نظام متعادل سلسله مراتب شهری و روستایی و ارتقا سطح خدمات برتر در شهر زنجان و تجهیز کانون‌های شهری به خدمات پشتیبان تولید

۱۱- گسترش شبکه‌های خطوط انتقال انرژی متناسب با توزیع جمعیت و فعالیت

۱۲- توسعه، تقویت و بهسازی شبکه‌های ارتباطی استان با استان‌های همجوار به منظور گسترش پیوندهای اقتصادی درون استانی و بین منطقه‌ای و بهره‌گیری از وضعیت ممتاز استان در تسریع ارتباطات غرب و شمال غرب با مناطق شمالی کشور

۱۳- اجرای طرح‌های زیست محیطی در نقاط و مناطق بحرانی و صیانت از منابع طبیعی استان

- ۱۴- استفاده از انرژی باد برای تولید برق
- ۱۵- ایجاد ساز و کارهای لازم و حمایت از افزایش بهره‌وری در بخش‌های اقتصادی و عوامل تولید
- اس- گسترش ورزش‌های پرورشی، همگانی، تفریحی، قهرمانی و حرفه‌ای در استان
- ۱۷- ریشه‌کنی فقر شدید و گرسنگی و بهره‌مندی همگانی از مواهب اقتصادی و اجتماعی
- ۱۸- دستیابی همگانی به آموزش ابتدایی و ترویج و بهبود برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان
- ۱۹- کاهش مرگ و میر مادران و کودکان
- ۲۰- مبارزه با بیماری‌های عمده (ایدز / HIV، سل، مالاریا و ...)
- ۲۱- حمایت موثر از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها و ایجاد و گسترش شهرک‌ها و مجتمع‌های تعاونی
- ۲۲- بسترسازی برای افزایش مشارکت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی زنان در روند توسعه استان
- ۲۳- نهادینه کردن رویکرد مدیریت عرضه و تقاضا و افزایش سطح آگاهی عمومی در مدیریت بهینه مصرف آب
- ۲۴- ایجاد زمینه‌های لازم برای جلب مشارکت مردمی و بخش خصوصی در بهره‌برداری و مدیریت آب
- ۲۵- گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی و کاهش تلفات انسانی در اثر حوادث

۲-۱۱- نظریه پایه توسعه استان زنجان / مصوب جلسه ۱۳۸۵/۵/۳ شورای آمایش سرزمین

نامه ۱۳۸۵/۵/۲۴ مورخ ۱۰۰/۸۷۱۲۸

در راستای تحقق اهداف چشم‌انداز بلندمدت توسعه کشور، نظریه پایه توسعه ملی و جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین و با توجه به ویژگی‌های استان، مأموریت‌ها و وظایف اصلی استان به ترتیب بر پایه توسعه صنعت، معدن و کشاورزی، استفاده حداکثر از قابلیت‌های بازرگانی و گردشگری استوار خواهد بود. تکیه بر اولویت‌های فوق مانع بهره‌گیری از سایر توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استان نخواهد بود. بنابراین اصلی‌ترین راهبردهای توسعه استان به شرح زیر می‌باشد:

۱- توسعه بخش صنعت و ایجاد خوشه‌های صنعتی با تاکید بر صنایع متالوژی و ذوب فلزات، قطعه‌سازی و ماشین‌آلات، صنایع شیمیایی و پتروشیمی، صنایع نساجی و گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی

۲- گسترش و بهره‌برداری از مواد معدنی و توسعه واحدهای صنعتی فرآوری آن با توجه به قابلیت‌های استان در زمینه مواد معدنی شیمیایی با تاکید بر معادن سرب، روی و مس

۳- توسعه کشاورزی با بهره‌برداری از پتانسیل منابع آب، اقلیم و ارتقاء سطح فناوری و نوین سازی ساختار بخش در استان با اولویت زیربخش باغداری (با تاکید بر محصولات نظیر زیتون و میوه‌های سردسیری) و زراعت (با تاکید بر نباتات علوفه ای) و توسعه دامپروری صنعتی، زراعت چوب

۴- حفاظت و بهره‌برداری متعادل و اقتصادی از منابع آب‌های زیرزمینی، مهار و بهره‌برداری مناسب از جریان‌های سطحی (دایمی و فصلی) در چارچوب راهبردهای ملی توزیع منابع آب

۵- ایجاد و توسعه امکانات و خدمات نوین بازرگانی با توجه به چشم انداز توسعه صنعتی آن به منظور بهره‌گیری از مزیت‌های تولیدی و فضایی

۶- توسعه و ارتقا بخش خدمات برتر در زمینه مهندسان مشاور و پیمانکاران، حسابرسان، مشاوران حقوقی، موسسات بازاریابی، مالی (بیمه و بانکداری) و بازارهای سرمایه به منظور پشتیبانی از فرایند توسعه استان

۷- حفظ و احیای آثار تاریخی، ایجاد و توسعه زیرساخت‌های گردشگری، تجهیز کانون‌های تفریحی-سیاحتی در عرصه‌های گردشگری استان متناسب با سطح عملکرد ملی و فراملی و توسعه کیفی هنرهای سنتی و صنایع دستی

۸- توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌های حمل و نقل برای تسهیل ارتباطات فراملی، با توجه به قرارگیری در مسیر کریدور اصلی حمل و نقل و گسترش پیوندهای اقتصادی درون استانی و بین استانی

۹- گسترش و تجهیز شبکه‌های توزیع انرژی متناسب با موقعیت فضایی استان در شمالغرب و پراکندگی جمعیت و فعالیت در سطح استان

۱۰- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و اطلاعاتی و کاربردی فناوری اطلاعات و ارتباطات

۱۱- توسعه فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی مراکز آموزش عالی استان با هدف تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز در سطح ملی در گره علوم پایه و تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز با توجه به چشم‌انداز فعالیت‌های تخصصی و نقش استان در تمرکززدایی از تهران در سایر رشته‌ها

۱۲- توسعه فعالیت‌های دانش پایه از طریق ساماندهی مجموعه‌ای از مراکز علمی، پژوهشی و فن‌آوری در قالب پارک علمی و فن‌آوری و مراکز رشد تخصصی و گسترش فعالیت‌های پژوهشی در گرایش‌های اصلی استان

۱۳- تقویت و تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی استان با هدف ارتقاء عرضه خدمات درمانی

ح- توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توجه به الزامات توسعه و گرایش‌های تخصصی فعالیت‌ها در سطح ملی

۱۵- تقویت و تجهیز مراکز مستعد جمعیت و فعالیت با تاکید بر نواحی شمالی و جنوبی استان به منظور تعادل بخشی به سازمان فضایی استان و تعدیل حرکت‌های جمعیتی به سوی تهران با رعایت اصول پدافند غیر عامل

۱۶- رعایت ملاحظات محیط زیستی در فرایند توسعه استان به منظور ارتقاء سطح پایداری توسعه با تاکید بر حفاظت از منابع طبیعی و تنوع زیستی از طریق اعمال مدیریت جامع زیست بومی مبتنی بر رویکرد مشارکتی

۱۷- ارتقاء شاخص‌های توسعه انسانی، سرمایه‌گذاری اجتماعی، هویت فرهنگی و احیای میراث معنوی

با توجه به نقش و مأموریت‌های تعیین شده و تحقق راهبردهای فوق، استان زنجان در سال ۱۴۰۴ استانی خواهد بود؛ با عملکرد فعال در عرصه تعاملات ملی، برخوردار از زیرساخت‌های مناسب برای رشد فعالیت‌های صنعتی و معدنی، برخوردار از کشاورزی و صنایع مبتنی بر فناوری‌های نوین با بهره‌برداری مناسب و متعادل از منابع آب، ارائه کننده خدمات نوین بازرگانی و خدمات برتر در عرصه استان و آموزش فنی و حرفه‌ای در سطح ملی، دارای نقش مناسب در گردشگری کشور، با توزیع متعادل و سازماندهی شده جمعیت و فعالیت در کل استان به گونه‌ای که سهم جمعیت استان از کل کشور اندکی افزایش می‌یابد.

۲-۲-۱۲- برنامه راهبردی توسعه استان زنجان

برنامه راهبردی توسعه استان زنجان برای اولین بار جهت تدوین برنامه پنجم توسعه استان از سال ۱۳۸۸ در دستور کار شورای برنامه رزی و توسعه استان قرار گرفت؛ براساس فرایند طراحی شده، اسناد راهبردی در دو سطح کلان و بخش‌های توسعه تدوین گردید. همچنین از سال ۱۳۹۲ با هدف ارائه اطلاعات مفید و موثر در راستای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد و مصداق‌های موجود برنامه‌ها، اسناد پایش و ارزشیابی به منظور ایجاد سندی راهنما برای پایش کلیه پروژه‌ها و فعالیت‌های در حال اجرا و ارزشیابی دستاوردهای برنامه‌های راهبردی توسعه، تدوین گردید.

برنامه‌های راهبردی توسعه استان زنجان در ۱۰ سرفصل آب، آموزش، آموزش عالی، بازرگانی، انرژی، حمل و نقل، کشاورزی، صنعت، تربیت بدنی و محیط زیست تدوین شده است که در اینجا به ارائه موضوعاتی از سرفصل‌های مربوط به کشاورزی، آب، حمل و نقل، صنعت و محیط زیست اشاره می‌شود.

در سند پایش و ارزشیابی برنامه راهبردی توسعه بخش کشاورزی استان زنجان ۹۴-۱۳۹۰ وضعیت استان به شرح زیر تشریح شده است:

سهم استان از مساحت کل کشور ۱,۳۴ درصد می‌باشد در حالی که سهم استان از کل اراضی زیرکشت کشور نزدیک به ۴ درصد است. در استان زنجان انواع محصولات و فرآورده‌های کشاورزی توسط حدود ۹۰ هزار بهره‌بردار تولید می‌گردد. در سال ۱۳۸۶ حدود ۱۷۰۰ هزار تن انواع محصولات زراعی و باغی در استان زنجان تولید شده است که ۱,۹ درصد از کل تولیدات باغی کشور را تشکیل می‌دهد. در همین سال، میزان تولید انواع محصولات دامی و شیلاتی در استان برابر با ۱۸۶,۵ هزار تن گردیده است که ۱,۶ درصد از تولید این محصولات در کل کشور را شامل می‌گردد. عمده‌ترین محصولات زراعی استان را گندم، جو، نباتات علوفه‌ای، حبوبات، سیب‌زمینی، گوجه‌فرنگی و پیاز تشکیل

می‌دهد. عمده محصولات باغی شامل انگور، زیتون، سیب و میوه‌های دانه‌دار و هسته دار است. استان زنجان از نظر میزان تولید زیتون رتبه اول و از نظر انگور در رتبه ششم کشوری می‌باشد.

۲-۲-۱۳- سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان

سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان از طرف جهاددانشگاهی واحد استان زنجان تهیه و در سال ۱۳۹۰ به تصویب رسیده است. سال ۱۳۸۶ به عنوان سال پایه آمار و اطلاعات مورد استفاده در سند آورده شده است. در این سند موضوعاتی چون جمعیت، ارزیابی و تحلیل عرضه نیروی کار و نرخ مشارکت طی سال‌های ۸۸-۱۳۷۵، بررسی پیش بینی تحولات تقاضای نیروی کار استان به تفکیک شهرستان‌ها و مناطق شهری و روستایی، بازار کار غیر رسمی استان زنجان، محیط کسب و کار و... مورد بررسی قرار گرفته است. در خروجی مطالعات علاوه بر تدوین سند دستگاهی توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان برای دوران برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۹۴)، نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان استخراج شده است و دفترچه راهنمای فرصت‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان خصوصی برای هر یک از شهرستان‌های استان زنجان تدوین شده است.

طبق این مطالعات فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی آشکار شده استان زنجان در سال ۱۳۸۶ به شرح زیر است: ساخت منسوجات، ساخت ماشین‌آلات، ساخت چوب و محصولات چوبی، زراعت و باغداری، دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم، زنبورعسل و شکار، جنگلداری، سایر معادن، ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها و رستوران.

براساس این طرح دارای بودن منابع غنی آب (منابع آب زیرزمینی ۵۰,۹۲ میلیون مترمکعب؛ منابع آب سطحی قابل استفاده ۴۱۵۳,۴ میلیون مترمکعب) از مهمترین نقاط قوت شهرستان طارم است. وجود رودها و رودخانه‌هایی چون چمل گیل، سیاه‌رود، آب‌بر، آب‌لار، آق‌زوج، قلات‌رود و لوآن چای و همچنین چشمه آب معدنی الله بلاغی از نقاط قوت مرتبط با حوزه آب در این شهرستان ذکر شده است.

در حوزه کشاورزی بر خورنداری از خاک و زمین حاصلخیز امکان کشت محصولات در طول سال، وجود آب کافی برای تولید محصولات کشاورزی، امکان کشت انواع محصولات زراعی و دامی و به طور مشخص امکان کشت زیتون (طارم مقام اول کشت زیتون کشور را داراست)، کشت و پرورش گیاهان دارویی متنوع، فاصله یک ماهه زمانی از مناطق آب و هوایی مجاور و امکان عرضه نوبرانه محصولات به بازار مصرف، رشد ۱۱۳ گونه جانوری شامل ۲۱ گونه پستاندار وحشی، ۵۱ گونه پرنده وحشی، ۳۹ گونه خزنده، ۹ گونه ماهی و ۳ گونه دوزیست، وجود جنگل و مراتع مرغوب علاوه بر زمین‌های کشاورزی پربازده، وجود مناطق حفاظت شده سرخ آباد کلوئیم و... به عنوان مهمترین نقاط قوت این شهرستان ذکر شده است.

وجود جاذبه‌های گردشگری نظیر آتشکده‌های تشویر، الزین، گیلانکشه، پیرچم، پیرهمدان، تنگه‌ور هزاررود، غارخرمنه‌سر، یخچال طبیعی ولیدر و سرخ‌آباد و چندین امام‌زاده و مسیرهای گردشگری طارم به خلخال و درام - نوکیان - ماسوله به همراه نزدیکی به استان‌های گیلان و اردبیل از دیگر نقاط قوت شهرستان طارم ذکر شده است. شکل نگرفتن صنایع تبدیلی مرتبط با محصولات کشاورزی شهرستان، ضعف در بسته بندی مناسب محصولات کشاورزی، دسترسی محدود به خدمات پشتیبان تولید کشاورزی، عدم دسترسی به راه‌های ارتباطی جهت ارسال

محصول به بازار و واردات نهاده از خارج از شهرستان، محصور بودن شهرستان بین کوه‌های جنوب و شمال و نداشتن راه مناسب به شهرستان زنجان و استان اردبیل از نقاط ضعف شهرستان طارم ذکر شده است.

در دفترچه راهنمای فرصت‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان خصوصی شهرستان طارم طبقه‌بندی پروژه‌ها و فعالیت‌های اولویت‌دار در زمینه‌ها مختلف ذکر شده است.

در زمینه کشاورزی توسعه کشت برنج در اراضی حاشیه قزل اوزن، احداث نهالستان (مثمر و غیرمثمر)، احداث و توسعه باغات زیتون، احداث و توسعه باغات انار، احداث و توسعه باغات فندق، توسعه کشت محصولات گلخانه‌ای، احداث واحد گوساله پروری در چهار منطقه شهرستان، احداث واحد بره پروری در سه منطقه شهرستان، احداث واحد پرورش گاوگیری در ۷ منطقه شهرستان جزو پروژه‌ها و فعالیت‌های اولویت‌دار ذکر شده است.

در زمینه معدن تولید آلومینا از آلومیت و فرآوری کائولن جزو پروژه‌ها و فعالیت‌های دارای اولویت است. در زمینه صنعت، پروژه‌ها و فعالیت‌های دارای اولویت در شاخه‌های متفاوتی تعریف شده است که در ادامه آورده شده است.

مواد غذایی، آشامیدنی و دخانیات: عمل آوری میوه و سبزیجات، به روش انجماد سریع / صنایع تبدیلی کشاورزی آبر / صنایع تبدیلی کشاورزی گیلوان / صنایع تبدیلی کشاورزی درام / فرآورده‌های سیب زمینی (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآورده‌های محصولات جالیزی / فرآورده‌های پیاز (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآورده‌های سیر (پودر، گرانول، خلال و پوره) / فرآوری گوجه فرنگی / فرآوری محصولات جالیزی / فرآوری زیتون

نساجی و پوشاک و چرم: ریسندگی، بافندگی و تکمیل چادر مشکی / بافندگی و تولید پوشاک صادراتی / تولید انواع الیاف ژئوتکستایل / انواع الیاف دوجزئی / ریسندگی نخ‌های ظریف پنبه‌ای / ریسندگی و بافندگی پارچه جین

شیمیایی: سدیم تری پلی فسفات (مورد استفاده در پودرهای شوینده) / گلیسرین و اسیدهای چرب / تولید کود سولفات پتاسیم / مواد اولیه دارویی / داروهای گیاهی از گونه‌های بومی / اسانس گیاهان و مواد معطر طبیعی / سیلیکات سدیم / تولید کربن فعال از ضایعات کشاورزی / بازیافت مواد اولیه (از قبیل PET و...) / ژلاتین / لیزین

محصولات کانی‌های غیرفلزی: الیفا سنگ و شیشه / لوله‌های سرامیکی / کاشی و سنگ‌های مصنوعی از ضایعات شیشه / مقره‌های شیشه‌ای / کامپوزیت الیاف شیشه / تولید ظروف شیشه‌ای آزمایشگاهی / تولید زاج بلور

فلزات سبک: ریخته‌گری قطعات چدنی و فولادی (ریخته‌گری قطعات صنعتی با استفاده از ماشین آلات مدرن ریخته‌گری) / تولید قطعات به روش فورج دقیق / متالوژی پودر

برق: ترانس‌های فشار قوی و ترانس‌های خاص

الکترونیک: تجهیزات الکترونیک

خودروسازی: تولید قوای محرکه و سایر قطعات خودرو / انجین موتورسیکلت / ریخته‌گری قطعات خودرو / شاتون به روش فورج دقیق

سایر: نخ جراحی از روده گوسفند / تجهیزات پزشکی

در زمینه هتل و روستوران و گردشگری نیز منطقه نمونه گردشگری سد تهم (فاز اول)، منطقه نمونه گردشگری حفاظت شده سرخ آباد طارم (گوهر) (فاز اول) و منطقه نمونه گردشگری قلعه شیت و امام زاده محمد ماهوری (ع) (فاز اول) از پروژه‌ها و فعالیت‌های دارای اولویت شهرستان طارم ذکر شده است.

۲-۳- توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت منابع طبیعی و زیستی بخش مرکزی شهرستان طارم

۲-۳-۱- ساختار زمین شناسی

سن سنگ‌های منطقه طارم از پرکامبرین پسین تا دوران حاضر را شامل می‌شود. کهن‌ترین سازندها در قسمت شمالی شهرستان طارم دیده می‌شود. همچنین در قسمت جنوبی کوه‌های بقروداغ، رخنمون‌های گسترده‌ای از سنگ‌های دوران اول وجود دارد که زیر پوششی از سنگ‌های دوران دوم قرار دارد. سنگ‌های دوران اول (پالئوزوئیک) این قسمت و شرق آن به طور عمده شامل سنگ‌های آهکی همراه با سنگ‌های آذرین و ماسه‌سنگ است و از نظر سنی از کربونیفر زیرین تا پرمین بالا متغیر می‌باشد. از جنوب آق‌داغ تا نزدیکی ماسوله که قسمت عمده دامنه‌های جنوبی رشته‌کوه اصلی را شامل می‌شود، شدیداً گسله بوده و به نوارهایی از آهک‌های برش‌شده و سنگ‌های خرد و گسسته همراه با سنگ‌های آتشفشانی باریک تقسیم می‌شود. رخساره آهکی در جنوب غرب این کوه‌ها گسترش بیشتری دارد و به سمت شرق تبدیل به سنگ‌های آواری می‌شود که متعلق به دونین پسین تا پرمین پسین می‌باشد. قسمت‌های جنوبی این کوه‌ها آهک‌های کرتاسه به خوبی تظاهر دارند.

سنگ‌های دوران سوم شامل سازندهای فجن، زیارت و کرج -متعلق به پالئوژن- در غرب شهرستان طارم نمایان است. سازند زیارت بیشتر آهکی است که حدود ۱۲۰۰ متر ضخامت دارد. سازند کرج ضخیم‌تر بوده و گدازه‌های آنزیتی را شامل می‌شود. در این منطقه در تپه‌های درام واحد ضخیمی از توف‌های سبز تشکیل شده از گدازه‌های داسیتی وجود دارد و به طرف غرب در دو طرف رودخانه قزل اوزن - در نزدیکی روستای کلوج - این توف‌ها از سنگ‌های تراکی آنزیتی تشکیل شده است. در قسمت‌های غربی این منطقه سنگ‌های آتشفشانی متعلق به ائوسن وجود دارد که تشکیلات جوان‌تر دوران سوم (نئوژن) بر روی آنها قرار گرفته که رسوب‌های آن به گودی‌های بین کوه‌ها و فرورفتگی‌های تکتونیکی محدود می‌شود و شکل‌گیری آنها به اواخر پالئوژن می‌رسد. رسوبگذاری این تشکیلات به طور عمده در امتداد رودخانه قزل اوزن بوده که در بیشتر قسمت‌ها به وسیله گسل بر روی تشکیلات قدیمی‌تر قرار گرفته است و با آثار کانی‌های تبخیری مانند گچ و سنگ نمک همراه است.

تشکیلات دوران چهارم با تراس‌های رودخانه‌ای مسطح در طول رودخانه قزل اوزن مشاهده می‌شود که در بیشتر قسمت‌ها چهار تراس رودخانه‌ای مسطح در طول رودخانه قابل ذکر است. این تراس‌ها شامل سنگریزه‌های رس و ماسه می‌باشد. تراس‌های رودخانه‌ای، مخروطه افکنه‌ها، و نیز رسوب‌های آبرفتی دوران حاضر، جوان‌ترین سنگ‌های ناحیه را تشکیل می‌دهند.^۳

براساس نقشه زمین شناسی شهرستان طارم، بیشترین حجم از زمین‌های واقع در بخش مرکزی شامل سازندهای زیر می‌باشد (نقشه ۳):

^۳ راهبردهای توسعه پایدار در سازماندهی فضایی سکونتگاه‌های شهرستان طارم، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان ۱۳۸۱

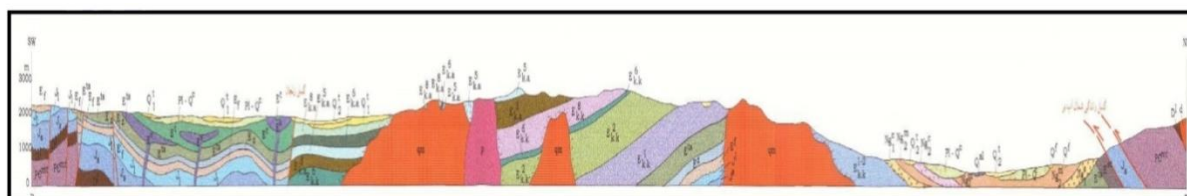
سازند $Q_1^f - Q_f =$ آبرفتهای بستر رودخانه و پادگانه های آبرفتی قدیمی - از دوره کواترنر نهشته های آبرفتی کواترنر به دو صورت در منطقه دیده می شود. نهشته های آبرفتی قدیم، پادگانه های آبرفتی کواترنر و مخروطه افکنه های پایکوهی را تشکیل می دهند، در حالی که نهشته های آبرفتی جوان دوره کواترنر کف و اطراف رودخانه قزل اوزن را پوشانیده و در حاشیه رودخانه ناحیه سیلابی کم عرضی را به وجود آورده است. از نظر آبهای زیرزمینی نیز فقط نهشته های آبرفتی دوره کواترنر اهمیت دارند. ۴

$P1-Q^c =$ کنگلومرای سست با گردشگی متوسط و جورشدگی ضعیف به رنگ خاکستری روشن (کواترنر-نئوژنی)

$Ng_2^m =$ تناوب مارن گچ دار و گچ به رنگ سبز روشن با رس، ماسه سنگ و کنگلومرا به رنگ خاکستری مایل به قرمز

$E^{ts} =$ لیتیک کریستال توف سبز تا زرد همراه با تناوبهای سیلتستون و ماسه سنگ. (ائوسن)

نقشه ۹: نقشه مقطع زمین شناسی از کوه های طارم

مأخذ: نقشه ۱:۱۰۰۰۰۰ طارم.

۲-۳-۲- لرزه خیزی و گسل

منطقه مورد مطالعه، در محدوده کوههای البرز-تالش جای دارد که مرز شمالی فرونشست قزل اوزن - شاه رود را می سازد و به علت لرزه خیزی بودن کوههای البرز، این منطقه زمین لرزه های بزرگی به خود دیده است. با این حال، هیچ یک از زلزله های گذشته با گسلش روی زمین همراه نبوده است.

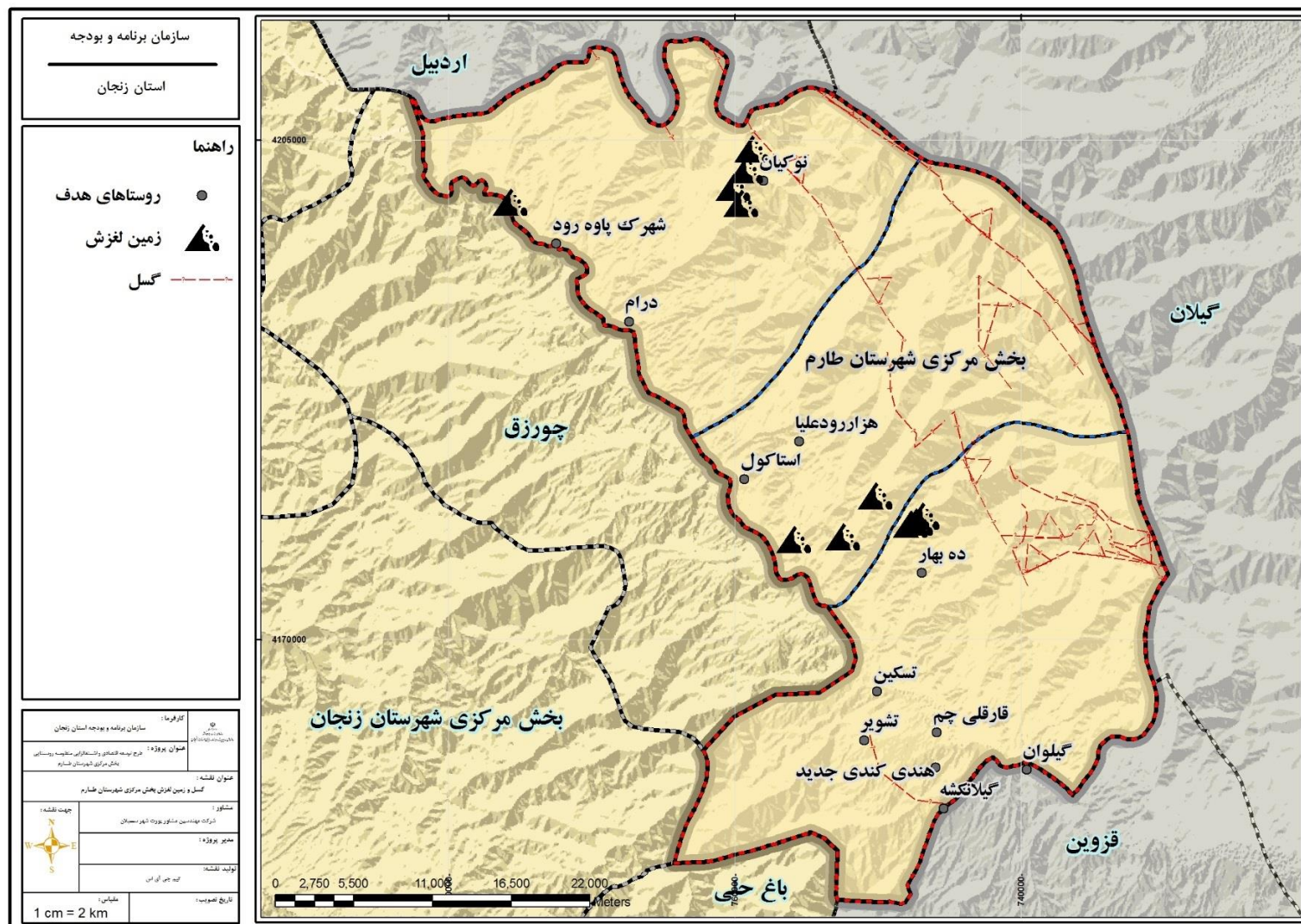
زمین لرزه ویرانگر ۳۱ خرداد سال ۱۳۶۹ (۲۰ ژوئن ۱۹۹۰) رودبار و طارم پر خسارت ترین زمین لرزه در تاریخ کشور پس از زمین لرزه ۲۵ شهریور ۱۳۵۷ طبس بوده است. شدت این زلزله برابر با ۷٫۷ درجه درمقیاس ریشتر و عمق کانونی آن در ۱۹ کیلومتری زمین بود. رویداد این زمین لرزه در منطقه پرجمعیت، موجب شد که بیش از ۴۰ هزار نفر جان خود را از دست داده و ۶۰ هزار نفر زخمی و ۵۰۰ هزار نفر آواره گردند. همچنین ۷۰۰ روستا ویران شده و ۳۰۰ روستا آسیب دید. خسارت بیش از ۷ میلیارد دلار تخمین زده شد.

زمین لرزه های متعددی در بخش مرکزی بخصوصی در دهستان آبیر به ثبت رسیده است که مهمترین آنها زلزله سال ۱۳۶۹ رودبار-طارم می باشد که قدرتی بیش از ۷ ریشتر داشته است. این زمین لرزه باعث تخریب صدها واحد مسکونی و کشته شدن هزاران نفر گردید. آخرین زمین لرزه ثبت شده در شهرستان طارم در هفتم اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۷ است که پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله کانون آن را در ۳۶ کیلومتری شهر آبیر اعلام کرده بود. بیشتر زمین لرزه های ثبت شده در این منطقه قدرتی بیش از ۵ ریشتر داشته اند. نقشه زیر انواع گسل های بخش مرکزی طارم را نشان می دهد.

^۴ ولی جوانی و ایرج جباری، شاخصهای زمین ریخت شناسی در شناسایی منابع آب زیرزمینی، مجله فضای جغرافیایی، شماره ۲۵ ۱۳۸۸

بر اساس نقشه زیر از بین ۱۲ روستای هدف، روستای نوکیان در محدوده گسل فعال قرار گرفته است. به طور کلی با توجه به پیشینه لرزه خیزی که در پارگراف‌های فوق آمده، بخش مرکزی طارم لرزه خیز است.

نقشه ۱۰: انواع گسل‌های بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۲-۳-۳- گروه بندی و معرفی پتانسیل‌های معدنی

بر اساس پاسخ مکتوب اداره صنعت، معدن و تجارت، در شهرستان طارم حدود ۱۴ معدن فعال، ۶ معدن به صورت غیرفعال و ۱ معدن در حال تجهیز وجود دارد. از بین ۲۱ معدن موجود در شهرستان طارم، ۱۵ معدن در بخش مرکزی طارم قرار گرفته است که از این تعداد ۱ معدن در حال تجهیز است و ۹ معدن فعال وجود دارد که در نقشه زیر آورده شده است. اکثر معادن فعال در بخش مرکزی طارم عبارت است از: شن و ماسه، خاک رس، گچ مارنی، نمک، پوزولان و رودخانه‌ای. در جدول زیر معادن شهرستان طارم و برخی از مشخصات عمومی آنها نشان داده شده است:

جدول ۴: معادن شهرستان طارم

فعالیت	نوع معدن	ظرفیت	آدرس	نام معدن	بخش
فعال	شن و ماسه شستشو و دانه بندی شده	۷۵۰۰۰	درام ابتدای جاده سرخه سنگ	استخراج سنگ - شن و ماسه و خاک رس	مرکزی
فعال	شن و ماسه شستشو و دانه بندی شده	۱۰۰۰۰۰	کیلومتر ۳ جاده گیلوان - آببر	ساخت کالاهای بتونی-سیمانی و گچی	مرکزی
فعال	شن و ماسه شستشو و دانه بندی شده	۱۰۰۰۰۰	کیلومتر ۶ جاده گیلوان - آببر	استخراج سنگ - شن و ماسه و خاک رس	مرکزی
غیر فعال	خاک صنعتی	۹۰۰۰۰۰	زنجان - طارم - ۴/۵ کیلومتری شمال غرب روستای شندستان	خاک صنعتی شندستان	مرکزی
فعال	گچ مارنی	۱۰۰۰۰۰	۹۵ کیلومتری شمال شرق زنجان	گچ مارنی صومعه بر طارم	مرکزی
فعال	پوزولان	۸۰۰۰۰۰	واقع در ۹۰ کیلومتری شمال شرق زنجان	پوزولان یخمان	مرکزی
فعال	نمک	۰	۹۲ کیلومتری شمال شرق زنجان	نمک زهتر آباد	مرکزی
فعال	شن و ماسه	۳۰۰۰۰۰۰	واقع در ۳ کیلومتری روستای گیلوان می باشد	شن و ماسه گیلوان	مرکزی
فعال	خاک رس	۷۰۰۰۰۰	شهرستان طارم - روستار سرخه سنگ	خاک رس سرخه سنگ	مرکزی
غیرفعال	آلونیت	۱۳۰۰۰۰	۱۲۰ کیلومتری شمال زنجان	آلونیت زاج کندی ۲	مرکزی
غیرفعال	آلونیت	۱۳۰۰۰۰۰۰	۱۲۰ کیلومتری شمال زنجان	آلونیت زاج کندی ۱	مرکزی
فعال	رودخانه ای	۰	طارم - درام - ابتدای جاده سرخه سنگ	حاج حسنی	مرکزی
غیرفعال	رودخانه ای	۸۵۰۰۰	طارم-درام-نرسیده به روستای پاهو رود	علی صفری	مرکزی
غیرفعال	رودخانه ای	۱۲۰۰۰۰	طارم -کیلومتر ۷ آببر-بعد از پل قزل اوزن	شهرداری آببر	مرکزی
در حال تجهیزیات	مخلوط کوهی	۰	شاه میدانی	بنیاد مسکن	مرکزی
فعال	گچ	۳۰۰۰۰۰	۷۰ کیلومتری شمال شرق زنجان	گچ الزین	چورزق
غیرفعال	نمک	۷۰۰۰۰	۹۵ کیلومتری شمال زنجان	نمک چورزق	چورزق
فعال	نمک	۲۵۰۰۰۰	طارم-چورزق-روستای ارشت-فاصله تا چورزق ۳۰ کیلومتر	نمک ارشت	چورزق
فعال	مس	۳۰۰۰۰۰	۸۰ کیلومتری جنوب غرب زنجان	مس چودرچای	چورزق
فعال	مس	۱۹۰۰۰۰	روستای دهنه آب بر ۱۵ کیلومتر	مس دهنه	چورزق
فعال	مس	۲۴۰۰۰۰	۳۵ کیلومتری شمال شرق زنجان	مس علی آباد تازه کند	چورزق

منبع: اداره صنعت، معدن و تجارت، ۱۳۹۶

با توجه به مطالب فوق، برخی از معادن در نزدیکی روستای هدف نظیر روستای گیلوان، درام و پاه رود قرار دارد که در نقشه زیر نشان داده شده است.

۲-۳-۴- توپوگرافی

قلمرو مورد مطالعه جزئی از رشته کوه‌های البرز غربی است که کوه‌های تالش نیز نامیده می‌شود و این منطقه در واقع در ابتدای کوه‌های تالش است. شهرستان طارم از نظر شکل، تقریباً شکلی شبیه مستطیل دارد که هم جهت با رشته کوه‌های البرز غربی دارای جهت شمال غربی-جنوب شرقی است. رود قزل اوزن از شمال غرب وارد این شهرستان می‌شود و با شیب ملایم ۵ در هزار از وسط آن گذشته و آن را به دو نیمه شمالی و جنوبی تقسیم نموده و نهایتاً از شرق خارج می‌شود، جایی که سد سپید رود آغاز می‌شود.

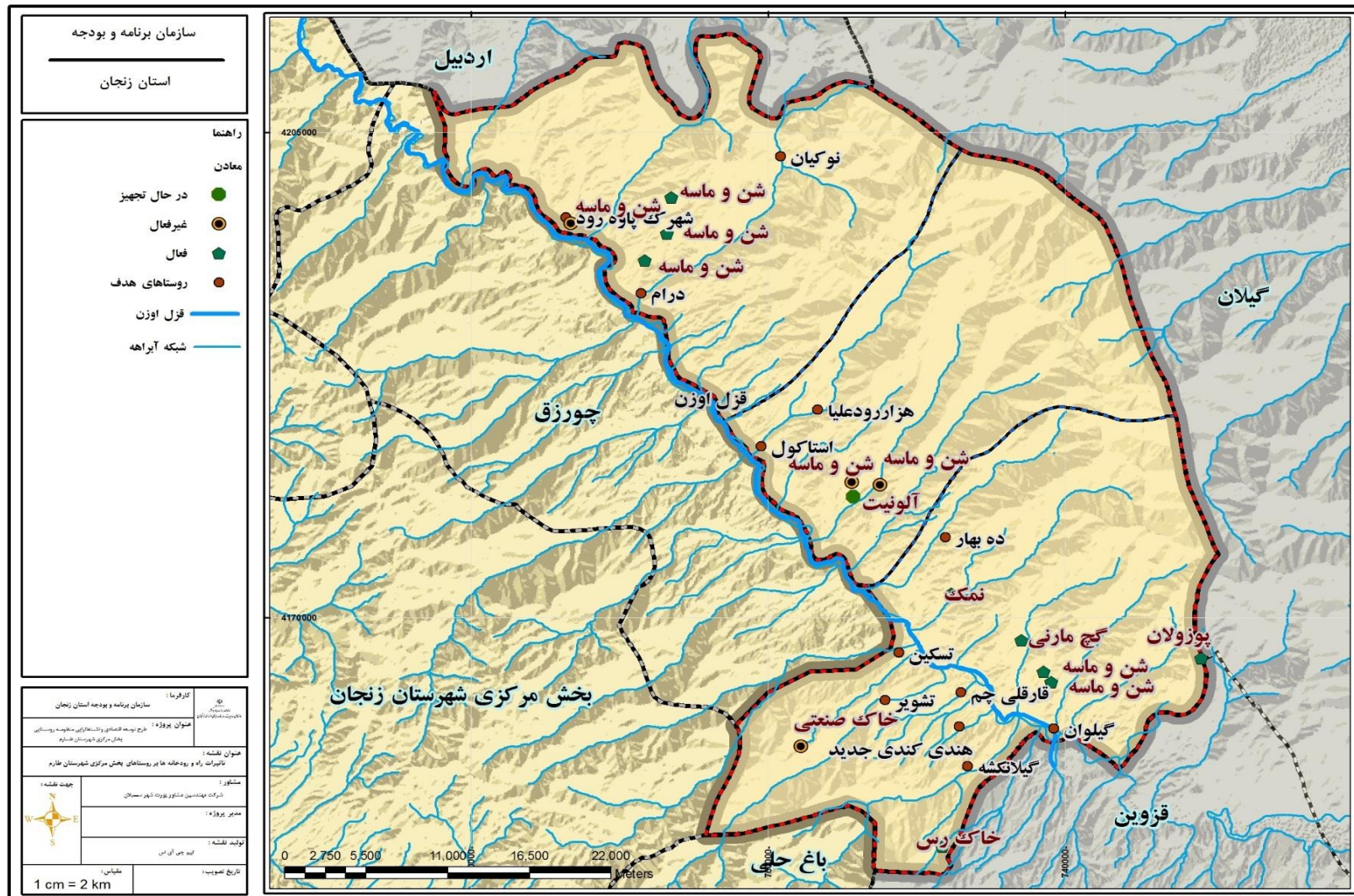
ارتفاع دره قزل اوزن در شرقی‌ترین نقطه آن -در نزدیکی سپید رود- حدود ۳۰۰ متر از سطح دریای آزاد و در غربی‌ترین نقطه آن -روستای سرخ آباد- حدود ۶۰۰ متر است. در بیشتر جاها از بستر رودخانه به طرف شمال و جنوب، بلافاصله ناهمواری‌ها شروع شده و پس از ۸ تا ۱۰ کیلومتر به ارتفاعات می‌رسد.

به طور کلی دو واحد توپوگرافیک در این ناحیه به چشم می‌خورد که با توجه به ویژگی‌های طبیعی آنها (ارتفاع، میزان شیب عمومی، جنس و بافت خاک، آب و هوا، پوشش گیاهی، نوع کاربری اراضی و...) می‌توان هرکدام را یک خرده ناحیه در نظر گرفت. این خرده نواحی عبارتند از (نقشه‌های ۴ تا ۵):

الف- واحد پست و نیمه پست در دره قزل اوزن که در امتداد رودخانه قزل اوزن از شمال غرب تا جنوب شرق در مرکز ناحیه کشیده شده و در مجموع حدود ۴۵,۴ درصد از مساحت بخش مرکزی شهرستان طارم را شامل می‌شود. ارتفاع آن در شرقی‌ترین نقطه (محل اتصال دریاچه سد سپیدرود) حدود ۳۰۰ متر از سطح دریای آزاد و در غربی‌ترین محل (حوالی روستای سرخ آباد) حدود ۶۵۰ متر است. مرزهای شمالی و جنوبی این خرده ناحیه را می‌توان ارتفاع ۷۰۰ متر در نظر گرفت. این واحد توپوگرافیکی شامل اراضی رسوبی جلگه‌ای پست مجاور قزل اوزن، مخروطه افکنه‌ها و دشتهای پایکوهی همراه با تپه ماهورهای کم ارتفاع می‌باشد که به طور متوسط دارای شیب عمومی بین دو تا ۱۰ درصد است.

ب- واحد بلند و کوهستانی شمال شهرستان طارم (کوه‌های تالش)؛ این واحد کوهستانی سرزمینی کوهستانی است با قله‌های بلند و دره‌های عمیق، محدود خاک همراه با انواع فرسایش و شیب عمومی بیش از ۳۰ درصد. این واحد حدود ۵۴,۶ درصد از مساحت بخش مرکزی شهرستان طارم را اشغال می‌کند.

نقشه ۱۱: پراکنش معادن موجود در بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

با توجه به نقشه ۱۲ که در زیر آورده شده است، مشاهده می‌شود از بین ۱۲ روستای هدف، روستاهای دهستان درام بیشتر در نقاط ارتفاعی قرار گرفته‌اند. جدول زیر نقاط ارتفاعی هر یک از روستاهای هدف را نشان می‌دهد.

جدول ۵: طبقه‌بندی ارتفاعی روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم

دهستان	نام روستا	ارتفاع
گیلوان	گیلانکشه	۵۴۰
گیلوان	هندی کندی جید	۳۸۸
گیلوان	گیلوان	۳۴۱
گیلوان	تشویر	۵۶۳
گیلوان	قاری قلم چی	۳۲۲
گیلوان	تسکین	۳۶۷
گیلوان	ده بهار	۷۵۳
آبیر	استاکول	۴۳۳
آبیر	هزار رود علیا	۶۶۱
درام	درام	۵۰۰
درام	شهرک پاهو رود	۵۲۹
درام	نوکیان	۱۲۸۵

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

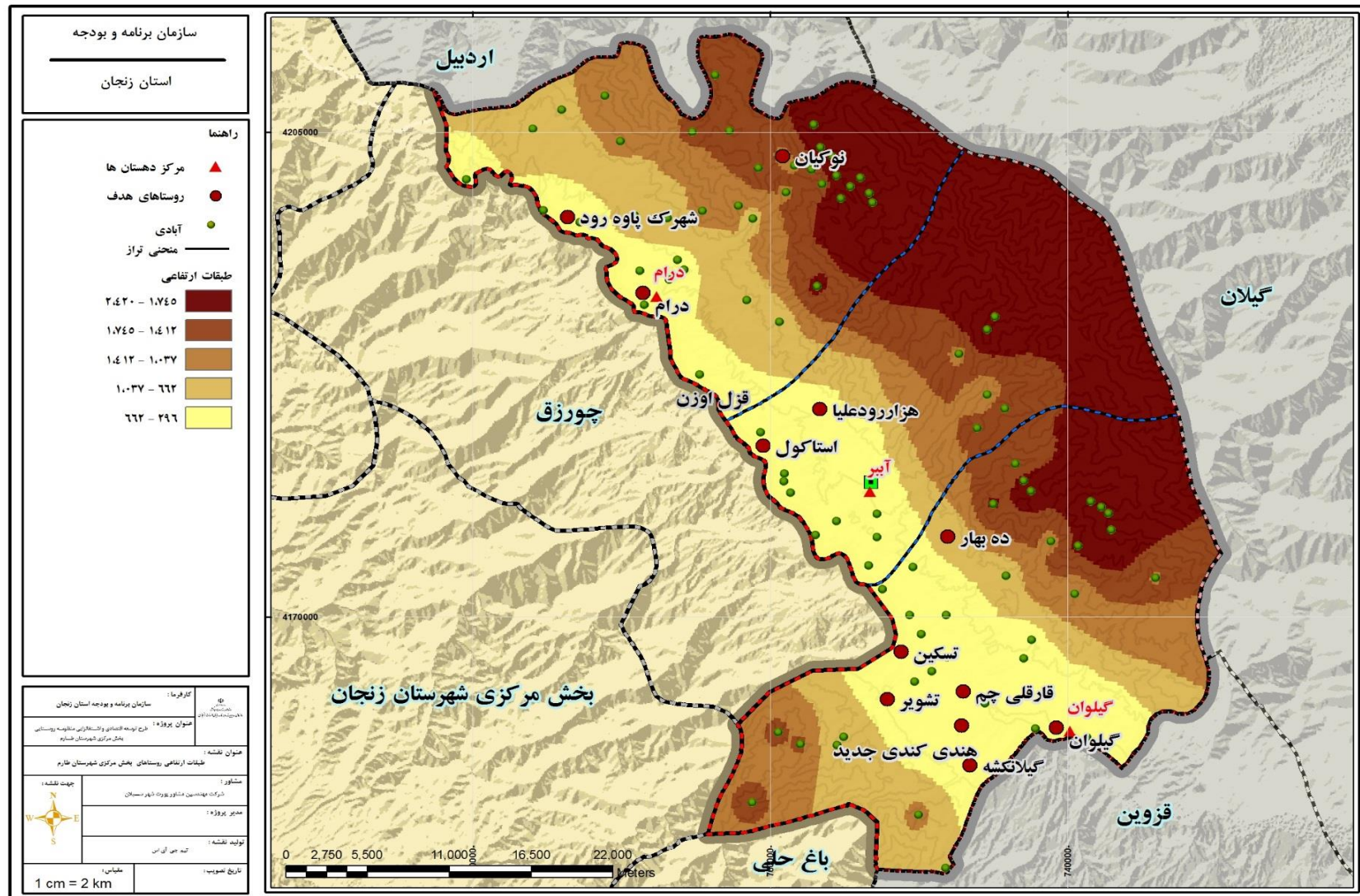
همچنین بر پایه نقشه ۱۳، درصد شیب روستاهای هدف بین ۲ تا ۳۸ درصد می‌باشد که در جدول شماره ۶ آورده شده است. روستای نوکیان در بالاترین درصد شیب قرار گرفته است.

جدول ۶: درصد شیب روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم

درصد شیب	نام روستا
۲-۱۱	گیلانکشه، گیلوان، هندی کندی جدید، قارقلی چم، تسکین، تشویر، استاکول، شهرک پاهو رود و درام
۱۱-۲۱	هزاررود علیا و ده بهار
۳۱-۳۸	نوکیان

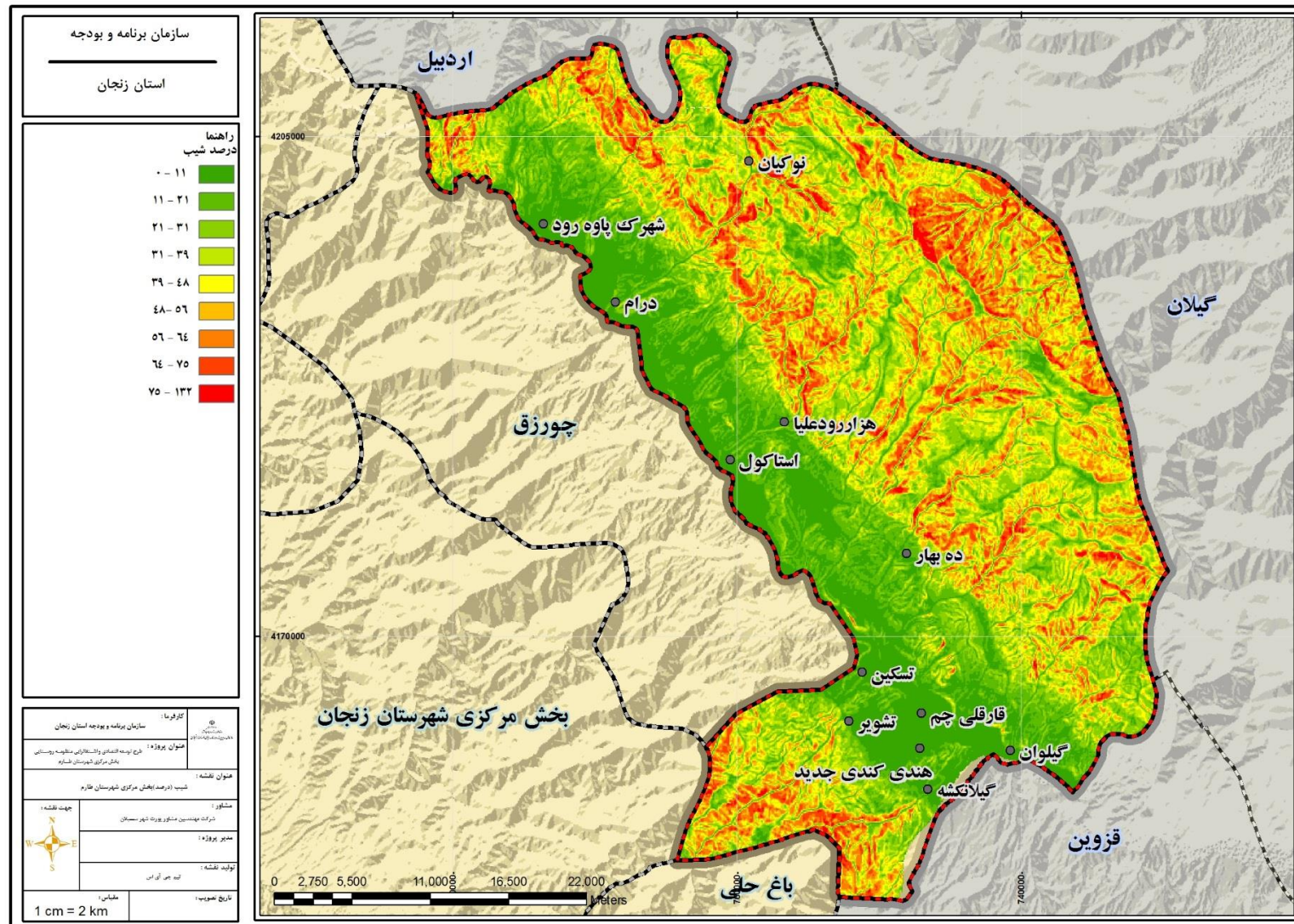
منبع: مشاور، ۱۳۹۷

نقشه ۱۲: طبقات ارتفاعی بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

نقشه ۱۳: درصد شیب بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۲-۳-۵- مطالعات آب و هوایی

بخش مرکزی شهرستان طارم به دلیل موقعیت خاص قرارگیری میان دو رشته کوه، جهت گسترش رشته کوهها، اختلاف ارتفاع زیاد میان اراضی دره‌ای حاشیه قزل اوزن و قسمتهای کوهستانی شمال آن، ورود جبهه‌ها و توده‌های هوایی از چند جهت در فصلهای مختلف سال، و... دارای تنوع اقلیمی بسیار است. این تنوع اقلیمی به طور عمده تحت تاثیر دو عمل مهم قرار دارد: جهت‌های ورود توده‌های هوایی، وضعیت پستی و بلندی ناحیه. در بخش مرکزی طارم یک ایستگاه سینوپتیک در شهر آبر وجود دارد. اطلاعات مورد نیاز بخش آب و هوایی بخش مرکزی شهرستان طارم بر اساس آمار سالهای ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۶ است که از ایستگاه سینوپتیک شهر آبر تهیه شده و محاسبه گردیده است.

- بارش

بر اساس اطلاعات ایستگاه سینوپتیک آبر، میزان بارندگی سالیانه در محدوده مورد مطالعه ۲۳۳،۷ میلی‌متر است. بیشترین میزان بارش ماهانه در ماه‌های فروردین و اردیبهشت و کمترین میزان بارش نیز در ماه شهریور می‌باشد. میزان بارش در سال‌های اخیر تا حدی کاهش یافته است به طوریکه میزان بارش در سال ۱۳۷۷ تنها ۴۰،۹ میلی‌متر بوده است.

جدول ۷: اطلاعات مجموع بارش ماهانه (سال ۷۸-۹۶)

سالانه	اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین
۱۶۲،۰	۲۴،۱	۳۱،۳	۶،۷	۲۳،۷	۸،۸	۵،۸	۰،۰	۵،۵	۰،۰	۳،۶	۲۵،۰	۲۷،۵
۲۰۶،۹	۲۳،۱	۳۱،۳	۱۰،۵	۲۳،۴	۲۸،۵	۰،۰	۰،۰	۰،۰	۲،۵	۴،۷	۲۲،۸	۶۰،۱
۳۴۱،۷	۳۷،۶	۳۱،۳	۱۷،۳	۲۱،۱	۸۴،۵	۲۵،۵	۱۰،۸	۱،۶	۴،۷	۰،۸	۲۲،۹	۸۳،۶
۲۳۶،۹	۳۰،۱	۳۱،۳	۰،۹	۲۸،۴	۱۸،۰	۴۲،۷	۰،۰	۰،۰	۲۰،۰	۱۲،۲	۱۷،۹	۳۵،۴
۲۱۹،۷	۶۱،۷	۱،۳	۰،۳	۵۱،۷	۴۱،۳	۲،۸	۱،۱	۱،۱	۰،۰	۱۳،۶	۳۵،۸	۹،۰
۲۷۵،۰	۲۱،۹	۳۶،۸	۱۳،۱	۳۰،۴	۳۱،۴	۱،۲	۶،۴	۵،۸	۱۰،۵	۲۵،۰	۴۱،۴	۵۱،۱
۳۲۵،۴	۱۸،۹	۴۹،۶	۳۱،۵	۳،۲	۹۶،۴	۵،۷	۱۲،۹	۶،۴	۰،۴	۱۵،۵	۴۷،۱	۳۷،۸
۲۳۱،۸	۳۳،۶	۸،۲	۴۱،۷	۱۲،۱	۱،۰	۰،۰	۲،۰	۰،۰	۰،۰	۲،۲	۱۰۵،۶	۲۵،۴
۲۷۳،۷	۴۸،۹	۲۷،۸	۵،۷	۳۵،۰	۴۴،۳	۸،۸	۷،۰	۰،۰	۵،۰	۱۶،۶	۲۸،۷	۴۵،۹
۹۹،۱	۵،۹	۱۷،۲	۱۰،۳	۲،۶	۲۶،۷	۸،۲	۳،۷	۱،۶	۱،۷	۷،۸	۴،۰	۹،۴
۲۶۴،۴	۳۰،۱	۱۶،۷	۱۰،۹	۵۵،۳	۲،۸	۲،۷	۰،۳	۲۰،۱	۳،۷	۱۰،۳	۳۹،۶	۷۱،۹
۲۰۷،۹	۲۰،۲	۳۱،۷	۱۵،۸	۲۸،۹	۱۵،۱	۱۹،۷	۰،۰	۰،۰	۰،۰	۲،۵	۳۷،۵	۳۶،۵
۲۴۳،۷	۲،۱	۵۹،۰	۳۶،۵	۰،۰	۵۲،۹	۸،۶	۱،۷	۳،۴	۰،۲	۱۸،۲	۴۹،۶	۱۱،۵
۲۹۵،۳	۱۹،۱	۲۳،۴	۴۸،۴	۲۷،۴	۲۴،۸	۵،۵	۳،۰	۰،۰	۴۰،۶	۱۲،۵	۳۸،۹	۵۱،۷
۲۶۹،۰	۱،۹	۵۱،۰	۲۶،۳	۴۴،۷	۱۸،۹	۰،۵	۱،۱	۶،۲	۰،۰	۱۷،۱	۳۲،۲	۶۹،۱
۲۶۰،۹	۲۹،۷	۳۵،۴	۸،۱	۸۷،۱	۲۰،۲	۰،۴	۰،۰	۱،۵	۸،۰	۰،۰	۲۹،۷	۴۰،۸
۲۶۴،۱	۲۲،۰	۹،۳	۱۵،۵	۲۲،۷	۷۰،۵	۳۴،۶	۳،۳	۰،۰	۲۱،۹	۰،۰	۲۰،۲	۴۴،۱
۲۵۶،۱	۱۵،۱	۱۱،۱	۱۴،۵	۳۰،۷	۲۳،۳	۴۰،۴	۰،۰	۱،۶	۱۴،۶	۰،۰	۲۲،۳	۸۲،۵
۱۹۹،۹	۹،۹	۱۲،۱	۳۵،۰	۱۹،۷	۳۹،۴	۰،۰	۰،۰	۵،۵	۷،۶	۰،۰	۳۲،۶	۳۸،۱
۴۰،۹	۲۰،۶	۲،۵	۱۷،۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۳۴۱،۷	۶۱،۷	۵۹،۰	۴۸،۴	۸۷،۱	۹۶،۴	۴۲،۷	۱۲،۹	۲۰،۱	۴۰،۶	۲۵،۰	۱۰۵،۶	۸۳،۶
۴۰،۹	۱،۹	۱،۳	۰،۳	۰،۰	۱،۰	۰،۰	۰،۰	۰،۰	۰،۰	۰،۰	۴،۰	۹،۰
۲۳۳،۷	۲۳،۸	۲۵،۹	۱۸،۳	۲۸،۸	۳۴،۱	۱۱،۲	۲،۸	۳،۲	۷،۴	۸،۶	۳۴،۴	۴۳،۸

ماخذ: سازمان آب و هواشناسی، ایستگاه سینوپتیک شهر آبر ۱۳۹۷

- دما

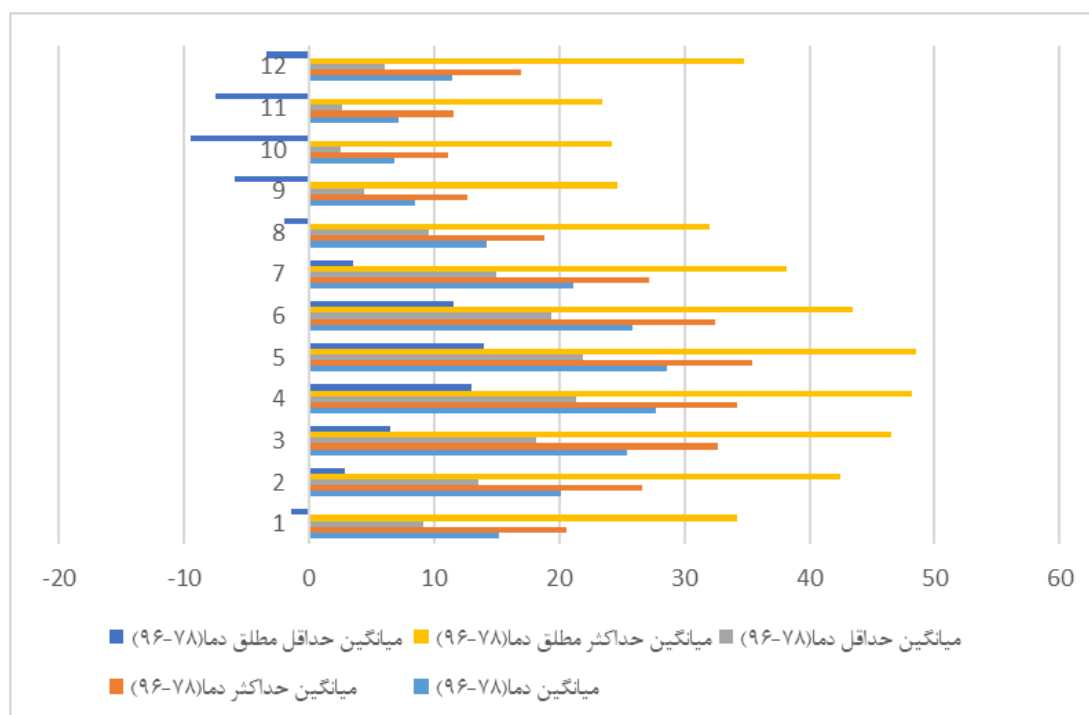
بیشترین میانگین دمای ماهانه مربوط به ماههای مرداد و تیر می‌باشد. حداکثر مطلق دما در طی سال‌های ۷۸ تا ۹۶، حدود ۴۸٫۵ درجه سانتی گراد در مرداد و حداقل مطلق دما با ۹٫۵- درجه سانتی گراد در دی ماه به ثبت رسیده است. داشتن حداقل و حداکثر مطلق دما در نوع استقرار تاسیسات کمک شایانی می‌کند. نمودار زیر مشخصات کلی دمای ایستگاه آبر را در طی سالهای ۱۳۷۸-۱۳۹۶ نشان داده شده است.

جدول ۸: مشخصات دمای بخش مرکزی طارم در سالهای ۷۸-۹۶

سال	میانگین	حداکثر	حداقل	میانگین	حداکثر	حداقل	میانگین	حداکثر	حداقل	میانگین	حداکثر	حداقل	میانگین
۱۳۷۸	۱۱٫۴	۷٫۱	۶٫۸	۸٫۵	۱۴٫۲	۲۱٫۱	۲۵٫۹	۲۸٫۶	۲۷٫۷	۲۵٫۴	۲۰٫۱	۱۵٫۲	میانگین دما (۷۸-۹۶)
۱۳۷۹	۱۶٫۹	۱۱٫۶	۱۱٫۱	۱۲٫۷	۱۸٫۸	۲۷٫۲	۳۲٫۵	۳۵٫۴	۳۴٫۲	۳۲٫۷	۲۶٫۶	۲۰٫۶	میانگین حداکثر دما (۷۸-۹۶)
۱۳۸۰	۱۱٫۹	۶٫۰	۲٫۶	۴٫۴	۹٫۶	۱۵٫۰	۱۹٫۴	۲۱٫۹	۲۱٫۳	۱۸٫۱	۱۳٫۵	۹٫۱	میانگین حداقل دما (۷۸-۹۶)
۱۳۸۱	۴۸٫۵	۳۴٫۸	۲۳٫۴	۲۴٫۲	۳۲٫۰	۳۸٫۲	۴۳٫۵	۴۸٫۵	۴۸٫۲	۴۶٫۵	۴۲٫۵	۳۴٫۲	میانگین حداکثر مطلق دما (۷۸-۹۶)
۱۳۸۲	۹٫۵-	۳٫۴-	۷٫۵-	۹٫۵-	۶٫۰-	۳٫۵	۱۱٫۶	۱۴٫۰	۱۳٫۰	۶٫۵	۲٫۸	۱٫۴-	میانگین حداقل مطلق دما (۷۸-۹۶)

ماخذ: سازمان آب و هواشناسی، ایستگاه سینوپتیک شهر آبر ۱۳۹۷

نمودار ۱: دمای هوای ایستگاه آبر در سالهای ۷۸-۹۶

ماخذ: مشاور، ۱۳۹۷

✓ باد

جدول ۹: اطلاعات سمت و سرعت باد بیشینه ماهانه / سرعت باد براساس m/s در طول سال (۱۳۸۰-۱۳۹۶)

حداکثر سالانه	اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین	سال
۲۴۰۱۷٫۰	۲۴۰۱۷	۱۸۰۰۸	۱۲۰۱۱	۳۰۰۰۷	۳۳۰۱۰	۱۵۰۰۹	۱۵۰۱۱	۰۳۰۱۴	۰۳۰۱۳	۰۳۰۱۵	۱۵۰۱۲	۱۸۰۱۵	۱۳۹۶
۲۸۰۱۳٫۰	۳۰۰۰۹	۲۷۰۰۹	۲۷۰۰۷	۳۰۰۱۲	۲۷۰۰۸	۱۵۰۱۰	۰۹۰۱۱	۱۳۰۱۲	۰۹۰۱۲	۲۸۰۱۳	۳۰۰۱۲	۳۰۰۱۲	۱۳۹۵
۳۰۰۱۵	۳۰۰۱۵	۳۰۰۰۹	۲۳۰۰۸	۳۰۰۱۰	۰۶۰۰۸	۳۳۰۱۱	۳۰۰۱۰	۰۳۰۱۴	۱۶۰۱۲	۳۰۰۱۰	۲۸۰۱۰	۲۱۰۱۰	۱۳۹۴
۰۳۰۱۷	۱۲۰۰۷	۱۲۰۰۸	۳۴۰۱۰	۱۵۰۱۰	۰۳۰۱۴	۱۵۰۱۱	۰۳۰۱۴	۰۳۰۱۷	۰۳۰۱۲	۱۵۰۱۱	۳۳۰۱۳	۰۶۰۱۵	۱۳۹۳
۲۱۰۱۶٫۰	۲۴۰۱۳	۰۲۰۱۵	۲۷۰۰۸	۱۰۰۱۱	۱۵۰۱۰	۲۴۰۱۵	۱۲۰۱۰	۱۵۰۱۱	۰۵۰۱۵	۰۶۰۱۲	۰۶۰۱۵	۲۱۰۱۶	۱۳۹۲
۰۶۰۱۶	۱۲۰۱۲	۱۸۰۱۰	۳۰۰۰۹	۱۲۰۰۹	۱۲۰۰۸	۳۰۰۱۰	۰۶۰۱۶	۱۵۰۱۰	۰۹۰۱۲	۰۶۰۱۴	۳۰۰۰۹	۳۰۰۱۱	۱۳۹۱
۶۰۱۳	۰۳۰۱۲	۱۵۰۰۸	۱۲۰۱۰	۱۵۰۰۷	۰۹۰۰۹	۱۲۰۱۱	۰۶۰۱۱	۰۶۰۱۳	۰۶۰۱۳	۰۶۰۱۲	۳۰۰۰۹	۲۴۰۱۲	۱۳۹۰
۲۷۰۱۶	۰۶۰۱۲	۱۶۰۱۰	۱۵۰۰۸	۲۷۰۱۰	۱۴۰۰۷	۱۵۰۱۰	۱۲۰۱۰	۰۶۰۱۴	۱۵۰۱۱	۱۵۰۱۲	۲۷۰۱۶	۰۶۰۱۴	۱۳۸۹
۲۴۰۲۳	۲۴۰۲۳	۱۲۰۱۰	۲۷۰۱۱	۲۴۰۰۶	۱۵۰۱۰	۱۵۰۰۸	۱۵۰۱۱	۱۳۰۱۲	۰۳۰۱۱	۲۸۰۱۶	۳۳۰۱۰	۲۱۰۲۱	۱۳۸۸
۱۵۰۱۱	۱۲۰۱۱	۳۰۰۱۰	۱۵۰۰۸	۳۰۰۰۸	۱۳۰۰۷	۳۰۰۰۵	۱۸۰۰۳	۱۶۰۰۴	۱۵۰۱۱	۱۸۰۰۵	۱۸۰۰۸	۳۱۰۱۰	۱۳۸۷
۶۰۱۵	۳۰۰۱۵	۲۱۰۱۴	۲۱۰۰۸	۳۳۰۰۸	۱۲۰۰۸	۱۸۰۱۱	۶۰۱۰	۶۰۱۵	۶۰۱۵	۲۷۰۱۴	۲۱۰۱۱	۲۵۰۱۴	۱۳۸۶
۲۷۰۲۵	۱۲۰۱۵	۲۷۰۲۵	۲۸۰۱۵	۱۵۰۰۶	۳۰۰۱۴	۰۶۰۱۱	۱۳۰۱۵	۱۲۰۱۲	۰۷۰۱۵	۰۶۰۱۵	۱۵۰۱۳	۳۰۰۱۳	۱۳۸۵
۰۶۰۲۵	۱۷۰۱۷	۲۷۰۱۶	۳۰۰۱۰	۱۹۰۱۲	۲۱۰۱۰	۱۸۰۱۶	۱۵۰۱۴	۱۳۰۱۴	۰۶۰۱۵	۰۶۰۲۵	۱۸۰۱۶	۱۸۰۱۵	۱۳۸۴
۲۲۰۱۹	۲۲۰۱۹	۲۹۰۱۳	۲۶۰۰۷	۱۶۰۰۹	۰۶۰۱۶	۱۲۰۱۲	۱۳۰۱۲	۰۸۰۱۴	۰۶۰۱۲	۰۳۰۱۷	۱۳۰۱۱	۳۱۰۱۲	۱۳۸۳
۰۵۰۱۶	۲۱۰۱۶	۲۵۰۱۵	۳۰۰۰۹	۳۰۰۰۹	۰۹۰۱۰	۱۵۰۱۰	۱۴۰۱۲	۱۴۰۱۳	۱۵۰۱۴	۰۵۰۱۶	۱۳۰۱۱	۳۱۰۱۲	۱۳۸۲
۳۰۰۲۰	۳۰۰۲۰	۱۳۰۱۲	۳۱۰۰۶	۲۸۰۰۵	۰۹۰۰۸	۱۲۰۰۸	۱۱۰۱۱	۰۹۰۱۲					۱۳۸۱
۳۵۰۱۶	۳۲۰۱۰	۳۳۰۱۰	۲۳۰۱۴	۲۲۰۱۰	۱۶۰۰۹	۲۲۰۱۲	۳۵۰۰۷	۳۴۰۰۸	۲۲۰۱۰	۳۵۰۱۶			۱۳۸۰
۲۷۰۲۵	۲۴۰۲۳	۲۷۰۲۵	۲۸۰۱۵	۱۹۰۱۲	۰۶۰۱۶	۱۸۰۱۶	۶۰۱۶	۳۰۱۷	۰۶۰۱۵	۶۰۲۵	۲۷۰۱۶	۲۱۰۲۱	max

ماخذ: سازمان آب و هواشناسی، ایستگاه سینوپتیک شهر آبر ۱۳۹۷

※: حداکثر سرعت باد آبر (دورقم اول از سمت راست سرعت باد (متر بر ثانیه) سه رقم بعدی سمت باد (درجه)

✓ طبقه‌بندی اقلیمی بر اساس روش دومارتن

در روش دومارتن با استفاده از دو پارامتر میانگین درجه حرارت سالیانه و میزان بارندگی سالیانه ضریبی برای خشکی تعریف می‌شود که این ضریب از فرمول زیر بدست می‌آید:

$$AI = \frac{P}{T + 10}$$

که بر این اساس ۷ نوع اقلیم را می‌توان مشخص کرد که عبارتند از :

p: میانگین بارندگی سالیانه

T: میانگین درجه حرارت سالیانه

AI: ضریب خشکی

بر این اساس ۷ نوع اقلیم قابل تشخیص است.

جدول ۱۰: دسته‌بندی اقلیمی

نام اقلیم	محدوده ضریب خشکی دمارتن (I)
خشک	کوچکتر از ۱۰
نیمه خشک	۱۰ تا ۱۹/۹
مدیترانه‌ای	۲۰ تا ۲۳/۹
نیمه مرطوب	۲۴ تا ۲۷/۹
مرطوب	۲۸ تا ۳۴/۹
بسیار مرطوب	بزرگتر از ۳۵

طبق آمار سال ۱۳۷۸-۱۳۹۶، و بر اساس روش دومارتن، منطقه طارم در محدوده اقلیم خشک قرار دارد:

$$AI = \frac{233.7}{17.7 + 10} = 8.4$$

۲-۳-۶- منابع آب

شهرستان طارم از نظر هیدرولوژی در حوزه آبخیز قزل اوزن قرار دارد. رود بزرگ قزل اوزن که یکی از دو شاخه اصلی سپیدرود و از رودهای بزرگ کشور است در طول شهرستان طارم و جنوب و شرق بخش مرکزی شهرستان طارم جریان دارد. ۲۲ رودخانه به قزل اوزن می‌ریزد، که مهم‌ترین آنها عبارت است از:

رود قم‌چقای: در بخش سیاه منصور، رودخانه مزبور از کوه‌های چیچکلو سرچشمه گرفته و در بخش توپ آغاچ به رودخانه قزل اوزن می‌ریزد.

رود شوره: به خاطر داشتن رسوبات گچ و نمک طعام به این اسم نامگذاری شده، از مناطق پنجه بالا و نوبهار سرچشمه گرفته و به قزل اوزن می‌ریزد.

چم زرد: در شمال قبا سرخ به قزل اوزن می‌ریزد، این رود از دو شاخه مهم تشکیل شده است که یکی به نام چم قره توره از کوه چنگیز قلعه سرچشمه گرفته با جهت جنوب غربی به روستای قره توره نزدیک می‌شود، در این محل گدازه آتشفشانی کوه سیاه، مسیر انحراف ساخته با جهت شمال غربی به «قبا سرخ» کنار راه بیجار می‌ریزد. شاخه دیگری از کوه کانی آیینه در جنوب غربی روستای برگشا سرچشمه می‌گیرد. شاخه‌های متعدد آن در دشت، درخت

سبز(دارسوز) به هم پیوسته به نام چم چشمه ایاز در شمال قبا سرخ به چم قره توره پیوسته و پس از طی مسیر یا جهت شمالی وارد قزل اوزن می شود.

چم درویش خاکی: قسمت مهمی از دهستان نجف آباد را سیراب کرده و در روستای درویش خاکی در شاخه واحدی، ناهمواریهای چین خورده و آهکی را شکافته و با دره ای تنگ و آبدار به قزل اوزن میریزد.

رود کوه زن: سرچشمه این رودخانه دامنه شمالی کوه سپه سالار و دامنه شرقی کوه زرنیخ در شمال غربی شهرستان بیجار است، شاخه های اولیه به شکل قوسی، کوه خرداش را دور زده و در جهت جنوب شرقی پس از اتصال شعبه های کوچکتری از ارتفاعات در محل روستای نور محمد و شاخه دیگری از مغرب دریافت می دارد. ادامه این رودخانه به سمت جنوب شرقی رسوبات جوش سنگی را شکافته و از شمال و جنوب به ترتیب از کوههای شاهنشین و نورعین-در جنوب کوه خرداش-شعبه های دیگری به آن پیوسته و از روستای خلیفه قشلاق به بعد دارای بستری پهن و آبرفتی است. این رود در مغرب روستای جیران به شعبه مهم قاوشقچای متصل می شود و سرانجام به قزل اوزن می ریزد.

رود قاوشقچای: با حوضه آبرگیر وسیع تری در مغرب و جنوب رود کوه زن جریان دارد. شعبه های این رودخانه در نواحی سرچشمه اسامی متعددی دارد که بیشتر به نام روستاهای مجاور آنها خوانده می شود. آب باران ذوب برف ارتفاعات شمال غربی و مغرب شهرستان بیجار در دو شعبه اصلی متمرکز شده و سپس در شرق کوه ناصرآباد (دهستان جعفرآباد) به هم متصل می شوند. سرچشمه شعبه شمالی کوه زرنیخ و سرچشمه شاخه جنوبی به ترتیب از شمال به کوههای گوهریلاخی، ایوب انصار، قره توره و حتی شاخه ای از هوه توی شرقی است. این رودخانه دره ای گودتر از کوه زن دارد و در جهت غربی-شرقی در مغرب روستای جیران به کوه زن می پیوندد، سرانجام به قزل اوزن میریزد. به طور کلی دو رودخانه کوه زن و قاوشقچای بعد از به هم پیوستن در فاصله کوتاهی در مشرق روستای قجور به قزل اوزن ختم می شود.

چم پشت قلا و چم زاغه قلا: ارتفاعات آهکی چین خورده اطراف بیجار و رشته تپه های دگرگونی مشرق کوه حمزه عرب، سرچشمه شعبه های کوچکی است که گاهی پس از اتصال، شعبه های بزرگتری به وجود آورده و زمانی به طور موازی و جداگانه جهت شمال شرقی به قزل اوزن می شود. سیلابهای دامنه کوه نقاره کوب در شمال غربی بیجار پس از اتصال به نام چم قامشلو و سیلاب های بادمستان و مهره نگار-در جنوب شهر بیجار-پس از عبور از داخل شهر به نام چم قلا در شمال روستای تابستانی به هم پیوسته و به نام چم قلا پشت قلا پس از روستای فشلاقخانه به دره ای گود و جداری دیوار مانند در رسوباتس به قزل اوزن می پیوندد. در مجاور قزل اوزن از شیب جدارها به طور محسوسی کاسته می شود و دارای آب دائمی است. در مشرق این رود سیلاب کوههای حمزه عرب و خوره تاو(آفتاب گیر) در مشرق و جنوب شرقی بیجار، پس از اتصال و عبور از روستای زاغه فولاد در حومه روستای قشلاقخانه به قزل اوزن می ریزد.

رودخانه تلوار: این رودخانه از کوههای کلیایی در جنوب دهگلان و پنجه علی و دشت چهاردولی سرچشمه می گیرد و در منطقه قروه با چم شور و رودهای دهگلان به هم پیوسته و به طرف گروس، رو به شمال جاری و در حوزه بیجار با اوزن دره و رود شرکش مخلوط می شود و نهایتاً به قزل اوزن می پیوندد.

رودخانه قزل اوزن به طور متوسط در ایستگاه بیانلو - در ماه نشان - ۱۷,۷ مترمکعب و در ایستگاه گیلوان - قبل از ورود به دریاچه سد سپیدرود- ۱۱۷,۳ مترمکعب در ثانیه آبدهی (سالانه در حدود ۳ میلیارد و ۷۰۰ میلیون مترمکعب) دارد. کوهستانی بودن منطقه و وجود قله های بلند و برف گیر موجب شده که حوزه‌های آبخیز کوچک با داشتن آبراهه های فصلی و دایمی شکل گیرد. ۹ آبراهه عمده از بخش مرکزی به صورت شمال به جنوب جریان دارد. نقشه زیر موقعیت آبهای سطحی در بخش مرکزی طارم را نشان می‌دهد.

جدول ۱۱: حجم تخلیه سالانه رودخانه های فرعی بخش مرکزی شهرستان طارم

نام آبراهه	وسعت آبخیز کیلومترمربع	حجم تخلیه سالانه (M.C.M)
شهر دشت (پیرشیب)	۲۸,۲	۴,۲
گیلوان چای	۴۳	۸,۳
چرزه چای	۳۹,۸	۶,۴
باسار چای	۷۴,۶	۱۴,۹
آبلار	۶۰,۶	۱۳,۴۰
قانقلی چای	۹۵	۲۱,۷
آبیر	۷۱,۴	۱۳,۳
هزاررود	۸۴	۱۴
سیاوه رود	۱۶۵,۸	۲۰,۹
جمع	۶۶۲,۴	۱۱۷,۱۰

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی، ۱۳۸۱: ۱۸۶

همانگونه که در نقشه زیر مشاهده می‌شود هر ۱۲ روستای هدف در مسیر رودخانه قزل اوزن یا رودخانه‌های اصلی قرار گرفته‌اند.

△△

سفره های آب زیرزمینی را می توان به دو دسته تقسیم نمود:

الف- سفره های آب زیرزمینی حاشیه و بستر رودخانه که از درام تا گیلوان، یعنی در بخش اعظم مسیر رودخانه قزل اوزن در شهرستان طارم به شکل پیوسته وجود دارد و ضخامت آن براساس بررسی های انجام شده از ۱۰ متر تا حدود ۳۰ متر متغیر است.

ب- سفره های آب زیرزمینی در دره های کناری رودخانه اصلی (مخروطه افکنه حوزه های آبخیز فرعی) به شکل غیرپیوسته در ساحل شمال و جنوب رودخانه که اغلب با شیب هیدرولیکی حداکثر ۱,۵ درصد به سفره اصلی (بستر و حاشیه رودخانه قزل اوزن) می پیوندند. ضخامت لایه های آبدار این سفره ها متغیر بوده و از ۵ متر تا حدود ۶۰ متر برآورد شده است.

تغذیه سفره های کناری که در تراز بالاتر از تراز رودخانه قزل اوزن قرار دارند، تنها از راه جریانهای نفوذی از سطح بالاتر صورت می گیرد ولی آبخوان بستر حاشیه رودخانه اصلی، علاوه بر تغذیه از راه جریان سطحی رودخانه از راه جریان سطحی آبراهه های کناری نیز تغذیه می شود.

حداکثر آب زیرزمینی قابل برداشت از سفره زیرزمینی بستر و حاشیه رودخانه قزل اوزن از گیلوان تا درام با عمق متوسط ۲۱ متر و مساحت تقریبی ۱۰۷ کیلومتر مربع و ضریب ذخیره سازی ۱۵ درصد، حدود ۳۱۱ میلیون مترمکعب خواهد بود. همچنین سفره های آب زیرزمینی دره های کناری رودخانه قزل اوزن تنها محدود به مخروطه افکنه هایی می شود که راس آنها به طرف ارتفاعات و قاعده آنها به طرف رودخانه قزل اوزن محدود می گردد.

باتوجه به شیب هیدرولیکی تند و در نتیجه سرعت زیاد جریان آب در محیط متخلخل، به نظر می رسد که این سفره ها قادر به نگهداری آب در درازمدت -بیش از یکسال و در شرایط عدم تغذیه آبخوان نباشند. بنابراین در صورت تمایل به برنامه ریزی و برای بهره بردای از این سفره های آبی، باید روشهایی مانند احداث سدهای زیرزمینی به کارگرفت تا حجم آبیگیری آبخوان (عمق لایه آبدار) افزایش یابد؛ در غیر اینصورت، از سفره های آبی مخروطه افکنه ها به اندازه تغذیه سالانه آبخوان می توان بهره بردای نمود که البته در سالهای خشکسالی قابل اعتماد نخواهد بود. آب حوزه آبخیز دره های فرعی و مخروطه افکنه ها برای آشامیدن دارای کیفیت مناسبتری نسبت به آبهای زیرزمینی بستر و حاشیه رودخانه قزل اوزن است.

بر اساس استعلام دریافتی از اداره آب و فاضلاب روستایی و نقشه شماره ۱۴، در بخش مرکزی شهرستان طارم حدود ۲۵ حلقه چاه، ۲۱ رشته چشمه، ۱۳ رشته قنات و ۱۳ خط انتقال آب تصفیه شده وجود دارد. ۵۶ درصد از چاهها، ۵۲ درصد از چشمهها و ۴۶ درصد از قناتهای بخش مرکزی در روستاهای هدف واقع شده و مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد که در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱۲: منابع آب زیرزمینی بخش مرکزی طارم

چاه	بخش مرکزی طارم	روستاهای هدف	درصد
چاه	۲۵	۱۴	۵۶
چشمه	۲۱	۱۱	۵۲
قنات	۱۳	۶	۴۶
انتقال از خط آب تصفیه شده مجتمع‌ها	۱۳	۳	۲۳

منبع: اداره آب و فاضلاب روستایی، ۱۳۹۷

۲-۳-۷- پوشش گیاهی

شهرستان طارم به دلیل دارا بودن شرایط آب و هوایی خشک و اکثراً نیمه خشک شرایط مناسب آب و هوایی را برای پیدایش جنگل قابل بهره برداری ندارد (البته بجز ناحیه بسیار کوچکی در مرز شهرستان طارم - ماسوله). جنگل‌های این شهرستان در روی شیب‌های شمالی و جنوبی مشرف به دره قزل اوزن پراکنده بوده و در محدوده روستای چرزه، جیش آباد، ده بهار، باکلور، جمال آباد، هزاررود، گیلانکشه، و کلوچ قرار دارند. این جنگل‌ها عموماً به صورت تنگ و غیر قابل بهره برداری و تنها دارای ارزش زیست محیطی هستند. گونه اصلی این جنگل‌ها را درخت ارس (*Cratagus Monogyhx*) و لیک (*juniper ruspolycarpus*) تشکیل داده است. از دیگر درختان منطقه میتوان به درختان مختلف جنگلی از قبیل: بلوط، بادام، پسته، ایلفی، گوجه وحشی، گردوی وحشی، زیتون، کامتیغ، امرو، سیب، اسپرهای خاردار، افاقیا، سیب وحشی، زالزالک، زرشک، تمشک، زبان گنجشک، کرکو، پلاخو، دغدغک، کلاه میرحسن ها، کل اروان ها، انار، بادام کوهی، آلبالو، سیاه تلو، راش، آلبالو تلخ، ازگیل، ارجنگ، خنجک، سماق، بید و صنوبر اشاره داشت. این جنگل‌ها در کل غیر قابل بهره برداری برای استحصال چوب بوده و تنها بایستی برای حفظ اکوسیستم طبیعی حفاظت و نگهداری شده و در حد امکان مورد توسعه قرار گیرند. وسعت این جنگل‌ها ۹۱۶۷ هکتار می باشد. انواع رستنی ها از قبیل شیرین بیان، تلخ بیان، بو مادران، گل گاو زبان، گل بنفشه، کاسنی، کنگر، ریواس، گشنیز، گزنه، سیر کوهی، گل ختمی، خاک شیر، قدومه، بابونه، قارچ، کاکوتی، دنبان و پر سیاوشان که به مصرف خوراکی، صنعتی، دارویی می رسد و انواع سبزیجات خودرو خوراکی که در فصل بهار یک وعده‌ی غذایی به حساب می آید به نام محلی تره پته که در بین خانواده‌ها طرفداران بسیاری دارد نیز می باشد.

در اطراف شهرآبیر جنگل وجود ندارد. مراتع اطراف شهر نیز بیشتر در ارتفاعات شمالی شهر وجود دارد، این مراتع نیز از نوع مراتع درجه ۳ می باشند. در اطراف شهر بیشتر باغهای میوه وجود دارند، این باغها بیشتر در قسمتهای شرقی، جنوب شرقی و شمال شرقی شهر قرار دارند و شامل درختان زیتون، انار، توت، فندق، گردو، گیلان، سیب و انگور می باشد.

مراتع شهرستان ۱۰۹۸۱۱ هکتار می باشد که حدود ۹ درصد از آنها از وضعیت خوبی برخوردار است. این مراتع عمدتاً در ییلاقات و ارتفاعات استقرار یافته است. ۶۹ درصد از مراتع در وضعیت متوسط قرار دارد و ۲۲ درصد نیز از وضعیت ضعیفی برخوردار است. کل علوفه تولیدی مراتع شهرستان حدود ۴۰ هزار تن علف خشک می‌باشد که نیمی از آن برداشت می‌شود و قابلیت تعلیف ۳۳۰ هزار واحد دامی را دارد.

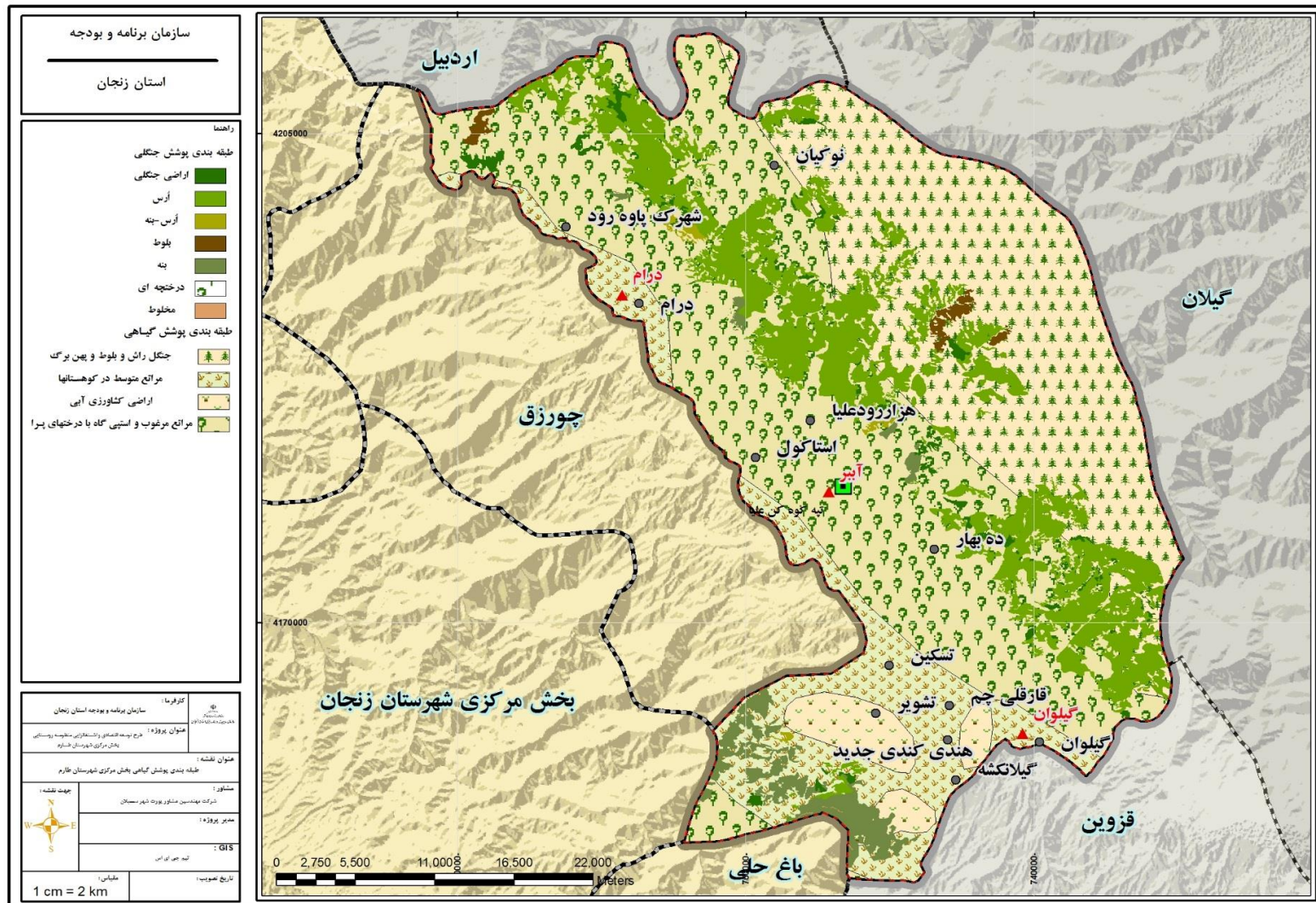
جدول و نقشه زیر وضعیت پوشش گیاهی روستاهای هدف بخش مرکزی شهرستان طارم را نشان می‌دهد.

جدول ۱۳: وضعیت پوشش گیاهی روستاهای هدف بخش مرکزی شهرستان طارم

نوع پوشش گیاهی	نام روستا
مراتع مرغوب و استپی گاه	نوکیان، استاکول، هزاررودعلیا، ده بهار
مراتع متوسط در کوهستانها	شهرک پاه رود، درام، تسکین، قارقلی چم، گیلوان، هندی کندی جدید، گیلانکشه
اراضی کشاورزی آبی	تشویر

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

نقشه ۱۵: وضعیت پوشش گیاهی بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۲-۳-۸- کاربری اراضی

کاربری‌های موجود در بخش مرکزی شهرستان طارم عبارت است از: سکونت، اراضی زراعی و باغی، صنعت کاربری، جنگل و مرتع و سایر کاربری‌ها.

-سکونت:

اراضی شهری و روستایی با مساحت ۱۲۵۰ هکتار ۰,۸۳ درصد از اراضی بخش مرکزی شهرستان را اشغال کرده است. ۱۹۴ هکتار از این میزان را اراضی شهری و مابقی را اراضی روستایی تشکیل می‌دهد. این اراضی به امر سکونت و نیازمندیهای مرتبط آن به مانند خیابان و خدمات مورد نیاز ساکنین اختصاص داده شده است. سکونتگاههای بزرگ و دارای جمعیت عموماً در مجاورت اراضی زراعی و باغی مرغوب مکانیابی شده اند، روستاها کم جمعیت و آبادیهای خالی از سکنه عموماً در مراتع و در مجاورت اراضی با استعداد پایین برای کشاورزی مکان یابی شده است.

اراضی زراعی آبی و باغی:

اراضی زراعی آبی و باغی با مساحت ۸۸۹۴ هکتار حدود ۵,۹۴ درصد از اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم را اشغال کرده است. حدود ۶۵ درصد از این اراضی را باغات و ۳۵ درصد را اراضی زراعی تشکیل می‌دهند. ۲۰٪ اراضی کشاورزی درجه یک، ۴۰٪ درجه دو و ۴۰٪ درجه بقیه نیز درجه سه هستند. این اراضی عموماً در نزدیکی رودخانه قیزیل اوزن و سایر رودخانه ها واقع شده است و مهمترین منبع درآمدی اهالی ساکنین به حساب می‌آید.

صنعت:

شهرک صنعتی و نواحی صنعتی با ۷۳ هکتار مساحت حدود ۰,۰۵ درصد از اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم را به خود اختصاص داده است. با توجه به تولیدات بخش کشاورزی شهرستان طارم لازم است تا بر میزان مساحت این پهنه افزوده شود و بر نقش صنایع تبدیلی بخش کشاورزی و همچنین بسته بندی محصولات افزوده شود.

جنگل و مرتع:

مرتع با مساحت ۱۲۳۸۹۰ هکتار و با اشغال ۸۲,۷۰ درصد از اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم، بزرگترین پهنه بخش است. کاربری جنگل با مساحت ۱۱۴۲۸ حدود ۷,۶۳ درصد از سطح بخش را اشغال کرده است. با فاصله گرفتن از رودخانه اصلی و اراضی باغی و زراعی، مراتع شروع می‌شوند. با توجه به شیب بالای کوهستانها، استفاده از این مراتع برای بخش دامداری با مسائل و مشکلاتی همراه است و به همین خاطر قسمت های کوهستانی عموماً فاقد روستاهای بزرگ است و استفاده از این مراتع در فصل بهار و تابستان به صورت ییلاق صورت می‌گیرد.

سایر کاربری‌ها:

اراضی مخلوط دیم و مرتع با ۳۷۳۶ هکتار حدود ۲,۴۹ درصد از محدوده و پهنه های آبی با ۵۳۹ هکتار ۰,۳۶ درصد از اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم را به خود اختصاص داده است.

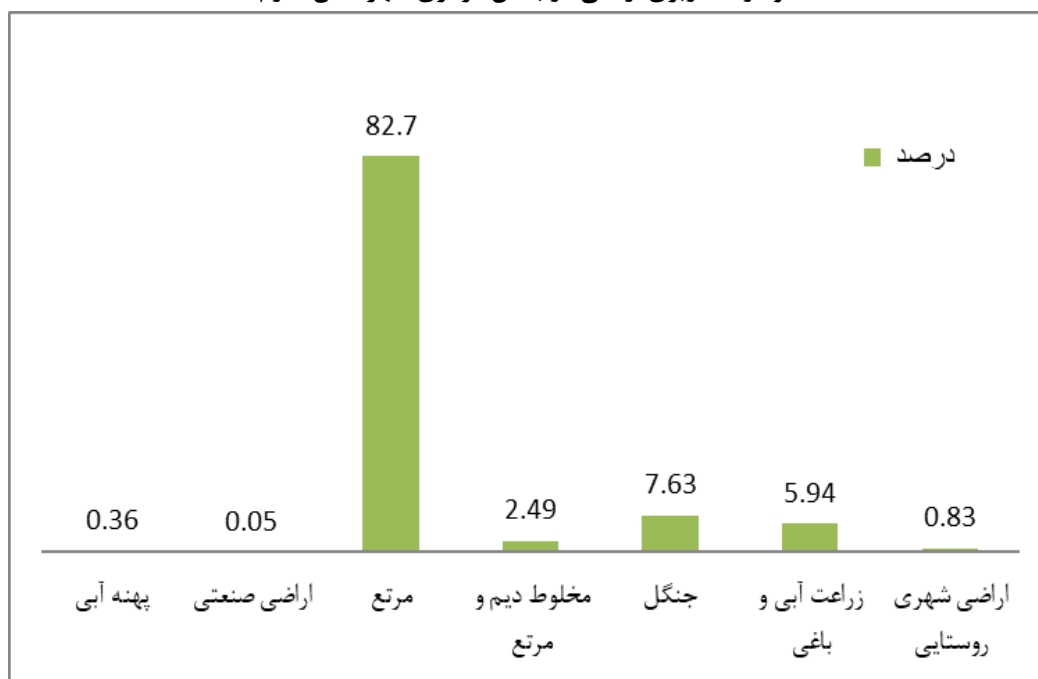
جدول و نقشه زیر کاربری اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم را نشان می‌دهد.

جدول ۱۴: کاربری اراضی در بخش مرکزی شهرستان طارم

کاربری اراضی	مساحت به هکتار	درصد
اراضی شهری روستایی	۱۲۵۰	۰,۸۳
زراعت آبی و باغی	۸۸۹۴	۵,۹۴
جنگل	۱۱۴۲۸	۷,۶۳
مخلوط دیم و مرتع	۳۷۳۶	۲,۴۹
مرتع	۱۲۳۸۹۰	۸۲,۷۰
اراضی صنعتی	۷۳	۰,۰۵
پهنه آبی	۵۳۹	۰,۳۶
جمع	۱۴۹۸۱۰	۱۰۰,۰۰

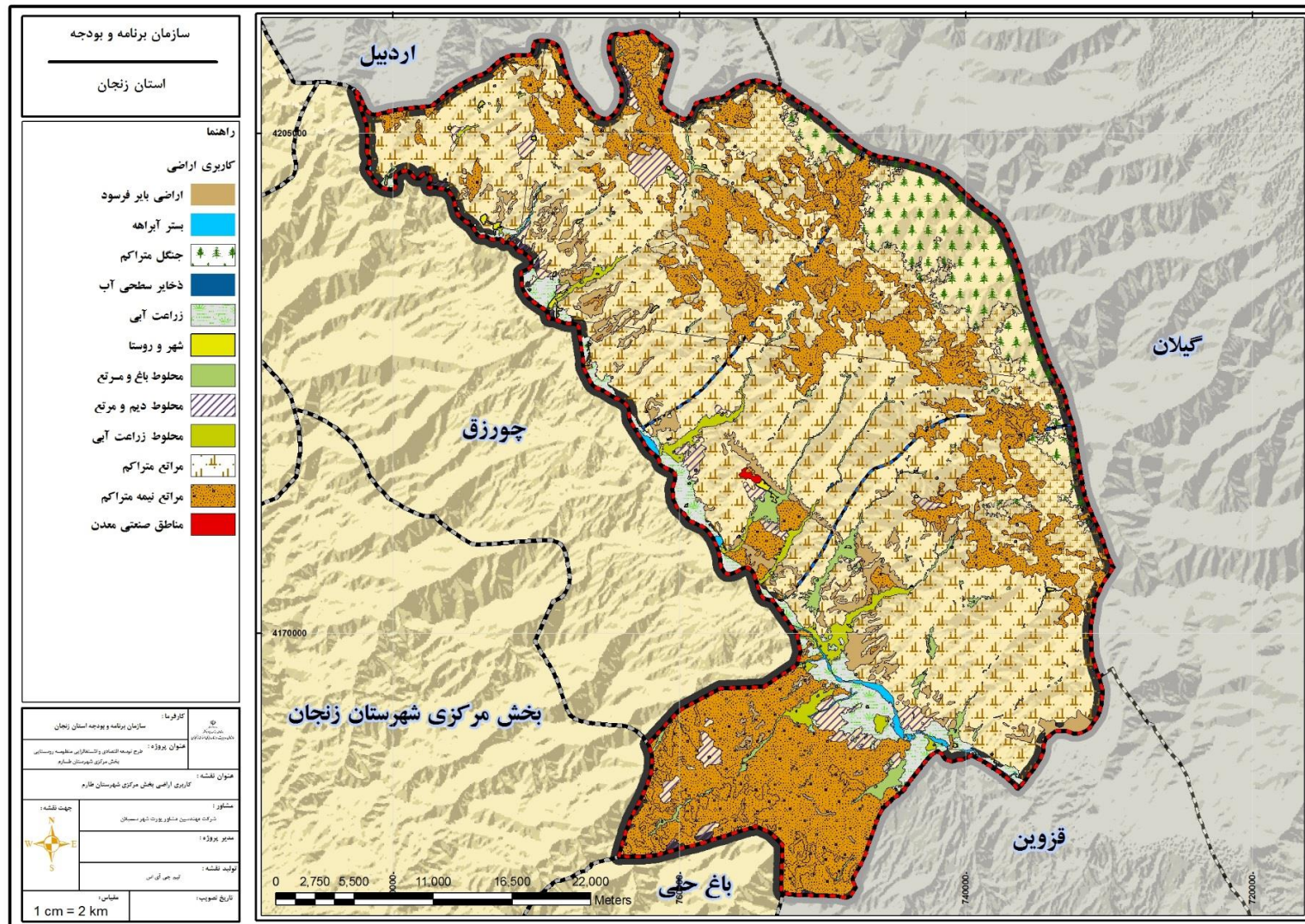
منبع: سازمان جنگلها و مراتع کل کشور- به روز شده توسط مشاور

نمودار ۲: کاربری اراضی در بخش مرکزی شهرستان طارم

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

نقشه ۱۶: کاربری اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

با توجه به نقشه فوق، اکثر روستاهای هدف در کاربری زمینهای مختلط کشاورزی-باغی قرار گرفته‌اند. روستای گیلانکشه دارای مراتع فقیر و روستای نوکیان دارای کاربری با مراتع متوسط است که نوع کاربری ۱۲ روستای در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱۵: کاربری اراضی موجود روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

ردیف	نام کاربری اراضی	نام روستا
۱	مختلط کشاورزی-باغی	استاکول، هزاررود علیا، تسکین، قارقلی چم، گیلوان، هندی کندی جدید و تشویر
۲	مرتفع با تاج پوشش فقیر	شهرک پاوه رود، درام، گیلانکشه
۳	مرتفع با تاج پوشش متوسط	نوکیان

منبع: مشاور، ۱۳۹۶

۲-۳-۹- عرصه‌های باارزش زیست‌محیطی (با تاکید بر منابع و گونه‌های گیاهی و جانوری)

۲-۳-۹-۱- عرصه‌های حفاظت‌شده

مناطق حفاظت‌شده استان زنجان عبارت است از: منطقه حفاظت‌شده سرخ آباد و منطقه حفاظت‌شده انگوران. همچنین مناطق شکار ممنوع استان زنجان عبارت است از: منطقه شکارممنوع خرمنه سر، منطقه شکار ممنوع خراسانلو و منطقه شکار ممنوع فیله خاصه.

بر اساس مطالعات صورت گرفته در منطقه طارم حدود ۹۳۶۸۰۰۰۸۴٫۲ متر مربع محدوده شکار ممنوع است که بیشتر این پهنه‌ها در بخشهای شمال شرقی، شرقی، جنوب شرقی و مرکزی بخش مرکزی شهرستان طارم قرار گرفته است.

۲-۳-۹-۲- عرصه‌های مستعد و ضروری برای حفاظت

با توجه به مطالعات صورت گرفته در منطقه طارم به منظور حفظ و حراست از عرصه‌های ملی و طبیعی، از طرف اداره منابع طبیعی، در شهر آبر پاسگاه حفاظتی ایجاد شده است که این پاسگاه‌های حفاظتی در نقاط بحرانی طارم نظیر گیلوان و چورزق ایجاد خواهد شد.

۲-۴- توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت انسانی، اجتماعی، اقتصادی و زیرساختی بخش مرکزی

شهرستان طارم

۲-۴-۱- شناخت وضعیت انسانی و اجتماعی بخش مرکزی شهرستان طارم

۲-۴-۱-۱- اجتماعی-فرهنگی

ایلات و قبائل ساکن در زنجان عمدتاً شامل ایلات خمسه (شاهسون، اوصانلو، مقدم، بیات و خدابنده) می‌باشند. ایل شاهسون از دوایل بزرگ افشاری و دویرانی تشکیل شده است. این ایلات ترک زبان هستند. گستردگی ایل افشار در استان زنجان به حدی است که نام این استان با همین ایل گره خورده است. کتاب دکتر محمد خالقی مقدم با عنوان "شناخت استان زنجان: استان زنجان، سرزمین اقوام افشار" ناشی از همین نکته است.

ایل افشار که از بزرگترین قومیت های ایرانی است و یکی از شاخه های این قوم ترک در استان زنجان و به نام افشارهای ایرلو به سر می برد. هیچ قومی در ایران به بزرگی و اهمیت تاریخی ایل افشار نیست و حتی در بین اقوام ترک ها نیز از مهم ترین قومیت های ترک می باشد. افشارهای ایرلو بیشتر در استان زنجان ساکن و در منطقه طارم زنجان و ایجرود و سعیدآباد و ... پخش هستند.

۲-۴-۱-۲- ساختار و ترکیب جمعیت

✓ ساختار سنی و جنسی

نسبت جنسی بخش مرکزی شهرستان طارم در سالهای ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۰۱، ۱۰۴ و ۱۰۶ مرد در مقابل ۱۰۰ زن بوده است. آمار فوق حاکی از افزایش تعداد مردان نسبت به تعداد زنان در طول ۱۰ سال است. میزان افزایش در نسبت جنسی بخش مرکزی شهرستان طارم در مقایسه با استان زنجان و شهرستان طارم حاکی از افزایش شدیدتر تعداد مردان نسبت به زنان در بخش مرکزی شهرستان طارم است. در سطح کل کشور نسبت جنسی از ۱۰۴ در سال ۱۳۸۵ به ۱۰۲ در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته است و در سرشماری سال ۱۳۹۵، با افزایش، به ۱۰۳ مرد در مقابل ۱۰۰ زن رسیده است.

از میان سه دهستان واقع در بخش مرکزی شهرستان طارم، دهستان آببر در سال ۱۳۹۵ با نسبت جنسی ۱۱۲ مرد در مقابل هر ۱۰۰ زن، دارای بالاترین نسبت جنسی است. در همین سال نسبت جنسی دهستان گیلوان و درام به ترتیب ۱۰۵ و ۱۰۴ مرد در مقابل ۱۰۰ زن بوده است. نسبت جنسی در دو دهستان آببر و گیلوان افزایش و در دهستان درام تغییری نداشته است.

نسبت جنسی شهر آببر در سال ۱۳۹۵، با افزایش نسبت به سال ۱۳۹۰، به ۱۰۳ مرد در مقابل ۱۰۰ زن رسیده است.

جدول ۱۶: نسبت جنسی دهستانهای بخش مرکزی شهرستان طارم به انضمام استان زنجان و کشور

نسبت جنسی	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵
کل کشور	۱۰۴	۱۰۲	۱۰۳
استان زنجان	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲
شهرستان طارم	۱۰۰	۱۰۳	۱۰۴
بخش مرکزی	۱۰۱	۱۰۴	۱۰۶
دهستان آببر	۱۰۶	۱۱۰	۱۱۲
دهستان درام	۹۸	۱۰۴	۱۰۴
دهستان گیلوان	۱۰۱	۱۰۴	۱۰۶
شهر آببر	۹۹	۱۰۲	۱۰۳

منبع: مرکز آمار، ۱۳۹۵

جدول ۱۷: نسبت جنسی در روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم (۱۳۹۵)

دهستان	آبادی	جمعیت	مرد	زن	نسبت جنسی
آبیر	هزاررودعلیا	۱,۰۴۴	۵۴۰	۵۰۴	۱۰۷
آبیر	استاکول	۸۷۱	۴۶۰	۴۱۱	۱۱۲
درام	درام	۱,۷۰۱	۹۰۹	۷۹۲	۱۱۵
درام	نوکیان	۵۹	۳۳	۲۶	۱۲۷
درام	شهرک پاوه رود	۵۵۸	۲۷۹	۲۷۹	۱۰۰
گیلوان	هندی کندی جدید	۷۷۲	۴۱۲	۳۶۰	۱۱۴
گیلوان	گیلانکشه	۱,۷۹۴	۸۹۶	۸۹۸	۱۰۰
گیلوان	تشویر	۱,۲۴۹	۶۶۲	۵۸۷	۱۱۳
گیلوان	تسکین	۷۵۷	۳۸۰	۳۷۷	۱۰۱
گیلوان	قارقلی چم	۶۰۹	۳۳۳	۲۷۶	۱۲۱
گیلوان	گیلوان	۲,۵۰۸	۱,۲۹۶	۱,۲۱۲	۱۰۷
گیلوان	ده بهار	۶۲۵	۳۰۲	۳۲۳	۹۳

منبع: مرکز آمار، ۱۳۹۵

✓ گروه‌های سنی

براساس آمار موجود، وضعیت بخش به لحاظ سنی براساس آمار سرشماری ۱۳۹۵ (مربوط به کل شهرستان طارم) استخراج شده است. در مجموع ۲۳,۵۷ درصد از جمعیت شهرستان طارم کمتر از ۱۵ سال، ۶۸,۴۸ درصد بین ۱۵ تا ۶۵ سال و ۷,۹۵ درصد بالاتر از ۶۵ سال سن دارند. جدول و هرم سنی جمعیت، نحوه توزیع جمعیت در گروه‌های سنی را نشان می‌دهد.

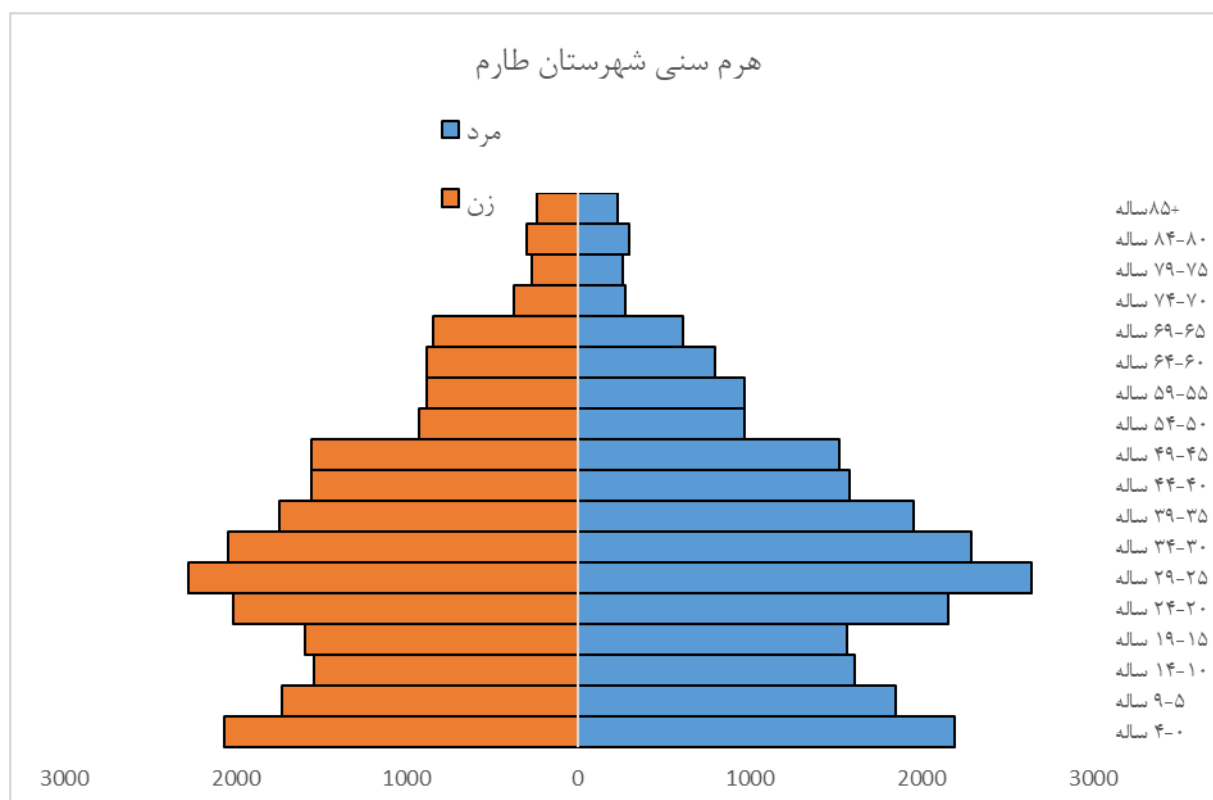
جدول ۱۸: وضعیت گروه‌های سنی جمعیت در شهرستان طارم ۱۳۹۵

سن	جمع			نقاط شهری			نقاط روستایی		
	تعداد	طبقه بندی	درصد	تعداد	طبقه بندی	درصد	تعداد	طبقه بندی	درصد
تمامی سنین	۴۶۶۴۱	۱۰۰		۹۸۲۴	۱۰۰		۳۶۸۱۷	۱۰۰	
۰-۴ ساله	۴۲۶۶	۱۰۹۹۴	۲۳,۵۷	۱۰۷۸	۲۶۳۷	۲۶,۸۴	۳۱۸۸	۸۳۵۷	۲۲,۷۰
۵-۹ ساله	۳۵۷۶			۸۳۵			۲۷۴۱		
۱۰-۱۴ ساله	۳۱۵۲			۷۲۴			۲۴۲۸		
۱۵-۱۹ ساله	۳۱۶۸	۳۱۹۴۱	۶۸,۴۸	۶۷۶	۶۷۰۱	۶۸,۲۱	۲۴۹۲	۲۵۲۴۰	۶۸,۵۶
۲۰-۲۴ ساله	۴۱۷۰			۷۸۷			۳۳۸۳		
۲۵-۲۹ ساله	۴۹۱۸			۱۰۰۹			۳۹۰۹		
۳۰-۳۴ ساله	۴۳۴۰			۱۱۶۶			۳۱۷۴		
۳۵-۳۹ ساله	۳۶۹۹			۹۴۹			۲۷۵۰		
۴۰-۴۴ ساله	۳۱۳۴			۷۴۰			۲۳۹۴		
۴۵-۴۹ ساله	۳۰۸۱			۶۰۴			۲۴۷۷		
۵۰-۵۴ ساله	۱۹۰۲			۲۷۸			۱۶۲۴		
۵۵-۵۹ ساله	۱۸۵۱			۲۷۹			۱۵۷۲		
۶۰-۶۴ ساله	۱۶۷۸			۲۱۳			۱۴۶۵		
۶۵-۶۹ ساله	۱۴۵۵	۳۷۰۶	۷,۹۵	۲۰۵	۴۸۶	۴,۹۵	۱۲۵۰	۳۲۲۰	۸,۷۵

		۵۵۹		۹۳		۶۵۲	ساله ۷۴-۷۰
		۴۶۶		۶۴		۵۳۰	ساله ۷۹-۷۵
		۵۲۲		۷۳		۵۹۵	ساله ۸۴-۸۰
		۳۱۰		۳۸		۳۴۸	ساله ۸۹-۸۵
		۹۸		۱۰		۱۰۸	ساله ۹۴-۹۰
		۱۲		۱		۱۳	ساله ۹۹-۹۵
		۳		۲		۵	سال ۱۰۰+

منبع: مرکز آمار، ۱۳۹۵

نمودار ۳: هرم سنی شهرستان طارم

✓ رشد جمعیت

نرخ رشد جمعیت در بخش مرکزی شهرستان طارم در بین سال‌های ۹۵-۹۰ حدود ۰,۱ درصد بوده است. در بازه زمانی ده سال گذشته نرخ رشد جمعیت ۰,۷ درصد محاسبه شده است و در مجموع سی سال گذشته (۹۵-۶۵) نرخ رشد جمعیت بخش مرکزی شهرستان طارم ۰,۸ درصد بوده است. این آمار حاکی از کاهش نرخ رشد جمعیت در سی سال اخیر دارد. در هر سه بازه زمانی نرخ رشد جمعیت بخش مرکزی شهرستان طارم از نرخ رشد جمعیت استان زنجان کمتر و از کل شهرستان بیشتر بوده است.

نرخ رشد جمعیت روستایی در هر سه دهستان آبر، گیلوان و درام در بین سال‌ها ۹۵-۹۰ و ۹۵-۸۵ منفی بوده است. نرخ رشد دهستان آبر در سی سال گذشته نیز منفی بوده است. شدت کاهش جمعیت در روستاهای بخش بالاست

به نحوی که نرخ دهستان‌های آبر، گیلوان و درام بین سال‌ها ۹۵-۹۰ به ترتیب ۱,۷-، ۰,۹۵- و ۱,۲- درصد بوده است.

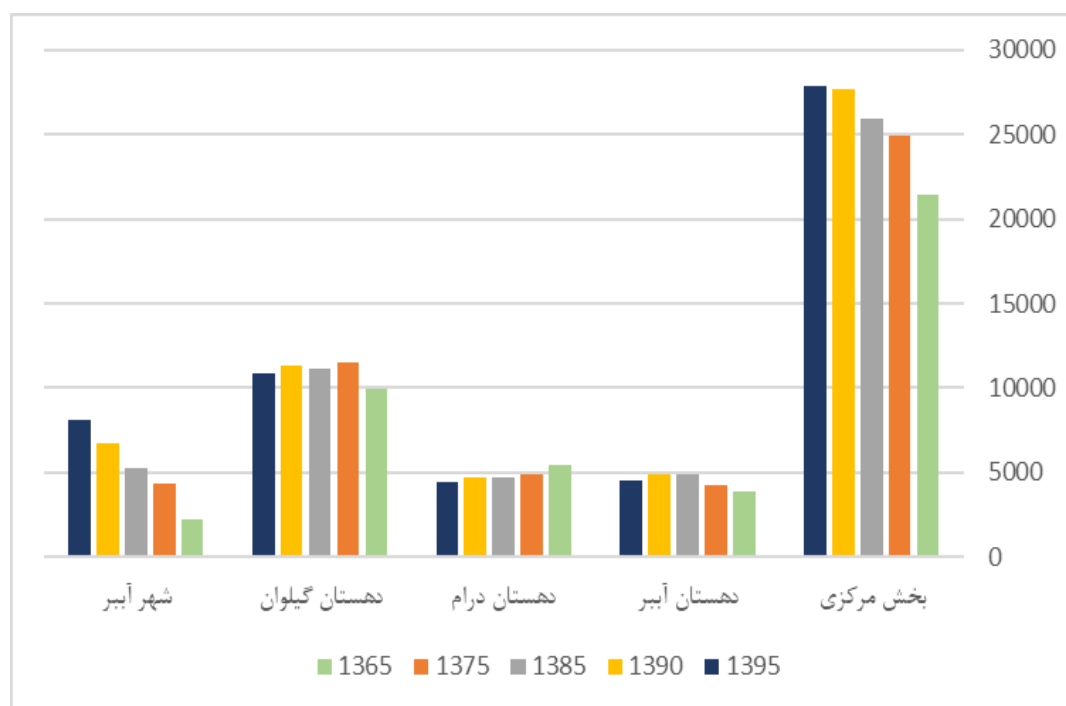
برخلاف جمعیت روستایی، جمعیت شهر آبر رشد بالایی را نشان می‌شود. نرخ رشد جمعیت شهر آبر بین سال‌های ۹۵-۹۰، ۹۵-۸۵ و ۹۵-۶۵ به ترتیب ۳,۷، ۴,۴۹ و ۴,۳ درصد بوده است.

جدول ۱۹: نرخ رشد جمعیت بخش مرکزی شهرستان طارم بین سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵

جمعیت در سال	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵	نرخ رشد ۶۵-۷۵	نرخ رشد ۷۵-۸۵	نرخ رشد ۸۵-۹۰	نرخ رشد ۶۵-۹۵	نرخ رشد ۸۵-۹۵	نرخ رشد ۹۰-۹۵
استان زنجان	۷۸۵۹۵۵	۹۰۰۷۵۹	۹۶۴۶۰۱	۱۰۱۵۷۳۴	۱۰۵۷۴۶۱	۰,۵	۰,۳	۰,۲	۰,۹۹	۰,۹	۰,۸
شهرستان طارم	۳۹۰۷۵	۴۳۴۶۰	۴۳۹۶۴	۴۶۶۱۶	۴۶۶۴۱	۰,۴	۰,۰	۰,۲	۰,۵	۰,۵۹	۰,۰۱
بخش مرکزی	۲۱۴۶۹	۲۴۹۲۵	۲۵۹۵۳	۲۷۶۹۶	۲۷۸۳۸	۰,۶	۰,۲	۰,۳	۰,۸	۰,۷	۰,۱
دهستان آبر	۳۸۸۰	۴۱۹۹	۴۸۷۰	۴۹۰۸	۴۵۱۱	۰,۳	۰,۶	۰,۰	۰,۵	۰,۸	۱,۷-
دهستان درام	۵۴۰۱	۴۹۱۴	۴۷۲۷	۴۷۰۳	۴۴۰۶	۰,۴-	۰,۲-	۰,۰	۰,۶-	۰,۷	۱,۲-
دهستان گیلوان	۹۹۳۹	۱۱۴۷۴	۱۱۱۴۴	۱۱۳۶۰	۱۰۸۳۰	۰,۶	۰,۱-	۰,۱	۰,۲	۰,۲۸	۰,۹۵-
شهر آبر	۲۲۴۹	۴۳۳۸	۵۲۱۲	۶۷۲۵	۸۰۹۱	۲,۷	۰,۷	۱,۰	۴,۳	۴,۴۹	۳,۷

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، سالهای ۶۵، ۷۵، ۸۵، ۹۰، ۹۵

نمودار ۴: تغییرات جمعیتی بخش مرکزی شهرستان طارم در طی پنج سرشماری ۶۵ تا ۹۵

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

✓ رشد جمعیت روستایی

نرخ رشد جمعیت در دو روستای دهستان آببر بین سرشماری‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ منفی بوده است. عموماً میزان نرخ شدن ۵ سال اخیر، نسبت به نرخ رشد ۱۰ ساله و ۴۰ ساله وضعیت وخیم‌تری را نشان می‌شود.

جدول ۲۰: نرخ رشد جمعیت در دهستان آببر بین سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵

آبادی	جمعیت سال ۵۵	جمعیت سال ۸۵	جمعیت سال ۹۰	جمعیت سال ۹۵	نرخ رشد ۹۰-۹۵	نرخ رشد ۸۵-۹۵	نرخ رشد ۵۵-۹۵
استاکول	۳۰۹	۸۴۷	۸۸۱	۸۷۱	-۰,۲	۰,۳	۲,۶
هزارودعلیا	۹۴۳	۱۱۹۱	۱۱۸۸	۱۰۴۴	-۲,۶	-۱,۳	۰,۳

مأخذ: محاسبات مشاور بر اساس سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵

نرخ رشد جمعیت در دو روستای شهرک پاه رود و نوکیان از دهستان درام بین سرشماری‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ مثبت بوده و این نرخ رشد در روستای درام منفی بوده است.

جدول ۲۱: نرخ رشد جمعیت در دهستان درام بین سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵

آبادی	جمعیت سال ۵۵	جمعیت سال ۸۵	جمعیت سال ۹۰	جمعیت سال ۹۵	نرخ رشد ۸۵-۹۵	نرخ رشد ۹۵-۹۰	نرخ رشد ۹۵-۵۵
شهرک پاه رود	-	-	۵۳۵	۵۵۸	-	۰,۸	-
درام	۹۳۷	۱۶۹۸	۱۸۵۹	۱۷۰۱	۰,۰۱	-۱,۷	۱,۵
نوکیان	۲۵۸	۸۱	۵۶	۵۹	-۳,۱	۱	-۳,۶

مأخذ: محاسبات مشاور بر اساس سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵

آمار مربوط به سرشماری‌های مختلف در طی سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵ حاکی از کاهش جمعیت در اکثر روستاهای هدف از دهستان گیلوان دارد که در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۲۲: نرخ رشد جمعیت در دهستان گیلوان بین سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵

آبادی	جمعیت سال ۵۵	جمعیت سال ۸۵	جمعیت سال ۹۰	جمعیت سال ۹۵	نرخ رشد ۸۵-۹۵	نرخ رشد ۹۵-۹۰	نرخ رشد ۹۵-۵۵
ده بهار	۶۱۳	۷۵۷	۷۲۹	۶۲۵	-۱,۸	-۳	۰,۰۴
گیلوان	۵۷۸	۲۲۶۷	۲۴۲۶	۲۵۰۸	۱	۰,۶۶	۳,۷
هندی کندی جدید	-	-	۸۱۳	۷۷۲	-	-۱,۰۳	-
قارقلی چم	۳۴۶	۶۶۲	۶۸۵	۶۰۹	-۰,۸	-۲,۳	۱,۴
گیلانکشه	۷۵۴	۱۴۵۹	۱۵۶۶	۱۷۹۴	۲	۲,۷	۲,۱
تشویر	۷۹۲	۱۲۴۱	۱۲۵۵	۱۲۴۹	۰,۰۶	-۰,۰۹	۱,۱
تسکین	۵۶۱	۸۱۶	۸۶۳	۷۵۷	-۰,۷	-۲,۵	۰,۷۵

مأخذ: محاسبات مشاور بر اساس سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۵

✓ بعد خانوار

بعد خانوار بخش مرکزی شهرستان طارم در سال ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ به ترتیب حدود ۴,۰۵، ۳,۴۸ و ۳,۲ نفر در خانوار محاسبه شده است. بعد خانوار بخش مرکزی شهرستان طارم در مقایسه با بعد خانوار شهرستان طارم و استان زنجان عدد کوچکتري را نشان می‌دهد. در بین دهستان‌ها؛ دهستان درام دارای کمترین میزان بعد خانوار و دهستان آبیر دارای بالاترین میزان بعد خانوار است.

جدول ۲۳: بعد خانوار بخش مرکزی شهرستان طارم در سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

	۱۳۸۵			۱۳۹۰			۱۳۹۵		
	جمعیت	خانوار	بعد خانوار	جمعیت	خانوار	بعد خانوار	جمعیت	خانوار	بعد خانوار
استان زنجان	۹۶۴۶۰۱	۲۳۶۱۱۵	۴,۰۹	۱۰۱۵۷۳۴	۲۸۶۸۰۶	۳,۵۴	۱۰۵۷۴۶۱	۳۲۱۹۸۳	۳,۲۸
شهرستان طارم	۴۳۹۶۴	۱۰۷۵۷	۴,۰۹	۴۶۶۱۶	۱۳۲۲۱	۳,۵۳	۴۶۶۴۱	۵۷۴۴	۳,۲۷
بخش مرکزی	۲۵۹۵۳	۶۴۰۶	۴,۰۵	۲۷۶۹۶	۷۹۶۲	۳,۴۸	۲۷۸۳۸	۸۶۹۴	۳,۲
دهستان آبیر	۴۸۷۰	۱۰۹۷	۴,۴۴	۴۹۰۸	۱۳۲۸	۳,۷۰	۴۵۱۱	۱۳۳۴	۳,۳۸
دهستان درام	۴۷۲۷	۱۲۲۱	۳,۸۷	۴۷۰۳	۱۴۱۶	۳,۳۲	۴۴۰۶	۱۴۲۳	۳
دهستان گیلوان	۱۱۱۴۴	۲۷۲۰	۴,۱۰	۱۱۳۶۰	۳۲۲۷	۳,۵۲	۱۰۸۳۰	۳۴۴۳	۳,۱۴
شهر آبیر	۵۲۱۲	۱۳۶۸	۳,۸۱	۶۷۲۵	۱۹۹۱	۳,۳۸	۸۰۹۱	۲۴۹۴	۳,۲۴

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

جدول ۲۴: بعد خانوار روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم در سال ۱۳۹۵

دهستان	آبادی	خانوار	جمعیت	بعد خانوار
آبیر	هزارودعلیا	۳۰۵	۱,۰۴۴	۳,۴
آبیر	استاکول	۲۵۱	۸۷۱	۳,۵
درام	درام	۵۲۰	۱,۷۰۱	۳,۳
درام	نوکیان	۲۵	۵۹	۲,۴
درام	شهرک پاه رود	۱۷۲	۵۵۸	۳,۲
گیلوان	هندی کندی جدید	۲۳۷	۷۷۲	۳,۳
گیلوان	گیلانکشه	۵۷۴	۱,۷۹۴	۳,۱
گیلوان	تشویر	۳۷۸	۱,۲۴۹	۳,۳
گیلوان	تسکین	۲۱۹	۷۵۷	۳,۵
گیلوان	قارقلی چم	۱۹۲	۶۰۹	۳,۲
گیلوان	گیلوان	۸۰۳	۲,۵۰۸	۳,۱
گیلوان	ده بهار	۲۱۱	۶۲۵	۳,۰

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵

با توجه به جدول فوق بیشترین بعد خانوار در بین روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم مربوط به روستاهای استاکول و تسکین می‌شود که به بعد خانوار ۳,۵ نفر دارند.

وضعیت سواد و بی سوادی در بخش مرکزی شهرستان طارم

از کل جمعیت بالای ۶ سال شهرستان طارم در سال ۱۳۹۵، ۷۹،۳۰ درصد باسواد و ۲۰،۷۰ درصد بی سواد بوده است. در مقایسه با درصد باسوادی در سطح کشور (۸۷،۶۹٪) و استان (۸۴،۸۴٪) نسبت باسوادی در سطح شهرستان پایین‌تر است. با این وجود درصد باسواد روستایی در شهرستان طارم (۷۷،۰۷٪) نسبت به استان (۷۵،۶۷٪) بالاتر است.

جدول ۲۵: سطح سواد کل کشور، استان زنجان و شهرستان طارم

جمعیت ۶+ سال	بی سواد		باسواد		
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۷۱۴۶۲۳۱۳	۱۲،۳۱	۸۷۹۵۵۵۳	۸۷،۶۹	۶۲۶۶۶۷۶۰	کل کشور
۵۳۱۷۴۴۹۴	۹،۱۶	۴۸۶۹۴۱۰	۹۰،۸۴	۴۸۳۰۵۰۸۴	کشور شهری
۱۸۲۴۳۷۳۳	۲۱،۴۳	۳۹۰۹۴۳۱	۷۸،۵۷	۱۴۳۳۴۳۰۲	کشور روستایی
۹۴۳۰۹۷	۱۵،۱۶	۱۴۲۹۲۹	۸۴،۸۴	۸۰۰۱۶۸	استان زنجان کل
۶۳۶۲۷۷	۱۰،۷۳	۶۸۲۶۹	۸۹،۲۷	۵۶۸۰۰۸	زنجان شهری
۳۰۶۸۱۹	۲۴،۳۳	۷۴۶۶۰	۷۵،۶۷	۲۳۲۱۵۹	زنجان روستایی
۴۱۶۴۳	۲۰،۷۰	۸۶۱۹	۷۹،۳۰	۳۳۰۲۴	کل شهرستان طارم
۸۵۶۴	۱۲،۰۶	۱۰۳۳	۸۷،۹۴	۷۵۳۱	طارم شهری
۳۳۰۷۹	۲۲،۹۳	۷۵۸۶	۷۷،۰۷	۲۵۴۹۳	طارم روستایی

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵

در سنین زیر ۲۰ سال نسبت باسوادی در شهرستان طارم (۹۸،۶۵٪) بیشتر از میانگین کشوری است. در سنین ۲۰ تا ۵۰ سال نسبت بی‌سوادی به ۹۱،۳۰ درصد کاهش می‌یابد و پایین‌تر از نسبت باسوادی در کشور و استان است. در سنین بالای ۵۰ سال اختلاف بین نسبت باسوادی شهرستان (۲۸،۱۶٪) و کشور (۶۰،۰۷٪) بسیار فاحش است. آمار نشان می‌دهد در گذر زمان نسبت باسوادی در شهرستان به سرعت افزایش یافته است و در سنین پایین‌تر از میانگین کشوری پیش افتاده است.

جدول ۲۶: سطح سواد کل کشور، استان زنجان و شهرستان طارم براساس سن

بالای ۵۰ سال		۲۰ تا ۵۰ سال		۶ تا ۲۰ سال		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۶۰،۰۷	۸۸۱۹۱۹۹	۹۳،۸۵	۳۴۹۰۹۱۴۵	۹۷،۳۴	۱۵۷۹۲۸۵۳	کل کشور
۶۸،۹۶	۷۵۶۲۰۸۹	۹۶،۰۷	۲۷۱۶۲۸۱۶	۹۷،۸۹	۱۱۳۶۵۸۹۳	کشور شهری
۳۳،۸۶	۱۲۵۵۳۷۶	۸۶،۸۸	۷۷۳۲۹۴۱	۹۵،۹۷	۴۴۱۷۱۸۹	کشور روستایی
۴۴،۳۲	۸۵۹۵۷	۹۳،۸۳	۴۶۵۳۳۳	۹۸،۷۰	۲۰۴۹۸۷	استان زنجان کل
۵۶،۳۸	۷۰۲۱۸	۹۶،۵۶	۳۳۴۶۹۶	۹۸،۹۵	۱۳۶۶۰۹	زنجان شهری
۲۲،۶۸	۱۵۷۳۹	۸۷،۵۱	۱۳۰۶۳۶	۹۸،۲۰۴۷۵	۶۸۳۷۸	زنجان روستایی
۲۸،۱۶	۲۵۷۳	۹۱،۳۰	۱۹۲۸۱	۹۸،۶۵	۹۰۴۰	کل شهرستان طارم
۳۷،۶۶	۴۷۳	۹۵،۷۷	۴۶۸۵	۹۸،۴۹	۲۰۲۲	طارم شهری
۲۶،۶۵	۲۱۰۰	۸۹،۹۵	۱۴۵۹۶	۹۸،۶۹	۷۰۱۸	طارم روستایی

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵

در کل شهرستان طارم درصد باسوادی مردان ۸۵,۰۸ درصد و درصد باسوادی زنان ۷۳,۳۱ درصد است که اختلاف ۱۱,۷۷ درصد را نشان می‌دهد. این میزان اختلاف نسبت به استان و کشور بیشتر است.

جدول ۲۷: درصد باسوادی در بین مردان و زنان

	مرد باسواد		زن باسواد	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کل کشور	۳۲۹۱۲۹۱۷	۹۱,۰۷	۲۹۷۵۳۸۴۳	۸۴,۲۳
کشور شهری	۲۵۰۴۷۸۴۸	۹۳,۵۷	۲۳۲۵۷۲۳۶	۸۸,۰۸
کشور روستایی	۷۸۴۸۹۸۲	۸۳,۹۹	۶۴۸۵۳۲۰	۷۲,۸۸
استان زنجان کل	۴۲۵۰۱۲	۸۹,۳۱	۳۷۵۱۵۶	۸۰,۲۹
زنجان شهری	۲۹۸۳۱۳	۹۲,۹۵	۲۶۹۶۹۵	۸۵,۵۲
زنجان روستایی	۱۲۶۶۹۸	۸۱,۷۷	۱۰۵۴۶۱	۶۹,۴۴
کل شهرستان طارم	۱۸۰۴۴	۸۵,۰۸	۱۴۹۸۰	۷۳,۳۱
طارم شهری	۳۹۷۳	۹۱,۷۵	۳۵۵۸	۸۴,۰۳
طارم روستایی	۱۴۰۷۱	۸۳,۳۶	۱۱۴۲۲	۷۰,۵۱

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵

باسوادی در بین مردان شهرستان طارم در سنین زیر بیست سال ۹۸,۶۶ درصد است. این درصد در سنین ۲۰ تا ۵۰ سال به ۹۵,۱۵ درصد و در سنین بالای ۵۰ سال به ۴۲,۶۹ درصد کاهش پیدا می‌کند. در سنین کمتر از بیست سال درصد باسوادی شهرستان در گروه مردان بیشتر از درصد باسوادی کل کشور است.

جدول ۲۸: درصد باسوادی در بین مردان براساس طبقه بندی سنی

مرد	۶ تا ۲۰ سال		۲۰ تا ۵۰ سال		بالای ۵۰ سال	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کل کشور	۸۰۸۰۷۱۱	۹۷,۳۸	۱۶۴۸۲۲۴۱	۹۵,۹۳	۵۲۰۴۴۰۲	۷۱,۳۱
کشور شهری	۵۷۹۵۶۵۹	۹۷,۸۷	۱۲۶۸۴۳۶۰	۹۷,۳۳	۴۳۵۳۵۴۳	۷۹,۲۸
کشور روستایی	۲۲۷۹۷۷۸	۹۶,۱۷	۳۷۹۰۸۲۷	۹۱,۵۷	۸۴۹۵۸۱	۴۷,۱۶
استان زنجان کل	۱۰۴۵۲۰	۹۸,۷۳	۲۲۱۲۹۹	۹۶,۳۲	۵۵۳۰۲	۵۸,۴۰
زنجان شهری	۶۹۷۸۰	۹۸,۹۵	۱۵۸۷۷۴	۹۷,۹۷	۴۳۲۷۴	۷۰,۵۸
زنجان روستایی	۳۴۷۴۰	۹۸,۳۰	۶۲۵۲۴	۹۲,۳۵	۱۲۰۲۸	۳۶,۰۳
کل شهرستان طارم	۴۵۷۸	۹۸,۶۶	۹۴۵۳	۹۵,۱۵	۱۸۸۳	۴۲,۶۹
طارم شهری	۱۰۲۸	۹۸,۶۶	۲۲۶۵	۹۷,۳۸	۳۲۹	۵۴,۹۲
طارم روستایی	۳۵۵۰	۹۸,۶۷	۷۱۸۸	۹۴,۴۷	۱۵۵۴	۴۰,۷۷

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵

باسوادی در بین زنان شهرستان طارم در سنین زیر بیست سال ۹۸,۶۳ درصد است. این درصد در سنین ۲۰ تا ۵۰ سال به ۸۷,۸۷ درصد و در سنین بالای ۵۰ سال به ۱۴,۶۰ درصد کاهش پیدا می‌کند. در سنین کمتر از بیست سال درصد باسوادی شهرستان در گروه زنان بیشتر از درصد باسوادی کل کشور است. در مقایسه با مردان، درصد باسوادی در میان زنان در سنین زیر ۲۰ سال تقریباً برابر تعداد مردان است ولی با بالا رفتن سن میزان باسوادی در بین زنان، نسبت به مردان، به شدت کاهش پیدا می‌کند.

جدول ۲۹: درصد باسوادی در بین زنان براساس طبقه بندی سنی

زن	۶ تا ۲۰ سال		۲۰ تا ۵۰ سال		بالای ۵۰ سال	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کل کشور	۷۷۱۲۱۴۲	۹۷,۳۰	۱۸۴۲۶۹۰۴	۹۲,۰۷	۳۶۱۴۷۹۷	۴۸,۹۶
کشور شهری	۵۵۷۰۲۳۴	۹۷,۹۱	۱۴۴۷۸۴۵۶	۹۴,۹۹	۳۲۰۸۵۴۶	۵۸,۶۲
کشور روستایی	۲۱۳۷۴۱۱	۹۵,۷۶	۳۹۴۲۱۱۴	۸۲,۸۰	۴۰۵۷۹۵	۲۱,۲۹
استان زنجان کل	۱۰۰۴۶۷	۹۸,۶۷	۲۴۴۰۳۴	۹۱,۶۹	۳۰۶۵۵	۳۰,۸۸
زنجان شهری	۶۶۸۲۹	۹۸,۹۵	۱۷۵۹۲۲	۹۵,۳۱	۲۶۹۴۴	۴۲,۶۱
زنجان روستایی	۳۳۶۳۸	۹۸,۱۱	۶۸۱۱۲	۸۳,۴۹	۳۷۱۱	۱۰,۳۰
کل شهرستان طارم	۴۴۶۲	۹۸,۶۳	۹۸۲۸	۸۷,۸۷	۶۹۰	۱۴,۶۰
طارم شهری	۹۹۴	۹۸,۳۲	۲۴۲۰	۹۴,۳۱	۱۴۴	۲۱,۹۲
طارم روستایی	۳۴۶۸	۹۸,۷۲	۷۴۰۸	۸۵,۹۶	۵۴۶	۱۳,۴۲

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵

۲-۴-۲- شناخت وضعیت اقتصادی بخش مرکزی شهرستان طارم

در سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت شاغل شهرستان طارم بر اساس جنس، سن و سطح سواد، حدود ۱۵۰۲۰ نفر آمده است. از این تعداد حدود ۱۲۰۷۵ نفر (که برابر با ۸۰ درصد است) در سطوح مختلف تحصیلی باسواد هستند و ۲۹۴۵ نفر شاغل بی سواد می‌باشند. از تعداد کل شاغلین، حدود ۱۲۷۸۵ نفر آن را مرد (۸۵ درصد) و ۲۲۳۵ نفر (۱۵ درصد) آن را زن تشکیل می‌دهد. جدول زیر جمعیت شاغل شهرستان طارم بر اساس جنس، سن و سطح سواد را نشان می‌دهد.

جدول ۳۰: جمعیت شاغل برحسب جنس، سن و سطح سواد

جنس و سن	جمع	با سواد							بی سواد
		جمع	ابتدایی / پایان ابتدایی / سواد آموزی	سیکل اول / راهنمایی / پایان راهنمایی / متوسطه ۱	سیکل دوم / متوسطه / متوسطه ۲ / فاقد مدرک دیپلم	دیپلم و پیش دانشگاهی	عالی	سایر دوره‌های تحصیلی، دوره تحصیلی نامشخص و اظهار نشده	
مرد و زن	۱۵۰۲۰	۱۲۰۷۵	۴۴۰۱	۲۴۷۶	۸۰۵	۲۳۸۳	۱۹۷۶	۳۴	۲۹۴۵
۱۰-۱۴ ساله	۵۲	۴۹	۲۵	۲۴					۳
۱۵-۲۴ ساله	۱۴۹۷	۱۴۷۳	۲۰۳	۳۶۱	۲۲۱	۵۰۶	۱۸۰	۲	۲۴
۲۵-۲۹ ساله	۲۱۲۹	۲۰۶۱	۳۶۶	۴۳۳	۲۰۶	۵۵۵	۴۹۹	۲	۶۸
۳۰ ساله و بیش‌تر	۱۱۳۴۲	۸۴۹۲	۳۸۰۷	۱۶۵۸	۳۷۸	۱۳۲۲	۱۲۹۷	۳۰	۲۸۵۰
مرد	۱۲۷۸۵	۱۰۷۱۰	۳۸۸۷	۲۲۶۲	۷۵۷	۲۱۹۹	۱۵۷۲	۳۳	۲۰۷۵
۱۰-۱۴ ساله	۲۲	۲۰	۱۰	۱۰					۲
۱۵-۲۴ ساله	۱۲۴۲	۱۲۳۲	۱۲۷	۲۸۵	۲۰۷	۴۶۱	۱۵۰	۲	۱۰
۲۵-۲۹ ساله	۱۸۵۷	۱۸۱۰	۲۹۷	۳۹۱	۱۹۰	۵۱۶	۴۱۴	۲	۴۷
۳۰ ساله و بیش‌تر	۹۶۶۴	۷۶۴۸	۳۴۵۳	۱۵۷۶	۳۶۰	۱۲۲۲	۱۰۰۸	۲۹	۲۰۱۶
زن	۲۲۳۵	۱۳۶۵	۵۱۴	۲۱۴	۴۸	۱۸۴	۴۰۴	۱	۸۷۰
۱۰-۱۴ ساله	۳۰	۲۹	۱۵	۱۴					۱
۱۵-۲۴ ساله	۲۵۵	۲۴۱	۷۶	۷۶	۱۴	۴۵	۳۰		۱۴
۲۵-۲۹ ساله	۲۷۲	۲۵۱	۶۹	۴۲	۱۶	۳۹	۸۵		۲۱
۳۰ ساله و بیش‌تر	۱۶۷۸	۸۴۴	۳۵۴	۸۲	۱۸	۱۰۰	۲۸۹	۱	۸۳۴

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵

بر اساس جدول فوق، بیشترین شاغلین در هر دو جنس مرد و زن، در رده سنی ۳۰ ساله و بیشتر قرار دارد و بعد از آن رده سنی ۲۹-۲۵ ساله بیشترین شاغل را دارد.

از آنجایی که اطلاعات اشتغال و بیکاری شهرستان طارم به تفکیک دهستان و آبادی‌های در دسترس نیست از آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ استفاده می‌شود.

طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ کل جمعیت در سن فعالیت شهرستان طارم ۳۹۶۴۶ نفر هست. از این میزان ۱۷۴۱۸ نفر (۴۳٫۹۳ درصد) فعال و ۲۲۰۷۵ نفر (۵۵٫۶۸ درصد) غیرفعال بوده اند. وضعیت ۱۵۳ نفر نیز به صورت اظهار نشده قید شده است. از ۱۷۴۱۸ نفر جمعیت فعال شهرستان طارم ۱۶۷۲۰ نفر (۹۶ درصد) شاغل و ۶۹۸ نفر (۴ درصد) بیکار بوده اند.

بر اساس جدول زیر، ۶۰ و ۶۲ درصد جمعیت شاغل و بیکار ۱۰ ساله و بیشتر بخش مرکزی طارم در روستاهای هدف قرار دارند. ۵۵ و ۶۱ درصد از زنان سرپرست خانوار بخش مرکزی طارم در روستاهای هدف زندگی می‌کنند که به دلیل فوت همسر یا طلاق، سرپرست خانوار شده‌اند. با توجه به آمار مجموع روستاهای هدف در جدول زیر (۱۳۹۰)، ۵۹ درصد از شاغلان در بخش کشاورزی مشغول به کار می‌باشند و ۲۴ درصد در بخش خدمات و ۱۷ درصد باقیمانده در بخش صنعت شاغل هستند. همچنین ۵۷ درصد از شاغلان حوزه کشاورزی بخش مرکزی طارم در روستاهای هدف ساکن می‌باشند و حدود ۷۰ درصد شاغلان حوزه خدمات و صنعت در روستاهای هدف سکونت دارند که نشان دهنده اهمیت روستاهای فوق می‌باشد.

جدول ۳۱: وضعیت اقتصادی روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم

نام دهستان	نام آبادی	شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر	بیکاران ۱۰ ساله و بیشتر	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر		وضع زناشویی		شاغلان در گروه فعالیت		
				مرد	زن	همسر برای فوت همسر	همسر برای طلاق	کشاورزی	صنعت	خدمات
آب بر	استاکول	۳۵۷	۱۱	۴۲۰	۳۴۷	۳۲	۴	۲۲۶	۵۸	۷۰
آب بر	هزاررودعلیا	۴۱۱	۰	۵۵۱	۵۰۹	۵۰	۵	۱۹۳	۱۳۰	۵۵
درام	شهرک پاوه رود	۲۱۰	۸	۲۲۶	۲۵۰	۳۲	۳	۱۳۰	۴۶	۲۸
درام	درام	۷۵۸	۴۷	۸۸۹	۷۳۱	۷۸	۱۸	۲۲۵	۱۸۰	۲۳۹
درام	نوکیان	۱۹	۱	۲۷	۲۵	۷	۰	۱۰	۸	۱
گیلوان	ده بهار	۲۶۰	۱۱	۳۰۶	۳۳۹	۵۰	۳	۱۶۳	۳۳	۵۹
گیلوان	گیلوان	۷۷۸	۶۱	۱۰۶۲	۹۷۷	۷۹	۷	۲۸۱	۱۲۳	۳۵۹
گیلوان	هندی کندی جدید	۲۶۸	۱۲	۳۶۹	۳۳۶	۴۵	۳	۱۸۵	۳۱	۳۶
گیلوان	قارقلی چم	۲۷۶	۴	۲۹۷	۲۸۳	۱۹	۱	۲۵۸	۰	۱۲
گیلوان	گیلانکشه	۴۹۲	۵۹	۶۴۱	۶۵۶	۶۱	۳	۳۷۸	۳۷	۶۶
گیلوان	تشویر	۴۶۹	۱	۵۵۵	۵۰۰	۴۲	۲	۳۵۱	۱۷	۸۸
گیلوان	تسکین	۲۵۸	۰	۳۴۶	۳۷۳	۳۹	۱	۱۷۳	۶۲	۲۲
مجموع روستاهای هدف		۴۵۵۶	۲۱۵	۵۶۸۹	۵۳۲۶	۵۳۴	۵۰	۲۵۷۳	۷۲۵	۱۰۳۵
مجموع بخش مرکزی طارم		۷۵۵۹	۳۴۹	۹۲۷۹	۸۸۶۳	۹۶۴	۸۲	۴۵۰۳	۱۰۱۹	۱۴۴۶
درصد وضعیت روستاهای هدف به کل بخش مرکزی طارم		۶۰	۶۲	۶۱	۶۰	۵۵	۶۱	۵۷	۷۱	۷۲

منبع: سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۰

۲-۴-۳- شناخت وضعیت زیرساختی بخش مرکزی شهرستان طارم

با توجه به اطلاعات بدست آمده از مجموع ۱۰۰ نقطه روستایی، مکان و مزرعه واقع در بخش مرکزی شهرستان طارم، تعداد ۴۶ سکونتگاه روستایی معادل ۴۶ درصد، امکان دسترسی به جاده آسفالت را دارند. بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۰، از ۱۰۰ آبادی واقع در بخش مرکزی شهرستان طارم حدود ۶۰ نقطه به عنوان سکونتگاه

روستایی سرشماری شده است. براساس بررسی های صورت پذیرفته درخصوص خدمات زیرساختی نتایج حاکی از این است:

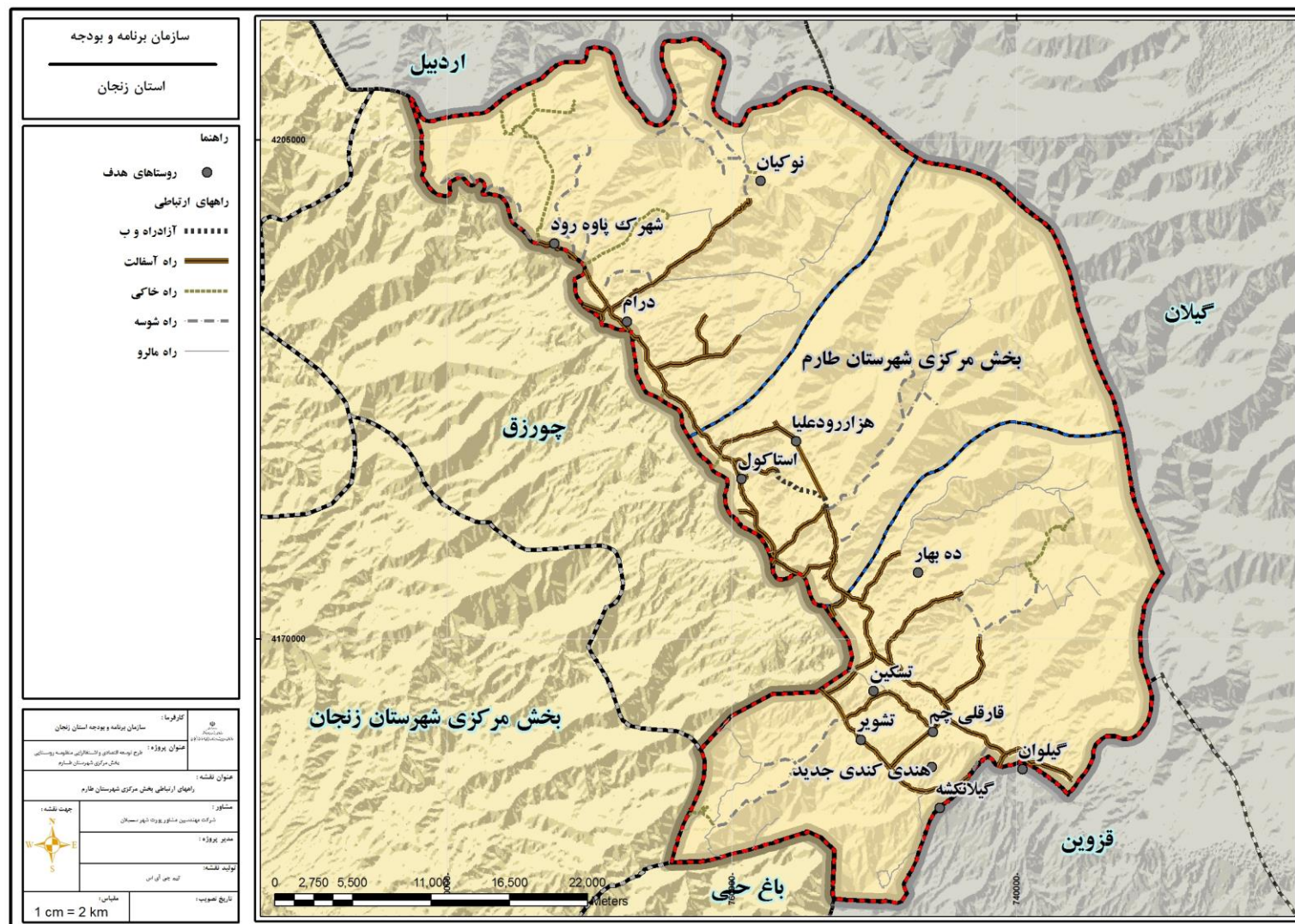
- ۱- تمامی نقاط روستایی دهستان آبر به راه آسفalte دسترسی دارند که در نقشه زیر نشان داده شده است.
  - ۲- هر ۲۳ سکونتگاه دارای سکنه واقع در دهستان گیلوان به راه آسفalte دسترسی دارد.
  - ۳- از سکونتگاه‌های دارای سکنه واقع در دهستان درام ۱۲ سکونتگاه به راه آسفالت، ۱ روستا به راه شوسه دسترسی دارند و ارتباط ۱۰ روستای دیگر از طریق جاده خاکی برقرار می‌شود.
  - ۴- باتوجه به توزیع قسمت عمده‌ای از سکونتگاه‌های روستایی دهستان درام در طبقات ارتفاعی بالا، ارائه خدمات و ایجاد امکانات زیربنایی همچون راه مسئولان امر را با مشکلات متعددی روبرو نموده است. این موضوع نیاز به سرمایه گذاری مناسب و تامین منابع مالی فراوان را درخصوص رفع مشکل مزبور را طلب می نماید.
  - ۵- بر اساس اطلاعات بدست آمده از کل سکونتگاه‌های بخش مرکزی شهرستان طارم، ۲۹ سکونتگاه روستایی از امکان گاز لوله کشی بهره مند می باشند.
  - ۶- دهستان گیلوان با ۱۵ سکونتگاه دارای سکنه از نظر برخورداری از آب لوله کشی بالاترین میزان برخورداری از این امکان را دارا است. دهستان‌های درام و آبر در این شهرستان به ترتیب با ۱۳ و ۹ سکونتگاه دارای سکنه، از امکان آب لوله کشی برخوردار می باشند.
- جدول زیر تعداد و نحوه پراکنش خدمات زیرساختی بخش مرکزی طارم را به تفکیک دهستان نشان می‌دهد.

جدول ۳۲: توزیع خدمات زیرساختی در دهستان‌های هدف

بخش / دهستان		نوع راه آبادی				برق ، گاز و آب			ارتباطات و حمل و نقل	
		راه زمینی (بجز راه آهن)				شبکه سراسری (برق)	گاز لوله کشی	آب لوله کشی	مخابرات	
		جاده آسفalte	جاده شوسه	جاده خاکی	جاده مالرو				دفتر ارتباط روستایی	تلفن خانگی
بخش مرکزی	۴۶	۲	۳۰	۲۲	۵۶	۲۹	۳۷	۱۰	۱۸	۵۲
دهستان آبر	۱۱	۰	۲	۴	۱۱	۱۱	۹	۲	۴	۱۱
دهستان درام	۱۲	۱	۱۶	۱۲	۲۱	۲	۱۳	۲	۲	۲۰
دهستان گیلوان	۲۳	۱	۱۲	۶	۲۴	۱۶	۱۵	۶	۱۲	۲۱

منبع: ارگان‌های مربوطه، ۱۳۹۷

نقشه شماره ۱۷: وضعیت راههای بخش مرکزی شهرستان طارم

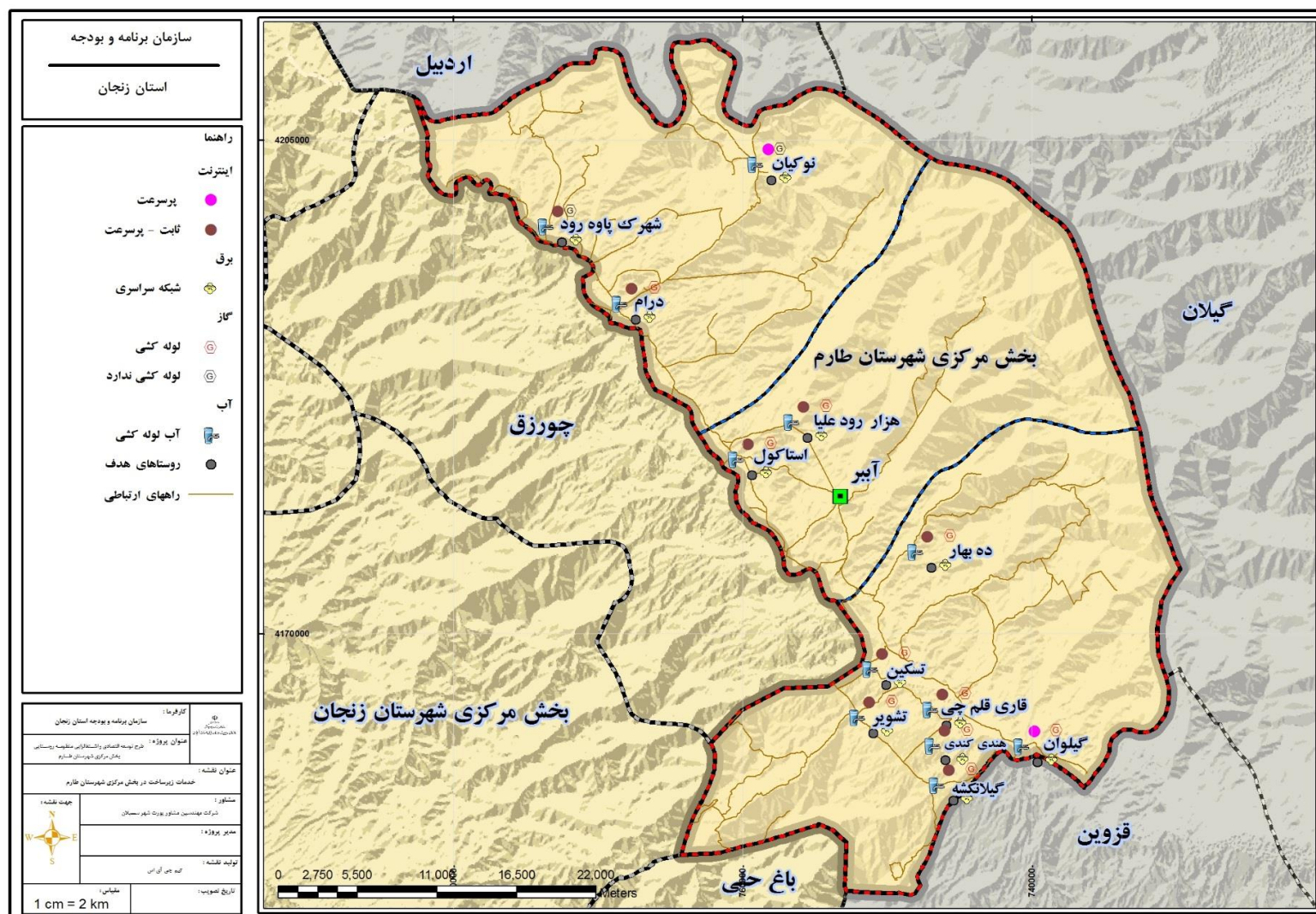
مأخذ مشاور ۱۳۹۷

جدول ۳۳: توزیع خدمات زیرساختی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

دهستان	نام آبادی	نوع راه آبادی		برق ، گاز و آب			ارتباطات و حمل و نقل	
		راه زمینی (بجز راه آهن)		شبکه سراسری (برق)	گاز لوله کشی	آب لوله کشی	مخابرات	
		جاده آسفاته	جاده خاکی				دفتر ارتباط روستایی	تلفن خانگی
آبیر	استاکول	*		*	*	*	*	*
آبیر	هزاررود علیا	*		*	*	*	*	*
درام	درام	*	-	*	*	*	*	*
درام	شهرک پاه رود	*	-	*	-	*	*	*
درام	نوکیان	-	*	*	-	*	-	-
گیلوان	تسکین	*	-	*	*	*	*	*
گیلوان	تشویر	*	-	*	*	*	*	*
گیلوان	ده بهار	*	-	*	*	*	*	*
گیلوان	قارقلی چم	*	-	*	*	*	-	*
گیلوان	گیلانکشه	*	-	*	*	*	*	*
گیلوان	گیلوان	*	-	*	*	*	*	-
گیلوان	هندی کندی جدید	*	-	*	*	*	-	*

منبع: اطلاعات از اداره های مربوطه استان زنجان ، ۱۳۹۷

نقشه شماره ۱۸: وضعیت زیرساخت بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۲-۵- توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت نظام تولیدی بخش مرکزی شهرستان طارم

پس از بیان کلیت وضعیت اقتصادی که در مطالب پیشتر آورده شده است، در اینجا جزئیات بخش های کشاورزی، خدمات، صنعت و گردشگری توضیح داده می شود.

۲-۵-۱- ساختار و تاسیسات تولید کشاورزی (تولید زراعی، تولید باغی، واحدهای پرورش دام و طیور)**✓ میزان سطح زیر کشت محصولات زراعی کشاورزی**

بیش از ۵۰ نوع محصول در بخش مرکزی شهرستان طارم کاشت می شود. اراضی زیر کشت بخش مرکزی ۱۹۴۶۴ هکتار است که ۳۰,۵۹ درصد زارعی و ۶۹,۴۱ درصد باغی است.

دهستان گیلوان ۵۸,۱۸ درصد از کل اراضی کشاورزی را در خود جای داده است که نشان از تسلط این دهستان در تولید محصولات کشاورزی است. دهستان آبر ۲۳,۵۶ درصد و دهستان درام ۱۸,۲۷ درصد از مساحت اراضی کشاورزی را در خود جای داده‌اند.

جدول ۳۴: مساحت اراضی زراعی و باغی در بخش مرکزی شهرستان طارم (هکتار)

دهستان آبر	دهستان درام	دهستان گیلوان	جمع	درصد	
۱۴۷۵,۰۵	۱۱۵۰,۶	۳۳۲۸,۵	۵۹۵۴,۱۵	۳۰,۵۹	زراعی
۳۱۱۰	۲۴۰۵	۷۹۹۵,۳	۱۳۵۱۰,۳	۶۹,۴۱	باغی
۴۵۸۵,۰۵	۳۵۵۵,۶	۱۱۳۲۳,۸	۱۹۴۶۴,۴۵	۱۰۰	جمع
۲۳,۵۶	۱۸,۲۷	۵۸,۱۸	۱۰۰		درصد

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

مساحت زیر کشت باغات زیتون ۱۳۱۴۷ هکتار است. همچنین مساحت زیرکشت محصولات گوجه فرنگی و سیر به ترتیب ۱۶۸۸,۶ و ۵۹۶ هکتار است.

جدول ۳۵: مساحت سه محصول اصلی انتخاب شده بخش

مساحت هکتار	دهستان آبر	دهستان گیلوان	دهستان درام	جمع	
۳۰۷۱,۵	۷۶۹۶	۲۳۷۹,۵	۱۳۱۴۷		زیتون کل
۲۳۹۰	۵۸۷۸	۱۲۶۰	۹۵۲۸		زیتون بارور
۴۹۰	۱۰۷۰	۱۲۸,۶	۱۶۸۸,۶		گوجه فرنگی
۱۶۰,۵	۳۱۷	۱۱۸,۵	۵۹۶		سیر

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

از کل تولید زیتون ۶۲,۶۸ درصد در دهستان گیلوان ۲۵,۱۱ درصد در دهستان آبر و ۱۲,۲۱ درصد در دهستان درام تولید می‌شود. در محصول سیر و گوجه فرنگی نیز دهستان گیلوان دارای بیشترین میزان تولید و دهستان درام دارای کمترین میزان تولید است.

با توجه به کوهستانی بودن دهستان درام، میزان تولید محصولات کشاورزی در این دهستان کمتر از دو دهستان دیگر است. عکس این موضوع در دهستان گیلوان حاکم است. دسترسی به منابع آب و خاک مناسب باعث شده است تا این دهستان بتواند اقتصاد قدرتمند در بخش کشاورزی را شکل دهد.

جدول ۳۶: میزان تولید سه محصول اصلی انتخاب شده بخش مرکزی طارم

تولید (تن)		آبیر	گیلوان	درام	جمع
گوچه فرنگی	میزان تولید	۱۵۳۷۵	۳۱۴۷۲٫۷	۷۱۵۷	۵۴۰۰۴٫۷
	درصد	۲۸٫۴۷	۵۸٫۲۸	۱۳٫۲۵	۱۰۰
سیر	میزان تولید	۵۲۴۵	۱۲۵۸۰	۲۸۶۰	۲۰۶۸۵
	درصد	۲۵٫۳۶	۶۰٫۸۲	۱۳٫۸۳	۱۰۰
زیتون	میزان تولید	۵۹۹۱	۱۴۹۵۲	۲۹۱۳	۲۳۸۵۶
	درصد	۲۵٫۱۱	۶۲٫۶۸	۱۲٫۲۱	۱۰۰

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

در بحث راندمان محصولات منتخب، دهستان درام در محصولات زیتون و سیر دارای راندمان پایین تری نسبت به دو دهستان دیگر است اما در محصول گوچه دارای بالاترین میزان راندمان است. دهستان گیلوان در محصول سیر بالاترین میزان راندمان را دارد.

جدول ۳۷: راندمان سه محصول اصلی انتخاب شده بخش مرکزی طارم

راندمان (تن در هکتار)	دهستان آبیر	دهستان گیلوان	دهستان درام	جمع
زیتون بارور	۲٫۵۱	۲٫۵۴	۲٫۳۱	۲٫۵۰
گوچه	۳۱٫۳۸	۲۹٫۴۱	۵۵٫۶۵	۳۱٫۹۸
سیر	۳۲٫۶۸	۳۹٫۶۸	۲۴٫۱۴	۳۴٫۷۱

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

سطوح زیر کشت محصولات زراعی روستاهای هدف به صورت جداول و نقشه نشان داده شده است.

جدول ۳۸: سطوح زیر کشت محصولات زراعی روستاهای هدف دهستان آبیر در سال زراعی ۹۴-۹۵

نام محصول		هزاررودعلیا	استاکول
غلات	گندم	۵	۱۹
	جو	۲	۶
	شلتوک	۲	۴۴
	جمع	۹	۶۹
حبوبات	انواع لوبیا	۲	۲
	جمع	۵	۲
محصولات صنعتی	گنجد	۲	۰
	جمع	۲	۰
سبزیجات	سبزیجات	۰	۱
	سیب زمینی	۱۰	۰
	گوچه فرنگی	۷۰	۸۰

۱	۲	بادمجان	
۲,۵	۲,۵	لوبیا سبز	
۱	۰	فلفل سبز	
۱۵	۵	سیر	
۱۰۰,۵	۹۰	جمع	
۱,۵	۲	خیار	محصولات جالیزی
۴۰	۶۰	شبدر	نباتات علوفه ای
۴۰	۶۰	جمع	
۲۱۱,۵	۱۶۶	جمع کل	

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

جدول ۳۹: سطوح زیر کشت محصولات زراعی دهستان درام در سال زراعی ۹۴-۹۵

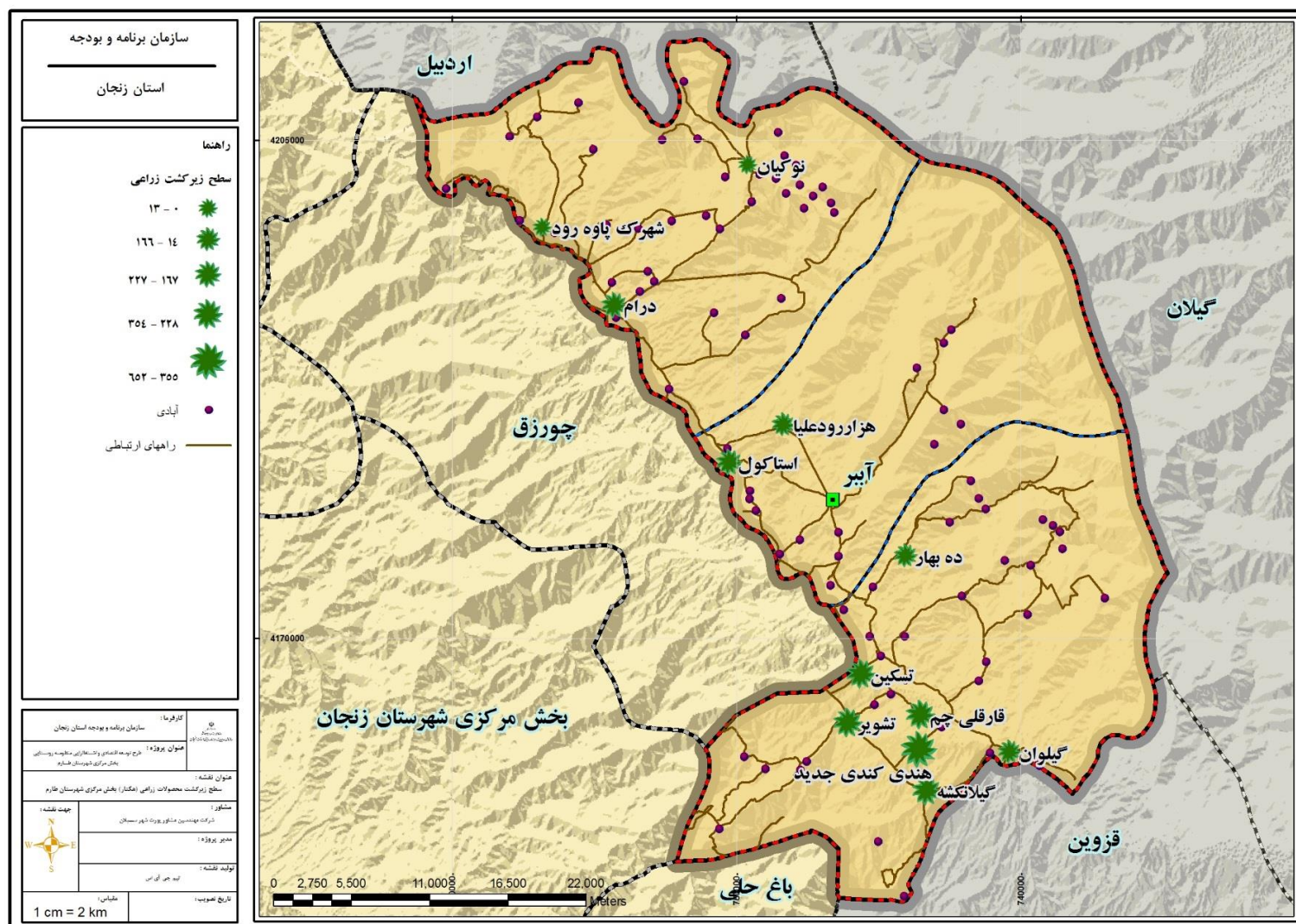
درام	شهرک پاوه رود	نوکیان	نام محصول	
۱۲	۰	۴	گندم	غلات
۷	۰	۲	جو	
۸۰	۰	۰	شلتوک	
۹۹	۰	۶	جمع	
۴	۰	۰	انواع لوبیا	حبوبات
۵	۰	۰	نخود فرنگی	
۱۵	۰	۰	باقالا	
۲۴	۰	۰	جمع	
۲	۰	۰	گنجد	
۰	۰	۰	آفتابگردان	
۲	۰	۰	جمع	
۰	۰	۰	سبزیجات برگی و ریشه ای	سبزیجات
۵	۰	۰	سیب زمینی	
۶	۰	۰	پیاز	
۱۵	۰	۰	گوجه فرنگی	
۵	۰	۰	بادمجان	
۱	۰	۰	لوبیا سبز	
۰	۰	۰	کلم	
۰,۵	۰	۰	فلفل سبز	
۰	۰	۰	کاهو	
۲۵	۰	۰	سیر	
۵۷,۵	۰	۰	جمع	
۰	۰	۰	خیار	محصولات جالیزی
۴۵	۰	۷	شبدر	ذرت علوفه ای
			ذرت علوفه ای	
۴۵	۰	۷	جمع	
۲۲۷,۵	۰	۱۳	جمع کل	

جدول ۴۰: سطوح زیر کشت محصولات زراعی دهستان گیلوان در سال زراعی ۹۵-۹۴

گیلوان	تسکین	تشویر	گیلانکشه	قارقلی چم	هندی کندی جدید	ده بهار	نام محصول	
۵	۵	۶	۲۲	۵	۶	۱۱	گندم	غلات
۳	۴	۰	۵	۳	۲	۱۳	جو	
۱۵	۶	۰	۰	۲۵	۷۰	۰	شلتوک	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ذرت دانه‌ای	
۰	۲	۳	۲	۳	۴	۰	انواع لوبیا	حبوبات
۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	نخود فرنگی	
۳	۱۵	۱۵	۵	۴	۶	۰	باقالا	
	۰	۰	۰	۰	۰		سویا	محصولات صنعتی
۰	۰,۵	۱	۰	۰	۰	۱	گنجد	
۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	سبزیجات برگی وریشه ای	سبزیجات
۱۲	۷۰	۷۰	۵۵	۸۵	۱۷۴	۰	سیب زمینی	
۱۴	۱۰	۵	۳۷	۳۵	۷۱	۰	پیاز	
۵۳	۱۲۰	۱۰۰	۱۱۴	۱۳۹	۲۳۰,۵	۱۸	گوچه فرنگی	
۱	۸	۵	۵	۵	۵	۰	بادمجان	
۲	۱۵	۱۵	۲	۳	۵	۰	لوبیا سبز	
	۰	۰		۰,۵	۰,۵			
۰	۲	۱	۳	۵	۴	۰	فلفل سبز	
۸	۵۰	۶۰	۲۷	۲۹	۶۱	۰	سیر	
۰	۱۳,۵	۱۹,۵	۰	۰	۰	۰	خیار	محصولات جالبی
۱۰	۱۰	۱۰	۱۳	۱۲	۱۲	۵۸	شیدر	نباتات علوفه ای
۱۲۶	۳۳۳	۳۱۰,۵	۲۹۰	۳۵۴,۵	۶۵۲	۱۰۱	جمع کل	

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

نقشه شماره ۱۹: سطوح زیرکشت محصولات زراعی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

✓ میزان تولید محصولات زراعی کشاورزی

با استناد به اطلاعات جهاد کشاورزی، دهستان گیلوان بیشترین محصولات زراعی را تولید می‌کند، دهستان آبیر در مرتبه دوم قرار دارد و کمترین محصولات زراعی در دهستان درام تولید می‌شود. جداول زیر میزان تولید محصولات زراعی در بخش مرکزی طارم به تفکیک دهستان و روستا را نشان می‌دهد.

جدول ۴۱: میزان تولید محصولات زراعی بخش مرکزی طارم سال ۱۳۹۷ (تن)

بخش	درام	گیلوان	آبیر	دهستان	
				نام محصول	
۱۰۳۳,۱	۳۰۳	۴۶۴,۳	۲۶۵,۸	گندم	غلات
۶۶۳	۲۹۸,۵	۲۴۰,۵	۱۲۴	جو	
۹۷۵	۹۷۵		۰	ارقام محلی	
۳۴۸۴,۸	۰	۲۰۹۴,۸	۱۳۹۰	ارقام میان رس	
۴۴۵۹,۸	۹۷۵	۲۰۹۴,۸	۱۳۹۰	جمع شلتوک	
۰	۰		۰	ذرت دانه ای	
۶۱۵۵,۹	۱۵۷۶,۵	۲۷۹۹,۶	۱۷۷۹,۸	جمع	
۲۰۶,۵۵	۲۳,۸۵	۱۲۰,۵	۶۲,۲	انواع لوبیا	حبوبات
۱۹۹	۱۱۹	۳۲	۴۸	نخود فرنگی	
۱۱۳۲	۵۲۸	۳۷۵	۲۲۹	باقالا	
۱۵۳۷,۵۵	۶۷۰,۸۵	۵۲۷,۵	۳۳۹,۲	جمع	
۱,۸	۰	۱,۸	۰	سویا	محصولات صنعتی
۲۷,۴	۳	۷,۶	۱۶,۸	گنجد	
۰	۰	۰	۰	آفتاب گردان	
۲۹,۲	۳	۹,۴	۱۶,۸	جمع	
۱۱۴۸۸,۵	۸۵۱	۹۹۰۰	۷۳۷,۵	سیب زمینی	سبزیجات
۱۲۹۵۷,۶	۵۶۷	۱۱۵۹۰,۶	۸۰۰	پیاز	
۵۴۰۰۴,۷	۷۱۵۷	۳۱۴۷۲,۷	۱۵۳۷۵	گوجه فرنگی	
۱۹۲۷,۵	۲۲۶	۱۳۰۱	۴۰۰,۵	بادمجان	
۴۷۸,۵	۲۴	۳۰۸	۱۴۶,۵	لوبیا سبز	
۰	۰	۰	۰	شلغم	
۳۵	۰	۳۵	۰	کدو	
۰	۰	۰	۰	کلم	
۰	۰	۰	۰	هویج	
۶۴۹	۵۷	۴۰۰	۱۹۲	فلفل سبز	
۱۰	۰	۰	۱۰	کاهو	
۲۰۶۸۵	۲۸۶۰	۱۲۵۸۰	۵۲۴۵	سیر	

۱۰۲۲۳۵,۸	۱۱۷۴۲	۶۷۵۸۷,۳	۲۲۹۰۶,۵	جمع	
۳۷۹۳,۵	۱۳۵۲	۱۴۴۰	۱۰۰۱,۵	محصولات جالیزی	
۹۲۴۹,۹	۳۱۸۹	۳۷۲۵,۲	۲۳۳۵,۷	شبدر	نباتات علوفه ای
۰	۰	۰	۰	تریتیکاله	
۰	۰	۰	۰	جوعلوفه ای	
۰	۰	۰	۰	ذرت علوفه ای	
۰	۰	۰	۰	سور کوم	
۹۲۴۹,۹	۳۱۸۹	۳۷۲۵,۲	۲۳۳۵,۷	جمع	
۱۲۳۰۰۱,۸۵	۱۸۵۳۳,۳۵	۷۶۰۸۹	۲۸۳۷۹,۵	جمع کل	

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

جدول ۴۲: میزان تولید محصولات زراعی دهستان آبر در سال ۱۳۹۷

هزاررود علیا	استاکول	سکونتگاه ها	
		نام محصول	
۳۶	۳۰	گندم	
۲۴	۲۴	جو	
۰	۱۵۰	ارقام محلی	شلتوک
۰	۰	ارقام میان رس	
۰	۱۵۰	جمع شلتوک	
۰	۰	ذرت دانه ای	
۶۰	۲۰۴	جمع	
۴	۴,۵	انواع لوبیا	
۰	۰	نخود فرنگی	
۳۴	۳۰	باقالا	
۳۸	۳۴,۵	جمع	
۰	۰	سویا	
۲,۵	۲	گنجد	
۰	۰	آفتاب گردان	
۲,۵	۲	جمع	
۱۷۶	۶۰	سیب زمینی	
۸۰۰	۰	پیاز	
۲۱۰۰	۱۱۲۵	گوجه فرنگی	
۶۰	۲۵	بادمجان	
۲۴	۱۵	لوبیا سبز	
۰	۰	شلغم	
۰	۰	کدو	
۰	۰	کلم	

۰	۰	هویج	
۰,۵	۱۵	فلفل سبز	
۰	۰	کاهو	
۸۰۰	۹۹۰	سیر	
۳۹۶۰,۵	۲۲۳۰	جمع	
۵۰	۲۵	محصولات جالیزی	نباتات علوفه ای
۶۰	۴۰۰	شبدر	
۰	۰	تریتیکاله	
۰	۰	جوعلوفه ای	
۰	۰	ذرت علوفه ای	
۰	۰	سور کوم	
۶۰	۴۰۰	جمع	
۴۱۷۱	۳۰۷۴,۵	جمع کل	

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

جدول ۴۳: میزان تولید محصولات زراعی دهستان درام سال ۱۳۹۷

درام	شهرک پاوه رود	نوکیان	سکونتگاه ها	
			نام محصول	
۳۲	۳۲	۸	گندم	غلات
۴۷	۴۷	۴	جو	
۴۰۰	۲۵	۰	ارقام محلی	
۰	۰	۰	ارقام میان رس	
۴۰۰	۲۵	۰	جمع	
۰	۰	۰	ذرت دانه ای	
۶	۰	۰	انواع لوبیا	حبوبات
۴۰	۰	۰	نخود فرنگی	
۳۰۵	۰	۰	باقالا	
۳۵۱	۰	۰	جمع	
۰	۰	۰	سویا	محصولات صنعتی
۰	۰	۰	گنجد	
۰	۰	۰	آفتاب گردان	
۰	۰	۰	جمع	
۱۱۰	۰	۰	سیب زمینی	سبزیجات
۱۱۰	۱۰۵	۰	پیاز	
۱۱۰۰	۱۰۵۰	۰	گوچه فرنگی	
۱۵	۶۰	۰	بادمجان	

۸	۸	۰	لوبیا سبز	
۰	۰	۰	شلقم	
۰	۰	۰	کدو	
۰	۰	۰	کلم	
۰	۰	۰	هویج	
۵	۰	۰	فلفل سبز	
۰	۰	۰	کاهو	
۱۰۰۰	۲۰۰	۰	سیر	
۲۳۴۸	۱۴۲۳	۰	جمع	
۴۵۰	۰	۰	محصولات جالیزی	
۰	۷۰۰	۷۱,۴	شبدر	نباتات علوفه ای
۰	۰	۰	تریتیکاله	
۰	۰	۰	جوعلوفه ای	
۰	۰	۰	ذرت علوفه ای	
۰	۰	۰	سور کوم	
۰	۷۰۰	۷۱,۴	جمع	
۳۶۲۸	۲۲۲۷	۸۳,۴	جمع کل	

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

جدول ۴۴: میزان تولید محصولات زراعی دهستان گیلوان سال ۱۳۹۷

تسکین	تشویر	گیلانکشه	قارقلی چم	هندی کندی جدید	گیلوان	ده بهار	سکونتگاه ها	
							نام محصول	
۱۹	۲۲,۸	۷۷	۱۸	۲۱	۵۳	۳۸,۵	گندم	غلات
۱۴	۱۷,۵	۱۵	۹	۶	۹	۳۹	جو	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ارقام محلی	
۳۰	۰	۰	۱۲۵	۳۵۰	۷۵	۰	ارقام میان رس	
۶۳	۴۰,۳	۹۲	۱۵۲	۳۷۷	۱۳۷	۷۷,۵	جمع	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ذرت دانه ای	
۱۶	۲۴	۵,۴	۸,۱	۱۰,۸	۰	۰	انواع لوبیا	حبوبات
۱۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	نخود فرنگی	
۴۵	۴۵	۴۵	۳۶	۵۴	۲۷	۰	باقالا	
۷۷	۶۹	۵۰,۴	۴۴,۱	۶۴,۸	۲۷	۰	جمع	
۰	۱,۲	۰	۰	۰	۰	۰	سویا	محصولات صنعتی
۰,۶	۰	۰	۰	۰	۰	۱,۶	گنجد	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	آفتاب گردان	
۰	۱,۲	۰	۰	۰	۰	۱,۶	جمع	
۱۵۴۰	۱۶۰	۱۲۱۰	۸۷۰	۳۸۲۸	۲۶۴	۰	سیب زمینی	سبزیجات
۳۲۰	۳۵۰۰	۱۱۱۰	۱۰۵۰	۲۱۳۰	۴۲۰	۰	پیاز	

۴۲۰۰	۱۵۰	۳۹۹۰	۴۸۶۵	۸۰۶۸	۱۸۵۵	۶۳۰	گوچه فرنگی	
۲۴۰	۲۵	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰	۳۰	۰	بادمجان	
۲۵	۰	۲۹	۲۴	۴۰	۱۶	۰	لوبیا سبز	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	شلغم	
۰	۰	۰	۱۷	۱۸	۰	۰	کدو	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	کلم	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	هویج	
۴۲	۲۱	۶۳	۱۰۵	۸۴	۰	۰	فلفل سبز	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	کاهو	
۲۰۰۰	۲۴۰۰	۱۰۸۰	۱۱۶۰	۲۴۴۰	۳۲۰	۰	سیر	
۸۳۶۷,۶	۶۱۰,۶	۷۶۳۲	۸۲۴۱	۱۶۷۵۸	۲۹۰۵	۶۳۰	جمع	نباتات علوفه ای
۴۰,۵	۵۸۵	۰	۰	۰	۰	۰	محصولات جالیزی	
۱۰۰	۱۰۲	۱۳۲,۶	۱۲۲,۴	۱۲۲,۴	۱۰۲	۵۹۱,۶	شیدر	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	تریتیکاله	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	جوعلوفه ای	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ذرت علوفه ای	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	سور کوم	
۱۰۰	۱۰۲	۱۳۲,۶	۱۲۲,۴	۱۲۲,۴	۱۰۲	۵۹۱,۶	جمع	
۹۰۱۲,۶	۶۹۰۳,۵	۷۹۰۷	۸۵۵۹,۵	۱۷۳۲۲,۲	۳۱۷۱	۱۳۰۰,۷	جمع کل	

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

۱۹

✓ میزان سطح زیر کشت محصولات باغی کشاورزی

بر اساس اطلاعات سال زراعی ۹۴-۹۵ جهاد کشاورزی که به تفکیک سکونتگاه‌های بخش مرکزی طارم است، بیشترین سطح زیر کشت محصولات باغی مربوط به دهستان گیلوان می‌باشد. جدول زیر سطح کشت محصولات باغی بخش مرکزی طارم را به تفکیک دهستان نشان می‌دهد. طبق جدول زیر بیشترین سطح نهال مربوط به درخت زیتون بوده که در دهستان گیلوان بیش از دو دهستان دیگر کاشت می‌شود و بیشترین سطح بارور نیز مربوط به درخت زیتون است که در دهستان گیلوان بیش از دهستان درام و آببر کاشته شده است.

جدول ۴۵: سطوح زیر کشت انواع محصولات باغی بخش مرکزی شهرستان طارم در سال زراعی ۱۳۹۷ (هکتار)

سکونتگاه	سطح مرکبات (هکتار)			سطح انار (هکتار)			سطح گیوی (هکتار)			سطح فندق (هکتار)			سطح زیتون (هکتار)			جمع		
	نهال	بارور	جمع	نهال	بارور	جمع	نهال	بارور	جمع	نهال	بارور	جمع	نهال	بارور	جمع	نهال	بارور	جمع
آببر	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶۸۱٫۵	۲۳۹۰	۳۰۷۱٫۵	۷۱۰٫۵	۲۳۹۹٫۵	۳۱۱۰
درام	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵٫۵	۵٫۵	۱۱	۱۱۱۹٫۵	۱۲۶۰	۲۳۷۹٫۵	۱۱۳۹٫۵	۱۲۶۵٫۵	۲۴۰۵
گیلوان	۰	۴٫۸	۴٫۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۵۵	۲۵۶	۵۱۱	۱۸۱۸	۵۸۷۸	۷۶۹۶	۱۸۵۷٫۵	۶۱۳۷٫۸	۷۹۹۵٫۳
جمع	۰	۴٫۸	۴٫۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۷۰	۲۷۱	۵۲۱	۳۶۱۹	۹۵۲۸	۱۳۱۴۷	۳۷۰۷٫۵	۹۸۰۲٫۸	۱۳۵۱۰٫۳

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

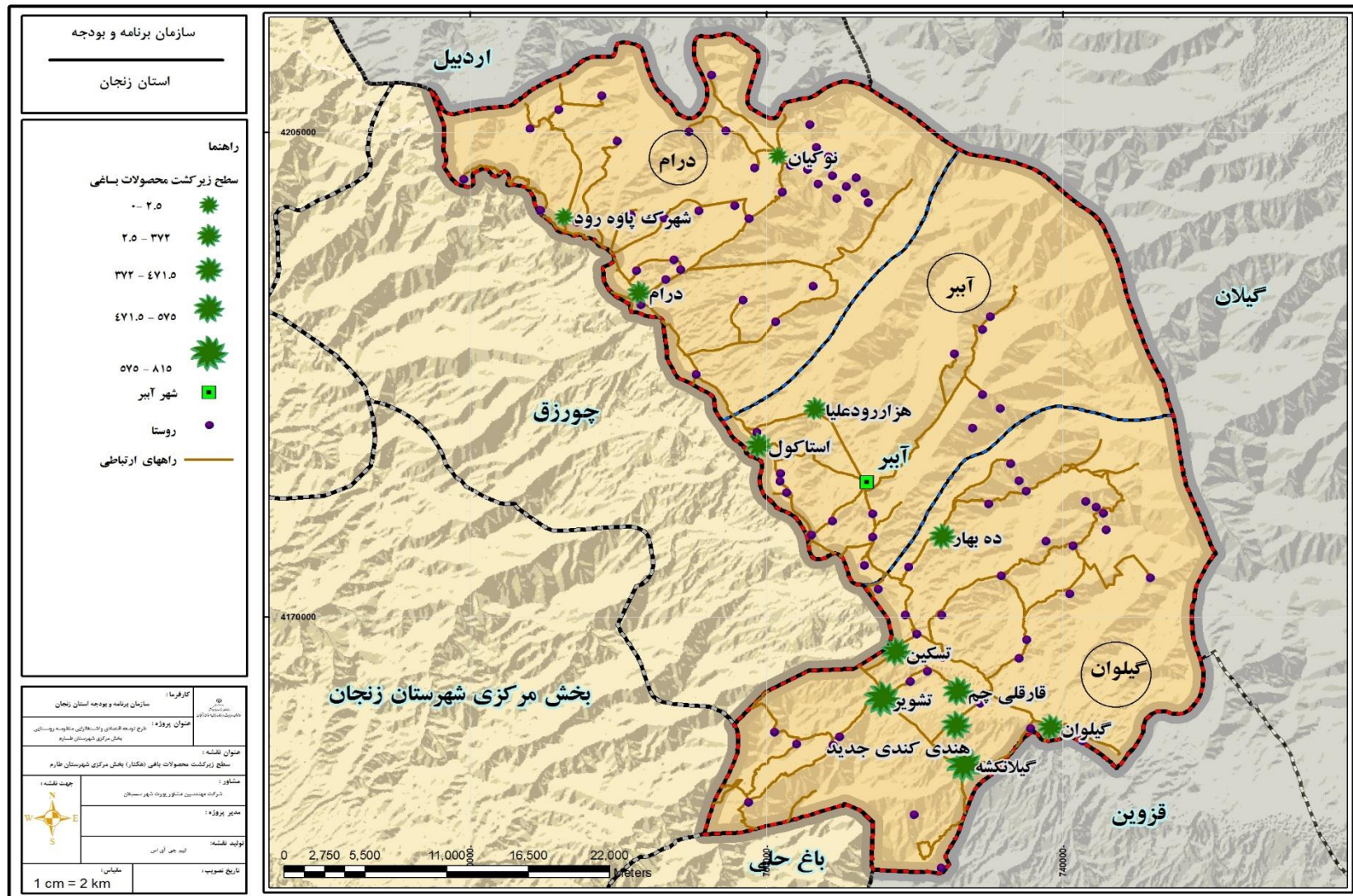
جدول زیر و نقشه شماره ۲۱ سطوح زیر کشت محصولات باغی روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم را به تفکیک روستا نشان می‌دهد.

جدول ۴۶: سطوح زیر کشت محصولات باغی دهستان آببر در سال زراعی ۹۵-۹۴

جمع کل	سطح زیتون (هکتار)			سطح فندق (هکتار)			سطح گیوی (هکتار)			سطح انار (هکتار)	سطح مرکبات (هکتار)			روستاهای هدف	دهستان
	جمع	بارور	نهال	جمع	بارور	نهال	جمع	بارور	نهال	نهال	جمع	بارور	نهال		
۴۴۷	۴۴۳	۳۱۰	۱۳۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴	۰	۰	۰	استاکول	آببر
۳۴۴	۳۳۷	۲۴۵	۹۲	۴	۴	۰	۰	۰	۰	۳	۰	۰	۰	هزار رود علیا	آببر
۲,۵	۰	۰	۰	۲,۵	۲,۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	نوکیان	درام
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	شهرک پاوه رود	درام
۳۷۲	۳۶۹	۱۸۴	۱۸۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۰	۰	۰	درام	درام
۴۷۱,۵	۴۶۹,۵	۴۶۵	۴,۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۰	۰	ده بهار	گیلوان
۴۳۰,۵	۴۲۸	۴۲۴	۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰,۵	۰,۵	۰	گیلوان	گیلوان
۵۷۵	۵۷۳	۳۹۸	۱۷۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱,۵	۰,۵	۰,۵	۰	هندی کندی جدید	گیلوان
۵۱۷,۵	۵۱۵	۳۴۰	۱۷۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲,۵	۰	۰	۰	قارقلی چم	گیلوان
۸۱۵,۱	۸۱۱	۵۳۶	۲۷۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۱,۱	۱,۱	۰	گیلانکشه	گیلوان
۶۶۰,۱	۶۵۵	۴۵۰	۲۰۵	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۴	۰,۱	۰,۱	۰	تشویر	گیلوان
۵۰۰,۵	۴۹۶	۳۶۰	۱۳۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴	۰,۵	۰,۵	۰	تسکین	گیلوان

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

نقشه ۲۱: سطوح زیرکشت محصولات باغی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

✓ میزان تولید محصولات باغی کشاورزی

با استناد به آخرین اطلاعات جهاد کشاورزی، کل تولید محصولات باغی بخش مرکزی طارم در سال زراعی ۹۴-۹۵ حدود ۱۴۴۳۱۵,۷ تن است. دهستان گیلوان بیشترین محصولات میزان تولید را دارد، دهستان آبیر در مرتبه دوم قرار دارد و دهستان درام با ۷۷۰۶,۸ تن کمترین محصولات باغی را تولید می‌کند. جداول زیر میزان تولید محصولات باغی بخش مرکزی طارم به تفکیک دهستان و روستا را نشان می‌دهد.

جدول ۴۷: میزان تولید محصولات باغی سال زراعی ۱۳۹۷ در سطح بخش مرکزی طارم

میزان تولید (تن) محصولات باغی سال زراعی ۱۳۹۷					
سکونتگاه	میزان تولید مرکبات	میزان تولید انار	میزان تولید فندق	میزان تولید زیتون	مجموع میزان تولید محصولات باغی
دهستان آبیر	۰	۱۷۰۲,۵	۱۳,۳	۵۹۹۱	۷۷۰۶,۸
دهستان درام	۰	۱۳۳۵	۷	۲۹۱۳	۴۲۵۵
دهستان گیلوان	۲۸,۵	۱۱۷۰۳۲	۳۴۱	۱۴۹۵۲,۴	۱۳۲۳۵۳,۹
جمع	۲۸,۵	۱۲۰۰۶۹,۵	۳۶۱,۳	۲۳۸۵۶,۴	۱۴۴۳۱۵,۷

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

جدول ۴۸: میزان تولید محصولات باغی دهستان آبیر در سال زراعی ۱۳۹۷

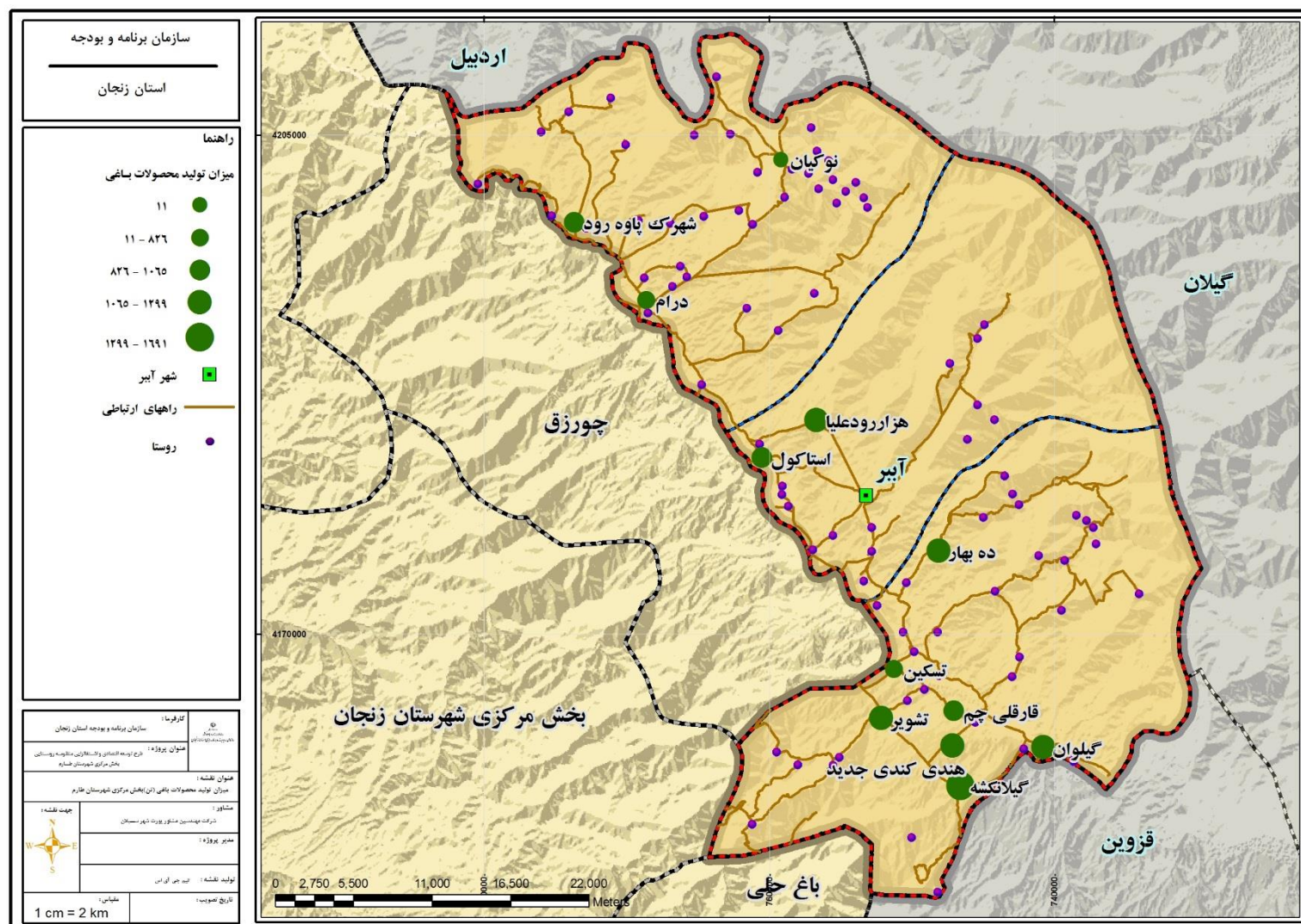
دهستان	روستاهای هدف	میزان تولید مرکبات	میزان تولید انار	میزان تولید گیوی	میزان تولید فندق	میزان تولید زیتون	مجموع میزان تولید محصولات باغی
آبیر	استاکول	۰	۱۹۵	۰	۰	۸۳۷	۱۰۳۲
آبیر	هزار رود علیا	۰	۲۵۵	۰	۵,۶	۸۷۷	۱۱۳۷,۶
درام	نوکیان	۰	۷,۵	۰	۳,۵	۰	۱۱
درام	شهرک پاه رود	۰	۲۵۵	۰	۰	۸۱۰	۱۰۶۵
درام	درام	۰	۲۱۰	۰	۰	۴۹۶	۷۰۶
گیلوان	گیلانکشه	۵	۲۳۹	۰	۰	۱۴۴۷	۱۶۹۱
گیلوان	تشویر	۰,۵	۱۲۰	۰	۱,۴	۱۰۶۰	۱۱۸۱,۹
گیلوان	ده بهار	۰	۶۰	۰	۰	۱۲۳۹	۱۲۹۹
گیلوان	گیلوان	۲,۵	۲۳۰	۰	۰	۹۹۸	۱۲۳۰,۵
گیلوان	هندی کندی جدید	۵	۱۳۰	۰	۰	۱۰۷۴	۱۲۰۹
گیلوان	قارقلی چم	۰	۱۰۵	۰	۰	۹۱۸	۱۰۲۳
گیلوان	تسکین	۲,۵	۱۵۰	۰	۰	۶۷۳,۷۳	۸۲۶,۲۳

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

✓ انبار و نگهداری محصولات کشاورزی (زراعی و باغی)

انبار محصولات کشاورزی به صورت سنتی در تیپولوژی واحدهای مسکونی پیش بینی شده است و هر واحد مسکونی به صورت عام دارای فضایی برای نگهداری تولیدات کشاورزی و فراورش آن به صورت سنتی است. در کل در بخش مرکزی شهرستان طارم هیچگونه واحد صنعتی مدرن جهت نگهداری و انبار محصولات تولیدی کشاورزی وجود ندارد.

نقشه ۲۲: میزان تولید محصولات باغی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

✓ تعداد دام سبک و سنگین، طیور، کندو، کرم ابریشم و ماهی

با استناد به اطلاعات دریافتی از جهاد کشاورزی استان زنجان، در بخش دامداری در بخش مرکزی طارم، سه نوع دامداری؛ گاوداری شیری، گاوداری پرواری، گوسفند داشتی وجود دارد. در نوع گاوداری شیری و گوسفند داشتی، دهستان درام بیشترین تعداد و ظرفیت را دارد و در نوع گاوداری شیری دهستان آبیر بیشترین تعداد و ظرفیت را دارد. در دهستان گیلوان دامداری از هیچ یک از انواع یاد شده وجود ندارد.

در زمینه مرغداری صنعتی، تنها در دهستان گیلوان این نوع فعالیت وجود دارد و آن نیز از نوع مرغ گوشتی پرورش می‌دهند. اما پرورش مرغ به شیوه سنتی در هر سه دهستان وجود دارد و تقریباً اکثریت ساکنان به شیوه سنتی مرغ و طیور پرورش می‌دهند.

در بخش مرکزی طارم در دهستان درام بیشترین تعداد کندوی زنبور عسل وجود دارد و در دو دهستان دیگر؛ آببرو گیلوان، تعداد کمتری زنبور پرورش می‌دهند.

دهستان آبیر بیشترین میزان پرورش ماهی را دارد و بعد از آن دهستان درام و گیلوان به ترتیب در مرتبه بعدی قرار دارند (جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷). ۳۵۰ هزار قطعه ماهی در استخرهای پرورش ماهی موجود است که سالیانه ۱۷۰ تن محصول به بازار عرضه می‌شود (مسئولین محلی، ۱۳۹۷).

پرورش کرم ابریشم نیز در مقیاس محدود تنها در دهستان گیلوان وجود دارد که این واحد پرورش ۱۸۰۰۰ قطعه بوقلمون پرورش می‌دهد.

جداول زیر تعداد پرورش دام سبک و سنگین، طیور، کندو، ماهی و کرم ابریشم را در سطح بخش مرکزی طارم و روستاهای هدف به تفکیک سکونتگاه نشان می‌دهد.

جدول ۴۹: تعداد پرورش دام سبک و سنگین، طیور، کندو، ماهی و کرم ابریشم در سطح بخش مرکزی طارم

دام و طیور		دهستان آبیر		دهستان درام		دهستان گیلوان	
نوع	شرح	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت
واحد های دامداری کوچک روستایی	گاوداری شیری	۱۸	۵۴۶	۶۹	۲۸۴۳	۳	۷۵۳
	گاوداری پرواری	۲۲	۴۰۰	۰	۰	۰	۰
	گوسفند داشتی	۰	۹۳۵۰	۲۰۰	۱۸۵۷۵	۰	۱۰۳۳۶
مجموع		۳۸	۱۰۲۹۶	۲۶۹	۲۱۴۱۸	۳	۱۱۰۸۹
مرغداری صنعتی	مرغ گوشتی	۰	۰	۰	۰	۷	۱۹۱۰۰۰
	مرغ مادر	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	مرغ اجداد	۰	۰	۰	۰	۰	۰
پرورش سنتی طیور	مرغ تخم گذار	۱۷۰	۶۲۰۰	۰	۰	۰	۷۸۴۹
	مرغ بومی	۱۷۰	۱۳۸۰۰	۴۲۰	۲۷۱۴۵	۰	۳۶۱۵
	پرورش شتر مرغ	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	پرورش بوقلمون	۱۳۰	۵۲۵	۲۱۰	۹۶۰	۰	۵۴
مجموع		۴۷۰	۲۰۵۲۵	۶۳۰	۲۸۱۰۵	۰	۰
کندوی زنبور عسل		۳۸	۲۱۹۱۳	۳۱۲۲	۳۲۰۰۰۰	۱۴۶۷	۰
واحدهای تولیدی ماهی		۷	۱۹۰۵۷	۴	۱۲۰۰۰	۳	۷۴۰۰
کرم ابریشم		۰	۰	۰	۰	۱	۱۰۰

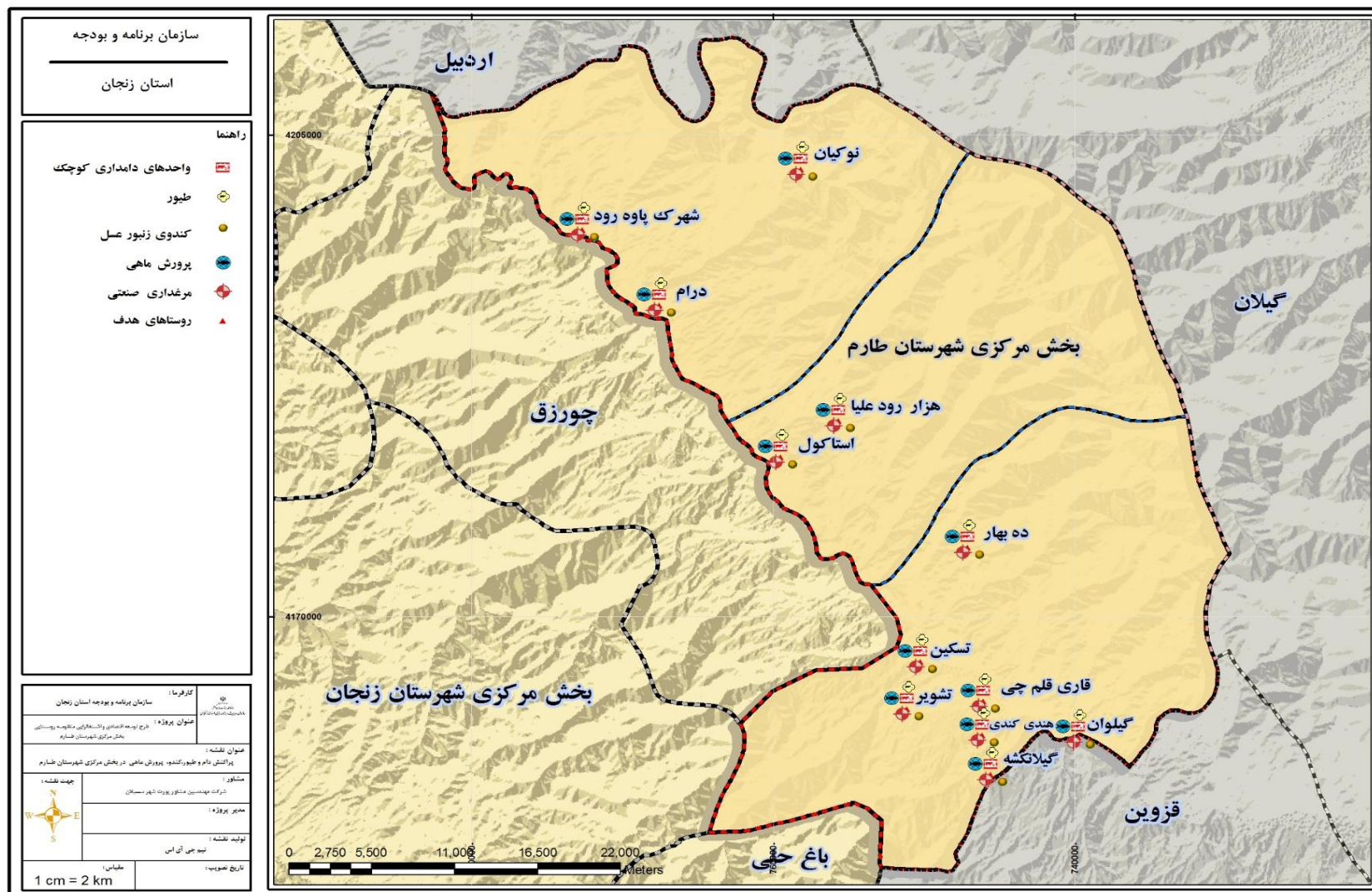
مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

جدول ۵۰: تعداد پرورش دام سبک و سنگین، طیور، کندو، ماهی و کرم ابریشم در روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم

دهستان	روستاهای هدف	نوع دام و طیور	واحد‌های دامداری کوچک روستایی			مجموع	مرغداری‌های صنعتی			پرورش سنتی طیور				مجموع	تعداد کندوی زنبور عسل	تعداد واحدهای تولیدی ماهی	کرم ابریشم
			گاوداری شیری	گاوداری پرواری	گوسفند داشتی		مرغ گوشتی	مرغ مادر	مرغ اجداد	مرغ تخم‌گذار	مرغ بومی	پرورش شتر مرغ	پرورش بوقلمون				
آبیر	استاکول	ظرفیت	۶۰	۵۰	۵۷۵	۶۸۵	-	-	-	۸۰۰	۲۰۰۰	-	۶۰	۲۸۶۰	۵۴۰۸۰	۳۱۴۰۰۰	-
	هزاررودعلیا	ظرفیت	۱۰۰	۲۸۰	۱۵۰۰	۱۸۸۰	-	-	-	۲۰۰	۳۰۰۰	-	۱۱۰	۳۳۱۰	۱۱۶۸۰۰	۵۰۰۰۱	-
درام	نوکیان	تعداد	۶۳	-	-	۶۳	-	-	-	-	۱۵۰۰	-	۱۰	۱۵۱۰	-	-	-
		ظرفیت															
	شهرک پاه رود	تعداد	۲۸۰	-	۴۲۵	۷۰۵	-	-	-	-	۲۵۸۰	-	۷۰	۲۶۵۰	۶۶۵	-	-
		ظرفیت															
	درام	تعداد	۱۲۰	-	۲۸۰۰	۲۹۲۰	۱۶۰۰۰	-	-	-	۲۳۲۰	-	۸۰	۲۴۰۰	۸۳	۴	-
		ظرفیت															
گیلوان	ده بهار	تعداد	۶۹	-	۱۷۷۱	۱۸۷۱	-	-	-	-	۱۰۷۰	-	-	۱۷۵۰	۴۱۲	-	۱
		ظرفیت	۱۰۰														۱۰۰
	گیلوان	تعداد	۲۱	-	۱۳۸۸	۱۴۲۸	۵۸۰۰۰	-	-	۷۱۸	۳۵۹	-	-	۱۰۷۷	۱۳۶	۱	-
		ظرفیت	۴۰													۳۰۰۰	
	هندی‌کندی جدید	تعداد	۳۶	-	۲۹	۱۰۹	-	-	-	۷۵۰	۱۵۰	-	۳۰	۹۳۰	-	-	-
		ظرفیت	۸۰														
	قارقلی‌چم	تعداد	-	-	-	-	-	-	-	۸۲۸	۲۰۷	-	-	۱۰۳۵	-	-	-
		ظرفیت															
	گیلانکشه	تعداد	۳۴	-	۹۰۹	۹۵۹	۱۵۰۰۰	-	-	۹۰۰	۲۲۵	-	-	۱۱۲۵	۸۰	۱	-
		ظرفیت	۵۰													۴۰۰۰	
	تشویر	تعداد	۱۲	-	۷۰۰	۸۰۰	-	-	-	۵۰۰	۱۸۹	-	-	۶۸۹	۱۵۰	-	-
		ظرفیت	۱۰۰														
	تسکین	تعداد	۸	-	۹۵۰	۱۰۲۵	-	-	-	۲۵۳	۱۸۴	-	۴	۴۴۱	۱۰	-	-
		ظرفیت	۷۵														

مأخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

نقشه ۲۳: پراکنش پرورش دام، طیور، کندو، ماهی و کرم ابریشم در روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۷ میزان تولیدات محصولات دام سبک و سنگین، طیور، کندو، کرم ابریشم و ماهی

میزان تولید محصولات دام سبک و سنگین، طیور، کندو، کرم ابریشم و ماهی در سطح بخش مرکزی شهرستان طارم در جدول زیر مشخص شده است.

جدول ۵۱: میزان تولیدات دامی در سال زراعی ۱۳۹۷ در سطح بخش مرکزی طارم

دهستان گیلوان		دهستان درام		دهستان آبر		سکونتگاه‌ها	
کیلوگرم شیر		کیلوگرم شیر	۵۱۳۰۰	کیلوگرم شیر	۱۷۱۰۰ راس	گاوداری شیری	واحد های
						۱۸ واحد	
کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت	۱۰۳۵۰	کیلوگرم گوشت	۸۷۶۰۰ راس	گاوداری	دامداری
						پرورای ۲۲ واحد	کوچک
							روستایی
کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت	-	کیلوگرم گوشت	-	گوسفند داشتی	
کیلوگرم شیر		کیلوگرم شیر	-	کیلوگرم شیر	-		
کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت	-	کیلوگرم گوشت		مجموع	
کیلوگرم شیر		کیلوگرم شیر	-	کیلوگرم شیر			
قطعه		قطعه	-	قطعه	-	مرغ گوشتی	واحدهای
			-		-	مرغ مادر	
			-		-	مرغ اجداد	مرغداری
			-		-	مجموع	صنعتی
کیلوگرم تخم مرغ		کیلوگرم تخم مرغ	-	کیلوگرم تخم مرغ	-	مرغ تخم گذار	
کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت	-	کیلوگرم گوشت	۱۰۷۰۰	مرغ بومی	پرورش سنتی
کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت	-	کیلوگرم گوشت	-	پرورش شتر مرغ	طیور
کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت	۲۷۳۰	پرورش بوقلمون	
کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت		مجموع	
کیلوگرم عسل		کیلوگرم عسل	۳۲۰۰۰	کیلوگرم عسل	۱۰,۰۰۰	کندوی زنبور عسل	
کیلوگرم گوشت		کیلوگرم گوشت	۱۲۰۰۰	کیلوگرم گوشت	۲۲۹۰۰	ماهی	
کیلوگرم پیله	۱۸۰	کیلوگرم پیله	-	کیلوگرم پیله	۱۴۰	کرم ابریشم	

مآخذ: جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۷

۲-۵-۲- ساختار و تاسیسات تولید صنعتی و معدنی

در بخش مرکزی طارم ۲ محدوده برای فعالیتهای صنعتی پیش بینی شده است: (۱) ناحیه صنعتی طارم (۲) شهرک صنعتی طارم. در نقشه زیر نحوه پراکنش محدوده صنعتی بخش مرکزی طارم مشخص شده است.

کلیه صنایع در این دو بخش و همچنین در سطح بخش مرکزی پراکنده شده است. از واحدهای صنعتی قابل بررسی کارخانجات روغن کشی شامل ۳ کارخانه در شهرک صنعتی و ۲ کارخانه در ناحیه صنعتی ماملان و ۴ کارخانه در گیلوان می باشد. در بخش صنایع بسته بندی کارخانه نگین سبز، کارخانه بسته بندی آی تونا در گیلوان، شرکت بسته بندی آقای عابدینی و بسته بندی مسعودی که در شهرک صنعتی واقع شده است. از سایر واحدهای صنعتی می توان به کارخانه اتم گاز، کارخانه تولید یونولیت، رب گوجه فرنگی و تیرچه بلوک صنعتی اشاره نمود. نقشه زیر نحوه پراکنش محدوده‌های صنعتی در بخش مرکزی طارم را نشان می‌دهد.

در بخش معدن کارخانه گچ علی زین در روستای علی زین و گچ صومعه بر گیلوان فعال هستند.

در خصوص کارگاه های شن و ماسه در محدوده بخش مرکزی کارخانه شن و ماسه و آسفالت یول ساز، کارخانه شن و ماسه و آسفالت سلام سر و کارگاه های شن و ماسه آقای باقری، صمدی و شهرداری فعال می باشند علاوه بر این کوره آجرپزی مابین جاده آبر و درام فعال می باشد. همچنین در این بخش معادن مس و سیمان وجود دارند.

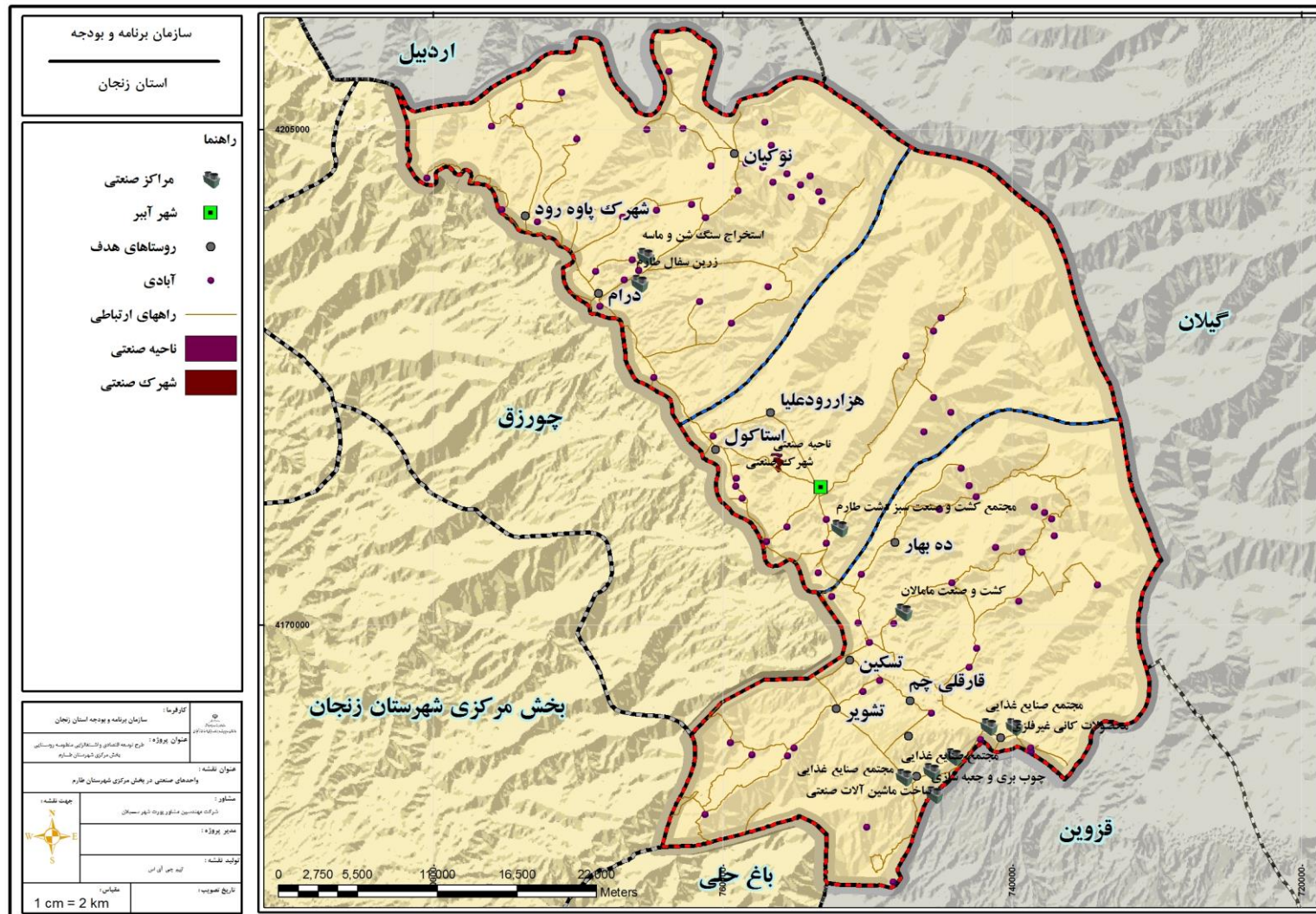
بر اساس نتایج استعلام از سازمان صنعت، معدن و تجارت استان زنجان در سال ۱۳۹۷، ۱۱ واحد صنعتی در روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم مستقر است که از این تعداد حدود ۷ واحد صنعتی آن در روستاهای هدف یا نزدیک روستاهای هدف استقرار یافته‌اند که در جدول و نقشه زیر نشان داده شده است.

جدول ۵۲: مشخصات واحدهای صنعتی مستقر در روستاها در بخش مرکزی شهرستان طارم

ردیف	نام واحد	آدرس	فعالیت
۱	مجید خدادادیگی	درام ابتدای جاده سرخه سنگ	استخراج سنگ- شن و ماسه و خاک رس
۲	سید حمزه جعفری	روستای گیلانکشه	ساخت ماشین آلات عمل اوری مواد غذایی - نوشابه و توتون و تنباکو
۳	چوب بری و جعبه سازی الوار کار	روستای گیلانکشه	ساخت ظروف و محفظه های چوبی
۴	زرین سفال طارم	شهرستان طارم - دهستان طارم	ساخت محصولات سفالی و سرامیکی ساختمانی غیر نسوز
۵	مجتمع صنایع غذایی انوار	شهرستان طارم اراضی روستای گیلانکشه سه راهی آلتینکش	تولید انواع روغنهای نباتی و حیوانی
۶	یولزسا	شهرستان طارم کیلومتر ۵ جاده گیلوان - منجیل	ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر
۷	کشت و صنعت ماملان	طارم اراضی روستاهای زهترآباد	تولید انواع روغنهای نباتی و حیوانی
۸	مجتمع کشت و صنعت سبز دشت طارم	طارم جاده آبر صومعه سرا بعد از ماسه شویی	تولید انواع روغنهای نباتی و حیوانی
۹	فتح الله عبدی پور	طارم علیا گیلوان کیلومتر ۲ جاده آبر	عمل آوری و حفاظت از فساد میوه و سبزیجات نباتات
۱۰	مجتمع صنایع غذایی ماریزه سبز طارم	گیلوان - اراضی روستای گیلانکشه سه راهی محمد آباد روبروی باسکول	عمل آوری و حفاظت از فساد میوه و سبزیجات نباتات

منبع: سازمان صنعت، معدن و تجارت، ۱۳۹۷

نقشه ۲۴: نحوه پراکنش واحدهای صنعتی بخش مرکزی طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

۲-۵-۳- ساختار و تاسیسات خدماتی

❖ خدمات آموزشی

در سطح آموزش عالی بخش مرکزی طارم، شامل دانشگاه آزاد، دانشگاه پیام نور و دانشگاه علمی و کاربردی مرکز شماره ۹ شهید مطهری است. راه اندازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد طارم در سال ۱۳۸۱ مطرح گردیده و در سال ۱۳۹۲ با ۶۶ دانشجو دایر شده است و در حال حاضر در این دانشگاه ۲۵۰ دانشجو در حال آموزش هست. دانشگاه پیام نور واحد طارم در اسفند ماه ۱۳۸۵ با ۱۰ رشته کارشناسی و ۲۲۰ نفر دانشجو شروع به کار کرد. در حال حاضر دانشگاه پیام نور طارم دارای ۱۴ رشته و ۱۰۴۸ نفر دانشجو است. از جمله رشته های مهم دانشگاه اقتصاد کشاورزی، علوم کشاورزی، مکانیزاسیون کشاورزی، مهندسی آب و خاک، مهندسی مدیریت و آبادانی روستاها، مهندسی منابع طبیعی، محیط زیست می باشد. علاوه بر آن، دانشگاه علمی کاربردی نیز در بخش مرکزی طارم فعال است و رشته های تحصیلی متنوعی دارد که از مهمترین و مرتبط ترین آنها می توان به رشته هایی چون کاردانی فنی تولید و پرورش نهال باغی، کاردانی فنی تولید و فرآوری زیتون و کاردانی فنی گیاهان دارویی اشاره کرد. همه مراکز آموزش عالی ذکر شده در دهستان آبر و در شهر آبر واقع شده است.

سه کتابخانه با نامهای شهید بهشتی در شهر آبر، محمد رضا روحانی در گیلوان، کتابخانه بعثت در درام موجود و فعال هستند.

بر اساس استعلام از اداره آموزش و پرورش کل استان زنجان، مراکز فعال آموزشی در بخش مرکزی شهرستان طارم شامل ۲۴ پیش دبستانی، ۴۳ دبستان، ۱۶ متوسطه اول، ۱۰ متوسطه دوم است. ساکنان بخش مرکزی طارم، برای دریافت خدمات آموزشی در روستاهای خود و یا به روستاهای پیرامون مراجعه می کنند.

در بخش مرکزی طارم حدود ۹۳ مدرسه فعال است که از این تعداد ۷۰ مدرسه آن دولتی و ۲۳ مدرسه که در مقطع پیش دبستانی است غیردولتی می باشد. از ۹۳ مدرسه موجود، ۲ مدرسه استثنائی و ۹۱ مدرسه عادی است. مدارس موجود به لحاظ جنسیت، حدود ۷۳ مدرسه مختلط بوده و ۱۱ مدرسه پسرانه و ۱۰ مدرسه دخترانه است.

هر دو روستای هدف در دهستان آبر هم در مقطع ابتدایی و هم در مقطع متوسطه اول، مدرسه دارند و از روستاهای اطراف که مدرسه راهنمایی ندارند به این دو روستا و شهر آبر مراجعه می کنند. دانش آموزان مقطع متوسطه برای تحصیل، به شهر آبر و روستای استاکول مراجعه می کنند. بنابراین در روستای استاکول به عنوان یکی از روستاهای هدف، خدمات آموزشی هر سه مقطع را دارد و روستای هزارودعلیا به عنوان یکی دیگر از روستاهای هدف، خدمات آموزشی مقطع ابتدایی و راهنمایی را دارد و برای مقطع متوسطه به روستای استاکول یا شهر آبر مراجعه می کنند.

از سه روستای هدف در دهستان درام، به جز روستای نوکیان که هیچ یکی از مقاطع تحصیلی را ندارد، روستاهای شهرک پاه رود و درام دوره های پیش دبستانی و ابتدایی را دارا هستند. در روستای درام دوره های متوسطه اول و دوم دایر است و دانش آموزان مقطع راهنمایی برای ادامه تحصیل به این روستا مراجعه می کنند. بنابراین در روستای درام به عنوان یکی از روستاهای هدف، خدمات آموزشی هر سه مقطع را دارد.

خدمات آموزشی در دهستان گیلوان زیاد است و تقریباً همه روستاهای هدف در این دهستان، دوره های آموزشی پیش دبستانی و ابتدایی را دارند. روستاهای گیلوان، قارقلی چم، تسکین، هندی کندی جدید، تشویر و گیلانکشه،

دوره اول متوسطه را دارند و دانش آموزان آنها این مقطع را در روستای خود می‌گذرانند و از روستاهای اطراف که این مقطع را ندارند به روستاهای فعلی مراجعه می‌کنند. دانش آموزان مقطع متوسطه برای ادامه تحصیل دوره دوم، به روستاهای گیلوان، تشویر و شهر آب‌بر مراجعه می‌کنند. از بین روستاهای هدف در دهستان گیلوان؛ روستاهای تشویر و گیلوان، خدمات آموزشی هر سه مقطع تحصیلی موجود بوده که در جدول زیر و نقشه ۲۵ نشان داده شده است.

جدول ۵۳: اطلاعات خدمات آموزشی مربوط به روستاهای هدف

دهستان	نام روستا	پیش دبستانی	ابتدایی	دوره اول متوسطه	دوره دوم متوسطه
آب‌بر	استاکول	*	*	*	*
آب‌بر	هزار رود علیا	*	*	*	-
درام	درام	*	*	*	*
درام	شهرک پاوه رود	*	*	-	-
درام	نوکیان	-	-	-	-
گیلوان	تشویر	*	*	*	*
گیلوان	هندی کندی جدید	*	*	*	-
گیلوان	ده بهار	*	*	-	-
گیلوان	گیلانکشه	*	*	*	-
گیلوان	تسکین	*	*	*	-
گیلوان	قارقلی چم	*	*	*	-
گیلوان	گیلوان	*	*	*	*

منبع: اداره کل آموزش و پرورش استان زنجان، ۱۳۹۷

❖ خدمات بهداشتی- درمانی

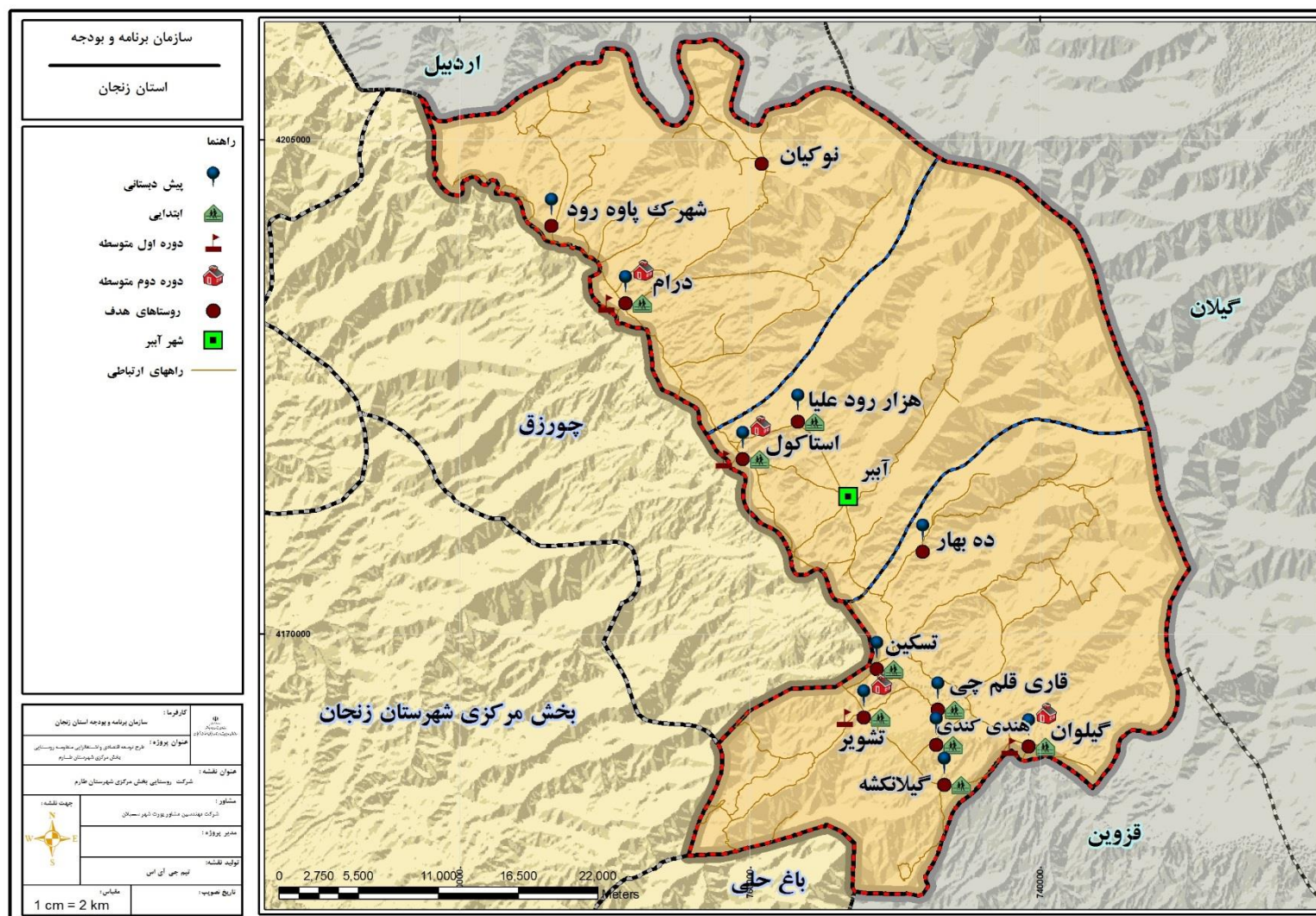
بیمارستان دولتی شهدای آب‌بر اصلی مرکز ارائه کننده خدمات درمانی در بخش مرکزی شهرستان طارم است. در جهت بررسی وضعیت و میزان دسترسی سکونتگاههای روستایی به امکانات بهداشتی-درمانی، بر اساس اعلام وزارت بهداشت و درمان، در بخش مرکزی شهرستان طارم ۷ مرکز بهداشتی-درمانی وجود دارد. از این تعداد ۳ مرکز بهداشتی-درمانی در دهستان آب‌بر، ۱ مرکز در دهستان درام و ۳ مرکز نیز در دهستان گیلوان واقع شده است. همچنین در روستاهای این بخش ۳ داروخانه دایر است. با توجه به اطلاعات بدست آمده ۲ داروخانه در دهستان گیلوان و ۱ داروخانه در دهستان درام واقع شده است.

در بخش مرکزی شهرستان طارم ۲۰ خانه بهداشت وجود دارد. از این تعداد ۶ خانه بهداشت در دهستان آب‌بر، ۶ واحد در دهستان درام و ۸ خانه بهداشت نیز در دهستان گیلوان واقع شده است. بر اساس بررسی های به عمل آمده دهستان درام درخصوص برخورداری از امکانات و خدمات بهداشتی-درمانی نسبت به دو دهستان دیگر شرایط مناسبی را ندارد.

❖ خدمات ارتباطی (IT و ...) و حمل و نقل

در بخش مرکزی شهرستان طارم ۴۶ روستا از نعمت جاده آسفالت بهره می‌برند. همچنین دسترسی عمومی به اینترنت در ۷ روستا فراهم است. اکثر تعاونی های مسافری از جمله تعاونی ۸ در روستای درام واقع هستند و در سرراه مسافران آب‌بر را در سه راه کوهکن و گیلوان را به مقصد تهران می‌رسانند.

نقشه ۲۵: وضعیت خدمات آموزشی بخش مرکزی طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

سواریه‌های مسافرکشی به صورت خطی از درام به آبر و گیلوان مسافرکشی می‌کنند. تاکسی‌های مسافربری رسمی از سه نقطه برای زنجان مسافر می‌برند. آبر، گیلوان و درام این سه نقطه اصلی هستند. سواریه‌های مسافربری به صورت مستقیم و روزانه به رشت و زنجان خدمات می‌دهند.

را دسترسی به روزنامه و مجله تنها در یک روستا امکان پذیر است. همچنین ۲۴ روستا به وسایل نقلیه عمومی دسترسی دارند. همچنین ۴ دفتر خدمات همراه اول و ایرانسل در روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم مشغول به فعالیت هستند.

❖ خدمات بازرگانی

با توجه به اینکه شهر برتر شهرستان طارم، شهر آبر می‌باشد، تمرکز بازارهای کشاورزی و غیرکشاورزی عموماً در این شهر واقع شده است. عموماً مراکز تجاری در خیابان اصلی شهر آبر واقع شده است.

میادین خرید و فروش محصولات کشاورزی به مانند گوجه فرنگی، طالبی، سیر و... عموماً در میادین روستاهای دستجره، گیلوان و درام دایر می‌شود و محصولاتی به مانند زیتون عموماً در سه راهی کوهکن عرضه می‌شود. همچنین شنبه بازار آبر (بین روستاهای استاکول و هارون آباد) و دوشنبه بازار تشویر (صبحها) و گیلوان (بعد از ظهرها) محل خرید و فروش محصولات گوناگون مورد نیاز مردم است.

❖ خدمات عمومی و پشتیبانی

دهستان درام درخصوص برخورداری از امکانات مذهبی و اداری-سیاسی نسبت به دو دهستان دیگر آبر و گیلوان از سطح پایین تری برخوردار است.

با توجه بررسی‌های به عمل آمده دهستان درام از نظر بهره‌مندی از مسجد و امامزاده شرایط مناسبی را نسبت به دهستان گیلوان دارد. در روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم در مجموع تعداد ۵۵ مسجد وجود دارد. از این تعداد ۱۰ مسجد در دهستان آبر، ۲۳ مسجد در دهستان درام و ۲۲ مسجد در دهستان گیلوان واقع شده است. همچنین از ۷ امامزاده موجود در روستاهای بخش مرکزی، تعداد ۴ امامزاده متعلق به دهستان درام و ۳ امامزاده متعلق به دهستان گیلوان است.

بر اساس اعلام سازمان آموزش و پرورش در بخش مرکزی شهرستان طارم ۴ خانه معلم وجود دارد که از این تعداد ۱ واحد متعلق به دهستان آبر و ۳ واحد دیگر نیز به دهستان گیلوان تعلق دارد.

همچنین در بخش مرکزی شهرستان طارم دو مرکز خدمات جهاد کشاورزی اقدام به ارائه خدمات رسانی به کشاورزان می‌نمایند. بر اساس اعلام وزارت جهاد کشاورزی، در این بخش یک مرکز خدمات کشاورزی در دهستان آبر و دیگری نیز در دهستان گیلوان واقع شده است.

با توجه به نقش و اهمیت شرکت‌های تعاونی روستایی، بر اساس استعلام از اداره تعاون روستایی، بخش مرکزی شهرستان طارم ۵ شرکت تعاونی روستایی اقدام به ارائه خدمات می‌نمایند. از کل شرکت‌های مزبور تعداد ۳ شرکت تعاونی در روستاهای هدف؛ تسکین، گیلانکشه و درام واقع شده که در جدول و نقشه زیر نشان داده شده است.

جدول ۵۴: لیست شرکت تعاونی روستایی شهرستان طارم

شهرستان	شرکت تعاونی روستایی	سال تاسیس	طول جغرافیا	عرض جغرافیا	گروه های روستاهای تابعه	مهمترین خدمات در روستاها	تعداد اعضا	کارمندی	حقوق بگیر	جمع	میزان سرمایه (میلیون ریالی)	تعداد دهات حوزه عمل
طارم	آبیر		۴۸.۹۵	۳۶.۹۳	آب بر-پیرهمدان-باکلور - جمال آباد -کوهکن-قائلی علیا-قائلی سفلی - هارون آبادعلیا- هارون آبادسفلی - هزاررود علیا-استاکول- هزاررودسفلی - گچی قشلاق-خرم آباد کهریز-ده بهار- پسار-مامالان-زهرآباد- پیرچم قدیم	توزیع موادسوختی- انواع کودو سموم شیمیایی - خریدو فروش محصولات کشاورزی - آموزش	۱,۹۹۰	۰	۱		۷۱۷	۱۲
طارم	تسکین		۴۹.۰۱۲۲	۳۶.۸۲۲۳	تسکین-تشویر-چمله-لپنه-زرده-الزین، شندستان، سرداب-سرخه دیزج- دستجرده، شیراب- جزوق(چفتان)، بابامرغوز-مورستانه - قاضی بلاغی-رزه بند-ونی سر- دهنه	"	۱,۱۹۰	۵	۴		۳۰۸	۱۴
طارم	گیلانکشه		۴۹.۰۰۸	۳۶.۷۹	گیلوان-هندی کندی-قارقلی چم-صومعه بر -محمدآباد-انارستان و چرزه-گیلانکشه	"	۸۳۲	۲	۱		۲۰۶	۷
طارم	چورزق		۴۹.۱۳	۳۶.۸۹	چورزق-شیت- ولیدر-گوهر-شقایق اندر -اندر-ایچ-جیا-ارشت- کهیا- زرنی- قلات -سانسیر- شقایق چورزق-زاچکان-جزلا - کلوییم	"	۱,۳۲۲	۵	۱		۳۸۸	۲۹
طارم	درام		۴۸.۷۸	۳۷.۰۲	درام- جزلاندشت- نوکیان-میرزاخانلو -کلتان-گماندشت-شهرک پاوله رود-ته دره-وزنه سر-کلوج-وناب- سرخه سنگ- خساره	"	۶۵۲	۱	۰		۹۳	۱۳

منبع: اداره تعاون روستایی، ۱۳۹۷

۲-۵-۴- اقتصاد گردشگری

شهرستان طارم به واسطه مناظر طبیعی حاصل از تسلط کوه‌ها بر باغات و اراضی زراعی واقع شده در دشت کم عرض اطراف رودخانه قزل اوزن به مکان مورد علاقه کوهنوردان از استان‌های اطراف تبدیل شده است. وجود جاذبه‌های تاریخی به مانند آتشکده‌ها و قلعه‌ها در کنار رودخانه‌های پرآب، آبشارها، ییلاقات و باغات زیتون باعث شده است تا شهرستان طارم دارای توان‌های بالایی به لحاظ امکان توسعه صنعت گردشگری باشد.

الف- محورها و مسیرهای گردشگری

برای مطالعه محورهای و مسیرهای گردشگری موثر بر بخش مرکزی شهرستان طارم، این موضوع در دو قسمت محورهای گردشگری تعریف شده در طرح‌های فرادست و مسیرهای عمومی گردشگری، مشخص شده توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، تدوین شده است.

الف-۱- محورهای گردشگری (براساس مطالعات طرح‌های فرادست)

براساس مطالعات طرح آمایش سرزمین استان زنجان، دو محور گردشگری ممتاز (محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی) و محور گردشگری طبیعی تاریخی منطقه طارم (محور گردشگری درجه ۲)؛ بخش مرکزی شهرستان طارم را تحت تاثیر قرار می‌دهد. همچنین در سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان به تقویت مسیرهای گردشگری طارم به خلخال و درام - نوکیان - ماسوله اشاره شده است.

محور گردشگری ممتاز (محور گردشگری درجه ۱ شمالی، جنوبی)

بخش عمده‌ای از محور گردشگری درجه یک شمال، جنوبی استان زنجان در منطقه طارم واقع شده است. قسمتی از این محور که امتداد آن به سمت شمال است، پس از عبور از شهر چورزق به منطقه گردشگری استان گیلان و شهر ماسوله ختم می‌شود. با احداث راه ارتباطی زنجان، شمال این محور به سمت شمال توسعه پیدا خواهد کرد، به ویژه اینکه این محور دارای کارکردهای گردشگری متنوعی شامل طبیعت‌گردی، اکوتوریسم، گردشگری تاریخی، فرهنگی و گردشگری روستایی می‌باشد. عمده‌ترین کارکرد بخش شمالی این محور که در منطقه طارم واقع شده است بوم‌گردی و در مرتبه‌های بعدی گردشگری تاریخی و فرهنگی و گردشگری روستایی است.

محور گردشگری طبیعی، تاریخی منطقه طارم (محور گردشگری درجه ۲)

افزون بر قرارگیری این منطقه در محور گردشگری ممتاز استان، بخش‌های داخلی این منطقه نیز دارای توانمندی بالایی برای توسعه گردشگری است. از دیگر محدوده‌های گردشگری تعریف شده برای این محور می‌توان به محور شرقی، غربی در پیرامون رودخانه قزل‌اوزن اشاره کرد که از غرب به محور گردشگری ممتاز شمالی، جنوبی متصل می‌شود.

منطقه طارم با وجود برخورداری ظرفیت بالای گردشگری به ویژه در حوزه گردشگری طبیعی تاکنون به دلیل انزوای ارتباطی و ضعف زیرساخت‌ها و امکانات زیربنایی از این ظرفیت به خوبی بهره‌مند نگردیده است؛ بنابراین در سال‌های آینده به شرط تحقق اقدامات یادشده برای نیمه شمالی محور گردشگری ممتاز استان منتهی به استان گیلان، فرصت‌هایی ایجاد می‌گردد تا با انشعاب از این محور به داخل منطقه طارم ظرفیت‌های توسعه گردشگری این منطقه بهبود یابد. مهم اینکه این محور از شرق به استان گیلان منتهی می‌شود و در نتیجه ضمن توسعه گردشگری طارم، استان زنجان نیز از طریق دو محور با منطقه گردشگری استان‌های شمالی کشور (منطقه گردشگری البرز و سبلان) پیوند می‌خورد.

الف-۲- شناسه مسیرهای عمومی گردشگری استان زنجان

سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان زنجان، دفتر برنامه ریزی و توسعه گردشگری داخلی استان در سندی به نام شناسه مسیرهای عمومی گردشگری استان زنجان به معرفی مسیرهای ۲۷ گانه گردشگری در استان زنجان پرداخته است.

طبق این سند سه مسیر عمومی گردشگری با عنوانی مسیر گردشگری زنجان-آببر؛ زنجان-گیلوان-منجیل و زنجان-آببر-ماسوله مرتبط با بخش مرکزی شهرستان طارم است.

مسیر زنجان-آبر

براساس داده‌ها و اطلاعات موجود در سند شناسه مسیرهای گردشگری، مسیر زنجان، آبر با طول مسیر ۱۲۳ کیلومتر از زنجان تا آبر، در فصول بهار، تابستان، پاییز و از طریق جاده‌ای قابل مراجعه است. مکان‌های طبیعی در طول مسیر،

مناظر طبیعی و کوهستانی است. جاذبه‌های موجود در مقصد از لحاظ طبیعی رودخانه زیبای قزل اوزن، ماهیگیری و محصولات استراتژیک منطقه همچون باغات زیتون (و انار) می‌باشد. این جاذبه‌ها مهمترین جاذبه و توان جذب گردشگر در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای مسیر گردشگری زنجان-آبر است. از جمله امکانات و تسهیلات در طول مسیر و در مقصد می‌توان به مراکز اسکان، غذیه فروشی، کبابی، پمپ بنزین، فوریت پزشکی، سرویس بهداشتی، امداد خودرو، مرکز خرید، پلیس راه، باجه خودپرداز اشاره کرد. لازم به ذکر است که محصولات و تولیدات مقصد زیتون، سیر، انجیر، انار و عسل طبیعی کوهستانی به شمار می‌رود.

جدول ۵۵: اطلاعات مسیر زنجان - آبر^۷

مسیر: زنجان - آبر	مبدأ: زنجان	مقصد: شهر آبر*	فاصله به کیلومتر: ۱۲۳
زمان پیشنهادی سفر: بهار، تابستان، پاییز	مدت به روز: یک	کد مسیر: ۰۹۳۸	نوع دسترسی: جاده‌ای

مکان‌های اصلی و جاذبه‌های پیرامونی طول مسیر	مکان‌ها و شهرهای اصلی مسیر:
	فرهنگی:
جاذبه‌های مقصد	طبیعی: مناظر طبیعی و کوهستانی
	فرهنگی:
	طبیعی: رودخانه زیبای قزل اوزن، ماهیگیری، محصولات استراتژیک زیتون

امکانات و تسهیلات طول مسیر	☐ هتل	☐ هتل آپارتمان	☐ مهمانپذیر	☐ متل	☐ مراکز اسکان موقت	☐ مجتمع بین راهی
	☐ غذیه فروشی	☒ رستوران	☒ کبابی	☐ فرودگاه	☐ ایستگاه راه آهن	☐ پایانه
امکانات و تسهیلات مقصد	☒ پمپ گاز	☒ پمپ بنزین	☐ نمازخانه	☐ بیمارستان	☐ درمانگاه	☒ فوریت پزشکی
	☒ سرویس بهداشتی	☒ امداد خودرو	☐ مرکز خرید	☒ پلیس راه	☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ باجه خود پرداز
	☐ هتل	☐ هتل آپارتمان	☒ مهمانپذیر	☐ متل	☐ مراکز اسکان موقت	☐ مجتمع بین راهی
	☒ غذیه فروشی	☒ رستوران	☒ کبابی	☐ فرودگاه	☐ ایستگاه راه آهن	☒ پایانه
	☐ پمپ گاز	☒ پمپ بنزین	☐ نمازخانه	☒ بیمارستان	☒ درمانگاه	☒ فوریت پزشکی
	☒ سرویس بهداشتی	☐ امداد خودرو	☒ مرکز خرید	☒ پلیس راه	☐ دفتر اطلاع رسانی	☒ باجه خود پرداز

محصولات و تولیدات مقصد	زیتون، سیر، انجیر، انار، عسل طبیعی کوهستانی

* در مآخذ شهرستان آبر ذکر شده بود که به شهر آبر تغییر داده شد.

^۷ مأخذ: سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان زنجان، دفتر برنامه ریزی و توسعه گردشگری داخلی استان

مسیر زنجان-گیلوان-منجیل

براساس داده‌ها و اطلاعات موجود در سند شناسه مسیرهای گردشگری، مسیر زنجان-گیلوان-منجیل با طول مسیر ۱۳۵ کیلومتر از زنجان تا گیلوان، منجیل، از طریق جاده‌ای قابل مراجعه است. مکان‌های طبیعی در طول مسیر، مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی کوهستانی، رودخانه قزل اوزن است. جاذبه‌های موجود در مقصد از لحاظ فرهنگی آتشگاه تشویر، آتشگاه آلزین، آتشگاه گیلانکشه، امامزاده حیدر و به لحاظ طبیعی رودخانه قزل اوزن و سد منجیل می‌باشد. این مکان‌ها مهمترین جاذبه و توان جذب گردشگر در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای مسیر گردشگری زنجان، گیلوان، منجیل است. از جمله امکانات و تسهیلات در طول مسیر و در مقصد می‌توان به مراکز اسکان، اغذیه فروشی، کبابی، پمپ بنزین، فوریت پزشکی، سرویس بهداشتی، امداد خودرو، مرکز خرید، پلیس راه، باجه خودپرداز اشاره کرد. لازم به ذکر است که محصولات و تولیدات مقصد زیتون، سیر، انجیر، انار، عسل کوهستانی به شمار می‌رود.

جدول ۵۶: اطلاعات مسیر زنجان-گیلوان-منجیل

مسیر: زنجان-گیلوان-منجیل	مبدأ: زنجان	مقصد: گیلوان، منجیل	فاصله به کیلومتر: ۱۳۵
زمان پیشنهادی سفر:	مدت به روز: یک	کد مسیر: ۰۹۳۹	نوع دسترسی: جاده‌ای

مکان‌های اصلی و جاذبه‌های پیرامونی طول مسیر	مکان‌ها و شهرهای اصلی مسیر: فرهنگی:
	طبیعی: مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی کوهستانی، رودخانه قزل اوزن
جاذبه‌های مقصد	فرهنگی: آتشگاه تشویر، آتشگاه آلزین، آتشگاه گیلانکشه، امامزاده حیدر
	طبیعی: رودخانه قزل اوزن و سد منجیل

امکانات و تسهیلات طول مسیر	☐ هتل	☐ هتل آپارتمان	☐ مهمانپذیر	☐ متل	☐ مراکز اسکان موقت	☐ مجتمع بین راهی
	☐ اغذیه فروشی	☒ رستوران	☒ کبابی	☐ فرودگاه	☐ ایستگاه راه آهن	☐ پایانه
امکانات و تسهیلات مقصد	☒ پمپ گاز	☒ پمپ بنزین	☐ نمازخانه	☐ بیمارستان	☐ درمانگاه	☒ فوریت پزشکی
	☒ سرویس بهداشتی	☐ امداد خودرو	☐ مرکز خرید	☒ پلیس راه	☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ باجه خود پرداز

محصولات و تولیدات مقصد	زیتون، سیر، انجیر، انار، عسل کوهستانی

مسیر زنجان-آبر-ماسوله

براساس داده‌ها و اطلاعات موجود در سند شناسه مسیرهای گردشگری، مسیر زنجان-آبر-ماسوله با طول مسیر ۱۴۰ کیلومتر از زنجان تا آبر و ماسوله در فصول بهار، تابستان و از طریق جاده‌ای قابل مراجعه است. مکان‌های طبیعی در طول مسیر مناظر زیبای کوهستانی و طبیعی، رودخانه قزل اوزن و جاذبه‌های طبیعی مقصد مناظر ییلاقی و کوه‌های زیبای موازی زنجان و گیلان است. این مکان‌ها مهمترین جاذبه و توان جذب گردشگر در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی برای مسیر گردشگری زنجان-آبر-ماسوله است. از جمله امکانات و تسهیلات در طول مسیر و در مقصد می‌توان به مراکز اسکان، اغذیه‌فروشی، کبابی، پمپ بنزین، فوریت پزشکی، سرویس بهداشتی، امداد خودرو، مرکز خرید، پلیس راه، باجه خودپرداز اشاره کرد. لازم به ذکر است که محصولات و تولیدات مقصد زیتون، مسیر، انار، عسل کوهستان، انجیر به شمار می‌رود.

جدول ۵۷: اطلاعات مسیر زنجان-آبر-ماسوله

مسیر: زنجان-آبر-ماسوله	مبدأ: زنجان	مقصد: ماسوله	فاصله به کیلومتر: ۱۴۰
زمان پیشنهادی سفر: بهار، تابستان	مدت به روز: یک	کد مسیر: ۰۹۴۰	نوع دسترسی: جاده‌ای

مکان‌های اصلی و جاذبه‌های پیرامونی طول مسیر	مکان‌ها و شهرهای اصلی مسیر:
	فرهنگی:
جاذبه‌های مقصد	طبیعی: مناظر زیبای کوهستانی و طبیعی، رودخانه قزل اوزن
	فرهنگی:
	طبیعی: مناظر ییلاقی و کوه‌های زیبای موازی زنجان و گیلان
	فرهنگی:

امکانات و تسهیلات طول مسیر	☐ هتل	☐ هتل آپارتمان	☐ مهمانپذیر	☐ متل	☐ مراکز اسکان موقت	☐ مجتمع بین راهی
	☒ اغذیه‌فروشی	☒ رستوران	☒ کبابی	☐ فرودگاه	☐ ایستگاه راه آهن	☐ پایانه
امکانات و تسهیلات مقصد	☐ پمپ گاز	☒ پمپ بنزین	☐ نمازخانه	☐ بیمارستان	☒ درمانگاه	☒ فوریت پزشکی
	☒ سرویس بهداشتی	☐ امدادخودرو	☐ مرکز خرید	☒ پلیس راه	☐ دفتر اطلاع رسانی	☒ باجه خود پرداز
	☒ هتل	☐ هتل آپارتمان	☒ مهمانپذیر	☐ متل	☐ مراکز اسکان موقت	☐ مجتمع بین راهی
	☒ اغذیه‌فروشی	☒ رستوران	☒ کبابی	☐ فرودگاه	☐ ایستگاه راه آهن	☒ پایانه
	☐ پمپ گاز	☐ پمپ بنزین	☐ نمازخانه	☐ بیمارستان	☒ درمانگاه	☒ فوریت پزشکی
	☒ سرویس بهداشتی	☐ امدادخودرو	☒ مرکز خرید	☐ پلیس راه	☐ دفتر اطلاع رسانی	☐ باجه خود پرداز

محصولات و تولیدات مقصد	زیتون، مسیر، انار، عسل کوهستان، انجیر

ب- جاذبه‌های گردشگری

بخش مرکزی شهرستان طارم علاوه بر قرارگیری در مسیر محورهای گردشگری بین استانی و داخل شهرستانی، دارای توان‌ها و منابع گردشگری تاریخی، طبیعی و فرهنگی-مذهبی مخصوص به خود نیز است. در این بند به معرفی منابع عمده، آثار تاریخی و روستاهای هدف گردشگری پرداخته شده است.

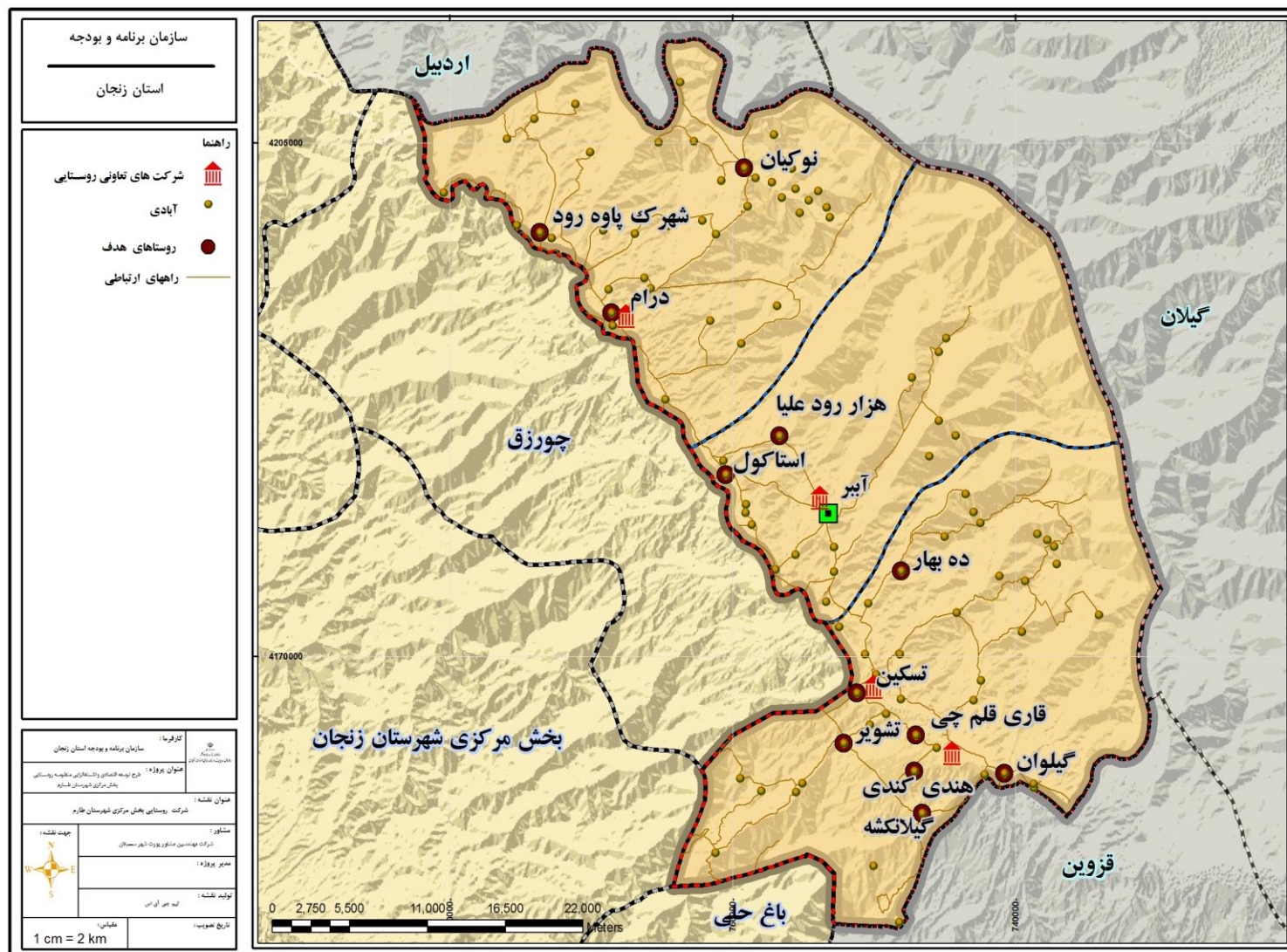
برای بررسی جاذبه‌ها و خدمات فراغتی، از پاسخ استعلام سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان زنجان، استفاده شده است. طبق استعلام صورت گرفته ۲۷ اثر تاریخی ثبت شده در بخش مرکزی شهرستان طارم وجود دارد که تعداد آن به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۵۸: تعداد آثار تاریخی موجود در بخش مرکزی شهرستان طارم

نوع اثر	تعداد
تپه تاریخی	۱۸
آتشکده	۳
گورستان تاریخی	۴
قلعه	۱
سکویه سر	۱
مجموع	۲۷

منبع: سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۹۷

نقشه ۲۶: وضعیت شرکت تعاونی‌های موجود در بخش مرکزی شهرستان طارم

ماخذ: مشاور ۱۳۹۷

از بین ۲۷ اثر تاریخی، ۹ اثر تاریخی در روستاهای هدف؛ روستاهای درام، استاکول، ده بهار، گیلوان، گیلانکشه، تشویر و تسکین، قرار دارد. مشخصات مربوط به نوع اثر، مکان، قدمت و اثر در جدول و نقشه زیر آورده شده است.

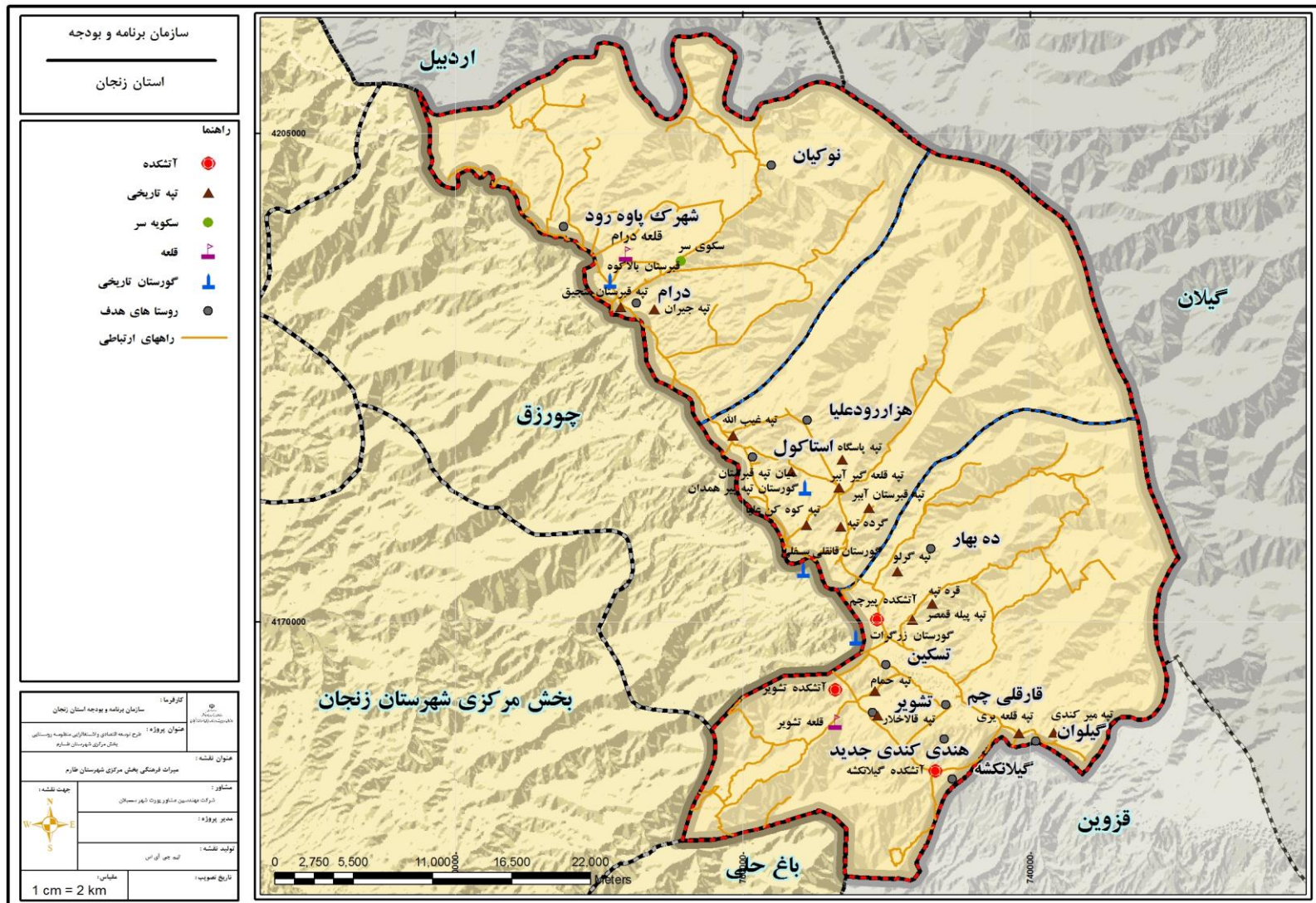
جدول ۵۹: مشخصات آثار تاریخی موجود ثبت شده در بخش مرکزی شهرستان طارم

نوع اثر	آدرس	قدمت	اثر
تپه تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- روستای زهتر آباد- ۴۰۰ متری غرب سه راهی زهتر آباد- ماملان	عصر آهن- دوران میانی اسلام	تپه های پيله قمصر
تپه تاریخی	شهرستان طارم، بخش مرکزی، دهستان گیلوان- روستای تشویر- غرب روستا و ۲۰۰ متری شمال جاده تشویر- گیلوان	سده های میانی اسلام	بقایای قلعه تشویر و تپه حمام یری
تپه تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- دهستان گیلوان- روستای تشویر	قرون میانی و متاخر اسلامی	تپه قالاخار
تپه تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- دهستان گیلوان- روستای زهتر آباد	عصر آهن	قره تپه
تپه تاریخی	زنجان- شهرستان طارم- بخش مرکزی- شهر گیلوان- غرب شهر و ابتدای جاده منجیل	عصر آهن	تپه های قلعه یری
تپه تاریخی	شهرستان طارم، بخش مرکزی، دهستان گیلوان- روستای تشویر- غرب روستا و ۲۰۰ متری شمال جاده تشویر- گیلوان	سده های میانی اسلام	بقایای قلعه تشویر و تپه حمام یری
تپه تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- روستای گیلوان- ناحیه شیر دشت	اشکانی - ساسانی	تپه میرکندی گیلوان
تپه تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- روستای جزلاندشت- در حاشیه رودخانه قزل اوزن	هزاره ۱ ق. م	تپه قبرستان منجیق تپه
تپه تاریخی	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان آبر - شهر آبر - ۷۸۰ م جنوب شرقی شهر آبر به خط مستقیم	آهن	تپه میان تپه قبرستان
تپه تاریخی	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان آبر - ۹۶۰ م جنوب غربی روستای کوه کن علیا به خط مستقیم	آهن- اشکانی	تپه کوه کن علیا
تپه تاریخی	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان آبر - ۳۳۰ م شمال غربی روستای عزیز آباد به خط مستقیم	آهن	گرده تپه
تپه تاریخی	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان آبر - ۵۱۰ م شمال شرقی روستای هزار رود به خط مستقیم	اشکانی- قرون متاخر اسلامی	تپه غیب ا ...
تپه تاریخی	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان درام - ۱۴۲۰ م جنوب شرقی روستای جزلاندشت به خط مستقیم	آهن	تپه جبران
تپه تاریخی	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان آبر - ۷۵۰ م جنوب شرقی شهر آبر به خط مستقیم	قرون متاخر اسلامی	تپه پاسگاه
تپه تاریخی	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان آبر - شهر آبر - ۷۹۰ م جنوب شرقی شهر آبر به خط مستقیم	آهن - قرون اولیه اسلامی	تپه قبرستان آب بر
تپه تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- روستای زهتر آباد- ۴۰۰ متری غرب سه راهی زهتر آباد- ماملان	عصر آهن- دوران میانی اسلام	تپه های پيله قمصر

تپه تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- دهستان گیلوان- روستای کهریز خرم آباد- ۴۵۲ متری جنوب جاده آبر - گیلوان	عصر آهن	تپه گرلو
تپه تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- شهر آبر-حدود ۵۰۰ متری جنوب شهر در میان باغات و مزارع	هزاره ۱ ق. م	تپه قلعه گیری آب بر
گورستان تاریخی	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان درام - بافت روستای بالا کوه	آهن	تپه قبرستان بالا کوه
گورستان تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی - دهستان آبر - شهر آبر - ۷۳۰ م غرب روستای قانقلی سفلی به خط مستقیم	آهن	گورستان قانقلی سفلی
گورستان تاریخی	شهرستان طارم- بخش مرکزی- روستای پیرچم- حد فاصل پیر چم و زهتر آباد	عصر آهن	گورستان های زرگرات
گورستان تاریخی	شهرستان طارم علیا - بخش مرکزی - دهستان آبر - شهر آبر - ۱۲۴۰ م جنوب شرقی شهر آبر به خط مستقیم	آهن	گورستان تپه پیر همدان
آتشکده	شهرستان طارم- بخش مرکزی- روستای گیلانکشه- انتهای جنوبی روستا	دوران میانی اسلام	آتشکده گیلانکشه
آتشکده	شهرستان طارم- بخش مرکزی- روستای تشویر- داخل روستا- جنوب جاده آسفالت گیلوان	ساسانی	آتشکده تشویر (سردخانه تشویر)
آتشکده	شهرستان طارم- بخش مرکزی- ۱- متری جنوب روستای پیر چم- مشرف بر رودخانه قزل اوزن	ساسانی	آتشکده پیرچم
قلعه	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان درام - ۶۲۳ م جنوب دهستان درام به خط مستقیم	قرون میانه و متاخر اسلامی	محوطه قلعه درام
سکویه سر	شهرستان طارم - بخش مرکزی - دهستان درام - ۱۴۳۰ م جنوب روستای ته دره به خط مستقیم	آهن	سکویه سر

منبع: سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۹۷

نقشه ۲۷: نحوه پخشایش آثار تاریخی بخش مرکزی شهرستان طارم

طبق همین استعلام روستای ده بهار به عنوان روستای هدف گردشگری اعلام شده است. همچنین بر اساس استعلامی که از دفتر جذب و حمایت از سرمایه‌گذاری دریافت شده، ۱۱ فعالیت گردشگری در شهرستان طارم در نظر گرفته شده است که از این تعداد، ۷ نوع فعالیت گردشگری در بخش مرکزی طارم وجود دارد. به طور کلی نتایج استعلام نشان می‌دهد که ۴ روستای هدف؛ روستاهای ده بهار، درام، هزارود و تشویر برای گردشگری در نظر گرفته شد. جدول زیر مشخصات عمومی روستاهای هدف گردشگری را نشان می‌دهد.

جدول ۶۰: مشخصات جاذبه‌های گردشگری در بخش مرکزی شهرستان طارم

ردیف	بخش	روستا	تعداد واحد تولیدی و خدماتی	حجم سرمایه گذاری (میلیون ریال)	اشتغال (نفر)	نوع فعالیت
۱	مرکزی	سیاه ورود	۲	۱۰۰۰	۴	اقامتگاه بوم گردی
۲	مرکزی	ولیدر	۱	۵۰۰	۲	اقامتگاه بوم گردی
۳	مرکزی	تشویر	۱	۵۰۰	۲	اقامتگاه بوم گردی
۴	مرکزی	هزارود	۱	۵۰۰	۲	اقامتگاه بوم گردی
۵	مرکزی	سیاه‌ورود	۱	۱۸۰۰	۴	کمپینگ گردشگری (موسوی)
۶	مرکزی	سیاهو رود	۱	۵۰۰۰	۵	سفره خانه سنتی (نیکویی)
۷	مرکزی	جزلاندهشت	۱	۳۰۰۰۰	۱۲	تاسیسات واقع در مجتمع های خدماتی، رفاهی و گردشگری (محمدي)
۸	مرکزی	درام	۱	۳۰۰۰	۸	هتل آپارتمان (محمدي)
۹	چورزق	دستجرده	۱	۹۰۰۰	۱۰	تاسیسات واقع در مجتمع های خدماتی-رفاهی (جمشیدی)
۱۰	چورزق	دستجرده	۱	۱۰۰۰۰	۶	مجموعه اقامتی - پذیرایی (محمدي)
۱۱	چورزق	شیت	۱	۲۰۰۰	۵	خانه گردشگری (حسامی)

منبع: دفتر جذب و حمایت از سرمایه‌گذاری، ۱۳۹۷

شهرستان طارم به دلیل پتانسیل‌ها و زیبایی‌های طبیعی که دارد معمولاً به هندوستان ایران نیز شناخته می‌شود. بخش مرکزی این شهرستان یکی از مناطق گردشگری است که هم مناطق طبیعی بکر و زیبا دارد و هم دارای مناطق تاریخی و باستانی است. طبق اطلاعات حاصل از استعلام و همچنین اطلاعات حاصل از برداشت میدانی، خدمات فراغتی - گردشگری محدوده مورد مطالعه عموماً در چند مسیر اصلی زیر ارائه شده است:

۱- مسیر شیرین سو - سیاه ورود - نوکیان - ماسوله که دارای خدماتی به مانند غذاخوری، سرو ماهی در کنار استخر پرورش ماهی، آلاچیق‌ها و فضاهای مکث برای استفاده از دره، محلهایی برای برپایی چادر و... می باشد.

۲- سد طبیعی کردآباد، یکی از دیدنی‌های بخش مرکزی طارم به حساب می‌آید. این سد در پی زلزله هولناک ۳۱ خرداد ماه ۱۳۶۹ رودبار-طارم و در اثر رانش زمین در شرق شهر آبر و در نزدیکی کوه فوشون به وجود آمده است.

این سد در ۵ کیلومتری شهر آبر قرار گرفته و به عنوان یکی از مناطق گردشگری است. علاوه بر سد کردآباد سدهای دیگری در بخش مرکزی طارم قرار دارد.

۳- غار خرمنه‌سر از غارهای معروف استان زنجان است که در قسمت شمالی روستای ده‌بهار و در ارتفاع ۱۶۰۰ متری از سطح دریا واقع شده است. برای دسترسی و رسیدن به دهانه غار باید از میان انبوه درختان انجیز و انجیر گذر کرد که مسیر بسیار زیبا و دلچسبی را به وجود آورده است. در فاصله ۵۰ متری دهانه بزرگ غار، حفره‌ای شبیه به دهانه چاه وجود دارد که گردشگران برای ورود به داخل حفره، به حالت خزیده حرکت می‌کنند. این غار نقاط جذاب و دیدنی بسیار دارد که گردشگران طبیعی زیادی را به سوی خود فرا می‌خواند.

یافته‌های باستان‌شناسان بر روی سفال‌های دهلیزهای این غار، نشان داده است که غار خرمنه‌سر در دو دوره؛ پیش از تاریخ و در قرن چهارم هجری، زیستگاه انسان بوده است. از اینرو این غار جاذبه تاریخی برای علاقمندان تاریخی نیز محسوب می‌شود.

تصویر ۱: غار خرمنه‌سر در ده‌بهار

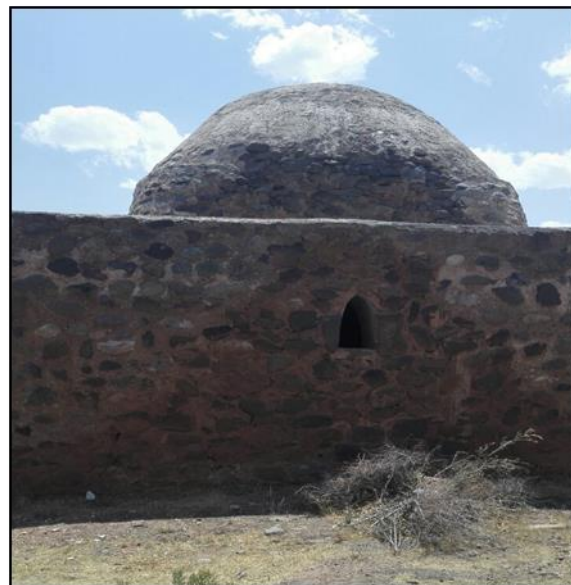
۴- از دیگر جاذبه‌های بخش مرکزی می‌توان از آتشکده‌های پیرچم، گیلانکشه و تشویر نام برد.
- آتشکده تشویر در روستای تشویر و در مسیر جاده سرخه‌دیزج به گیلوان واقع شده است.

تصویر ۲: آتشکده تشویر در روستای تشویر

- آتشکده گیلانکشه، در محدوده شهرستان طارم و ۳۰ کیلومتری جنوب شرقی شهر آببر و در روستای گیلانکشه واقع شده است. این بنا تماماً سنگ است و ساخت آن به قرن هفت و هشت هجری قمری نسبت داده شده است.

تصویر ۳: آتشکده گیلانکشه در روستای گیلانکشه

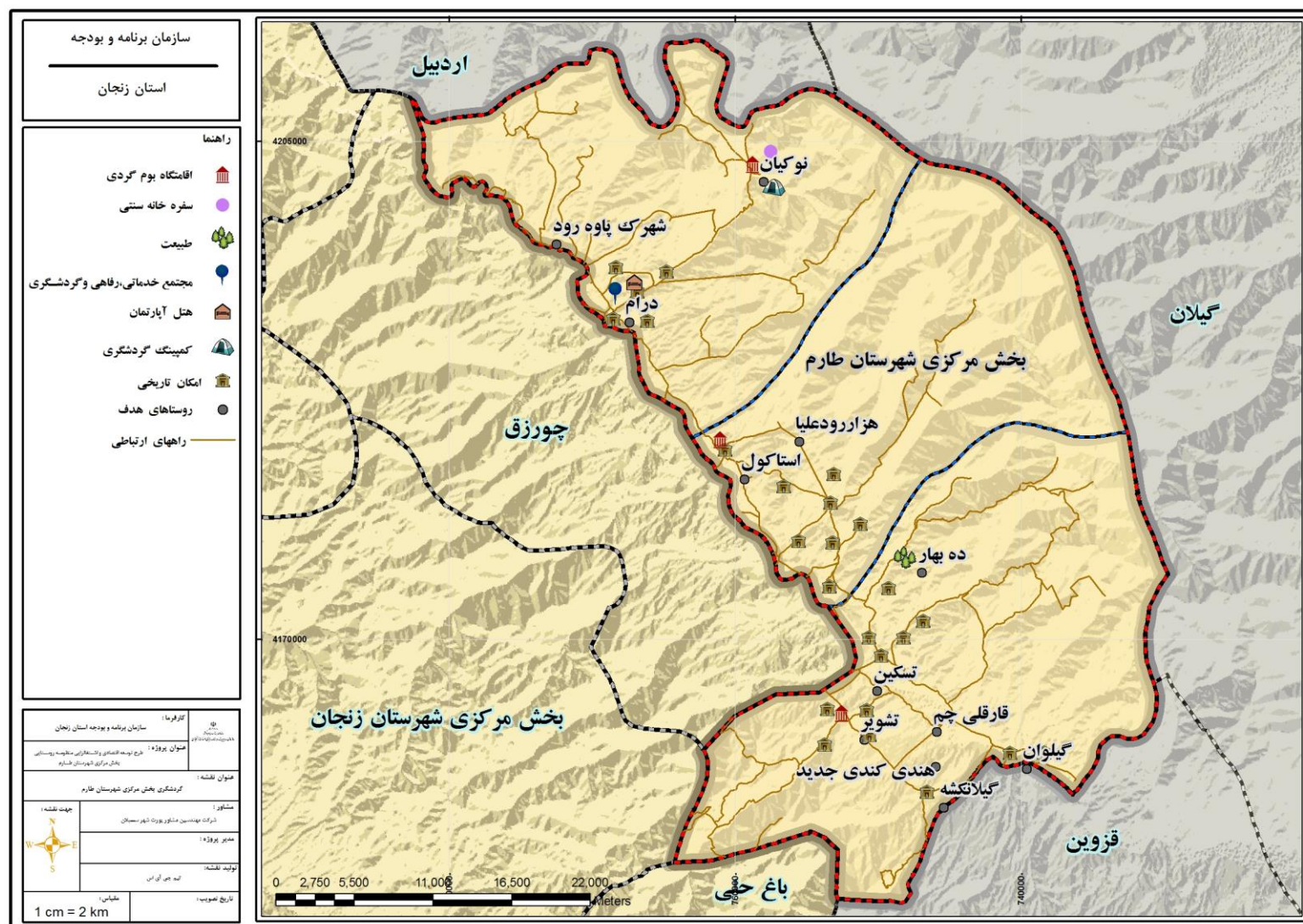
۵- همچنین یکی دیگر از مکان‌های گردشگری، امامزاده‌ها می‌باشند. در بخش مرکزی طارم ۷ امامزاده وجود دارد تعداد ۴ امامزاده متعلق به دهستان درام و ۳ امامزاده متعلق به دهستان گیلوان است که یکی از این امامزاده‌ها در یکی از روستاهای هدف طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی؛ امامزاده حیدر در روستای گیلوان، است.

تصویر ۴: امامزاده حیدر در گیلوان

۶-درختان کهنسال یکی دیگر جاذبه‌های بخش مرکزی شهرستان طارم است. از این درختان می‌توان به درختان کهنسال درخت ارس در روستای خرمنه‌سر و درخت کهنسال چنار در روستای زهترآباد اشاره نمود.

نقشه ۲۸: نحوه پخشایش جاذبه های گردشگری بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور ۱۳۹۷

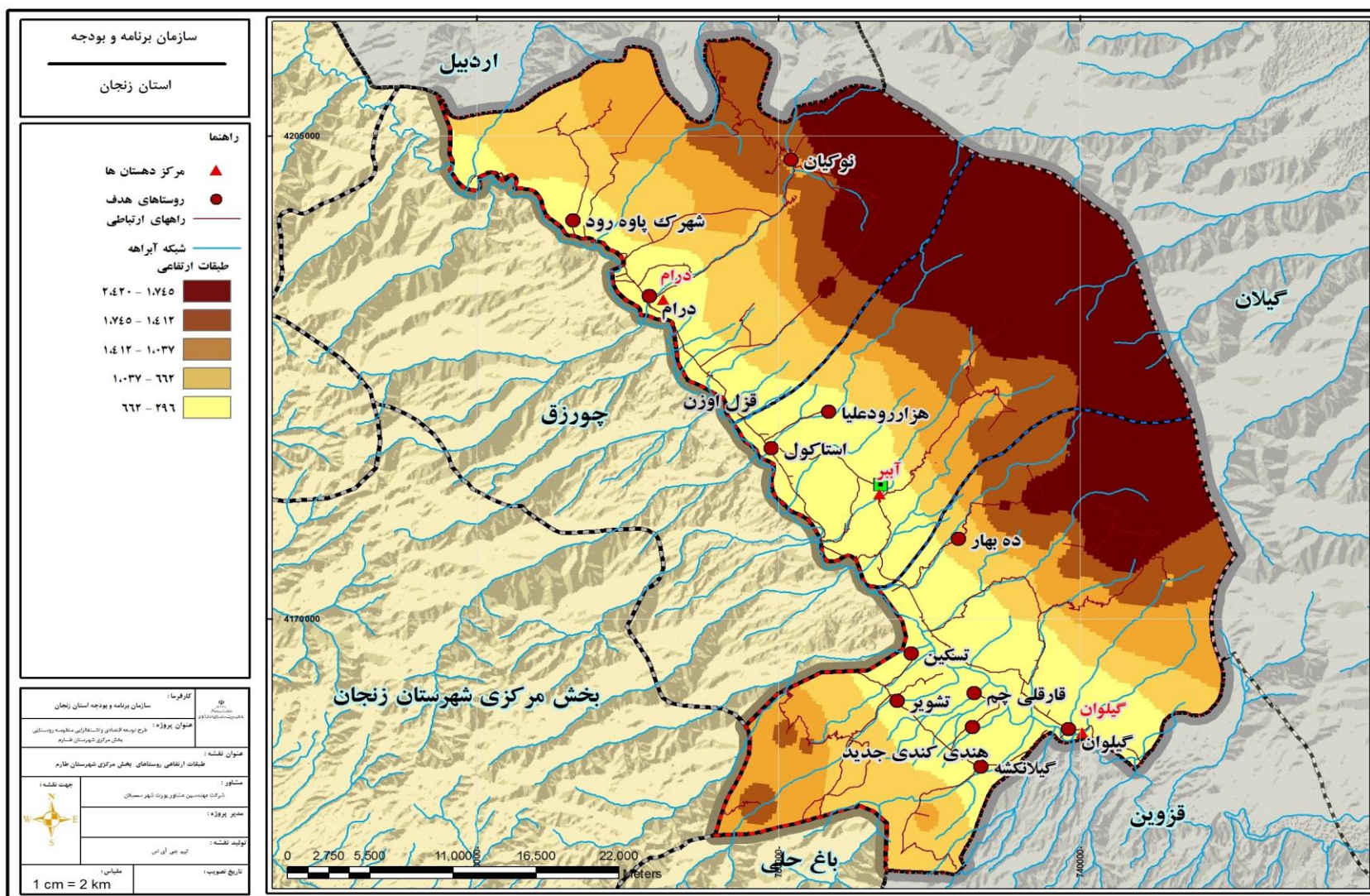
۲-۶- توصیف، تحلیل و تبیین فضایی و سلسله مراتب سکونتگاهی

۲-۶-۱- تراکم فضایی جمعیت

برای به دست آوردن ساختار فضایی بخش مرکزی شهرستان طارم، مؤلفه‌های تراکم سکونتگاهی، رودخانه، جاده، کاربری اراضی، جنس خاک و توپوگرافی روستاها مورد توجه قرار گرفته است. در بین این مؤلفه‌ها، عامل راه، توپوگرافی و رودخانه در پراکنش فضایی سکونتگاه‌های روستایی بیش از سایر مؤلفه‌ها تأثیرگذار است که در نقشه زیر نشان داده شده است.

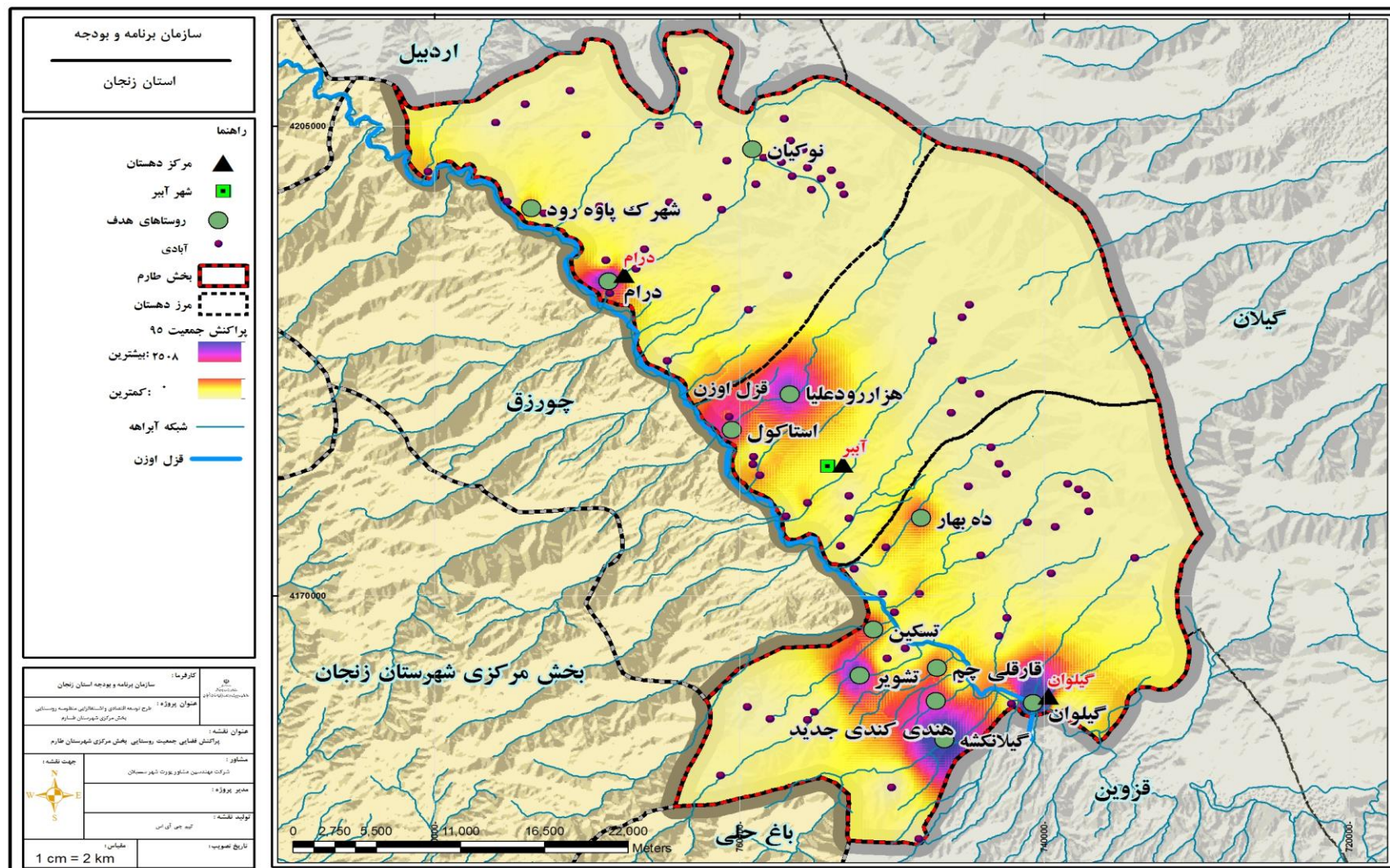
همانگونه که در نقشه ۲۹ مشاهده می‌شود عناصر اصلی تأثیرگذار در ساختار فضایی بخش مرکزی شهرستان طارم، رودخانه‌ها، راه‌های روستایی، توپوگرافی نشان داده شده است. روستاها اغلب به تبعیت از منابع آبی و ارتفاعات شکل گرفته است. این تأثیرات بر تمرکز جمعیت سکونتگاه‌های روستایی نیز نقش داشته چنانچه که در نقشه ۳۰ مشاهده می‌شود، اغلب روستاهای پرجمعیت در نزدیکی رودخانه قزل اوزن شکل گرفته است. دسترسی به منابع آب، یکی از مهمترین دلایل شکل‌گیری سکونتگاه‌های شهری و روستایی بوده است که در شکل‌گیری سکونتگاه‌های بخش مرکزی طارم، این عامل نقش مهمی دارد.

نقشه ۲۹: عوامل تاثیر گذار بر شکل‌گیری روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

مأخذ مشاور، ۱۳۹۷

نقشه ۳۰: پراکنش فضایی جمعیت روستایی بخش مرکزی شهرستان طارم

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

۲-۶- سطح‌بندی سکونتگاه‌های روستایی بخش مرکزی طارم

- سلسله مراتب سکونتگاه‌های بخش مرکزی شهرستان طارم براساس جمعیت

براساس آمار سال ۱۳۹۵ مرکز آمار کشور، ۵ روستای بخش مرکزی شهرستان طارم بالای ۱۰۰۰ نفر، ۸ روستا بین ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ نفر، ۱۰ روستا بین ۲۰۰ تا ۵۰۰ نفر، ۱۲ روستا بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ و ۲۳ روستا کمتر از ۱۰۰ نفر جمعیت دارند.

جدول ۶۱: سلسله مراتب سکونتگاه‌های روستایی بخش مرکزی شهرستان طارم براساس جمعیت ۱۳۹۵

ردیف	نام آبادی	وضعیت	جمعیت
۱	گیلوان	دارای سکنه	۲,۵۰۸
۲	گیلانکشه	دارای سکنه	۱,۷۹۴
۳	درام	دارای سکنه	۱,۷۰۱
۴	تشویر	دارای سکنه	۱,۲۴۹
۵	هزاررودعلیا	دارای سکنه	۱,۰۴۴
۱	استاکول	دارای سکنه	۸۷۱
۲	هندی کندی جدید	دارای سکنه	۷۷۲
۳	تسکین	دارای سکنه	۷۵۷
۴	ده بهار	دارای سکنه	۶۲۵
۵	قارقلی چم	دارای سکنه	۶۰۹
۶	هزاررودسفلی	دارای سکنه	۵۹۶
۷	شهرک پاوه رود	دارای سکنه	۵۵۸
۸	هارون ابادسفلی	دارای سکنه	۵۰۲
۱	خرم ابادکهریز	دارای سکنه	۴۳۲
۲	جزلاندشت	دارای سکنه	۴۲۶
۳	هارون ابادعلیا	دارای سکنه	۴۲۵
۴	زهترآباد	دارای سکنه	۴۱۸
۵	کلوچ	دارای سکنه	۳۸۶
۶	کوهکن علیا	دارای سکنه	۳۷۹
۷	مامالان	دارای سکنه	۳۵۹
۸	سیاهورود	دارای سکنه	۲۱۳
۹	هندی کندی قدیم	دارای سکنه	۲۰۶
۱۰	چمله	دارای سکنه	۲۰۱
۱	قانقلی سفلی	دارای سکنه	۱۹۷
۲	میر زا خانلو	دارای سکنه	۱۶۷
۳	قانقلی علیا	دارای سکنه	۱۶۳
۴	ته دره	دارای سکنه	۱۶۳

۵	پسار	دارای سکنه	۱۵۱
۶	کوهکن سفلی	دارای سکنه	۱۳۷
۷	انارستان	دارای سکنه	۱۳۱
۸	کلتان	دارای سکنه	۱۱۵
۹	صومعه بر	دارای سکنه	۱۱۴
۱۰	گاوخس	دارای سکنه	۱۰۸
۱۱	پیر چم قدیم	دارای سکنه	۱۰۶
۱۲	محمدابادخواجه بیگلو	دارای سکنه	۱۰۵
۱	زرده	دارای سکنه	۹۶
۲	عزیزآباد	دارای سکنه	۹۳
۳	سرخه سنگ	دارای سکنه	۸۵
۴	غلام چم	دارای سکنه	۷۹
۵	میدان مطهری	دارای سکنه	۷۷
۶	باکلور	دارای سکنه	۶۶
۷	گماندشت	دارای سکنه	۶۵
۸	نوکیان	دارای سکنه	۵۹
۹	وزنه سر	دارای سکنه	۵۲
۱۰	قشلاق پاورود	دارای سکنه	۴۹
۱۱	پرچینه	دارای سکنه	۴۵
۱۲	خساره	دارای سکنه	۴۰
۱۳	کرد اباد	دارای سکنه	۳۸
۱۴	بنارود	دارای سکنه	۳۸
۱۵	جیش آباد	دارای سکنه	۳۵
۱۶	بالاکوه	دارای سکنه	۳۰
۱۷	لپنه	دارای سکنه	۳۰
۱۸	قشلاق خساره	دارای سکنه	۲۷
۱۹	بندرگاه	دارای سکنه	۲۴
۲۰	قشلاق درگه دره	دارای سکنه	۱۰
۲۱	چرزه	دارای سکنه	۱۰
۲۲	قوهیجان	دارای سکنه	*
۲۳	وناب	دارای سکنه	*

- مدل برخورداری از خدمات

دسترسی به تاسیسات زیر بنایی، تسهیلات امکانات و خدمات مختلف زمینه ساز استقرار پایداری در سکونتگاه‌های روستایی است. خدمات موجود در روستاها به اشکال مختلف طبقه‌بندی می‌گردد. تقسیم

خدمات به خدمات بخش خصوصی، دولتی و مشارکتی یکی از این تقسیم‌بندی‌هاست. طبقه‌بندی خدمات به صورت نقطه‌ای و خدمات حوزه‌ای دیگر طبقه‌بندی مطرح در این حوزه است که با توجه به اهداف مطالعه حاضر از همین طبقه استفاده شده است.

خدمات نقطه‌ای عمدتاً پاسخگوی نیازهای روزمره روستاییان بوده و با توجه به طیف محدود جمعیتی که از این نوع خدمات استفاده می‌کنند، در شرایط مطلوب تنها می‌توانند به جمعیتی در سطح محلی و متمرکز در یک نقطه روستایی خدمات رسانی کنند.

خدمات حوزه‌ای، علاوه بر نیازهای ساکنین، نیازهای ساکنین روستاهای دیگر نقاط دو رو نزدیک را پوشش می‌دهند. خدمات حوزه‌ای به دو دسته؛ خدمات حوزه‌ای درجه اول، خدمات حوزه‌ای درجه دوم، تقسیم می‌شود. نوع درجه اول از آستانه‌های بالای جمعیتی برخوردار است و در نقاط روستایی پر جمعیت منطقه مستقر شده‌اند و از حوزه نفوذ بالایی برخوردارند. نوع درجه دوم، در مقایسه با خدمات درجه اول از آستانه‌های جمعیتی کمتری برخوردار است. جدول زیر خدمات طبقه‌بندی شده در هر یک از خدمات فوق را نشان می‌دهد.

جدول ۶۲: طبقه‌بندی خدمات در نقاط روستایی

سطح	نوع خدمات
یکم	راه آسفالت، شهرداری خودکفا، بخشداری، دفتر جهاد سازندگی، واحد ثبت احوال، نمایندگی آموزش و پرورش، مجتمع بهزیستی، بیمارستان، درمانگاه، مرکز بهداشتی، داروخانه، پزشک عمومی، دندانپزشک، درمانگاه دامپزشکی، داروخانه دامی، مدرسه راهنمایی شبانه روزی، دبیرستان شبانه روزی، مرکز پیش دانشگاهی، هنرستان، مرکز فنی-حرفه‌ای، مرکز کار و دانش، مجموعه فرهنگی-هنری، انجمن میراث فرهنگی، سالن ورزشی، مرکز خدمات کشاورزی، مرکز ترویج صنایع دستی و خانگی، تعمیرگاه ماشین الات کشاورزی، کارگاه حرفه آموزی، دفتر ترویج دامپروری، مرکز آموزش بهورزی، دفتر ترویج، پایانه مسافربری، پایانه باربری، مرکز تلفن، دفتر مخابرات، نمایندگی پست، بانک، عمده فروشی، مسافرخانه و پمپ بنزین
دوم	راه شوسه، دهداری، خانه بهداشت، بهداشتکار دهان و دندان، مامای روستایی، فاضلاب، گردآوری زباله، پست دامپزشکی، مدرسه راهنمایی، مسجد، زمین ورزش، تعمیرگاه پمپ آب، تعمیرگاه موتورسیکلت، شرکت تعاونی روستایی (شرکت تعاونی عشایری)، صندوق قرض الحسنه، فروشگاه مواد نفتی، دفتر توزیع کپسول، فروشگاه تعاونی، آسیاب، رستوران، آهنگری، نجاری و نانوایی
سوم	آب آشامیدنی بهداشتی، برق، راه جیب رو (خاکی)، شورای اسلامی، گرمابه، غسلخانه، دبستان، نهضت سوادآموزی، حسینیه، کتابخانه، صندوق پست، خرده فروشی، انبار، کارگاه قالببافی و قصابی

با استفاده از فرمول درصد میزان برخورداری، برخورداری هر یک از روستا از خدمات، مشخص می‌شود. فرمول درصد برخورداری عبارت است از:

$$۱۰۰ * (\text{مجموع تمام خدمات بخش} / \text{مجموع خدمات روستا}) = \text{درصد برخورداری روستا}$$

پس از محاسبه درصد برخورداری روستا، با استفاده از سطح‌بندی روستاهای کشور، بخش مرکزی طارم نیز طبق آن سطح‌بندی می‌شود. در این سطح‌بندی، ۵ سطح از روستاها مشخص شده که عبارت است از:

- سطح ۱: مکان‌های مرکزی روستایی: سکونتگاه‌های با برخورداری از حداقل ۸۰ درصد از انواع خدمات و حداقل حدود ۶۵ درصد از خدمات حوزه‌ای
- سطح ۲: روستاهای مرکزی: سکونتگاه‌های با برخورداری از حداقل ۵۵ درصد از انواع خدمات و حداقل حدود ۴۰ درصد از خدمات حوزه‌ای
- سطح ۳: روستاهای بزرگ: سکونتگاه‌های با برخورداری از حداقل ۴۰ درصد از انواع خدمات و حداقل حدود ۳۰ درصد از خدمات حوزه‌ای
- سطح ۴: روستاهای میانی: سکونتگاه‌های با برخورداری از حداقل ۲۰ درصد از خدمات روستایی
- سطح ۵: روستاهای کوچک: سکونتگاه‌های دارای خدمات بنیادین.
- جدول زیر درصد برخورداری سکونتگاه‌های بخش مرکزی طارم و سطوح برخورداری سکونتگاه‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۶۳: درصد برخورداری سکونتگاه‌های بخش مرکزی طارم

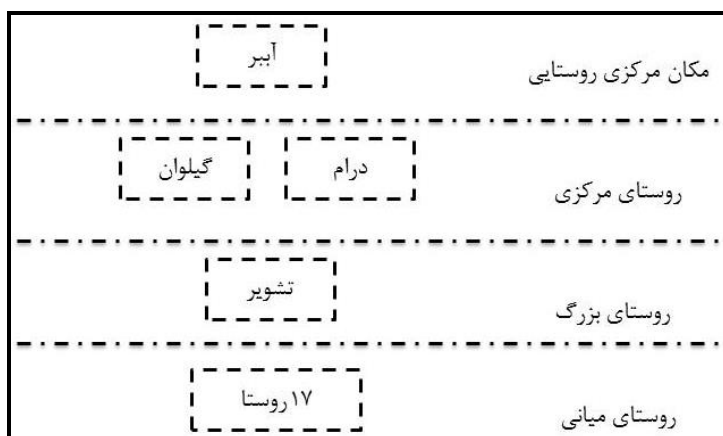
ردیف	سکونتگاه	تعداد خدمات	درصد برخورداری	سطح
سطح ۱				
۱	آبیر	۷۲	۸۸,۸۹	۱
سطح ۲				
۱	گیلوان	۵۳	۶۵,۴۳	۲
۲	درام	۵۲	۶۴,۲۰	۲
سطح ۳				
۱	تشویر	۳۵	۴۳,۲۱	۳
سطح ۴				
۱	هزار رود علیا	۳۰	۳۷,۰۴	۴
۲	مامالان	۳۰	۳۷,۰۴	۴
۳	گیلانکشه	۲۸	۳۴,۵۷	۴
۴	استاکول	۲۸	۳۴,۵۷	۴
۵	هندی کندی جدید	۲۸	۳۴,۵۷	۴
۶	قشلاق پاورود	۲۸	۳۴,۵۷	۴
۷	ده بهار	۲۵	۳۰,۸۶	۴
۸	شهرک پاهو رود	۲۵	۳۰,۸۶	۴
۹	هارون آباد علیا	۲۴	۲۹,۶۳	۴
۱۰	تسکین	۲۳	۲۸,۴۰	۴
۱۱	جزلاندشت	۲۲	۲۷,۱۶	۴
۱۲	خرم آباد کهریز	۲۱	۲۵,۹۳	۴
۱۳	زهترآباد	۲۱	۲۵,۹۳	۴
۱۴	قارقلی چم	۱۹	۲۳,۴۶	۴
۱۵	میر زا خانلو	۱۸	۲۲,۲۲	۴
۱۶	هزاررود سفلی	۱۷	۲۰,۹۹	۴
۱۷	کوهکن علیا	۱۷	۲۰,۹۹	۴
سطح ۵				
۱	قشلاق خساره	۱۵	۱۸,۵۲	۵
۲	وزنه سر	۱۴	۱۷,۲۸	۵
۳	گماندشت	۱۴	۱۷,۲۸	۵
۴	هارون آباد سفلی	۱۳	۱۶,۰۵	۵
۵	کلوچ	۱۲	۱۴,۸۱	۵
۶	عزیزآباد	۱۲	۱۴,۸۱	۵
۷	قانقلی علیا	۱۲	۱۴,۸۱	۵
۸	پسار	۱۲	۱۴,۸۱	۵

۵	۱۴,۸۱	۱۲	هندی کندی قدیم	۹
۵	۱۳,۵۸	۱۱	سیاه‌رود	۱۰
۵	۱۳,۵۸	۱۱	کوهکن سفلی	۱۱
۵	۱۲,۳۵	۱۰	قائقلی سفلی	۱۲
۵	۱۲,۳۵	۱۰	زرده	۱۳
۵	۱۱,۱۱	۹	چمله	۱۴
۵	۱۱,۱۱	۹	انارستان	۱۵
۵	۱۱,۱۱	۹	سرخه سنگ	۱۶
۵	۱۱,۱۱	۹	نوکیان	۱۷
۵	۹,۸۸	۸	پیر چم قدیم	۱۸
۵	۹,۸۸	۸	محمدآبادخواجه	۱۹
۵	۹,۸۸	۸	میدان مطهری	۲۰
۵	۹,۸۸	۸	ته دره	۲۱
۵	۹,۸۸	۸	خساره	۲۲
۵	۹,۸۸	۸	غلام چم	۲۳
۵	۸,۶۴	۷	صومعه بر	۲۴
۵	۸,۶۴	۷	کرد آباد	۲۵
۵	۸,۶۴	۷	کلتان	۲۶
۵	۶,۱۷	۵	چرزه	۲۷
۵	۶,۱۷	۵	لهنه	۲۸
۵	۶,۱۷	۵	بنارود	۲۹
۵	۶,۱۷	۵	گاوخس	۳۰
۵	۴,۹۴	۴	بالاکوه	۳۱
۵	۴,۹۴	۴	پرچینه	۳۲
۵	۳,۷۰	۳	ایستگاه تحقیقات	۳۳
۵	۲,۴۷	۲	بندرگاه	۳۴
۵	۲,۴۷	۲	چوقور	۳۵
۵	۲,۴۷	۲	چنار	۳۶

مأخذ: محاسبات مشاور

بر اساس جدول فوق، شهر آبر به عنوان مکان مرکزی در سطح یک قرار دارد و ۸۸ درصد نوع خدمات در این شهر متمرکز شده است. امکانات و خدماتی که در این سطح قرار دارند، دارای بیشترین عملکرد فضایی و خدمات با برد بالا می‌باشد که به سکونتگاه‌های دیگر نیز خدمات ارائه می‌دهد. پس از آن، دو سکونتگاه گیلوان و درام به عنوان روستای مرکزی در سطح دو قرار دارند. پس از آن روستای تشویر در سطح ۳ و به عنوان روستای بزرگ مطرح بوده و خدمات رسانی می‌کند. ۱۷ روستا در سطح ۴ و به عنوان روستاهای میانی قرار دارند. ۳۶ آبادی در سطح ۵ قرار دارند.

نمودار ۵: سطح بندی سکونتگاه‌های بخش مرکزی طارم

۲-۷- شناسایی جریان‌ات و پیوندهای بین سکونتگاه‌ها

از نظر پیتر هاگت سکونتگاه‌ها مانند شبکه به هم متصل هستند؛ زیرا جریان‌های فضایی بین روستاها و شهرها، یک نظام شبکه‌ای در ناحیه ایجاد می‌کند که حاصل کنش‌های متقابل سکونتگاهی است. شکل شبکه و الگوی جریان‌های فضایی بر اساس حرکت پول، کالا و افراد می‌باشد که بر پایه شش اصل حرکت، مجاری، گره‌ها، سلسله مراتب، سطوح و پراکنش قرار دارد. این عناصر، عوامل شکل‌گیری شبکه هستند که در شکل‌دهی به جریان‌های فضایی در ناحیه نقش بارزی دارند و سبب تفاوت‌های فضایی با توجه به ویژگی‌ها و نوع شبکه‌های سکونتگاهی می‌شوند. بر این مبنا اهم جریان‌های فضایی بخش مرکزی طارم به شرح زیر می‌باشد.

۲-۷-۱- جریان افراد

جریان افراد در بخش مرکزی شهرستان طارم به جریان درون بخش و جریان بیرون از بخش تقسیم می‌شود. مراجعات روزانه در داخل بخش مرکزی شهرستان طارم توسط ۲۷۰ دستگاه سواری صورت می‌گیرد. اکثر مراجعات به شهر آبر و برخی مراجعات به مراکز دهستان صورت می‌گیرد. ماشینهای سواری به صورت روزانه مراجعه کنندگان روستایی را به شهر آبر رسانده و بعد از اتمام امور به روستاهای خود برمی‌گردانند. بدیهی است که با توجه به سلسله مراتب سیاسی و قرارگیری نهادها و ادارات در شهر آبر این شهر بالاترین میزان مراجعات روزانه روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم را به سمت خود جذب می‌کند. همچنین سلسله مراتب سیاسی به آبر امکان داده است تا با تمرکز و انباشت سرمایه به بزرگترین بازار خرید روزانه و هفتگی بخش تبدیل شود و تمام این موارد باعث شده است تا مراجعه و جریان روزانه افراد ساکن در منطقه به شهر آبر به صورت تثبیت شده در آید.

جدول ۶۴: وسایل نقلیه موجود برای جریان افراد در روستاهای هدف

ردیف	نام روستا	تعداد وسایل نقلیه شخصی
۱	تشویر	اکثراً سواری دارند
۲	گیلوان	۵۰۰ سواری - ۲۰ مینی بوس
۳	قارقلی چم	۱۰۰ سواری
۴	هندی کندی جدید	۵۰ سواری

۵	ده بهار	۳۵ سواری
۶	تسکین	۵۰ سواری - ۱ مینی بوس
۷	گیلانکشه	۱۰۰ سواری
۸	درام	۴۰۰ سواری - ۱۰۰ نیسان - ۶ اتوبوس
۹	قشلاق پاوه رود	۳ سواری - ۱ مینی بوس - ۱ اتوبوس
۱۰	نوکیان	۰
۱۱	استاکول	۴۰۰ سواری - ۱۰۰ نیسان
۱۲	هزار رود علیا	۳۰۰ سواری - ۱ مینی بوس

بخشی از جریان افراد مربوط به جمعیت شناور (جمعیت جابه جایی برای کار یا تحصیل) است که ساکنان به شهر آبر یا روستاهای داخل بخش مرکزی طارم در رفت و آمد هستند. طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، تعداد ۹۱۷۸ نفر به شهر آبر و ۹۳۰ نفر به روستاهای درون بخش مرکزی شهرستان طارم رفت و آمد دارند. این اعداد نشان دهنده مراجعه زیاد مردم برای امور اشتغال یا تحصیل به شهر مرکزی شهرستان طارم است. جدول زیر جمعیت شناور کار یا تحصیل در داخل بخش مرکزی طارم را نشان می‌دهد.

جدول ۶۵: جمعیت شناور بخش مرکزی شهرستان طارم در داخل بخش مرکزی طارم

شهرستان	بخش	دهستان	آبادی	محل کار یا تحصیل - شهر آبر	محل کار یا تحصیل - آبادی دیگر
طارم	مرکزی	آبر	هزاررودعلیا	۴۰۷	۶۹
طارم	مرکزی	آبر	استاکول	۳۸۶	۱۵
طارم	مرکزی	درام	پاورود	۴۴۴	۱۲
طارم	مرکزی	درام	درام	۸۲۰	۱۲
طارم	مرکزی	درام	نوکیان	۲۸	۱۲
طارم	مرکزی	گیلوان	ده بهار	۲۶۶	۷
طارم	مرکزی	گیلوان	گیلوان	۱,۲۲۱	۷
طارم	مرکزی	گیلوان	هندی کندی	۴۹۱	۷۸
طارم	مرکزی	گیلوان	گیلانکشه	۷۹۲	۴۰
طارم	مرکزی	گیلوان	تسکین	۴۰۶	۲۵
طارم	مرکزی	گیلوان	قارقلی چم	۳۸۷	۴۹
طارم	مرکزی	گیلوان	تشویر	۵۴۸	۵۲

منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰

جریان افراد از یک طرف به لحاظ سیاسی وابسته به استان زنجان است و از طرف دیگر فاصله نزدیک جغرافیایی، مشابهت های اقتصادی و همچنین قدرت اقتصادی برتر استان گیلان و شهر رشت به لحاظ تاریخی باعث شده است جریان روزانه افراد به شهر رشت همپای شهر زنجان گسترش پیدا کند.

دو آژانس مسافری مستقر در شهر آبر، روزانه حدود ۱۲ سفر به زنجان و ۱۱ سفر به شهر رشت را انجام می‌دهد. علاوه بر این در حال حاضر در بخش مرکزی یک پایانه حمل و نقل مسافری در روستای درام فعال می باشد که روزانه دو اتوبوس مسافری بعد از عبور و سوار کردن مسافران شهر و دهستان آبر در سه راه کوهکن و گیلوان از طریق منجیل به تهران حرکت می کنند. جریان افراد به بیرون از بخش مرکزی طارم در نقشه زیر نشان داده شده است.

طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، ۹۸۷ نفر از جریان افراد به بیرون از بخش مرکزی طارم مربوط به جمعیت شناور است که برای کار یا تحصیل به شهر دیگری غیر از آبر در رفت و آمد هستند. جدول زیر جمعیت شناور برای کار یا تحصیل در بیرون از بخش مرکزی طارم را نشان می‌دهد.

جدول ۶۶: جمعیت شناور روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم به بیرون از بخش مرکزی طارم

شهرستان	بخش	دهستان	آبادی	محل کار یا تحصیل - شهردیگر
طارم	مرکزی	آبر	هزاررودعلیا	۱۲۱
طارم	مرکزی	آبر	استاکول	۸۲
طارم	مرکزی	درام	پاورود	۱
طارم	مرکزی	درام	درام	۹۹
طارم	مرکزی	درام	نوکیان	۰
طارم	مرکزی	گیلوان	ده بهار	۷۴
طارم	مرکزی	گیلوان	گیلوان	۱۴
طارم	مرکزی	گیلوان	هندی کندي	۵
طارم	مرکزی	گیلوان	گیلانکشه	۳
طارم	مرکزی	گیلوان	تسکین	۱۱
طارم	مرکزی	گیلوان	قارقلی چم	۰
طارم	مرکزی	گیلوان	تشویر	۴۱

منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰

در بررسی جریان افراد، نیاز به اطلاعات ریز حمل و نقل است که به طور دقیق میزان مراجعه افراد به روستاهای مختلف و تعداد مراجعات را نشان دهد. قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت سوخت در تاریخ ۱۳۸۶، ۹، ۱۸ در جلسه علنی مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. بر اساس این مصوبه، حمل نقل عمومی مسافری روستایی در داخل محدوده جغرافیایی که حسب مورد توسط وزارت کشور و وزارت راه و شهرسازی تعیین می‌گردد، انجام

^۸ پرسشنامه فرمانداری شهرستان طارم

می‌شود. پس از آن هیأت وزیران به پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی و به استناد ماده «۲۳۲» قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران- مصوب ۱۳۸۹- و اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آئین‌نامه ساماندهی حمل و نقل عمومی روستایی را در تاریخ ۱۳۹۳، ۲، ۱۰ تصویب و برای اجرا به وزارت راه و شهرسازی و وزارت کشور ابلاغ نمود. بر اساس این مصوبه، حمل و نقل عمومی مسافربری روستایی در داخل محدوده جغرافیایی که حسب مورد توسط وزارت کشور (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور) و وزارت راه و شهرسازی (سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای) تعیین شد.

مطابق با مصوبات فوق، در خصوص ساماندهی و فعال سازی شبکه حمل و نقل روستایی، مسیرهای روستایی هر استان به تصویب رسید که برای مسیرهای روستایی استان زنجان نیز مسیرهایی تعیین گردید. جدول زیر مسیرهای روستایی مشخص شده بخش مرکزی طارم را نشان می‌دهد.

جدول ۶۷: فهرست مسیرهای روستایی مصوب استان زنجان در بخش مرکزی طارم

نام شهرستان	نام بخش	نام دهستان	مبدأ	مقصد
طارم	چورزق	مرکزی	اندر	زنجان
طارم	چورزق	دستجرده	دستجرده	زنجان
طارم	مرکزی	درام	درام	زنجان
طارم	مرکزی	گیلوان	گیلوان	زنجان

مأخذ: مرکز توسعه روستایی و مناطق محروم، ۱۳۹۳

۲-۷-۲- جریان محصول (تولید)

جریان محصولات کشاورزی بخش مرکزی طارم نیز در دو سطح درون و بیرون از بخش مرکزی طارم مورد مطالعه قرار می‌گیرد. جریان محصولات کشاورزی تولید شده در داخل بخش از طریق بازار محصولات کشاورزی در سه راهی کوهکن، دستجرده و همچنین بازار شهر آبر و روستاهای درام و گیلوان صورت می‌گیرد. کشاورزان میزان مصرف خود را از محصولات تولید شده برداشته و مازاد بر نیاز خود را به بازار عرضه می‌کنند. به لحاظ جغرافیایی مشتریان در وهله اول ساکنین روستا هستند که آن محصول خاص را تولید نمی‌کنند. در مرحله دوم محصول برای ساکنین روستاهای اطراف عرضه می‌شود. بقیه محصول در بازارهای داخل و خارج بخش به مشتریانی که از نقاط مختلف استان و کشور مراجعه می‌کنند، عرضه می‌شود. بر همین اساس اهالی بخش مرکزی شهرستان طارم به لحاظ جغرافیایی نخستین حلقه مصرف کنند محصولات تولید شده کشاورزی هستند. شهر زنجان به عنوان مرکز استان زنجان و شهر رشت و سایر شهرهای استان گیلان به واسطه همسایگی جغرافیایی و ارتباط تاریخی مهمترین مناطق جغرافیایی واقع در حلقه دوم جغرافیایی هستند. استانهای آذربایجان شرقی، همدان، کردستان، قزوین، البرز و تهران در حلقه سوم ارتباطات اقتصادی با بخش مرکزی طارم هستند. استانهای دیگر در حلقه چهارم جریان محصولات تولید شده قرار می‌گیرند.

همچنین علاوه بر مصرف خوراکی محصولات کشاورزی تولید شده، میزانی از محصولات تولید شده توسط کارخانجات واقع در بخش مرکزی طارم خریداری می‌شود. به عنوان مثال کارخانه رب واقع در بخش مرکزی شهرستان طارم ۲۰ درصد از کل تولید گوجه را خریداری کرده و در طول ۳ ماه فعالیت خود تبدیل به رب می‌کند.

تولیدات خاص جغرافیایی در داخل بخش مرکزی باعث شکل‌گیری جریان محصول در داخل روستاهای بخش می‌شود. مکان جغرافیایی تولید برنج بیشتر در دهستان درام کشت می‌شود، در حالیکه تولید گوجه بیشتر در دهستان گیلوان صورت می‌گیرد.

جدول ۶۸: نحوه جریان محصولات تولید شده در داخل بخش مرکزی طارم

دهستان آببر	تبدیل محصولات خام به فرآوری شده و سپس فروش در داخل روستا به دلان	۲۰ درصد
	فروش محصولات در خارج از روستا (دستجرده و سه راه کوهکن) به دلان	۷۰ درصد
	فروش محصولات توسط تولید کنندگان (اشخاص) با وسایل نقلیه خود	۱۰ درصد
دهستان درام	تبدیل محصولات خام به فرآوری شده و سپس فروش در داخل روستا به دلان	۱۵ درصد
	فروش محصولات در خارج از روستا (دستجرده و سه راه کوهکن) به دلان	۶۵ درصد
	فروش محصولات به طور مستقیم به اشخاص و دلان در داخل روستا	۲۰
دهستان گیلوان	تبدیل محصولات خام به فرآوری شده و سپس فروش در داخل روستا به دلان	۱۰ درصد
	فروش محصولات در خارج از روستا (دستجرده و سه راه کوهکن) به دلان	۶۰ درصد
	فروش محصولات به طور مستقیم به اشخاص و دلان در داخل روستا	۳۰ درصد

مأخذ: مسئولین محلی

جدول ۶۹: اطلاعات کشاورزی بخش مرکزی طارم

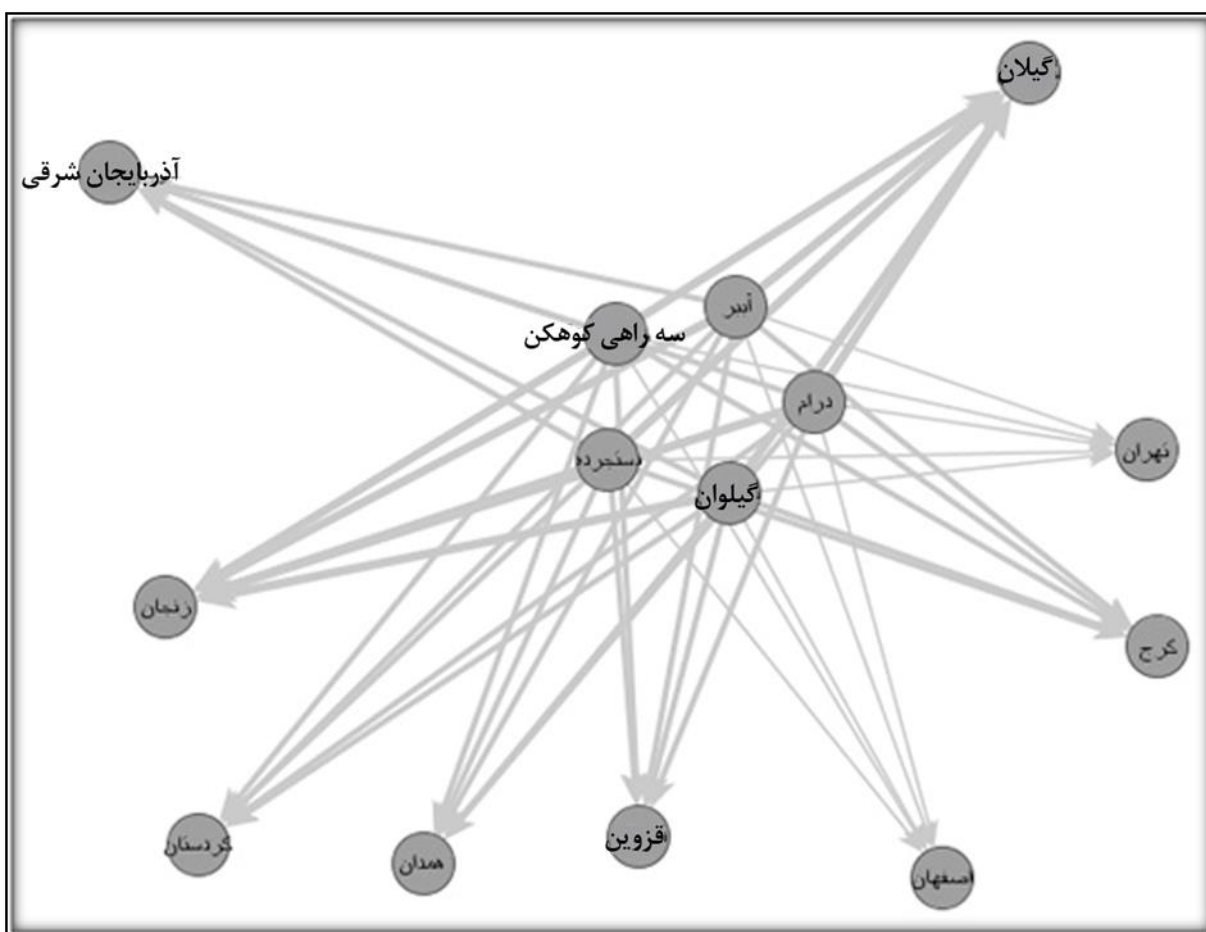
ردیف	نام روستا	محصولات کشاورزی	محل فروش محصول
۱	استاکول	زیتون، سیر، صیفی جات، گوجه فرنگی، انار، برنج، باقالا، سیب زمینی	دستجرده
۲	هزار رود علیا	زیتون، سیر، صیفی جات، گوجه فرنگی، انار، برنج، باقالا، سیب زمینی، پیاز، گردو، فندق، انجیر، پسته، پرتقال	دستجرده
۳	نوکیان	فندق، گردو، گوجه، سیب زمینی (مصارف شخصی)	درام، دستجرده
۴	شهرک پاه رود	پیاز، گوجه، گندم، جو، سیر، طالبی، خربزه، زیتون، انار، انجیر، سیب	درام، دستجرده
۵	درام	برنج، حبوبات، باقالا، طالبی، گوجه، سیب زمینی، سیر، زیتون	درام، دستجرده
۶	قارقلی چم	سیر، کرفس، سیب زمینی، گوجه، خربزه، زیتون، انار، هلو	گیلوان، دستجرده
۷	هندی کندی جدید	کرفس، سیر، گوجه، طالبی، برنج، زیتون، انار	دستجرده
۸	ده بهار	زیتون، گردو	سه راهی کوهکن
۹	تسکین	پیاز، گوجه، زیتون، انار، سیب زمینی، انار و انجیر	گیلوان، دستجرده
۱۰	گیلانکشه	زیتون، انار، هلو، انجیر	دستجرده
۱۱	تشویر	گوجه، پیاز، سیب زمینی، زیتون، انار	دستجرده
۱۲	گیلوان	پیاز، زیتون، انار	گیلوان

مأخذ: مسئولین محلی، ۱۳۹۷

عمده محصولات کشاورزی تولید شده در بخش مرکزی طارم در بازار روستای دستجرده عرضه می‌شود. همچنین این محصولات به استانهای مختلف کشور صادر می‌شود. گوجه های تولید شده با توجه به نوع آن به استانهای متفاوتی صادر می‌شود. گوجه های کبابی بیشتر به استان‌های آذربایجان شرقی و کردستان صادر می‌شود در حالیکه گوجه های آبدار به استان های تهران و البرز صادر می شود که بیشتر برای تولید رب و مصرف خانگی استفاده می شود. سیر برداشت شده در سطح بخش در شهرهای استانهای گیلان و مازندران و همچنین در استان همدان خشک شده و بعد از فرآوری به بازار عرضه می شود. ۶۰ درصد از زیتون برداشت شده عموماً توسط بنک دارانی از رشت، اصفهان، تهران و کرج خریداری شده و بعد از فرآوری به بازار عرضه می شود.

نشاء مورد نیاز برای کشت گوجه فرنگی از شهرهای قزوین و ورامین تامین می شود، همچنین بذر سیب زمینی از زنجان تامین می شود که در جدول زیر آورده شده است.

تصویر ۵: جریانات محصولات کشاورزی به بیرون از بخش مرکزی طارم

جدول ۷۰: جریان محصولات کشاورزی به بیرون از بخش مرکزی طارم

ردیف	نام محصول	مقصد
۱	زیتون	گیلان، البرز، اصفهان
۲	گوجه فرنگی	آذربایجان شرقی، البرز، کردستان
۳	سیر	گیلان، مازندران، همدان

مأخذ: مسئولین محلی، ۱۳۹۷

۲-۸- توصیف، تحلیل و تبیین قوانین و مقررات محدودیت ساز و محدودیت نهادی در توسعه

اقتصادی و اشتغال‌زایی روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم

قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی:

قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی که در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۸ به تأیید شورای نگهبان رسیده است، برای طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی الزاماتی را به همراه دارد. این قانون شامل ۷ ماده و پنج تبصره است.

در ماده یک این قانون آمده است که به منظور تحقق اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به صندوق توسعه ملی اجازه داده می‌شود تا با هدف ارتقای تولید و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با تصویب هیأت امنای صندوق، معادل ریالی یک میلیارد و پانصد میلیون (۱۵۰۰۰۰۰۰۰) دلار از منابع صندوق را به صورت قرض الحسنه نزد بانک‌های کشاورزی، پست بانک و توسعه تعاون و صندوق کارآفرینی امید و صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی سپرده‌گذاری کند تا این منابع صرف اعطای تسهیلات به اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی برای ایجاد اشتغال در روستاها و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت با اولویت روستاها و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت واقع در تبصره ۲ از ماده ۱ قانون فوق آمده که توزیع تسهیلات موضوع این قانون بین استان‌ها بر اساس شاخص ترکیبی جمعیت روستایی، نرخ بیکاری و عکس درآمد سرانه استان می‌باشد.

در ماده ۴ ذکر شده که تسهیلات موضوع این قانون به طرح‌های غیردولتی در حوزه کشاورزی، منابع طبیعی، معادن کوچک، فناوری اطلاعات، گردشگری، صنایع دستی، کلیه فعالیت‌های مربوط به فرش دستباف و خدمات در مناطق روستایی و عشایری و همچنین برای تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت اختصاص می‌یابد.

در ماده ۵ این قانون آمده است که در درون هر استان به نسبت ۵۰ درصد بر اساس شاخص سهم بیکاران روستایی، جمعیت عشایری، مناطق مرزی و مناطق محروم به صورت استانی توزیع می‌گردد.

در ماده ۶ این قانون، سازمان برنامه و بودجه کشور موظف شده تا بر نحوه اعطای تسهیلات و اشتغال ایجاد شده نظارت کند.

آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی:

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۶/۸/۱۷ با استناد به ماده ۷ قانون فوق، با پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه و با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور آیین‌نامه اجرایی قانون یاد شده را به تصویب رسانده است که این آیین‌نامه اجرایی نیز یکی دیگر از مصوباتی است که برای طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی محدودیت‌های قانونی و نهادی را به همراه دارد:

در ماده ۱ این آیین نامه اجرایی برخی از اصطلاحات در معانی مشروح به کار رفته است :

سازمان: سازمان برنامه و بودجه،

صندوق: صندوق توسعه ملی

وزارت: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی،

معاونت: معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور،

سازمان استانی: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان، بخش غیر دولتی: کلیه اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی خصوصی و تعاونی

کارگروه ملی: کارگروه تخصصی مدیریت و راهبری توسعه اشتغال پایدار

کارگروه: کارگروه اشتغال استان با مسئولیت استاندار و با حضور مدیر کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی(دبیر)، رئیس سازمان برنامه و بودجه استان، مدیر کل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری، مدیر کل صنعت، معدن و تجارت استان، مدیر کل جهاد کشاورزی استان، مدیر کل امور اقتصادی و دارایی استان، مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان و مدیر کل دفتر امور زنان و خانواده استانداری

مؤسسه عامل: بانک های کشاورزی، پست بانک، توسعه تعاون، صندوق های کارآفرینی امید و حمایت از توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی

دستگاه بخشی: وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان امور عشایر ایران و معاونت علمی و فناوری رییس جمهور. در ماده ۲، دامنه شمول این آیین نامه اجرایی شامل فعالیت های اقتصادی بخش غیردولتی با اولویت رسته های اقتصادی پر اشتغال در مناطق هدف اجرای طرح، اعم از ایجاد، تکمیلی و توسعه موارد زیر است:

- کشاورزی شامل زراعت، دام و طیور، باغداری، شیلات، گلخانه، گیاهان دارویی، خدمات تجاری، خدمات فنی و مهندسی بخش کشاورزی، خدمات ماشینی کردن(مکانیزاسیون) کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی و منابع طبیعی شامل جنگل کاری، پرورش نهال و ...

معادن کوچک شامل کلیه معادن به جز معادن بزرگی که در جدول موضوع بند (ب) ماده ۲ آیین نامه اجرایی

تشخیص، انطباق و طبقه بندی فعالیت ها و بنگاه های اقتصادی با هر یک از سه گروه اقتصادی مطرح در ماده ۲

قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی

- ایران و اجرای سیاست های اصل چهل و چهارم قانون اساسی موضوع تصویب نامه شماره ۴۳۱۸۱/ت/۱۱۵۳۲۰ ک مورخ ۱۳۸۸/۶/۷ مشخص شده‌اند.

- فعالیت های خدماتی شامل خدمات ارتباطات و فناوری اطلاعات، اصناف، آموزش، گردشگری، ورزشی، فرهنگی و هنری، حمل و نقل، انبارداری، بیمه‌ای، بهداشتی و درمانی، بازیافت و انرژی های تجدیدپذیر و غیره.

- صنایع دستی و فعالیت های فرش دستباف و کلیه فعالیت های مربوط به آن و سایر صنایع دستی.

- تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت.

در ماده ۴ این آیین نامه اجرایی سهم بخش های هدف که در فوق آمده به شرح جدول زیر تعیین می شود:

جدول ۷۱: سهم بخش های هدف براساس ماده ۴ آیین نامه اجرایی

ردیف	مصادیق ماده ۲ این آیین نامه	بخش هدف	سهم هر بخش از کل منابع (درصد)
۱	موضوع بند (الف)	کشاورزی و منابع طبیعی	۴۵
۲	موضوع بند (ب)	صنایع و معادن کوچک	۱۰
۳	موضوع بند (پ)	فعالیت های خدماتی و فناوری اطلاعات	۱۵
۴		گردشگری	۱۰
۵	موضوع بند (ت)	صنایع دستی و فعالیت های فرش دستباف	۱۰
۶	موضوع بند (ث)	سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر	۱۰

منبع: آئین نامه اجرایی، ۱۳۹۶

دستورالعمل آیین نامه اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی:

دستورالعمل آیین نامه اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی در ۱۳۹۶/۸/۲۳ به تصویب کمیسیون تخصصی شورای عالی اشتغال (کارگروه ملی تخصصی مدیریت و راهبری توسعه اشتغال پایدار ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی) رسیده است. در تبصره ماده ۲ این دستورالعمل آمده که کارگروه مکلف است سهم تسهیلات شهرستان بر اساس دو شاخص جمعیت روستایی، عشایری، مناطق مرزی و محروم و سهم بیکاران هر شهرستان (نتایج سرشماری نفوس و مسکن ۹۵) اقدام نماید.

در ماده ۹ دستورالعمل، نرخ سود تسهیلات موضوع این دستورالعمل به شرح زیر آمده است:

- با نرخ ۱۰ درصدی برای سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای با جمعیت زیر ده هزار نفر قابل اعطا می باشد
- برای سایر طرح ها، تسهیلات موصوف با نرخ ۴ درصد به مناطق روستایی مرزی و عشایری مرزی و ۶ درصد به روستاهای غیر مرزی و عشایری غیرمرزی به متقاضی پرداخت می شود.
- در ماده ۱۰ این دستورالعمل وثایق و تضامین قابل اخذ از متقاضی عبارت است از:
  - سند منازل مسکونی روستایی؛
  - سند زمین کشاورزی؛
  - سند واحدهای دامپروری و تجاری در روستاها و نواحی صنعتی؛
  - سفته؛
  - ضمانت نامه های بانک ها، صندوق ها و یا بیمه ها؛

- اسناد مالکیت محل اجرای طرح؛
  - اسناد ماشین آلات طرح؛
  - سایر وثایق قابل ارائه به موسسه عامل (در صورتی که وثایق فوق، پوشش وثایق طرح را ندهد).
- در بند ۱ از ماده ۱۳، تسهیلات اعطایی به طرح های سرمایه گذاری مناطق هدف مطابق به شرح جدول زیر آمده است:
- جدول ۷۲: سهم تسهیلات اعطایی به طرح های سرمایه گذاری مناطق هدف براساس ماده ۱۳ دستورالعمل آیین نامه اجرایی

ردیف	نوع اشتغال	سهم تسهیلات (درصد)	میزان وام (میلیون ریال)
۱	خویش فرمایی	۱۰	۱۰۰ تا ۲۰۰
۲	کارفرمایی	۱۵	۲۰۰ تا ۱۰۰۰
۳		۵۵	۱۰۰۰ تا ۲۵۰۰۰
۴		۲۰	۲۵۰۰۰ تا ۱۵۰۰۰۰

منبع: دستور العمل آیین نامه اجرایی، ۱۳۹۶

در تبصره ۱ از بند ۱ ماده ۱۳ دستورالعمل آمده: پرداخت تسهیلات به طرح های سرمایه گذاری بالای ۲۵ میلیارد ریال پس از بررسی کارگروه اشتغال استان (کمیته فنی) با تایید کارگروه ملی امکان پذیر می باشد.

در تبصره ۲ از بند ۱ ماده ۱۳ دستورالعمل آمده: در صورت تفویض مسؤولیت کارگروه به کمیته فنی شهرستان، طرح های سرمایه گذاری با درخواست تسهیلات بیش از ۲,۵ میلیارد ریال پس از بررسی اولیه توسط کمیته فنی شهرستان جهت تصویب نهایی به کمیته فنی استان ارسال می شود. در نمودار زیر خلاصه فرایند اعطای تسهیلات آورده شده است.

نمودار ۶: فرایند اعطای تسهیلات طبق دستورالعمل

۹-۲- قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی-انسانی، زیرساختی و فضایی در توسعه اقتصادی و

اشتغال‌زایی روستاهای بخش مرکزی شهرستان طارم

قابلیت‌ها و تنگناهای بخش مرکزی شهرستان طارم در چهار دسته فرصت‌ها و محدودیت‌های محیطی - بوم

شناختی، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و زیرساختی طبقه‌بندی شده که عبارت است از:

جدول شماره ۷۳: فرصت‌ها و محدودیت‌های محیطی - بوم شناختی

فرصت‌ها و محدودیت‌های محیطی - بوم شناختی	
فرصت‌ها	رودخانه پرآب قزل اوزن به صورت خط شمالی-جنوبی و آبراهه‌های آن در کل بخش مرکزی طارم عبور می‌کند و منجر به منابع آب کافی برای بخش مرکزی شهرستان طارم شده است. لذا منابع آب غنی برای زراعت و باغداری یکی از ویژگی‌های این منطقه است. بیشتر اراضی روستاهای هدف در ارتفاعات ۳۰۰ تا ۶۹۰ متر و در اراضی ناهموار قرار دارد و تنها روستای نوکیان در ارتفاع بیش از ۱۴۰۰ متر واقع شده است. از اینرو اکثر روستاهای هدف برای گردشگری دارای چشم‌انداز زیبایی هستند. کیفیت منابع آب سطحی شهرستان در رودخانه‌های فرعی عموماً خوب بوده و برای مصرف آشامیدن، کشاورزی و صنایع مناسب می‌باشد. ۸۲ درصد اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم را مرتع تشکیل می‌دهد و ۸ درصد از اراضی بخش تحت پوشش جنگل می‌باشد. در منطقه طارم حدود ۹۳۶۸۰۰۰۸۴،۲ متر مربع محدوده شکار ممنوع است که بیشتر این پهنه‌ها در بخش‌های شمال شرقی، شرقی، جنوب شرقی و مرکزی بخش مرکزی طارم قرار گرفته است. به منظور حفظ و حراست از عرصه‌های ملی و طبیعی، از طرف اداره منابع طبیعی، در شهر آبر پاسگاه حفاظتی ایجاد شده است. گونه اصلی جنگلهای بخش مرکزی طارم را درخت ارس و ولیک تشکیل داده است. این جنگلهای برای استحصال چوب غیر قابل بهره‌برداری بوده و تنها بایستی برای حفظ اکوسیستم طبیعی حفاظت و نگهداری شده و در حد امکان مورد توسعه قرار گیرند. انواع رستنی‌ها از قبیل شیرین بیان، تلخ بیان، بو مادران، گل‌گاو زبان، گل بنفشه، کاسنی، کنگر، ریواس، گشنیز، گزنه، سیر کوهی، گل ختمی، خاک شیر، قدومه، بابونه، فارچ، کاکوتی، دنبان و پر سیاوشان که به مصرف خوراکی، صنعتی، دارویی می‌رسد و انواع سبزیجات خودرو خوراکی که در فصل بهار یک وعده‌ی غذایی به حساب می‌آید به نام محلی تره پته که در بین خانواده‌ها طرفداران بسیاری دارد نیز می‌باشد. بنابراین تنوع گیاهی بالا یکی از توان‌های این منطقه به حساب می‌آید. انواع پرندگان مهاجر آبی و کنارآبی نظیر پلیکان، قو و غازها، انواع اردکها و غواصها و محل زاد آوری باکلان کوچک، قرقاول و دراج و ، لک لک، غازها، انواع حواصیل، گیلانشاه، سلیم‌ها، صدف خور، چوب‌پا، غاز پیشانی سفید کوچک، دراج قرقاول، جمله قو، پلیکان و کشیم‌ها در بخش مرکزی شهرستان طارم وجود دارند. معادن شن و ماسه، خاک رس، نمک و مس در این شهرستان وجود دارد و اغلب معادن موجود در بخش مرکزی طارم شامل شن و ماسه و نمک است که در نزدیک یا در روستاهای گیلوان، درام و پاه رود قرار دارند. وجود خاک آبرفتی کافی در حدود ۴۰ درصد از محدوده، یکی دیگر از توان‌های این محدوده به حساب می‌آید.
	بخش مرکزی طارم دارای گسل‌های فعال می‌باشد که در قسمت شمال شرق، شرق و جنوب شرق بخش مرکزی طارم واقع شده‌اند. از اینرو این منطقه با سوانح طبیعی زلزله مواجه است. با توجه به رخداد زلزله و سیل در این بخش در گذشته، احتمال بروز آنها در آینده بالا است. با توجه به کوهستانی بودن منطقه، شیب زیاد بوده و بیشتر روستاهای هدف در در شیب ۱۱-۲ درصد واقع شده و ۳ روستا در شیب بالای ۱۱ درصد قرار دارند. بخش مرکزی طارم به دلیل کوهستانی بودن، دارای محدودیت خاک است.

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

جدول شماره ۷۴: فرصت‌ها و محدودیت‌های اجتماعی - فرهنگی

فرصت‌ها و محدودیت‌های اجتماعی - فرهنگی	
فرصت‌ها	بخش مرکزی شهرستان طارم به لحاظ ریشه نژادی-زبانی و همچنین اعتقادات مذهبی با سایر شهرستانهای استان زنجان مشابه بوده و اکثریت اهالی ترک و شیعه هستند. شرایط توپوگرافی و سختی عبور و مرور باعث شده است تا به صورت تاریخی اقتصاد بخش مرکزی، بیش از زنجان با رشت-تهران در ارتباط باشد. همین عوامل اقتصادی باعث نزدیکی‌های فرهنگی، مهاجرت و در مراحل بعد ازدواج افراد مهاجرت کرده با اقوام ساکن در بخش مرکزی شهرستان طارم شده است. لذا در بخش مرکزی طارم، به لحاظ برخورداری از نژاد، زبان و مذهب مشترک انسجام اجتماعی بالایی وجود دارد. اکثریت جمعیت بخش مرکزی شهرستان طارم در بین ۱۵-۶۵ سال قرار گرفته اند و این امر نیروی انسانی قدرتمندی را برای توسعه و پیشرفت فراهم کرده است. بنابراین حداکثر جمعیت در سن کار و فعالیت واقع شده‌اند.
محدودیت‌ها	در بخش مرکزی طارم به علت تمرکز جمعیت در گروه‌های سنی ۱۵-۳۰ سال باید به نیازهایی همچون اشتغال، ازدواج (به تبع آن مسکن) و دانشگاه و... افراد پاسخ داده شود. همچنین سطح سواد شهرستان طارم (۷۷,۷٪) نسبت به سطح باسوادی استان زنجان (۸۲,۳۵٪) و کل کشور (۷۵,۸۴٪) سطح پایین تری را نشان می‌دهد؛ به عبارتی پایین بودن سطح باسوادی نسبت به استان و کل کشور یکی از محدودیت‌های این منطقه به حساب می‌آید.

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

جدول شماره ۷۵: فرصت‌ها و محدودیت‌های اقتصادی

فرصت‌ها و محدودیت‌های اقتصادی	
فرصت‌ها	مهمترین قابلیت اقتصادی منطقه، دسترسی به منابع آب کافی برای انجام فعالیت کشاورزی است. حدود ۳۲٪ زیتون کشور، ۴۵٪ گوجه فرنگی، ۳۸٪ برنج، ۴۳٪ صیفی جات و ۳۶٪ پیاز استان زنجان در شهرستان طارم تولید می‌شود. برنج طارم یکی از مرغوبترین انواع برنجی ایرانی بوده و در بازار مصرف داخل کشور، از مشهورترین و شناخته شده ترین انواع برنج محسوب می‌شود. لذا در زمینه محصولات کشاورزی به لحاظ کیفیت، کمیت و تنوع در سطح خوبی می‌باشد. در مراکز دانشگاهی رشته‌های مرتبط با نیازهای کشاورزی منطقه فعال می‌باشد. بخش مرکزی طارم به لحاظ میراث فرهنگی و گردشگری (طبیعی و روستایی) دارای تنوع می‌باشد و از اینرو از پتانسیل بالایی برخوردار است. دهستان گیلوان با ۵۸ درصد کشت زراعی و باغی نسبت به دهستان آبر و درام در مرتبه اول قرار گرفته است.
محدودیت‌ها	وجود شیب تند در ارتفاعات، قسمتی عمده ای از فضای منطقه را برای امور کشاورزی به لحاظ دسترسی به منابع خاک محدود کرده است. انبار محصولات کشاورزی به صورت سنتی بوده و هیچگونه واحد صنعتی مدرن جهت نگهداری و انبار محصولات تولیدی کشاورزی وجود ندارد. زمینهای زراعی و باغی روستا عموماً به صورت قطعات کوچک یک هکتاری تقسیم‌بندی شده‌اند. صنایع تبدیلی و بسته بندی موجود در منطقه بسیار کم می‌باشد. علیرغم وجود توانها و ظرفیتهای بالای گردشگری، میزان خدمات موجود فراغتی در سطح قابل قبولی وجود ندارد. در بخش مرکزی طارم به علت ضعف زیرساختها، برخی کشاورزان به لحاظ دسترسی به منابع آب دچار کمبود می‌باشند. دهستان درام نسبت به دو دهستان آبر و گیلوان از خدمات عمومی کمتری برخوردار است.

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

جدول شماره ۷۶: فرصت‌ها و محدودیت‌های زیرساختی و فضایی

فرصت‌ها و محدودیت‌های زیرساختی و فضایی	
فرصت‌ها	اغلب روستاهای بخش مرکزی طارم از خدمات آب، برق، گاز و تلفن برخوردار می‌باشند. روستاهای دهستان آببر و گیلوان نسبت به دهستان درام به لحاظ دسترسی به خدمات زیرساختی از وضعیت بهتری برخوردارند. اغلب روستاهای بخش مرکزی طارم، به ویژه روستاهای دهستان آببر به راه آسفالت‌ده دسترسی دارند و راه‌های شوسه و خاکی در روستای درام می‌باشد. وجود منابع آب (رود و چاه و چشمه) و توپوگرافی در ساختار روستاها و اقتصاد آنها تاثیرگذار بوده است.
محدودیت‌ها	بسیاری از روستاهای دهستان درام خدمات زیرساختی کمتری را دارا هستند. یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های زیرساختی موثر در توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی بخش مرکزی شهرستان طارم، نبود بزرگراه، آزادراه، راه آهن و فرودگاه است.

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

با توجه به کلیه مطالب بخش دوم، قابلیت‌ها و محدودیت‌هایی که در توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی بخش مرکزی طارم تاثیرگذار است در قاب زیر آورده شده است:

قاب ۱: توانهای اصلی تاثیرگذار در توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی بخش مرکزی شهرستان طارم

(۱) دسترسی به منابع آب برای کشاورزی   (۲) تنوع گیاهان رستنی و دارویی   (۳) زمین هموار برای کشاورزی   (۴) تنوع، کیفیت و کمیت قابل قبول برای محصولات کشاورزی   (۵) وجود معادن شن و ماسه   (۶) دارا بودن پتانسیل بالای گردشگری   (۷) انجام طرح پایاب سد خداآفرین   (۸) وجود فعالیت اقتصادی دامداری

قاب ۲: محدودیت و موانع اصلی تاثیرگذار در توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی بخش مرکزی شهرستان طارم

(۱) خام‌فروشی محصولات کشاورزی   (۲) عدم شکل‌گیری صنایع تبدیلی قوی در زمینه محصولات کشاورزی   (۳) عدم برند سازی مناسب محصولات تولید شده موجود   (۴) ضعف صنایع بسته‌بندی محصولات کشاورزی   (۵) اقتصاد متکی بر کشاورزی و ضعف در بخش‌های صنعت و خدمات   (۶) وجود زیرساخت‌های حمل و نقل ضعیف در بخش مرکزی طارم   (۷) خرد شدن اراضی زراعی و باغی با افزایش جمعیت   (۸) گردشگری ضعیف

بخش سوم

تدوین برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی

۳-۱- شناسایی و امکانسنجی ایجاد زنجیره‌های ارزش، تولید و خوشه‌های کسب و کار در روستای

هدف

در بخش مرکزی شهرستان طارم دو پهنه اصلی؛ دو پهنه کوهستانی و هموار قابل تشخیص است. با توجه به شرایط طبیعی نظیر آب و خاک محصولات مختلفی در روستاهای چون زیتون، گوجه فرنگی، سیر، برنج، و انار کشت می‌شود.

روستاهای واقع در قسمت‌های هموار با امکان دستیابی به منابع خاک کافی و آب رودخانه قزل اوزن، عموماً به کشت محصولاتی چون زیتون، انار، برنج، سیر، پیاز، سیب‌زمینی، گوجه‌فرنگی، باقلا، خربزه، طالبی، خربزه، کرفس، گندم و جو مشغول هستند. روستاهایی نظیر استاکول، تسکین، تشویر، هندی کندی جدید، قارقلی چم، درام، گیلانکشه و گیلوان در این دسته جای گرفته‌اند.

پهنه دیگر مربوط به روستاهای مرتفع‌تر می‌شود که زراعت در آنجا کمتر مشاهده می‌شود و باغداری در آنجا غالب‌تر است؛ در واقع با کوهستانی شدن روستاها باغات اصلی شامل باغات زیتون، انار، گردو و حتی انگور و توت می‌باشد و روستاهای این پهنه شامل نوکیان، هزار رود علیا، ده بهار است. باغات زیتون در دو پهنه یکی از محصولات عمده به حساب می‌آید.

از بین محصولات متنوع کشاورزی بخش مرکزی شهرستان طارم، به لحاظ اهمیت، محصولات زیتون، گوجه فرنگی و سیر در سه ردیف اول قرار دارند. لذا در این به بند، بررسی زنجیره ارزش سه محصول عمده کشاورزی در بخشهای تولیدکنندگان مواد اولیه در مراحل کاشت، داشت برداشت، درجه بندی محصولات، بسته بندی، دلالان یا تاجران محلی، عمده فروشان و صادرات صورت گرفته است.

جدول ۷۷: فعالیتهای پشتیبان موجود برای زنجیره محصولات کشاورزی (طبق مدل پورتر)

تامین آب: الف) زیرساخت‌های تحت نظر امور آب جهادکشاورزی: ۱- چاه‌های اطراف رودخانه قزل اوزن ۲- سدهای میرزاخانلوی یک و دو ۳- ایستگاه‌های پمپاژ آب واقع در روستاهای پیرچم قدیم، تسکین، چمله، خرم‌آباد کهریز، ده بهار، صومعه بر، قارقلی چم، گیلانکشه، گیلوان، محمدآباد خواجه بیگلو، هندی کندی جدید، درام، سیاه ورود، پاه رود، میرزاخانلو، قانقلی علیا و کوهکن علیا ب) زیرساخت‌های سنتی: حق آبه‌های سنتی از طریق ۱- چشمه‌ها، ۲- قنوت، ۳- روخانه‌ها فصلی و دایمی و رودخانه قزل اوزن آبیاری تحت فشار: اجرا در ۲۷۵۴ هکتار تامین برق برای پمپاژ آب: اداره برق با ۸۸ ترانس برق افزایش زمین‌های کشاورزی: تبدیل ۹۷۹ هکتار از اراضی ملی به اراضی باغات در روستاهای هزاررودعلیا، پاه رود، کلتان و جزلاندشت وجود اتحادیه زیتون کاران: پیگیری مسائل و مشکلات زیتون کاران	تولید	زیرساخت‌ها
تامین سرمایه: بانک‌های عامل وام‌های اشتغال روستایی (بانک‌های کشاورزی، توسعه تعاون، پست بانک و صندوق کارآفرینی امید) + صندوق‌های اعتبارات خرد اشتغال روستایی + اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی (اعطای تسهیلات: ۷۰ درصد آورده بانک ۳۰ درصد آورده تعاونی) پهنه‌های صنعتی: شهرک و نواحی صنعتی طارم	تبدیل	
حوزه راه: ۱۰۲ کیلومتر راه ارتباطی فرعی آسفالت + ۲۴۶ کیلومتر راه روستایی (۸۶ کیلومتر آسفالت، ۱۱۶ کیلومتر شوسه و ۴۴ کیلومتر خاکی)	توزیع	

بازارهای دایمی: سه راهی کوهکن / دستجرده تاجران بومی: تاجران بومی روستاهای هندی کندی، قارقلی چم و هزاررود، ساکن در شهر رشت و مشغول به کار تجارت زیتون معرفی محصولات: تهیه بروشور، کتابچه و امکان شرکت در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی از طریق اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی برگزاری جشنواره‌های برداشت محصولات: -جشنواره گیلان طارم (روستای شیت)، جشنواره سیر (دستجرده) و جشنواره زیتون		
آموزش توسط: دانشگاه علمی - کاربردی / دانشگاه آزاد اسلامی / دانشگاه پیام نور / آموزش فنی و حرفه ای / جهاد کشاورزی		مدیریت منابع انسانی
تحقیق و توسعه، بهبود سیستم‌ها و فرایندها و روش‌های انجام کار با تاکید بر: مراکز تولید درختچه زیتون / کارگاه‌های فرآوری زیتون (شکسته / پرورده / کنسرو) / مراکز روغن گیری		توسعه تکنولوژی
کود شیمیایی: خرید از آبر / تولید: بروجرد، شیراز و... آب و برق: اداره آب (اعطای مجوز و اخذ هزینه حق بستر) / اداره برق (تامین برق و اخذ هزینه تامین برق) سمپاشی و آفت زدایی: خرید از آبر / تولید سم و داروهای گیاهی: تهران، مشهد، اصفهان و...		تامین

زنجیره ارزش محصول زیتون

در دنیا بیش از ۹۰ درصد از محصول زیتون به صورت روغن زیتون و تنها ۱۰ درصد به صورت خام مصرف می شود. در ایران حدود ۳۰ درصد از زیتون تولید شده به صورت روغن زیتون و ۷۰ درصد محصول به صورت خام و کنسرو شده به مصرف می رسد.

بیش از ۳۰ درصد محصول زیتون کشور در شهرستان طارم تولید می شود. این میزان محصول از ۱۳۱۴۷ هکتار زمین زیرکشت درخت زیتون (۹۵۲۸ هکتار باغات بارور) به دست می آید. در هر هکتار از باغات زیتون ۲۰۰ اصله درخت کاشته می شود. بالاترین میزان بهره دهی درختان زیتون در سن بالای ۳۰ سالگی درخت زیتون اتفاق می افتد.

زیتون های تولید بر حسب اندازه و کیفیت به سه درجه اصلی مرغوبیت متوسط، خوب و عالی تقسیم می شوند. نهال درخت زیتون از طریق ایستگاه تحقیقات زیتون طارم تامین می شود. همچنین کود مورد نیاز باغات از طریق تعاونی های روستایی تامین می شود. همچنین نیروی کار مورد نیاز برای برداشت محصولات کشاورزی از خود کشاورزان و همچنین کارگرانی که استان‌های گیلان، کردستان و سیستان و بلوچستان مراجعه می کنند تامین می شود.

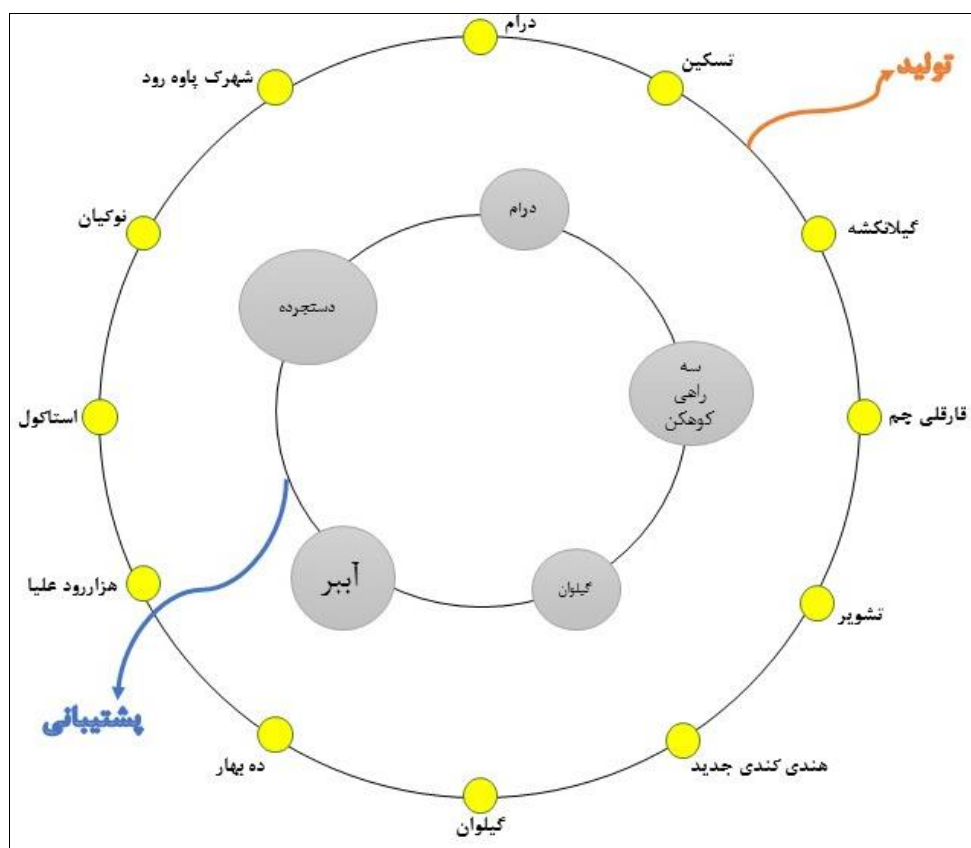
فروش محصولات در دو مرحله خام فروشی و فروش محصول بعد از فرآوری صورت می گیرد. خام فروشی در باغ و همچنین در بازارهای اصلی شهرستان به مانند سه راهی کوهکن، بازار فروش زیتون گیلوان و پاورود صورت می پذیرد. عرضه محصولات در این بازارها مستقیماً توسط خود کشاورزان صورت می گیرد. ۶۰ درصد از محصول زیتون شده به صورت خام (تلخ) فروخته می شود و ۴۰ درصد بعد از فرآوری به بازار عرضه می شود. فرآوری محصولات به صورت گرفتن تلخی زیتون جداسازی دانه زیتون (شکستن زیتون) و تبدیل به کنسرو از آن در ۴۷۷ کارگاه فرآوری زیتون (اعم از سنتی و صنعتی) صورت می گیرد. محصولات فرآوری شده در بازار حداقل ۸۰۰۰ و حداکثر ۱۷۰۰۰ تومان به فروش می رسد.

دلالتان محصولات که با اصطلاح بنک داران شناخته می شوند، عموماً از شهرهای رشت، اصفهان، تهران، کرج، زنجان، مشهد و... به باغات و بازار سه راهی کوهکن مراجعه کرده و محصولات خریداری شده را به سالن‌های واقع در استان محل اقامت خود انتقال می دهند. مصرف محصول زیتون در ایران عموماً به صورت فله‌ای (دبه‌ای) است. بسته بندی زیتون عموماً در استان مازاندان (شهر بهشهر) و شهر مشهد صورت می گیرد. همچنین کارخانجاتی که به تولید روغن زیتون مشغول هستند و زیتون‌های تولید شده در بخش مرکزی شهرستان طارم را دریافت می‌کنند عموماً در استان‌های گیلان و تهران واقع شده اند.

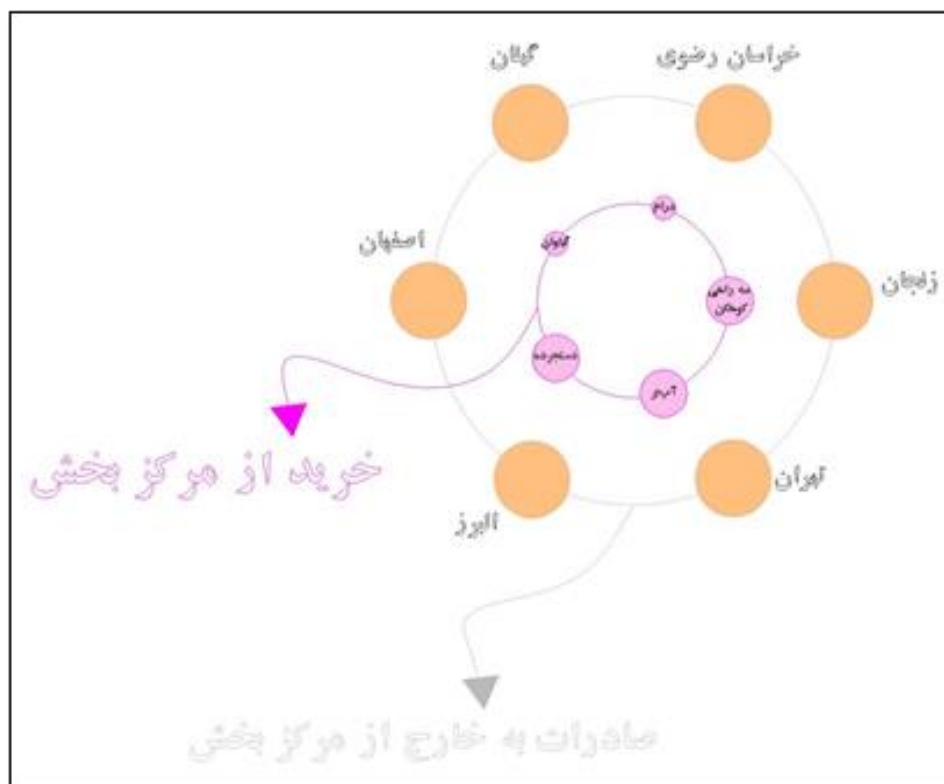
نمودار ۷: فعالیتهای اصلی زنجیره ارزش محصول زیتون در وضع موجود (طبق مدل پورتر)

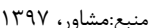

تصویر ۶: الگوی فرایند شبکه تولید، پشتیبانی، فرآوری، بازاریابی و فروش زیتون

تصویر ۷: الگوی فرایند شبکه بازاریابی و فروش محصول زیتون

فرایند تولید: حدود ۴۵٪ کل گوجه استان زنجان در شهرستان طارم تولید می شود. ۲۰۰۰ هکتار از اراضی بخش مرکزی شهرستان طارم زیرکشت گوجه قرار دارد، با میانگین برداشت ۳۷ تن در هکتار، سالیانه حدود ۷۴۰۰۰ تن گوجه فرنگی برداشت می شود. بیشترین کاشت گوجه فرنگی بخش مرکزی شهرستان طارم در دهستان گیلوان با تاکید بر روستاهای هندی کندی و قارقلی چم صورت می گیرد.

فروش محصولات: گوجه فرنگی نوع کبابی عموماً به استان های آذربایجان شرقی، غربی و کردستان صادر می شود و گوجه فرنگی وایت عموماً به استان های تهران و کرج صادر می شود.

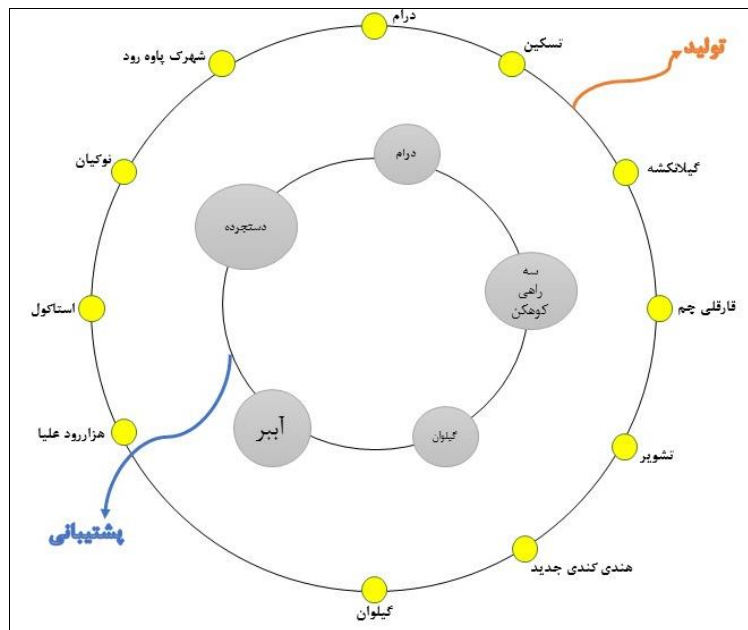
کارخانجات تولید رب: یک کارخانه رب گوجه فرنگی با مالکیت آقای فتح اله عبدی پور در بخش مرکزی شهرستان طارم فعال می باشد. این کارخانه سه ماه در سال و به صورت دو شیفت فعالیت می کند و هر ماه حدود ۳۰۰۰ تن

گوجه از نوع نامرغوب را خریداری کرده و تبدیل به رب می‌کند. با احتساب اشتغال ۲۰ نفر در هر شیفت کاری کارخانه ۴۰ نفر در کارخانه رب گوجه فرنگی شاغل هستند.

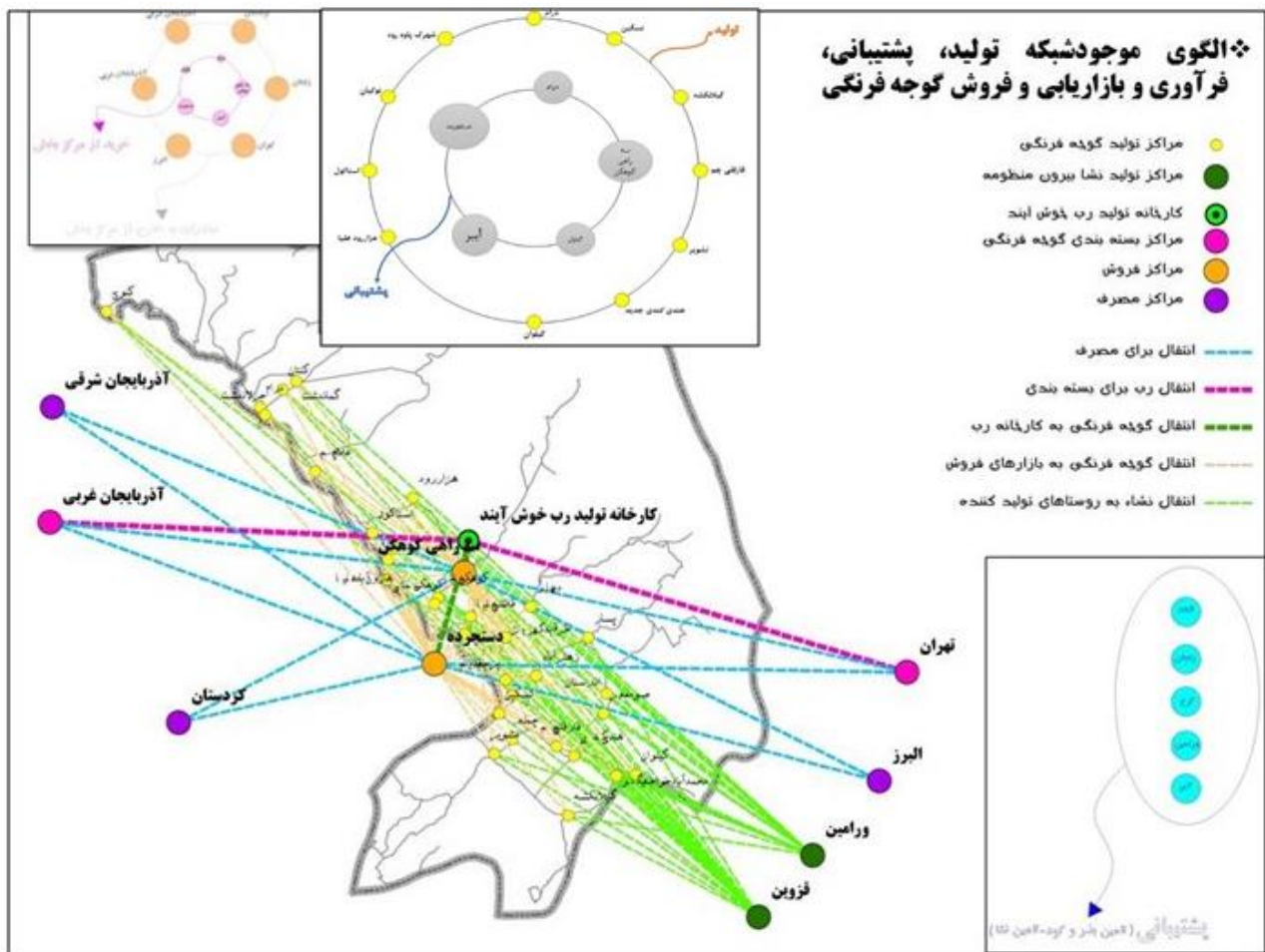
نمودار ۸: فعالیت‌های اصلی زنجیره ارزش محصول گوجه فرنگی در وضع موجود (طبق مدل پورتر)

تصویر ۸: الگوی فرایند شبکه تولید، پشتیبانی، فرآوری، بازاریابی و فروش گوجه فرنگی

نقشه ۳۲: زنجیره ارزش محصول گوجه فرنگی

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

زنجره ارزش محصول سیر

فرایند تولید:

کشت سیر در ۱۱۳۰ هکتار از اراضی زراعی بخش مرکزی شهرستان طارم صورت می‌گیرد. با احتساب تولید میانگین ۴۰ تن در هکتار، میزان کل تولید سیر در سطح منظومه ۴۵,۲۰۰ تن برآورد می‌شود.

فرایند برداشت محصول: نیروی انسانی مورد نیاز برای برداشت محصول سیر شامل کشاورزان و کارگران محلی است. ارقام سیر مورد کشت در شهرستان شامل سیر قرمز، سیر صورتی، سیر سفید، سیر محلی طارم می‌باشد که همه ساله در ماه‌های اردیبهشت و خرداد برداشت و به بازار عرضه می‌گردد.

فروش محصولات: محصول سیر عموماً در بازارهای روستای دستجرده، گیلوان و درام عرضه می‌شود. سیرهای ریز عموماً برای مصرف به مرغداری‌ها عرضه می‌شود. همچنین مقداری از محصولات سیر تولید شده بخش مرکزی شهرستان طارم به کشورهای آذربایجان، روسیه و کشورهای حوزه خلیج فارس صادر می‌شود. فرایند تبدیل سیر به ترشی عموماً در رودبار و منجیل و همچنین طارم سفلی صورت می‌گیرد.

با توجه به اهمیت و نقش سنتی استان همدان در تولید و فروش محصول سیر، قسمتی از سیر تولید شده در این استان خشک، فراورش و به فروش مجدد می‌رسد. همچنین قسمتی از سیر تولید شده در استان گیلان خشک می‌شود.

نقش دلان در خرید و فروش سیر: محصولات سیر در مزرعه و همچنین در بازار روستاهای دستجرده، گیلوان و درام عرضه می‌شود و توسط دلان و تجار به بازارهای مصرف فروخته می‌شود.

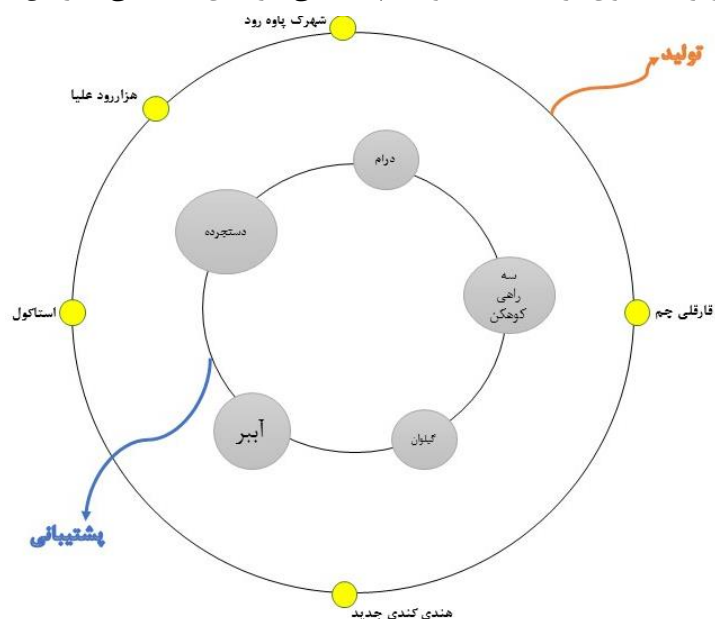
سیرترشی و سیرخشک: همانطور که اشاره شد خشک کردن سیر عموماً در استان‌های همدان و گیلان و همچنین تهیه سیرترشی در استان‌های گیلان و قزوین صورت می‌گیرد.

نمودار ۹: فعالیت‌های اصلی زنجیره ارزش محصول سیر در وضع موجود (طبق مدل پورتر)

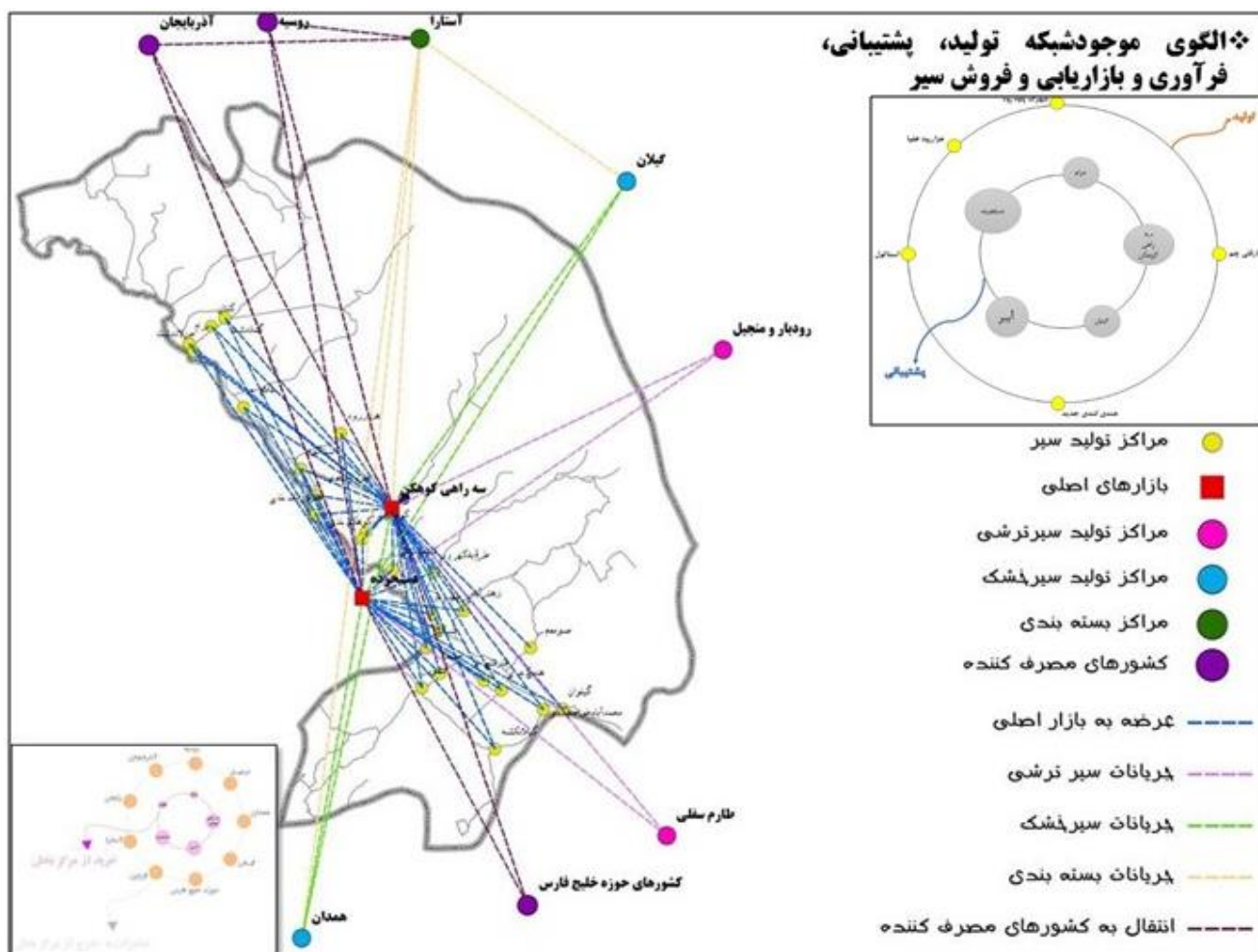

نیروی انسانی (کارگر کشاورزی): داخل بخش مرکزی طارم	مزارع سیر: به مساحت ۵۹۶ هکتار میزان تولید: ۲۱۸۰۵ تن تعداد روستا: ۲۵ پارچه نوع محصول عرضه شده: سیر قرمز، سیر صورتی، سیر سفید، سیر محلی طارم	تولید پودر سیر: ۴ واحد تولید سیر خشک: استان‌های همدان و گیلان تولید سیر ترشی: استان‌های گیلان (رودبار و منجیل) و قزوین (طارم سفلی) بسته بندی: استان گیلان (آستارا)	فروش سیر (تر و خشک): ۷۵ درصد از کل تولید؛ محل فروش: دستجرده، گیلوان و درام + انتقال به استان های، گیلان قزوین، همدان فروش به صورت پودر سیر: ۱۰ درصد از کل تولید؛ محل فروش: کارگاه‌های تولید پودر برای عرضه به مرغداری‌ها فروش به صورت سیر ترشی: ۱۵ درصد از کل تولید فروش به صورت بسته بندی: عرضه در کشورهای آذربایجان، روسیه و کشورهای حوزه خلیج فارس	داخل بخش مرکزی طارم: ۱۰ درصد بیرون بخش مرکزی طارم: ۹۰ درصد

تصویر ۹: الگوی فرایند شبکه تولید، پشتیبانی، فرآوری، بازاریابی و فروش سیر

نقشه ۳۳: زنجیره ارزش محصول سیر

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

۳-۲- شناسایی، توصیف و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و

فضایی منابع تولید و نظام فعالیتی جهت تولید و اشتغال روستا

منظور از این بند بیان وضعیت، قابلیت و تنگناهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فضایی و نظام فعالیتی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم است که بر اساس مطالعات اسنادی و برداشت میدانی به شرح است.

۳-۲-۱-وضع طبیعی روستاهای هدف

به لحاظ وضعیت طبیعی مقرهای روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم، تمامی روستاها در وضعیت کوهستانی، فلات و یا تپه‌ای قرار گرفته‌اند. در این میان روستاهای نوکیان، درام و هزاررودعلیا و گیلوان در تیپ اراضی کوهستانی، روستای ده بهار، قارقلی چم، هندی‌کندی جدید و شهرک پاوه رود متصل به اراضی دارای تیپ فلات‌ها و تراس‌های فوقانی می‌باشند و روستاهای تسکین و تشویر در تپه‌ها مکان‌یابی شده‌اند. در این بین، روستای استاکول در محدوده متصل به دشت‌های دامنه‌ای قرار دارد.

به صورت کلی منابع غنی آب سطحی و زیرزمینی به واسطه جاری بودن رودخانه قزل اوزن و رودخانه‌های فرعی، وجود ایستگاه‌های پمپاژ آب، قنوات، چشمه‌ها و چاه‌ها، دارد که ذخیره‌گاه جنگلی و پوشش گیاهی نادر و بومی جهت توسعه اکوتوریسم و گردشگری پایدار به وجود آورده است روستای نوکیان در منطقه حفاظت شده واقع شده است. وجود شرایط مناسب طبیعی باعث شکل‌گیری اقتصاد قدرتمند کشاورزی متکی بر زراعت، باغداری و دامداری شده است. همچنین به واسطه وجود ناهمواری و مناظر زیبای مسلط بر باغات و دره‌ها، امکان توسعه اقتصاد گردشگری برای همه روستاهای هدف، به خصوص در روستاهای نوکیان، ده بهار و هزاررودعلیا، وجود دارد.

خطر احتمال وقوع زلزله، احتمال وقوع سیل و آسیب دیدن مزارع، احتمال رانش و زمین لغزش و دشت کم عرض و دسترسی محدود به خاک از مهمترین تنگناهای موجود برای روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم است.

جدول ۷۸: وضع طبیعی روستاهای هدف طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی در بخش مرکزی طارم

دهستان	نام آبادی	وضع طبیعی آبادی	منبع آب
آببر	استاکول	دشت دامنه‌ای	۱ حلقه چاه
آببر	هزاررودعلیا	کوهستانی	۲ حلقه چاه، ۲ رشته چشمه
درام	نوکیان	کوهستانی	۱ رشته چشمه
درام	شهرک پاوه رود	فلاتها و تراسهای فوقانی	۱ رشته قنات
درام	درام	کوهستانی	۲ حلقه چاه، ۲ رشته چشمه و ۲ رشته قنات
گیلوان	هندی‌کندی جدید	فلاتها و تراسهای فوقانی	۱ رشته چشمه
گیلوان	تسکین	تپه‌ای	۲ حلقه چاه
گیلوان	گیلانکشه	کوهستانی	۱ حلقه چاه، ۱ رشته چشمه
گیلوان	تشویر	تپه‌ای	۱ حلقه چاه، ۱ رشته چشمه و ۱ رشته قنات
گیلوان	قارقلی چم	فلاتها و تراسهای فوقانی	-
گیلوان	گیلوان	کوهستانی	۲ حلقه چاه، ۱ رشته چشمه و ۲ رشته قنات
گیلوان	ده بهار	فلاتها و تراسهای فوقانی	۱ حلقه چاه

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

۳-۲-۲-وضع اجتماعی روستاهای هدف

اتحاد و انسجام فرهنگی - اجتماعی در بخش مرکزی طارم و روستاهای هدف می‌تواند به عنوان یک قابلیت مثبت برای تعریف برخی از طرح‌های اشتغال‌زایی به صورت مشترک، در صورت لزوم، تلقی شود.

علیرغم قدرت اقتصادی و بازار کار قدرتمند در بخش مرکزی طارم؛ بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ کاهش جمعیت در این بخش رخ داده است. نرخ رشد جمعیت در روستاهای استاکول (۰,۲- درصد)، هزاررودعلیا (۲,۶- درصد)، پاوه رود (۱,۷- درصد)، هندی کندی جدید (۱,۰۳- درصد)، تسکین (۲,۵- درصد)، تشویر (۰,۰۹- درصد)، قارقلی چم (۲,۳- درصد)، ده بهار (۳- درصد)، منفی بوده است و در روستاهای هدف نوکیان (۱درصد)، درام (۰,۸درصد)، گیلانکشه (۲,۷ درصد) و گیلوان (۰,۶۶ درصد) مثبت بوده است.

عدم افزایش منابع آب و خاک، همزمان با افزایش جمعیت در کنار عدم تعریف موقعیت‌های جدید اشتغال حاصل از گسترش صنایع تبدیلی مرتبط با محصولات کشاورزی و... باعث شده است تا ظرفیت جمعیت‌پذیری روستاها محدود باشد. همچنین محدودیت در فضای اختصاص یافته برای احداث واحدهای مسکونی در روستاها باعث شده است تا ساخت و سازهای جدید عموماً با مشکلاتی برخورد کنند. همین عوامل باعث شده است تا در روستاهایی که تعریف جدیدی از اشتغالات مرتبط با کشاورزی صورت نگرفته است، جمعیت کاهش یابد.

جدول ۷۹: وضعیت روستاهای هدف به لحاظ نرخ رشد جمعیت

نام آبادی	دهستان	نرخ رشد ۱۳۹۵-۱۳۹۰	وضعیت
استاکول	آببر	۰,۲-	منفی
هزاررود علیا		۲,۶-	منفی
شهرک پاوه رود	درام	۱,۷-	منفی
نوکیان		۱	مثبت
درام		۰,۸	مثبت
هندی کندی جدید		۱,۰۳-	منفی
تسکین	گیلوان	۲,۵-	منفی
گیلانکشه		۲,۷	مثبت
تشویر		۰,۰۹	مثبت
قارقلی چم		۲,۳-	منفی
گیلوان		۰,۶۶	مثبت
ده بهار		۳-	منفی

۳-۲-۳- وضع اقتصادی روستاهای هدف

تعداد بهره‌برداران در فعالیت‌های مختلف کشاورزی نشان دهنده اهمیت فعالیت در اقتصاد و معیشت کشاورزان است. بر این اساس در پیشنهاد مرتبط با اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی، می‌توان در فعالیت‌های اقتصادی، بخش کشاورزی را قدرتمندتر نمود.

در شهرستان طارم فعالیت‌های باغداری، زراعت، پرورش طیور به روش سنتی، پرورش دام سنگین و پرورش دام سبک به ترتیب بیشترین بهره‌برداران را شامل می‌شوند. در بخش مرکزی طارم بخش باغداری بسیار فعال بوده به ویژه با کاشت درخت زیتون که در همه بخش قابل تشخیص است. پس از آن بخش زراعت پراهمیت است که در این بخش روستاهای نزدیک به رودخانه قزل اوزن بیشتر زراعت دارند. در بخش مرکزی طارم فعالیت پرورش گاو بیشتر از پرورش گوسفند به چشم می‌خورد. اطلاعات بیشتر در این زمینه در بخش دوم آورده شده است.

همچنین در این بخش پرورش طیور وجود دارد ولی به شیوه سنتی بوده و پرورش دام سنگین پررونق‌تر است. علاوه بر فعالیت‌های اصلی ذکر شده، فعالیت پرورش ماهی در برخی از روستاها نظیر گیلوان، ده بهار، هزار رودعلیا، در سطح کم انجام می‌شود.

برای بیان وضعیت کلی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم، ویژگی‌های آنها بر اساس مطالعات اسنادی و برداشت میدانی به شرح جدول زیر نشان داده شده و پس از آن جدول قابلیت و تنگناهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فضایی و نظام فعالیت‌ی این بخش آورده شده است.

جدول ۸۰: ویژگی‌های طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فضایی و نظام فعالیت‌های روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

دهستان گیلوان							دهستان درام			دهستان آبر		دهستان	
ده‌بهار	گیلوان	قارقلی‌چم	تشویر	گیلانکشه	تسکین	هندی‌کندی جدید	درام	شهرک پاورود	نوکیان	هزاررود علیا	استاکول	روستا	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	دشت	توپوگرافی
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	کوهستان	
	*	*	*	*	*	*	*	*			*	۲-۱۱	طبقه ارتفاعی
*										*		۱۱-۲۱	
									*			۳۱-۳۸	
*	*			*	*		*			۹۰ درصد	۳۰۰ هکتار	خصوصی	مالکیت
	*			*			۲۴۰ هکتار				۲۵۰ هکتار	ملی	
	*						* کم					وقفی	
*	*			*	*					۱۰ درصد		نسق	
*	*			*	*		*	*			*	زیتون	محصول عمده باغی
*				*	*		*	*			*	انار	
*				-	-		-	-			-	گردو	
											*	هلوانچیرو...	
-	*			*	*		*	-			*	سیر	محصول زراعی
				*			-	-			*	گندم و جو	
-	*			*	*		*	*			*	گوجه‌فرنگی	
-	*			*	*		-	-			*	سیب زمینی	
-				-	*		-	-			-	پیاز	
							*	*			*	برنج	
							*					باقالی	
*	*			*	*		*	*			*	گاو	عمده دام
*	*			-	-		*	*			*	گوسفند	
*	*			*	*		*	*			*	سنتی	پرورش طیور، کندو زنپور عسل
	*						*	-				صنعتی	
-	*			* کارگاه شکستن زیتون	-		* کارگاه زیتون و	* ۳ کارگاه زیتون			-		صنایع تبدیلی

				و شرکت بسته بندی زیتون			کارخانه شالیکوبی						
گردشگری	تاریخی	*نزدیک به آتشکده، زیارتگاه				-	-	-					* غار خرمنه سر
	گردشگری	*نزدیک به غار، تنگه رود				-	*مسیر شیرین سو- ماسوله	*چشمه					*صنایع دستی
زیرساخت و ارتباطات	آب	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	برق	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	گاز	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	تلفن	*	*	*	*	*	*	*	-	*	*	*	*
	راه	*	*	*	*	*	*	*	-	*	*	*	*
	اینترنت	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
داراری مدرک فنی- حرفه‌ای	خیاطی	*				*	*	*					*
	نان محلی	*				-							
	گلیم بافی	*				-							
	آشپزی	*رب انار و گوچه				-							
	قالی بافی					*	*	*					*
	نمد بافی					-	*	*					*
نحوه فروش محصولات	بازاریابی	-				-	-	-					-
	فروش به دلالتان در داخل روستا	*				*	*	*					*

منبع: مشاور، استخراج از کارگاه مشارکتی و پرسشنامه، ۱۳۹۷

جدول ۸۱: قابلیت و تنگناهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فضایی و نظام فعالیتی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

توان و فرصت	استاکول	هزارود علیا	نوکبان	شهرک پاوه‌رود	درام	هندی‌کندی جدید	تسکین	گیلانکشه	تشویر	قارقلی چم	گیلوان	ده بهار
وجود خاکهای حاصلخیز و مناسب	*			*	*	*	*	*		*	*	*
پتانسیل بالا برای تولید محصولات زراعی	*			*	*	*	*	*		*	*	-
پتانسیل بالا برای تولید محصولات باغی	*			*	*	*	*	*		*	*	*
پتانسیل بالا برای تولید محصولات دامی	*			*	*	*	*	*		*	*	*
وجود آب و هوای خوب	*			*	*	*	*	*		*	*	*
وجود آب قابل قبول برای کشاورزی	*			*	*	*	*	*		*	*	*
وجود نیروی انسانی جوان و تحصیلکرده	*			*	*	*	*	*		*	*	*
وجود شوراها و دهیاری‌ها به عنوان مدیران محلی روستا	*	*	-	*	*	*	*	*	*	*	*	*
توان گردشگری تاریخی	*							*		*	*	*
توان گردشگری طبیعی	*			*	*	*	*	*		*	*	*
ضعف و تهدیدات												
مشکل آب شرب				*								
کمبود زیرساخت آب				*								
ضعف زیرساخت راه	*			*	-			-	-			-
کمبود صنایع تبدیلی	*			*	*		*	*			*	*
وجود بیکاری فصلی	*			*	*							
وجود ضایعات ناشی از فرآوری محصولات زیتون	-			*	*			-	*		*	-
ضعف در بهره برداری مطلوب از صنعت توریسم	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
واسطه گری در بخش کشاورزی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
کمبود کارگر بومی در فصل برداشت زیتون	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وجود کارگران در فصل برداشت زیتون از مناطق شمال، کردستان و سیستان و بلوچستان(زابل)	*			*	*		*	*				*
کمبود جا و مکان سکونت برای کارگران زابلی و بی نظمی بصری ناشی از ازدیاد چادر مسافرتی در روستاها								*				

منبع: مشاور، استخراج از کارگاه مشارکتی و پرسشنامه، ۱۳۹۷

۳-۳- ظرفیت‌شناسی نیروی انسانی از طریق شناسایی جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار

ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید و کارآفرینی، آموزش نیروی انسانی با توجه به پتانسیل روستا، حمایت از بخش خصوصی و تعاونی، ایجاد اشتغال و افزایش درآمد پایدار روستائیان و ... از اهداف برنامه‌ریزی‌های توسعه است که دولت در برنامه ششم توسعه با طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی در پی رسیدن به آنهاست. یکی از مهم‌ترین اهداف طرح‌های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی، ایجاد اشتغال، کاهش فقر و محرومیت از طریق شناخت ظرفیت‌های نیروی انسانی به ویژه شناسایی جوانان و سرپرستان بیکار جویای کار است. با شناسایی جوانان و سرپرستان جویای کار خانوارهای روستایی، و ایجاد اشتغال و کارآفرینی در روستا می‌توان از ظرفیت‌های انسانی، مکانی و فضایی روستا استفاده نمود و روستا را در مسیر توسعه قرار داد و جوانان و سرپرستان جویای کار را توانمند نمود.

اغلب روستاهای بخش مرکزی طارم دارای جمعیت زیادی می‌باشند و افراد زیادی در معرض بیکاری قرار دارند. بسیاری از جوانان تحصیلکرده روستا به منظور شغل بهتر به شهرهای دیگر مهاجرت می‌کنند. با توجه به عملیات میدانی از روستاهای هدف و تکمیل پرسشنامه توسط شورای اسلامی و دهیار روستا در خصوص تعداد نیروی انسانی جویای کار، به شرح زیر شناسایی شده‌اند.

جدول ۸۲: شناسایی جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم

نام روستا	تعداد جوانان جویای کار	سرپرستان جویای کار
استاکول	۳۴۵ نفر (۱۰۰ نفر دیپلم با تخصص کشاورزی، ۴۵ نفر فوق دیپلم با تخصص دامداری، ۱۵۰ نفر لیسانس و ۵۰ نفر فوق لیسانس در زمینه رشته حسابداری، نقشه کشی، حقوق، مدیریت، فناوری اطلاعات، برق و ...)	۵۰ نفر بیکار فصلی با تخصص کشاورزی، بنایی، گچ‌کاری، آشپزی
شهرک پاورود	۶۵ نفر (۱۵ نفر دیپلم، ۱۰ نفر فوق دیپلم، ۴۰ نفر لیسانس و فوق لیسانس در زمینه رشته حسابداری، حقوق، معماری، فناوری اطلاعات، مهندسی صنایع و ...)	۱۰۰ نفر کشاورز فصلی
درام	۶۰ نفر لیسانس و فوق لیسانس در زمینه رشته حسابداری، فناوری اطلاعات و ...)	۳۰۰ نفر بیکار فصلی با تخصص کشاورزی، بنایی، برق کشی، کارگری، نجاری
گیلانکشه	۶۰ نفر لیسانس و فوق لیسانس در زمینه رشته حسابداری، فناوری اطلاعات، مهندسی نرم افزار، مهندسی عمران، مدیریت صنعتی و ...)	۲۰۰ نفر بیکار فصلی با تخصص کشاورزی و کارگری
تسکین	۴۰ نفر جوانان فارغ التحصیل از دانشگاه	۱۰۰ نفر بیکار فصلی با تخصص کشاورزی و کارگری روزمزد
ده بهار	۷۰ نفر (۲۰ نفر دیپلم، ۲۰ نفر فوق دیپلم، ۳۰ نفر لیسانس در زمینه رشته حسابداری، کشاورزی، زنبورداری، مهندسی عمران، فناوری اطلاعات، برق و ...)	۴۰ نفر بیکار فصلی با تخصص کشاورزی، بنایی، برق‌کاری، کارگری
قارقلی چم	۱۲۰ نفر (۳۰ نفر، ۸۰ نفر فوق دیپلم، ۱۰ نفر فوق لیسانس)	۱۰ نفر بیکار فصلی با تخصص کشاورزی، کارگری و برق کار
هزاررودعلیا	۳۲۰ نفر (۴۰ نفر دیپلم و فوق دیپلم، ۱۸۰ نفر لیسانس و ۱۰۰ نفر فوق لیسانس)	۲۰۰ نفر بیکار فصلی با تخصص کشاورزی، بنایی، گچ‌کاری، آرایشگر
گیلوان	۵۴۰ نفر (۲۰۰ نفر دیپلم، ۱۰۰ نفر فوق دیپلم، ۲۰۰ نفر لیسانس و ۴۰ نفر فوق لیسانس)	بیکار فصلی با تخصص کشاورزی و کارگری

منبع: برداشت میدانی، ۱۳۹۷

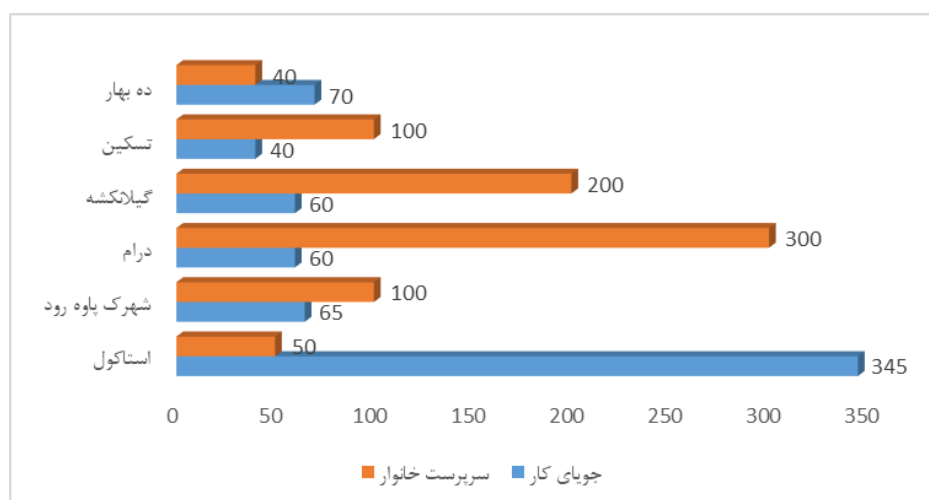
بر اساس جدول فوق، تعداد بیکاران جویای کار برای روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم در جدول و نمودار زیر نشان داده شده است. اغلب سرپرستان بیکار بیکاری شان از نوع فصلی و پنهان است.

جدول ۸۳: درصد جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم

روستا	جویای کار	سرپرست خانوار	جمع	جمعیت ۹۵	درصد
استاکول	۳۴۵	۵۰	۳۹۵	۸۷۱	۴۵,۴
شهرک پاوه رود	۶۵	۱۰۰	۱۶۵	۵۵۸	۲۹,۶
درام	۶۰	۳۰۰	۳۶۰	۱۷۰۱	۲۱,۲
گیلانکشه	۶۰	۲۰۰	۲۶۰	۱۷۹۴	۱۴,۵
تسکین	۴۰	۱۰۰	۱۴۰	۷۵۷	۱۸,۵
ده بهار	۷۰	۴۰	۱۱۰	۶۲۵	۱۷,۶

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

نمودار ۱۰: جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

۳-۴- شناسایی و اولویت‌بندی مهمترین ظرفیت‌های روستا با تاکید بر برندسازی فعالیت‌ها و خدمات برای تعیین محورهای تولید یا خدمات دارای اولویت و پیشرانها جهت تحرک اقتصادی روستا

در این بند منظور از ظرفیت‌های روستا، توانایی‌ها، استعدادها و قابلیت‌های موجود روستا است که در صورت شناسایی درست و توانمند نمودن روستا، می‌توان ظرفیت روستا را تبدیل به برند مطلوب نمود. بر این اساس با تکیه بر ظرفیت روستا و فراهم نمودن اشتغال پایدار برای ساکنین و سرپرستان جویای کار، روستا بر پایه جهت‌های توسعه پایدار تداوم می‌یابد. روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم به دلیل دارا بودن شرایط محیطی و اجتماعی مشابه، ظرفیت‌های متشابه نیز دارند. اطلاعات بدست آمده میدانی و اسنادی روستاهای هدف نشان می‌دهد که این روستاها در زمینه‌های مختلف محیطی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، خدماتی، زیرساختی و کالبدی دارای ظرفیت‌های متعددی هستند که شرایط اقتصادی و اشتغال‌زایی روستا را تحت تاثیر قرار می‌دهد که در جدول زیر آورده شده است:

جدول ۸۴: مهمترین ظرفیت‌های روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم

دهستان گیلوان							دهستان درام			دهستان آبیر		دهستان
ده بهار	گیلوان	قارقلی چم	تشویر	گیلانکشه	تسکین	هندی کندی جدید	درام	شهرک پاوه رود	نوکیان	هزاررود علیا	استاکول	روستا
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	استفاده از رودخانه قزل اوزن
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	برخورداری از شرایط آب و هوای مناسب
	*	*	*	*	*	*	*	*			*	مجاورت در محور زنجان-تهم-طارم-ماسوله
*										*		وجود اقامتگاه بوم گردی
-	*	-	-	*	-	-	*	-	*	-	-	برخورداری از نرخ رشد مثبت
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	وجود اراضی باغی زیتون
-				*	*		*	*			*	وجود اراضی زراعی
-				-	-		*	*			*	وجود اراضی برنج
*			*								*	وجود آثار تاریخی
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	وجود افراد تحصیلکرده
**				*	*		*	*			*	وجود دام گاو
			*		*							وجود دام گوسفند
-			*	-			*	*			-	کارگاه‌های صنایع فرآوری زیتون
-	*	-	*	*	-	*	*	*	-	*	*	نواحی صنعتی پیش بینی شده
	*											پرورش قارچ
-				*	-		-	-			۳ - واحد	قابلیت آبی‌ری پروری

منبع: مشاور، استخراج از کارگاه مشارکتی و پرسشنامه، ۱۳۹۷

جدول فوق که حاصل مطالعات میدانی و کارگاه‌های مشارکتی است نشان می‌دهد که محوریت فعالیت‌های اقتصادی بخش مرکزی طارم در زمینه‌های مختلف گردشگری، باغداری، زراعت، صنایع تبدیلی کشاورزی است. لذا رویکرد برنامه‌ای غالب در این روستا بر افزایش تولید و بهره‌وری در حوزه کشاورزی و گردشگری مبتنی بر برنامه‌های حمایتی اعم از تامین منابع مالی و اعتباری از طریق جلب سرمایه‌گذاری‌های محلی و افزایش تولید و بهره‌وری استوار است.

۳-۵- جمع‌آوری ایده‌های مرتبط با طرح‌های کارآفرینی قابل اجرا توسط افراد بومی و غیربومی، مرتبط با ظرفیت‌ها، مزیت‌ها و محورهای تولید

در ایران پدیده فقر به عنوان مهمترین نماگر توسعه اقتصادی بسیار مسئله حائز اهمیتی محسوب می‌شود. از مهمترین معیارهای توسعه اقتصادی مسئله اشتغال افراد آن جامعه در فعالیت‌های مختلف است. شرط لازم برای رشد و توسعه هر جامعه‌ای، ایجاد اشتغال است. مطالعات نشان می‌دهد که مناطق روستایی ایران از لحاظ شاخص‌های توسعه نسبت به مناطق شهری در سطح پایین‌تری قرار گرفته و این مناطق با مهاجرفرستی، پیری جمعیت، پایین بودن سطح درآمد و بهره‌وری، بیکاری، فقر، شکاف درآمدی با مناطق شهری، تخریب منابع طبیعی و مسائلی از این دست رو به رو است. تقویت بنیان‌های اقتصادی با محوریت فعال سازی چرخه تولید در فضاهای روستایی و ایجاد اشتغال و کارآفرینی می‌تواند مسیر برون رفت بحران توسعه روستایی را هموارتر نماید. در این راستا یکی از اهداف و دستاوردهای طرح توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی، ایجاد اشتغال، کارآفرینی، خلاقیت و نوآوری برای توسعه روستائیان است.

کارآفرینی عبارتست از فرآیند ایجاد ارزش از راه تشکیل مجموعه منحصر به فردی از منابع به منظور بهره‌گیری از فرصت‌ها. کارآفرینان به عنوان کسانی که می‌توانند با ابتکار و نوآوری ترکیبات جدیدی از منابع، فرصت‌ها و نیازها را خلق کنند در خط مقدم تولید ثروت، توسعه اقتصادی و فن‌آوری در حال حرکت است. لیبینشتاین کسی را کارآفرین می‌داند که یکی از فعالیتهای ذیل را انجام دهد:

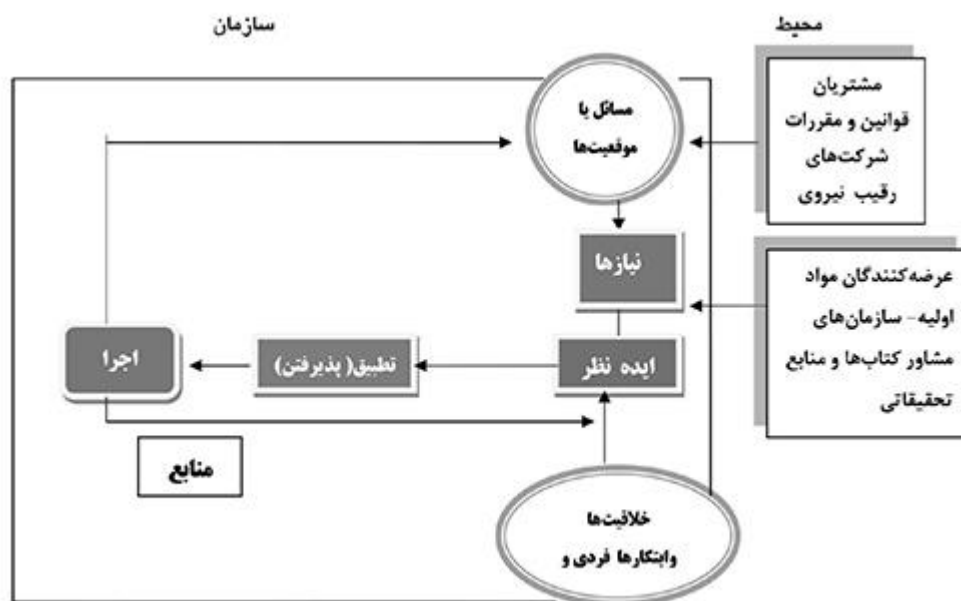
- بازارها را یکپارچه و مرتبط سازد.
- خلاءها و شکاف‌های بازار را پر نماید.
- با صرف وقت، خود را درگیر تغییرات ساختاری و سازمانی نماید.
- کلیه عوامل را برای تولید و بازاریابی یک محصول مهیا نماید.

معمولا کارآفرینان دارای ویژگی خلاقیت و نوآوری می‌باشند. کارآفرینان افرادی خلاق و نوآور هستند که دارای قدرت و قابلیت ذهنی بالایی در شناسایی و بررسی مسائل و موضوعات پیرامون خود می‌باشند. کارآفرینان در برخورد با مسائل ابعاد گسترده‌تری را در نظر می‌گیرند و واقعیت‌هایی را در می‌یابند که دیگران بدان توجه ندارند. شتاب و آهنگ تغییرات در عرضه‌های مختلف که باعث می‌شود بیشترین پیش‌فرض‌ها و دستاوردهای بشری منسوخ گردد. جهانی شدن کسب و کار، این مهم باعث گردیده بازارهای گسترده با تعدد کثیری مشتری و مصرف‌کننده با علایق و سلیقه‌های متعدد پدید بیایند. افزایش چشمگیر تعداد رقبا، رقابت سنگین و زیاد درعرصه‌های

مختلف علمی، فناوری و کسب و کار. برای غلبه بر این شرایط تنها با کمک نوآوری روزافزون و طرح دیدگاه‌های جدید می‌توان سهم بازار خود را حفظ کرد.

به کارگیری ایده‌های نو ناشی از خلاقیت که می‌تواند به صورت یک محصول یا خدمت جدید با روشی برای انجام کارها باشد را نوآوری گویند. نوآوری تبدیل خلاقیت به عمل و یا نتیجه می‌باشد. نوآوری فرآیندی است که کارآفرینان توسط آن فرصت‌ها را به ایده‌های قابل عرضه به بازار تبدیل می‌کنند، به کمک این ابزار است که آنها به تغییرات شتاب می‌بخشند. تصویر زیر فرایند نوآوری موفقیت آمیز را نشان داده است.

نمودار ۱۱: فرآیند نوآوری موفقیت آمیز

کارآفرینان موتور حرکت و رشد اقتصادی یک جامعه هستند که در یک محیط رقابتی و شرایط عدم تعادل، جامعه را به حرکت درمی‌آورند و توسعه می‌بخشند. با بکارگیری فناوری‌های جدید و شیوه‌های نوین، سریع‌تر و کم‌هزینه‌تر، نیازهای جامعه را به نحو احسن برآورده می‌سازد. سبب پویایی و افزایش بهره‌وری در اجتماع شده و ارزش کار را افزایش می‌دهند و روحیه سعی و تلاش را در جامعه بالا می‌برند. کارآفرینان سبب تشویق جامعه به کارهای خلاق و کارآفرینانه می‌شوند و همین امر سبب رشد و بالندگی اجتماعی می‌شود. از اینرو کارآفرینان نقش موثری در توسعه جوامع شهری و روستایی دارند.

با این توضیح نتایج حاصل از کارگاه مشارکتی در روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم، ایده‌های کارآفرینی‌ایی را نشان می‌دهد که اجرای این ایده‌ها می‌تواند سبب ایجاد اشتغال، تقویت و توانمندسازی اقتصاد این روستاها شود. لذا تبدیل ایده‌ها به عمل، مشکلات بسیاری را کاهش می‌دهد و منجر به کارآفرینی‌ها، خلاقیت‌ها و نوآوری‌ها در روستا می‌شود. ایده‌های پیشنهادی روستاهای هدف به شرح جداول زیر به تفکیک دهستان است:

جدول ۸۵: ایده های پیشنهادی روستاهای هدف در دهستان آبر

دهستان آبر		ایده‌های کارآفرینی مطرح شده در کارگر وه مشارکتی و پرسشنامه
هزار رود علیا	استاکول	
	*	کارگاهای فرآوری و بسته بندی زیتون
	*	احداث گلخانه
	*	احداث سردخانه
	*	مجمع دامداران
	*	شرکت تعاونی زیتون
		گردشگری
		صنایع تبدیلی زیتون
	*	سایت کارگاهی
		ساماندهی کارگاه‌های کوچک به صورت متمرکز در یک جا
		مشاغل خانگی و صنایع دستی

منبع: استخراج از کارگاه مشارکتی و پرسشنامه، ۱۳۹۷

جدول ۸۶: ایده های پیشنهادی روستاهای هدف در دهستان درام

دهستان درام			ایده‌های کارآفرینی مطرح شده در کارگر وه مشارکتی و پرسشنامه
درام	شهرک پاه رود	نوکیا ن	
*	*		کارگاهای فرآوری و بسته بندی زیتون
*			احداث گلخانه
			احداث سردخانه
			مجمع دامداران
			شرکت تعاونی زیتون
* توسعه سفره‌خانه‌ها و خانه‌های بوم‌گردی	* احیاء زیرساخت تا چشمه		گردشگری
* روغن کشی	*		صنایع تبدیلی زیتون
	*		سایت کارگاهی
	*		ساماندهی کارگاه‌های کوچک به صورت متمرکز در یک جا
* فرش بافی، گلدوزی، خیاطی	* خیاطی و فرش بافی		مشاغل خانگی و صنایع دستی
*			توسعه صنایع باغداری

منبع: استخراج از کارگاه مشارکتی و پرسشنامه، ۱۳۹۷

جدول ۸۷: ایده های پیشنهادی روستاهای هدف در دهستان گیلوان

دهستان گیلوان							ایده‌های کارآفرینی
ده بهار	گیلوان	قارقلی چم	تشویر	گیلانکشه	تسکین	هندی کندی جدید	مطرح شده در کارگروه مشارکتی و پرسشنامه
*				*	*		کارگاههای فراوری و بسته بندی زیتون
*				*	*		احداث کارگاه شکستن و شیرین کردن زیتون در داخل روستا
							احداث سردخانه
							مجتمع دامداران
				*			شرکت تعاونی زیتون
* احداث واحدهای بوم گردی جا برای اسکان مسافران احداث سفرخانه سنتی				* بهسازی راه تا ییلاق خدمات پیرامون آتشکده			گردشگری
							صنایع تبدیلی زیتون
							سایت کارگاهی
							ساماندهی کارگاههای کوچک به صورت متمرکز در یک جا
* کارگاه آموزشی فرش و نمد احداث کارگاه قالی بافی							مشاغل خانگی و صنایع دستی
				*			احداث مکان فروش برای مردم به منظور خرید مستقیم از مردم و قطع واسطه گران
					*		احداث کارخانه رب
							احداث کارخانه چیپس
					*		توسعه دامداری
					*		احداث صنایع تبدیلی دامداری

منبع: استخراج از کارگاه مشارکتی و پرسشنامه، ۱۳۹۷

۳-۶- تعیین نتایج کیفی و کمی مورد انتظار برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستا

با توجه به هدف عمده طرح؛ توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستاهای هدف و اهداف ویژه طرح؛ شناخت علمی و تحلیل راهبردی مزیت‌ها، توانمندی‌ها و تنگناهای اساسی توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی در روستاهای هدف، بسترسازی جهت رفع تنگناها و بهره‌گیری از توانمندی‌های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی در روستاهای هدف، یکپارچه‌سازی، هدفمند کردن و تعیین اولویت‌های سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی اشتغال‌زا در روستاهای هدف، تقویت ظرفیت‌های موجود و ایجاد ظرفیت‌های جدیدی تولیدی با تاکید بر تکمیل زنجیره ارزش و زنجیره تولید با مشارکت بخش غیردولتی در روستاهای هدف، تقویت و نهادینه‌سازی مشارکت بخش عمومی، خصوصی، تعاونی و مردمی (ساکنین و دینفعان روستاهای هدف) در توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی در روستاهای هدف، انتظار می‌رود که در روستاهای هدف دستاوردهای زیر بدست آید:

- ایجاد اشتغال پایدار و رونق کسب و کار در روستاهای هدف
  - کاهش شکاف توسعه اقتصادی و تعادل بخشی روستایی-شهری
  - تقویت اقتصاد محلی صادرات محور در پیوند با اقتصاد منطقه‌ای در روستاهای هدف
  - افزایش مشارکت اقتصادی روستاهای هدف
  - توانمندسازی اقتصادی روستاییان و ظرفیت‌سازی مشارکت تحصیلکردگان محلی در طرح‌های توسعه اقتصادی
  - تنوع بخشی به اقتصاد و معیشت روستاییان
  - سهم‌بری عادلانه عوامل در زنجیره ارزش فعالیت‌های اقتصادی روستاهای هدف
  - سهم‌بری عادلانه و پایدار از منابع زیستی با اهداف اقتصاد مقاومتی در زمینه عدالت بین نسلی و درون نسلی
  - افزایش سطح درآمد و ارتقاء سطح بهره‌وری در روستاهای هدف
  - تقویت تمرکززدایی در انجام مطالعات توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی
  - تثبیت جمعیت روستایی و ایجاد انگیزه برای بازگشت مهاجران روستایی
- با اجرا و تحقق برنامه‌های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی، انتظار می‌رود که نتایج کیفی و کمی زیر برای روستاهای هدف بدست آید:
- اشتغال‌زایی از طریق ایجاد صنایع تبدیلی در زمینه باغداری به ویژه محصولات زیتون، انار، گردو، گیلاس با توجه به پتانسیل روستا
  - اشتغال‌زایی از طریق ایجاد صنایع تبدیلی گوجه فرنگی، سیر و برنج با توجه به پتانسیل روستا

روستا

- اشتغال‌زایی از طریق ایجاد صنایع تبدیلی دامی با توجه به پتانسیل روستا
- اشتغال‌زایی از طریق ایجاد خدمات گردشگری با توجه به پتانسیل روستا
- کاهش مهاجرت از طریق ایجاد اشتغال و تثبیت جمعیت
- کاهش بیکاری فصلی، افزایش اشتغال جوانان و سرپرستان خانوار روستا از طریق ایجاد صنایع تبدیلی
- افزایش درآمد روستاییان از طریق برندسازی محصولات منطقه طارم

- بازاریابی و تبلیغات و فروش محصولات روستاهای هدف در سطح ملی و صادرات محصولات به کشورهای همسایه
- افزایش مشارکت مردم در سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی روستا
- ارتقاء محصولات کشاورزی

۳-۷- تعیین اقدامات مناسب برای ارتقاء ظرفیت فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زایی موجود

روستا

برای ارتقاء ظرفیت فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زایی موجود روستاهای هدف، عوامل زیرساختی، سیاسی-مدیریتی، اجتماعی-آموزشی و اقتصادی-مالی، می‌توانند به عنوان اقدامات مناسب موجب تحرک اقتصادی منطقه گردند که در جدول زیر و در ادامه آورده شده است:

جدول ۸۸: اقدامات مناسب برای ارتقاء ظرفیت فعالیت‌ها

عوامل زیرساختی	عوامل سیاسی-مدیریتی	عوامل اجتماعی-آموزشی	عوامل اقتصادی-مالی
- تقویت خدمات گردشگری	- ثبات و نظارت در اجرای قوانین و مقررات	- ارائه آموزش‌ها و مهارت‌های مرتبط با صنایع تبدیلی	- حمایت مالی از سوی بانک‌ها و موسسات مالی عامل
- ارتقاء خدمات زیرساختی	- جلوگیری از نوسانات شدید بازار	- ارائه آموزش‌های مشاغل خانگی و صنایع دستی	- استفاده از اعتبارات خرد
- خروج روستاها از بن بست و انزوای جغرافیایی از طریق زیرساخت راه	- کاهش هزینه‌های کشاورزی	- اتکا به منابع مردمی و مشارکت دادن آنها	- آسان نمودن شرایط دریافت اعتبارات
- بهبود زیرساخت آب	- تسهیل فرایند صدور محصولات به خارج از کشور	- برگزاری دوره‌های بازاریابی	- پرداخت اعتبارات با نرخ سودهای مصوب ۴-۶ درصد
- دسترسی به آبیاری نوین	- رفع اختلافات با منابع طبیعی برای مراتع	- تشکیل و حمایت از شرکت‌های تعاونی	- تضمین خرید محصولات روستایی
- ساماندهی و ایجاد میدان تره‌بار	- تسهیل‌گری اقدامات در ارتباط با رفع موانع اداری و قانونی ناحیه‌های صنعتی		

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

۳-۷-۱- عوامل زیرساختی روستاها

برای ارتقاء ظرفیت‌های اقتصادی روستا داشتن شرایط زیرساخت مناسب نظیر وجود یا نزدیکی به خطوط راه آهن، آزادراه، بزرگراه، راه آسفالت‌ه بین روستایی، راه آسفالت‌ه داخل روستا، برخورداری از آب شرب هم به لحاظ کمی و هم به لحاظ کیفی و برخورداری از آب کشاورزی، برخورداری از برق و گاز ضرورت دارد. وجود زیرساخت‌های مناسب راه باعث خروج روستاها به ویژه روستاهای کوهستانی دهستان درام می‌گردد و هم باعث دسترسی راحت، آسان و به موقع محصولات به بازار می‌شود. فراهم نمودن و تقویت خدمات زیرساخت گردشگری روستاها از دیگر شرایط مساعد زیرساختی است که می‌تواند در رشد و توسعه اقتصادی روستا تأثیرگذار باشد. استفاده از تکنولوژی آبیاری نوین (قطره‌ای)، می‌تواند از هدر رفت آب جلوگیری کند و روستاها را از منابع آبی پایدار بهره‌مند نماید. اقدامات راهبردی در زمینه زیرساختی در روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم به شرح زیر است:

- آسفالت ریزی جاده ارتباطی درام - شیرین سو - ماسوله
- اصلاح و تکمیل راه ارتباطی طارم به خلخال
- اصلاح و تکمیل راه طارم - منجیل
- تعریض و اصلاح راه تهم - زنجان - طارم
- تقویت خدمات گردشگری مسیر تهم، خلخال، شیرین سو و ماسوله
- تقویت خدمات گردشگری روستایی و طبیعی کلیه روستاها
- بهبود راه‌های بین روستایی و درون روستایی به ویژه در روستاهای گیلوان، گیلانکشه، پاه رود، استاکول، تسکین، ده‌بهار، هندی‌کندی جدید
- احداث راه‌های جدید برای روستاهای منزوی نظیر نوکیان و پاه‌رود
- برنامه‌ریزی مناسب پمپاژ آب برای خدمات‌دهی به کل روستاهای هدف
- تسهیل و تامین شرایط برای روستاهای هدف به منظور تحت پوشش قرار دادن روستاها به آبیاری قطره‌ای
- پیاده نمودن سیاست یکپارچگی اراضی به منظور جلوگیری از تقسیم و وراثتی بودن اراضی
- ارائه زیرساخت‌های مناسب روستاهای هدف به منظور صادرات محصولات به ویژه زیتون و امکان رقابت پذیری محصولات

- ترویج فن‌آوری‌های نوین به منظور ارتقای سطح بهره‌وری تولید در روستاهای هدف در زمینه زیتون
- تکمیل سدهای پاه رود و میرزاخانلوی یک و دو
- احداث ۳ سد معیشتی در روستاهای سیاه و رود/نوکیان، هزاررود و پسار
- توسعه پهنه‌های کارگاهی برای تبدیل محصولات کشاورزی در گیلوان، پاه رود، درام، تشویر و گیلانکشه بر اساس طرح فرادست.

۳-۷-۲- عوامل سیاسی-مدیریتی

- دولت به عنوان تامین کننده اصلی کالاها و خدمات عمومی بایستی اقدامات خود را در زمینه‌های زیرساختی، قانونی و مدیریتی را به نحو احسن انجام داده تا شرایط لازم برای توسعه فعالیت‌های اشتغال‌زای روستایی فراهم شود. بخش عمده‌ای از موانع محدودیت‌ساز در جهت تحرک اقتصادی روستاها و به ویژه گسترش مشاغل در سطح مناطق روستایی به مشکلات کلان اقتصادی مربوط می‌شود. بی‌ثباتی قوانین و مقررات، مشکلی است که نه تنها در مناطق روستایی محدودیت ایجاد کرده بلکه در کل اقتصاد کلان کشور نیز محدودیتی اساسی بوجود آورده است. این مسئله با نوسانات شدید بازار، هزینه‌های بالای تولید، و عدم تنوع فرصت‌های شغلی در روستاها تشدید می‌شود. وجود پاره‌ای از قوانین محدودیت‌ساز به ویژه دستورالعمل‌های دولتی در تخصیص منابع، دریافت مجوزهای تولید، و بسیاری از موارد قانونی و حقوقی از جمله زمینه‌های تاثیرگذار بر عملکرد فعالیت‌های اقتصادی در سطح روستاها می‌باشد. اقدامات راهبردی در زمینه سیاسی-مدیریتی در روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم به شرح زیر است:
- همکاری ادارت برای تامین آب شرب به ویژه برای روستاهای درام
  - جلوگیری از نوسانات شدید بازار

- کاهش هزینه‌های کشاورزی روستاهای هدف در زمینه تولیدات زراعی و باغی نظیر دارو و سم، در زمینه دارو و خوراک ماهی، در زمینه تعذیه دام
- تسهیل فرایند صدور محصولات به خارج از کشور
- رفع اختلافات با منابع طبیعی برای استفاده روستائیان از مراتع برای چرای دام
- تسهیل اقدامات در ارتباط با رفع موانع اداری و قانونی ناحیه‌های صنعتی برای مجوز تولیدات
- حمایت از صنعت گردشگری روستایی به عنوان یک راهبرد مهم در توسعه اقتصادی روستاهای هدف در بخش مرکزی شهرستان طارم

۳-۷-۳- عوامل اجتماعی-آموزشی

به‌کارگیری خلاقیت و کارآفرینی در فرآیند آموزش برای توسعه ضروری می باشد. خروج از بحران آهنگ بازسازی اقتصادی را سرعت می بخشد و بر نوع مهارت های مورد نیاز تاثیر می گذارد. روندهای جمعیتی فشار برای غلبه بر این چالش را افزایش می دهد.

زندگی شغلی افراد باید مولد و همراه با توسعه مستمر مهارت ها باشد تا قادر شوند با سرعت تغییر هماهنگ شوند و به آسانی از یک شغل به شغل دیگر حرکت کنند. دولت‌ها، کارفرماها و افراد باید به آموزش شغلی و ارتقا مهارت، به عنوان سرمایه گذاری پایدار برای آینده نگاه کنند نه هزینه هایی که باید به حداقل برسد. داشتن مهارت برای موفقیت اقتصادی و اجتماعی افراد ضروری است. کارفرمایان باید کارکنانشان را ترغیب نمایند که مهارت های بیشتری کسب کنند. محیط های کاری باید افراد را تشویق کند تا از پتانسیل شان در توسعه خود و کارشان استفاده کنند. رهبری در اینجا نقش تعیین کننده ای ایفا می نماید.

توسعه مهارت ها برای کارفرمایان (افزایش بهره وری، بهبود عملکرد، افزایش سودآوری)، جامعه (ارتقا سلامتی، افزایش مشارکت، افزایش تحرک و انسجام اجتماعی)، افراد (تسهیل در ورود به شغل، پایداری شغل، توانایی حرکت میان شغل ها، افزایش نرخ موفقیت شروع به کار، افزایش سطح دستمزد، افزایش میزان رضایت و کیفیت بالای شغل) و اقتصاد (افزایش بهره وری و رقابت پذیری، افزایش اشتغال و کارآفرینی و کاهش رکود اقتصادی) را در بر خواهد داشت. در اکوسیستم مهارت ها که در آن افراد و کارفرماها به لحاظ اجتماعی و اقتصادی در تعامل دایمی قرار دارند می توان درباره مهارت ها فکر کرد. ارتقا مهارت افراد یک برد واقعی برای اقتصاد، جامعه، کارفرما و البته خود افراد است. ارتقا مهارت به افراد در ورود به شغل، ماندن و حفظ شغل و خروج از بازار کار و رفتن به سمت مشاغل بهتر کمک می کند در کشورهای عضو اتحادیه اروپا نرخ بیکاری با سطح مهارت در ارتباط است. هر چه مهارت‌ها بیشتر باشد احتمال ماندن در شغل بیشتر است.

داشتن مهارت و قابلیت های کافی برای مشارکت نه فقط در زندگی شغلی بلکه در زندگی اجتماعی و شهروندی افراد حیاتی است. مهارت اساس انسجام اجتماعی است که بر مردم سالاری، درک متقابل، احترام به تفاوت ها، مسئولیت شهروندی، خلاقیت، آزادی و مهارت های بین فردی مبتنی است و برای رسیدن به خوشبختی و تکامل فردی ضروری هستند.

بر اساس تحقیقات اخیر، اصلاح نظام های آموزشی به‌طوری‌که مهارت های کافی را برای همه شهروندان فراهم کند می تواند GDP را تا ده درصد در دراز مدت افزایش دهد. به‌طور کلی نیروی کار مهارت دیده برای اقتصاد مفید است و رقابت پذیری را افزایش می دهد. شرکت با نیروی کار ماهر آسان تر می تواند با تکنولوژی جدید کنار بیاید و در تولید و خدمات نوآوری داشته باشد. شرکت هایی که کارمندان شان را آموزش می دهند نسبت به آنهایی که برنامه آموزش ندارند ۵/۲ برابر کمتر احتمال دارد آنها را از شرکت اخراج کنند.

اقدامات راهبردی در زمینه اجتماعی و آموزشی در روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم به شرح زیر است:

- ارائه آموزش‌ها و مهارت‌های مرتبط با صنایع تبدیلی در زمینه زراعت، باغداری، دامداری برای روستاهای هدف
- ارائه آموزش‌های مشاغل خانگی و صنایع دستی در زمینه خیاطی، نم‌بافی، گلدوزی، قالی بافی برای روستای هدف

- مشارکت دادن مردم در ایجاد شرکت تعاونی، بهبود وضعیت کالبدی روستاها
- برگزاری دوره‌های بازاریابی برای آگاه نمودن روستائیان از اهمیت بازاریابی و تبلیغات به منظور بازاریابی فروش محصولات منطقه طارم به ویژه زیتون، سیر، گوجه فرنگی، برنج
- تشکیل و حمایت از شرکت‌های تعاونی به وسیله مردم و دولت
- ایجاد شرکت‌های خصوصی و تعاونی زیتون، سیر، برنج، گوجه فرنگی، گردشگری
- برندسازی محصولات عمده بخش مرکزی طارم نظیر زیتون، سیر، برنج و گوجه فرنگی
- برندسازی محصولات در حوزه گردشگری به عنوان مناطق نمونه گردشگری
- برنامه‌ریزی و ارائه آموزش‌های مناسب به روستائیان ساکن در روستاهای هدف به منظور کاهش ضایعات محصولات کشاورزی زیتون
- اصلاح و بهبود وضعیت زنجیره ارزش تولیدات کشاورزی روستاهای هدف از بخش مرکزی طارم از طریق تقویت حوزه‌های کارآفرین در زمینه کشاورزی (زراعت، باغداری و دامداری) و گردشگری
- آموزش عمومی کشاورزان در خصوص نحوه کاشت، داشت و برداشت و همچنین مبارزه با آفات توسط جهاد کشاورزی
- آموزش تخصصی با ارائه گواهینامه حرفه‌ای، که می‌تواند مبنای ارائه وام‌های اشتغال قرار گیرد، توسط سازمان فنی و حرفه‌ای
- توسعه رشته‌های مرتبط با محصولات اصلی در دانشگاه‌های علمی - کاربردی، آزاد اسلامی و پیام نور زمینه لازم را برای توسعه تحقیقات و پژوهش‌های مرتبط با بخش کشاورزی.

۳-۷-۴- عوامل اقتصادی و مالی

یکی از مهمترین عوامل تاثیرگذار در توسعه اقتصادی روستاها، حمایت‌های مالی و تسهیلات اعتباری با نرخ سود کم می‌باشد. وجود اعتبارات کم سود و تسهیل در فرایند دریافت این اعتبارات باعث انگیزش روستائیان و توسعه کسب و کار آنها می‌شود. اقدامات راهبردی در زمینه اقتصادی و مالی در روستاهای هدف در بخش مرکزی طارم به شرح زیر است:

- حمایت مالی از سوی بانک‌ها و موسسات مالی عامل از طریق تامین منابع مالی متناسب با نیازهای واحدهای تولیدی با سود مصوب ۴-۶ درصد و حل ضمانت‌های بانکی به ویژه در حوزه باغداری، زراعت و دامداری از روستاهای هدف

- استفاده از اعتبارات خرد برای بهبود وضعیت تولید در بخش کشاورزی

- آسان نمودن فرایند دریافت اعتبارات از بانک‌های عامل

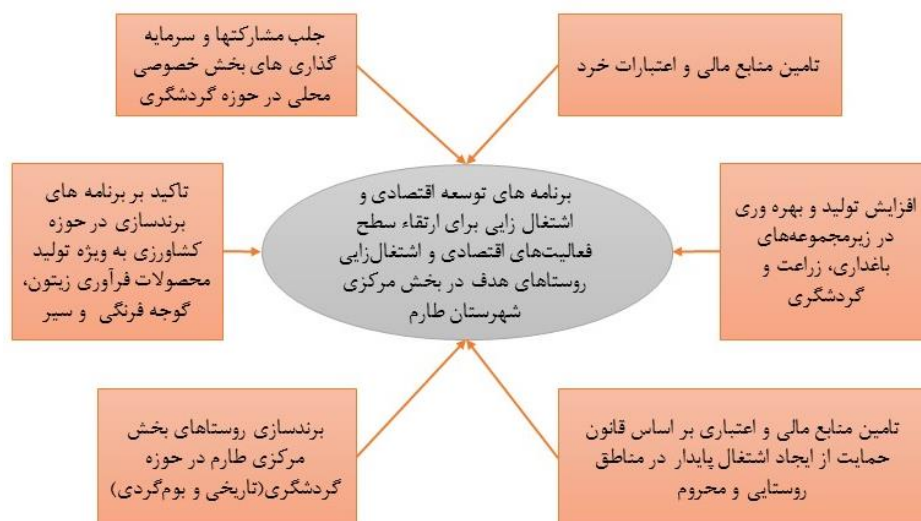
- حمایت‌های بیمه‌ای از محصولات در زمان وقوع خسارات طبیعی نظیر تگرگ، سرمازدگی و ...

۳-۸- تعیین برنامه های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی برای ارتقاء سطح فعالیت‌های اقتصادی و

اشتغال‌زایی روستا

نتایج حاصل از برداشت میدانی در قالب کارگاه‌های مشارکتی و پرسشنامه، و اسناد فرداست، نشان می‌دهد که محوریت توسعه فعالیت اقتصادی روستاهای هدف واقع در بخش مرکزی طارم، در حوزه گردشگری، باغداری و زراعت استوار است. حوزه‌های فوق، بر اساس جامعه محلی، عرضه و تقاضای تولیدات و خدمات گردشگری شناسایی شده است. اهم برنامه های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستاهای هدف در نمودار زیر آورده شده است:

نمودار ۱۲: اهم برنامه های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستاهای هدف از بخش مرکزی شهرستان طارم

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

۳-۹- تعیین و اولویت‌بندی طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی با

مقیاس کارکردی در سطح روستا و تعیین هدف کمی اشتغال هر یک از طرح‌ها

با توجه به نتایج حاصل از برداشت میدانی از طریق کارگاه‌های مشارکتی، پرسشنامه‌ها و اسناد فرادست، برای روستاهای هدف طرح و پروژه‌هایی پیش‌بینی شده است. در این پیش‌بینی‌ها پتانسیل روستا به لحاظ محصولات کشاورزی (زراعت، باغداری و دامداری) و همچنین ایده‌های کارآفرینی مردم روستاها نقش داشته است. در جدول زیر لیست روستاهای هدف به همراه طرح و پروژه‌ها آورده شده است.

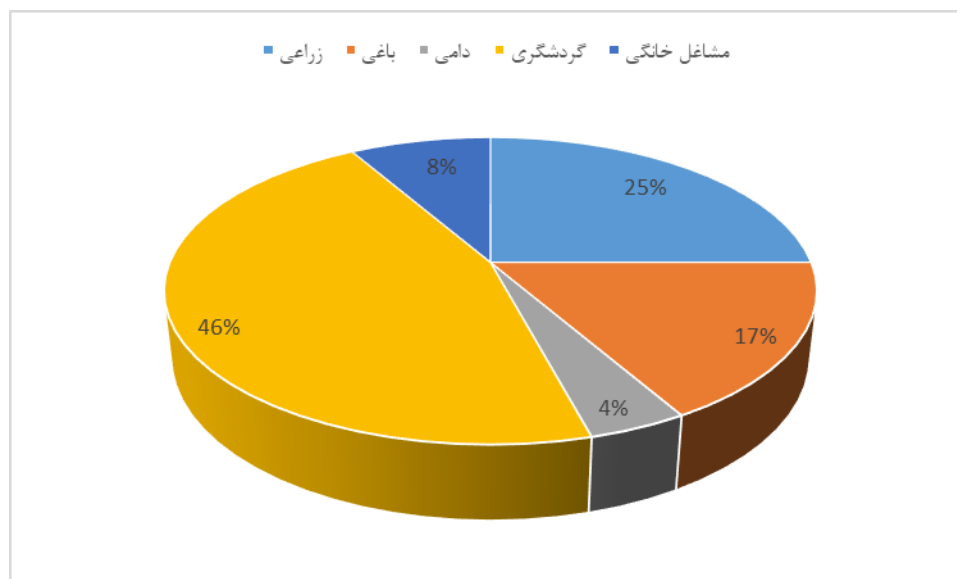
جدول ۸۹: لیست پروژه‌های پیشنهادی سرمایه‌گذاری توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستاهای هدف

ردیف	روستا	پروژه ۱	پروژه ۲
۱	استاکول	احداث آژانس ارائه خدمات گردشگر	احداث گلخانه
۲	هزاررود علیا	نمایشگاه دائمی لباس‌های محلی و صنایع دستی	ایجاد کمپ گردشگری
۳	نوکیان	اقامتگاه بوم‌گردی	احداث رستوران گردشگری
۴	پاوه رود	اقامتگاه بوم‌گردی	سایت کارگاه صنایع تبدیلی زیتون
۵	درام	کارگاه تولید زیتون ترش، پرورده	فروشگاه‌های زنجیره‌ای
۶	هندی کندی جدید	کارگاه بسته‌بندی فرآورده‌های زیتون	کارگاه مشاغل خانگی
۷	تسکین	کارگاه تبدیل زیتون	کارخانه رب گوجه فرنگی
۸	گیلانکشه	اقامتگاه بوم‌گردی	کارگاه تولید سیر ترشی
۹	تشویر	اقامتگاه بوم‌گردی	تولید نشاء گوجه فرنگی
۱۰	قارقلی چم	کارخانه چیپس	تولید سبب گوجه فرنگی
۱۱	گیلوان	کارگاه تبدیل شیر به خامه و ماست	فروشگاه‌های زنجیره‌ای
۱۲	ده بهار	اقامتگاه بوم‌گردی	کارگاه مشاغل خانگی

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

با توجه به نمودار زیر، از بین ۲۴ پروژه تعیین شده برای ۱۲ روستای هدف حدود ۴۶ درصد پروژه‌ها در زمینه گردشگری تعریف شده و مابقی به ترتیب شامل ۲۵ درصد در حوزه زراعی، ۱۷ درصد در حوزه باغی، ۸ درصد در حوزه مشاغل خانگی و ۴ درصد نیز در حوزه دامی می‌باشد.

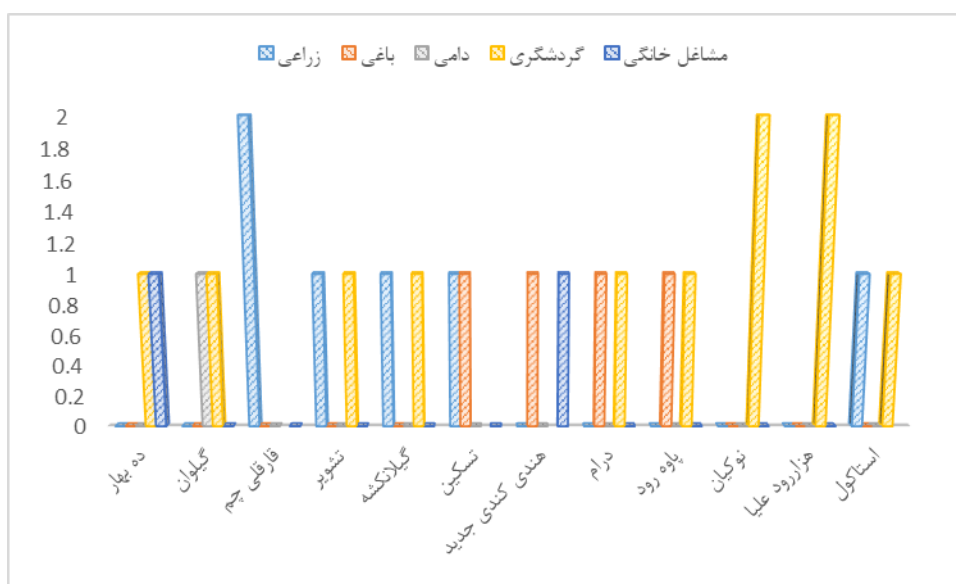
نمودار ۱۳: درصد حوزه پروژه‌های تعیین شده برای روستاهای هدف

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

همانگونه که در نمودار زیر نشان داده شده است، به جز سه روستا؛ هزاررود علیا، نوکیان و قارقلی چم که پروژه‌های پیشنهادی به ترتیب در زمینه گردشگری و زراعی تعیین شده است مابقی پروژه روستاها در زمینه‌های مختلف تقسیم شده است.

نمودار ۱۴: پروژه‌های تعیین شده روستاهای هدف به تفکیک حوزه

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

در جداول زیر اشتغال احتمالی پروژه‌های هر یک از روستاهای هدف را به تفکیک روستا نشان می‌دهد.

جدول شماره ۹۰: تعداد طرح، تعداد اشتغال و میزان سرمایه مورد نیاز پروژه های روستاهای دهستان آبر

روستا	طرح	ظرفیت (تن)	اشتغال (نفر)	سرمایه گذاری کل (میلیون ریال)
استاکول	احداث گلخانه	۲۹۳ تن در سال	۱۷	
	آژانس ارائه خدمات گردشگر	-	۱۱	
هزاررودعلیا	نمایشگاه دائمی لباس‌های محلی و صنایع دستی			
	ایجاد کمپ گردشگری			

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

جدول شماره ۹۱: تعداد طرح، تعداد اشتغال و میزان سرمایه مورد نیاز پروژه های روستاهای دهستان درام

روستا	طرح	ظرفیت (تن)	اشتغال (نفر)	سرمایه گذاری کل (میلیون ریال)
نوكيان	اقامتگاه بوم گردی		۵	۵۰۰۰
	راه اندازی رستوران گردشگری		۲۱	
شهرک پاوه رود	اقامتگاه بوم گردی		۵	۵۰۰۰
	سایت کارگاه صنایع تبدیلی زیتون	-		
درام	فروشگاه‌های زنجیره‌ای		۳۵	۸۹۳۲۸,۴
	کارگاه تولید زیتون ترش، پرورده و ...	۱۰۰۰ تن در سال	۱۲	

جدول شماره ۹۲: تعداد طرح، تعداد اشتغال و میزان سرمایه مورد نیاز پروژه های روستاهای دهستان گیلوان

روستا	طرح	ظرفیت (تن)	اشتغال (نفر)	سرمایه گذاری کل (میلیون ریال)
هندی کندی جدید	کارگاه مشاغل خانگی		۲۷	
	کارگاه بسته‌بندی فرآورده‌های زیتون	۲۲۰۰ تن در سال	۲۵	
تسکین	کارگاه تبدیل زیتون			
	کارخانه رب گوجه فرنگی			
گیلانکشه	اقامتگاه بوم‌گردی		۵	۵۰۰۰
	کارگاه تولید سیر ترشی			
تشویر	اقامتگاه بوم‌گردی		۵	۵۰۰۰
	تولید نشاء گوجه فرنگی		۷	
فارقلی چم	کارخانه چیپس	۲۸۰ تن در سال	۲۶	
	تولید سبب گوجه فرنگی	۳۵۰۰۰۰	۱۸	
گیلوان	کارگاه تبدیل شیر به خامه و ماست	شیر ۳۵۰۰ تن ماست ۱۵۰۰ تن خامه ۱۵۰۰ تن	۲۲	۱۸۹۵۸
	فروشگاه‌های زنجیره‌ای		۳۵	۸۹۳۲۸,۴
ده بهار	اقامتگاه بوم‌گردی		۵	۵۰۰۰
	کارگاه مشاغل خانگی		۲۷	

منبع: مشاور، ۱۳۹۷

